

ASUM

Inglise keelest tõlkinud

Linda Ariva

Asimov

Tallinn
«Eesti Raamat» 1985

Kunstiline kujundus: Endel Palmiste
Kaas: Eve Kask

ESIMENE OSA

Psühhoajaloolased

1.

HARI SELDON — . . . sündinud Galaktika Ajastu 11988. aastal, surnud 12069. Tavaliselt antakse aastad jooksva Asumi Ajastu tähistuses, s. o. —79 kuni l A. A. Sündinud keskklassi perekonnas Heliconil, Arcturuse sektoris (kus ta isa kaheldava autentsusega legendi järgi oli tubakakasvataja planeedi hüdropoonilises vabrikus), ilmutas ta juba varases nooruses hämmastavat andekust matemaatika alal. Arvukalt on säilinud lugusid tema võimetest ja neis esineb vasturääkivusi. Räägitakse, et kaheaastaselt oli ta . . .

. . . Kahtlemata oli tema panus suurim psühhoajaloo alal. Enne Seldonit oli see üksnes ähmane aksioomide kogum; tema jättis endast järele sügava statistilise teaduse . . .

. . . Kõige autoriteetsemaid andmeid tema elust pakub biograafia, mille on kirjutanud Gaal Dornick, kes noore mehena tutvus suure matemaatikuga kaks aastat enne viimase surma. Lugu nende

kohtumisest. . .

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA*

Tema nimi oli Gaal Dornick ja ta oli lihtne maapoiss, kes polnud eales varem Trantorit näinud. See tähendab, tegelikkuses. Ta oli seda mitmel korral näinud hüpervideos ja aeg-ajalt tohututes kolmedimensionaalsetes uudistesaadetes Impeeriumi kroonimispidustustest või mõnest Galaktika Nõukogu plenaaristungist. Ehkki ta oli kogu oma elu elanud Synnaxi maailmas, mis tiirles ümber tähe Sinise Häibe ääremail, ei olnud ta tsivilisatsioonist ara lõigatud. Tol ajal polnud seda mitte ükski paik terves Galaktikas.

Siis oli Galaktikas peaaegu kakskümmend viis miljonit asustatud planeeti, ja ei ühtegi, mis polnuks truudusekohustusega

' Kõik käsutatud tsitaadid Galaktika Entsüklopeediast on kirjastajate loal võetud 116. trükist, välja antud 1020 A. A. Galaktika Entsüklopeedia kirjastuskompanii poolt planeedil Terminus.

seotud Impeeriumiga, mille valitsus asus Trantoril. See oli viimane poolsajand, mille kohta võis nii väita.

See reis oli noore teaduri Gaali elus kahtlemata kõrgpunkt. Maailmaruumis oli ta varemgi käinud, nii ei pakkunud reis selles mõttes midagi senitundmatut. Tõsi küll, ta oli varem lennanud ainult Synnaxi ainsa satelliidini, et hankida andmeid meteooride ajumismehaanika kohta oma dissertatsiooni jaoks. Kosmoselend oli ikka ühesugune, ükskõik, kas reisida pool miljonit miili või niisama palju valgusaastaid.

Ta oli ennast veidi karastanud Hüppeks läbi hüperruumi. See oli fenomen, mida polnud võimalik kogeda lihtsatel planeetidevahelistel lendudel. Hüpe oli ainus praktiliselt käsutatav tähtedevaheüste reiside moodus ja arvatavasti jääbki selleks. Lend tavalises ruumis ei ületanud kunagi valguse kurust (terake inimajaloo unustatud koidikust säilinud teaduseteabe kübemetest) ja see tähendanuks pikki rännuaastaid isegi lähimate asustatud süsteemide vahel. Hüperruumi, selle kujuteldamatu regiooni kaudu, mis ei olnud ei ruum ega aeg, mateeria ega energia, miski ega mittemiski, võis läbida terve Galaktika pikisuunas kahe kõrvutiseisva ajahetke intervalli vältel.

Gaal oli oodanud esimest sellist Hüpet kõheda kartusevõbinaga, ja see lõppes ei millegi muu, kui vaid tühise ebameeldivustundega, väikese tõukega sisikonnas, mis vaibus hetk enne seda, kui jõudis ta teadvusse. See oli kõik.

Jäi ainult suur ja läikiv kosmoselaev, Impeeriumi 12000 aasta pikkuse progressi tavatoodang; ja tema ise oma äsja-omandatud matemaatikadoktori kraadi ja kutsega

suurelt Hari Seldonilt tulla Trantorile osa võtma tohutust ning mõneti salapärasest Seldoni Projektist.

Pärast pettumuse valmistanud Hüpet ootas Gaal nüüd esimest vaadet Trantorile. Ta sõelus Vaateruumi vahet. Teatud kindlatel aegadel rulliti eest terasest rulood, ja tema oli siis alati kõhal ning vaatles tähtede pimestavat sädelust, nautis täheparvede uskumatult sumedaid puntraid, nagu oleks keset liikumist tabatud jaanimardikate hiiglaslik kobar ja muudetud see igavesti liikumatuks. Kord oli laevast viie valgusaasta kaugusel näha gaasilise udukogu külm, sinakasvalge suits, mis välgus aknast mööda nagu kauge piim, täites ruumi jäise valgus-värelusega, mis kadus silmist pärast järgmist Hüpet kaks tundi hiljem.

Kui ta esimest korda silmas Trantori päikest, oli see erevalge täpp peaaegu kadunud müriaadi omataoliste hulka, ja äratuntav ainult tänu sellele, et laevagad talle tähelepanu juhtis. Siin Galaktika tsentrumis oli tähti tihedasti. Iga Hüppe järel säras Trantori päike heledamalt ja hajutas teised, muutes nad järkjärgult kahvatumaks.

4

Sisenes ohvitser ja sõnas: «Vaateruum suletakse reisi lõpuni. Valmistuge maanduma.»

Gaal järgnes ohvitserile, sikutas teda valge vormikuue käisest, millel oli Impeeriumi embleem, «Kosmoselaev ja Päike».

Ta küsis: «Kas ma ei võiks siia jääda? Sooviksin näha Trantorit.»

Ohvitser naeratas ja Gaal jumestus veidi. Ta taipas, et rääkis provintsi aktsendiga.

Ohvitser vastas: «Me maandume Trantoril hommikul.»

«Ma mõtlen, ma tahan teda näha maailmaruumist.»

«Kahetsen, mu poiss. Kui me oleksime kosmosejahi pardal, võiksime seda korraldada. Kuid meie tiirleme alla päikesepoolsel küljel. Te ju ei soovi jääda pimedaks, saada põletushaavu ja kiiritust, kõike üheaegselt?»

Gaal pöördus ümber ja hakkas eemalduma.

Ohvitser hüüdis talle järele: «Igal juhul oleks Trantor ainult hall laam, poju. Kui olete kord juba Trantoril, võite osa võtta mõnest kosmoseekskursioonist. Need on odavad.»

Gaal vaatas tagasi. «Tänan teid.»

Oli lapsik tunda pettumust, kuid lapsikus on mehe juures peaaegu niisama loomulik nagu lapse juures ja Gaalil oli klimp kurgus. Ta polnud iialgi näinud Trantorit laotumas enese ees kogu tema usutamatuses, elusuuruses ja ta polnud arvanud, et peab selle nägemisega ootama veel kauem.

2.

Laev maandus helide sumas. Kuulda oli atmosfääri kauget sisinat, mis lõikas ja libises mööda laeva metallkorpust. Undasid konditsioneerimisaparaadid, mis võitlesid hõõrdumisel tekkiva kuumusega, ja aeglaselt müttasid pidurdusmasinad. Kostis maaleminekuruumidesse kogunenud meeste ja naiste häälte kõminat ja kraanade kriginat, mis vinnasid pagasit, posti ning kaupa laeva pikitelje juurde, kust kõik see hiljem mahalaadimisplatvormile toimetati.

Gaal tundis kerget raputust, mis näitas, et laev ei liikunud enam õhus. Juba tunde tagasi oli laeva gravitatsioon andnud ruumi planeedi gravitatsioonile. Tuhanded reisijad olid kannatlikult istunud mahaminekuks määratud ruumides, mis jõuväljadele alludes kergelt õõtsusid, orienteerudes gravitatsioonitungide suunamuutustele. Nüüd ronisid nad alla mööda keerduvaid rampe hiiglaslike õhulüüside poole.

Gaali pagas oli tühine. Ta seisis puldi juures, kui seda oskuslikult lahti harutati ja kokku pandi. Tema viisa kontrolliti ja tembeldati. Ta ise ei osutanud sellele toimingule mingit tähelepanu.

See siis oligi Trantor! Õhk tundus siin olevat tihkem, raskustung pisut suurem kui koduplaneedil Synnaxil, kuid sellega harjub. Teda huvitas, kas ta suudab harjuda siinse avarusega.

Maaleminekuhoone oli tohutu. Katus peaaegu kadus kõrgusse. Gaal isegi kujutles, et selle mõõtmatuse all võiksid moodustuda pilved. Ta pilk ei küündinud haarama vastasseina; olid ainult mehed ja registreerimispuldid ja perspektiivis koonduv põrand, mis kadus kaugesse hägusse.

Mees puldi taga rääkis jälle midagi. See kõlas pahaselt. Ta lausus: «Liikuge edasi, Dornick.» Ta pidi uuesti avama viisa, uuesti vaatama enne kui nimi meenus.

Gaal ütles: «Kuhu . . . kuhu . . . »

Mees puldi taga osutas pöidlaga: «Taksod — paremale, kolmas käik vasakule.»

Gaal liikus edasi, märgates kõrgel tühjuses rippumas helendavaid õhukeermeid, ja luges: «TAKSOD IGASSE PUNKTI.»

Kui Gaal eemaldus, eraldus sellest anonüümsusest keegi isik ja peatus puldi juures. Mees puldi taga vaatas üles ja noogutas lühidalt. Võõras noogutas vastuseks ja järgnes noorele immigrandile.

Ta jõudis just parajaks ajaks, et kuulda Gaali nimetamas sihtkohta.

Gaal leidis enese tugevasti vastu võret surutuna.

Väike silt teatas — «Järelevalveametnik». Mees, kellele silt vihjas, ei tõstnud pilku. Ta küsis: «Kuhu?»

Gaal kõhkles, aga isegi paarisekundiline viivitus tekitas tema taha meeste järjekorra.

Järelevalveametnik vaatas üles: «Kuhu?»

Gaalil oli vähe raha, kuid oli ju ainult see üks öö, ja siis ta saab tööd. Ta püüdis anda oma häälele ükskõiksuse varjundi: «Heasse hotelli, palun.»

Valveametnikule see muljet ei avaldanud.

«Kõik nad on head. Nimetage ühte.»

Gaal vastas meeleheitel: «Lähimasse, palun.»

Valveametnik vajutas nupule. Põrandale ilmus peen valgusejoon, mis väänles teiste mitmeis värvitoonides ja varjundeis erenevate ja tuhmistuvate joonte hulgas. Gaalile pisteti pihku mingi pilet. See ergas kergelt.

Valveametnik sõnas: «Uks kaksteist.»

Gaal otsis kobades peenraha. Ta küsis: «Kuhu ma pean minema?»

«Järgnege valgusejoonele. Pilet ergab nii kaua, kui püsite õigel suunal.»

Gaal hakkas astuma. Sajad inimesed sibasid mööda tohutut põrandapinda, piki omi jälgjooni, sõeludes läbisegi, püüdes end läbi suruda ristmikest, et jõuda ettemääratud sihtkohta.

Tema oma rajajälg lõppes. Silmatorkavalt sinikollases, läikivast ja uuest ühegi määrdeplekita plastotekstiilist mundris mees võttis temalt ta kaks kandekotti.

«Otseliin «Luxori»,» ütles ta.

Mees, kes järgnes Gaalile, kuulis seda. Ka kuulis ta Gaali tähendavat: «Tore,» ja jälgis tema sisenemist tömbininalisse sõidukisse.

Takso kerkis püstloodis. Gaal vaatas välja kumerast, läbipaistvast aknast, imestledes tunnet, mis tekkis õhusõidul kinnises sõidukis, ja haaras instinktiivselt kinni juhiistme seljatagusest. Avarus koondus ja inimesed muutusid huupi hajutatud sipelgaiks. Vaatepilt tõmbus üha koomale ja hakkas seljataha libisema.

Ees oli müür. See algas kõrgel õhus ja ulatus ülespoole nähtamatusse. Müür oli sõelana täis lükitud auke, mis osutusid tunnelite suudmeiks. Gaali takso suundus ühe augu poole ja sukeldus sellesse. Hetkeks välgatas Gaali peast läbi mõte, kuidas suutis juht nende paljude hulgast välja valida just selle õige avause.

Valitseva pimeduse süngust hajutas aeg-ajalt möödavilksatava värvilise signaaltule sähvatus. Õhk oli täis kihutamise suma.

Gaal käidus kiiruse aeglustudes ettepoole ja takso vupsas tunnelist välja ning laskus maapinnale.

«Hotell «Luxor»,» sõnas juht tarbetult. Ta aitas Gaalil pakke tõsta, võttis asjalikul ilmel vastu kümneprotsendilise jootraha, laskis peale uue reisija ja tõusis uuesti õhku.

Maandumise hetkest alates polnud Gaal näinud tükikestki taevast.

3.

TRANTOR — . . . Kolmeteistkümnenda aastatuhande alguses jõudis see tendents haripunkti. Olles sadade inimpõlvede vältel Impeeriumi Valitsuse tsentrum ja paiknedes Galaktika kesk- regioonis, süsteemi kõige tihedamini asustatud ja tööstuslikult arenenud maailmade keskel, kujunes see paratamatult tihedai-

maks ja rikkaimaks inimühiskonna kogumiks, mida Rass oli eales näinud.

Pidevalt progresseeruv urbanisatsioon oli lõpuks saavutanud lae. Terve Trantori pind, ulatusega 75 miljonit ruutmiili, oli üksainus linn. Oma kõrgpunktil ületas elanike arv kaugelt neljakümne biljoni piiri. See tohutu rahvastik pühendas end peaaegu tervikuna Impeeriumi administratiivtööle, ja leidis, et selle ülesandega toimetulemiseks polnud teda veelgi piisavalt. Meenutagem, et Galaktikaimpeeriumi õige administreerimise võimatus viimaste Imperaatorite mõttelageda juhtimise all oli Languse arvestatav faktor. Iga päev transportisid kümned tuhanded kosmoselaevade eskaadrid Trantori lõunalauale kahekümne põllumajandusliku maailma toodangu . . .

Trantori sõltuvus välismaailmadest toidu ja tõepoolest kõige eluks vajaliku osas muutis ta äärmiselt kergesti blokaadiga vallutatavaks. Impeeriumi viimasel aastatuhandel monotoonse korrapärasusega toimunud arvukad ülestõusud juhtisid sellele Imperaatorite tähelepanu, mistõttu Impeeriumi poliitika muutus enamvähem üksnes Trantori õrna kägiveeni kaitsepoliiti-kaks.

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Gaal polnud kindel, kas päike paistis või mitte, ega selleski, kas oli päev või öö. Ta häbenes küsida. Kogu planeet näis elavat metallkaane all. Einet, mille ta asja oli lõpetanud, nimetati päevaseks pidulikuks eineks. Planeetide hulgas oli palju neid, kus elati standardse ajaskaala järgi, mis ei arvestanud mõneti ebamugavat öö ja päeva vaheldumist. Planeetide pöördemomendid erinesid, ja ta ei teadnud Trantori oma suurust.

Alguses järgis ta innukalt silte «Päikeseruumi», kuni leidis, et see oli ainult ruum, kus võis päevitada kunstliku kiirguse paistel. Ta viivitles seal hetke-paar, siis pöördus tagasi «Luxori» peavestibüüli.

Ta küsis valveametnikult: «Kust ma võiksin osta pileti tutvumisreisiks planeediga?»
«Siitsamast.»
«Millal see algab?»

«Te just jäite viimasest maha. Järgmine toimub homme. Ostke praegu pilet ja me reserveerime teile koha.»

«Oh!» Homme oli liiga hilja. Homme peab ta juba olema ülikoolis. Ta küsis: «Kas pole mingit vaatlustorni või midagi taolist? Ma mõtlen, vabas õhus.»

«Muidugi on! Müün teile selle jaoks pileti, kui soovite. Lubage mind esmalt kontrollida, kas sajab või ei.» Ta ühendas oma küünarnuki läheduses mingi kontakti ja luges üle

mati ekraani kiiresti libisevat tähtederivi. Gaal luges kaasa.

Valveametnik ütles: «Hea ilm. Kui ma järele mõtlen, siis usun, et praegu on kuivaperiood.» Ta lisas jutukalt: «Mina ise ei hooli väljaspoolsest. Viimast korda olin vabas õhus kolm aastat tagasi. Näete seda korraks, ja ongi kõik huvipakkuv ammendatud. Siin on teie pilet. Spetsiaalne lift asub ruumi tagumises otsas. Seal on silt «Torni». Sõitke lihtsalt sellega.»

Lift oli seda uut liiki, mis töötab gravitatsiooni suhtes tõuku-mispõhimõttel. Gaal astus lifti ja teised voolasid sisse tema järel. Operaator ühendas kontakti. Hetke vältel nullistus gravitatsioon ja Gaal tundis end kaaluta olekus. Pikkamööda tekkis jälle raskustunne, kui lift kurust lisades ülespoole tõusis. Järgnes aeglustumine ja Gaali jalad kerkisid põrandalt. Ta karjatas tahtmatult.

Operaator hüüdis: «Toppige oma jalad võre alla. Kas te instruktsiooni lugeda ei oska?»

Teised olid nii talitanud. Nad naeratasid talle, kui ta meeleheitel asjatult püüdis seinapidi alla tagasi ronida. Nende kinga-ninad olid surutud kroomtorude alla, mis kahejalaliste vahedega jooksid paralleelselt põrandaga. Ta oli sisenedes neid torusid märganud, kuid neid eiranud. Siis sirutus kellegi käsi ja tõmbas ta alla. Lift seiskus ja Gaal tõi hingeldades kuuldavale tänusõnad. Ta väljus avatud terrassile, mis uppus erka sädelusse ja pani silmad valutama. Mees, kes talle äsja oli sirutanud oma abistava käe, seisis otse tema taga.

Too lausus lahkelt: «Vabu kohti on piisavalt.» Alles ähkinud Gaal sulges hetkeks suu. Siis ütles: «Tõepoolest, näib nii.» Ta hakkas automaatselt istmete poole minema, aga jäi siis seisma.

«Kui teil ei ole midagi selle vastu,» sõnas ta, «peatun ma hetkeks rinnatise ääres — ma tahan veidi ringi vaadata.»

Heatahtlikult viipas mees talle käega, ja Gaal kummardus üle õlakõrguse rinnatise ja sukeldus tema ümber avaneva panoraami vaatlusse.

Maapinda ta ei näinud. See oli kadunud inimese valmistatud keerukate ehitiste labürinti. Ta ei näinud muud horisonti, kui ühtlases halluses siksakkivat metalli taeva foonil, ja ta teadis, et nii on see kogu planeedipinna ulatuses. Vaevalt. oli märgata mingit liikumist — mõni harv lõbusõiduk venis laisalt üle taeva —, kuid ta teadis, et biljonite inimeste tihe liiklus toimus selle maailma metalse katte all.

Polnud näha mingit rohelust, ei muru, ei mullapinda, ei mingit elu peale inimese oma. Ta tajus ähmaselt, et seal kusagil

asus Imperaatori loss, selle ümber sada ruutmiili loomulikku pinnast, puude rohelus, vikerkaarevärvilised lilled. See oli tibatillukene saar teraseookeanis, kuid seda polnud näha

kohast, kus tema seisis. See võis olla näiteks kümne tuhande miili kaugusel. Ta ei teadnud.

Igatahes peab ta varsti teostama oma ringreisi! Ta ohkas valjusti. Ta adus, et on ometi viimaks Trantoril, planeedil, mis on Galaktika kese ja inimrassi südamik. Ta ei silmanud ühtegi selle nõrkustest. Ta ei näinud toidulaevade maabumist. Ta polnud teadlik kägiveenis, mis õrnalt sidus neid neljakümmet biljonit Trantoril ülejäänud Galaktikaga. Tema oli teadlik üksnes inimese võimsaimast teost: täielikust ja peaaegu põlastamapanevalt lõplikust maailmavallutamisest.

Ta eemaldus rinnatisest, silmis tühi pilk. Sõber liftist osutas istmele enese kõrval ja Gaal istus.

Mees naeratas. «Minu nimi on Jerril. Kas esimest korda Trantoril?»

«Jah, härra Jerril.»

«Seda ma arvasin. Jerril on mu eesnimi. Trantor lummab teid, kui teis on poeetilist temperamenti. Ent trantorlased ise ei tule kunagi siia ülesse. Neile see ei meeldi. Teeb neid närviliseks.»

«Närviliseks! — Mu nimi, muide, on Gaal. Miks peaks see neid närvi ajama? See on suurepärane.»

«Subjektiivne arvamus, Gaal. Kui olete sündinud kuubikus, üles kasvanud koridoris, ja töötate kongis, puhkuse veedate ülerahvastatud Päikeseruumis, siis tulek siia ülesse, avarusse, kus te pea kohal pole midagi peale taeva, võib küll põhjustada närvisüsteemi kokkuvarisemise. Nad sunnivad lapsi alates viiendast eluaastast kord aastas siia ülesse tulema. Ma ei tea, kas sellest on mingit käsu. Tegelikult pole see piisav ja esimesel paaril korral kisendavad nad end hüsteerikasse. Nad peaksid alustama niipea, kui on rinnast võõrutatud, ja siis peaks seda tehtama kord nädalas.»

Ta jätkas. «Muidugi, sel pole õigupoolest mingit tähtsust. Sellest poleks midagi, kui nad üldse kunagi välja ei tuleks. Nad on õnnelikud seal all ja nad valitsevad Impeeriumi. Kui kõrgel me teie arvates oleme?»

Gaal vastas: «Pool miili?» ja imestas ise, et see kõlas naiivselt.

Vist kõlaski, sest Jerril kõgistas pisut naerda ja lausus: «Ei, ainult viissada jalga.»

«Kuidas? Aga liftil kulus oma . . .»

«Tean. Aga enamiku sellest ajast kulutas ta jõudmaks maapinnale. Trantori tunnelid ulatuvad miili sügavusele maa alla. Ta on nagu jäämägi. Üheksa kümnendikku sellest on nähtamatu. Tegelikult asume me nii sügaval all, et võime kasutada

temperatuuri vahet maapinna ja paarimiilise sügavuse vahel, et end varustada kogu vajamineva energiahulgaga. Kas te teadsite seda?»

«Ei. Ma mõtlesin, et te käsutate aatomgeneraatoreid.»

«Kunagi käsutasime, jah. Kuid nii tuleb odavam.»

«Kujutlen.»

«Mida teie sellest kõigest arvate?» Hetkeks sulandus mehe heatahtlikkus nutikuseks. Ta näis peaaegu kavalana.

Gaal viivitas. «Suurepärane,» kordas ta jälle.

«Olete siin puhkusel? Reisimas? Vaatamisväärsustega tutvumas?»

«Mitte just päris. — Vähemalt olen ma alati tahtnud Trantorit külastada, kuid esmajärjekorras tulin ma siia tööle.»

«Ohoh?»

Gaal tundis kohustust selgitada: «Dr. Seldoni Projekti Trantori Ülikooli juures.»

«Ronk Seldoni?»

«Oh, ei. See, keda mina mõtlen, on Hari Seldon, psühhoajaloolane Seldon. Mina ei tunne ühtegi Ronk Seldonit.»

«Harit ma mõtlengi. Nad kutsuvad teda Rongaks. Släng, teate. Tema aina kuulutab hukatust.»

«Tõesti?» Gaal oli tõemeeli üllatunud.

«Kindlasti peaksite te seda teadma.» Jerril ei naeratanud. «Te tulete tema juurde töötama, eks ju?»

«Nojah, ma olen matemaatik. Miks ta hukatust ette kuulutab? Mis liiki hukatust?»

«Mis liiki teie arvaksite?»

«Kardan, et ma ei kujuta ette mitte mingisugust. Ma olen lugenud töid, mida dr. Seldon ja tema rühm on avaldanud. Need käsitlevad matemaatikateooriat.»

«Jah, need küll, mida nad avaldavad.»

Gaal sai pahaseks. Ta ütles: «Ma mõtlen, et ma lähen nüüd oma tuppa. Väga meeldiv oli teiega tutvuda.»

Jerril viipas ükskõikselt hüvastijätuks.

Gaal leidis oma toast teda ootava mehe. Hetkeks oli ta liiga hämmeldunud, et sõnadesse valada vältimatu «Mida teie siin teete?», mis keelele kerkis.

Mees tõusis. Ta oli vana ja peaaegu kiilaspäine, ja ta liikus longates, kuid ta silmad olid väga erksad ja sinised.

«Mina olen Hari Seldon,» sõnas ta hetk varem, kui Gaali hämmingus aju seadis näo kõrvuti meenutusega neist paljudest kordadest, mil ta oli näinud Seldoni fotot.

4.

PSÜHHOAJALUGU — . . . Käsutades mittematemaatilisi kontseptsioone on Gaal Dornick defineerinud psühhoajalugu matemaatika haruna, mis tegeleb inim-konglomeraatide reaktsioonidega kindlate sotsiaalsete ja ökonoomiliste stiimulite suhtes. . .

. . . Kõigi nende definitsioonidega kaasneb eeldus, et käsiteldav inimkonglomeraat on piisavalt suur arvestatavaks statistiliseks töötlemiseks. Sellise konglomeraadi vajaliku suuruse võib määrata Seldoni Esimese Teoreemi abil, mis. . . Edasiseks vajalikuks tingimuseks on, et vaadeldav inimkonglomeraat ise poleks psühhoajaloolisest analüüsist teadlik. Seda selleks, et tema reaktsioonid oleksid tõeliselt sihipäratud . . .

Kogu arvestatava psühhoajaloo alus seisneb Seldoni funktsioonide arendamises, mis toovad esile omadust, mis on kong-ruentsed selliste sotsiaalsete ja ökonoomiliste jõududega nagu . . .

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

«Tere päevast, sir,» lausus Gaal. «Mina . . . ma . . . » «Te ei oodanud, et kohtume enne homset? Tavapäraselt me polekski kohtunud. See on lihtsalt sellepärast, et kui me tahame käsutada teie teeneid, peame töötama kiiresti. Muutub üha raskemaks saada uusi kaastöölisi.»

«Ma ei mõista, sir.»

«Vaatlustornis te vestlesite ühe mehega, kas pole nii?»

«Jah. Ta eesnimi on Jerril. Ma ei tea temast rohkem midagi.»

«Tema nimi ei tähenda midagi. Ta on Avaliku Ohutuse Komitee agent. Ta jälgis teid kosmodroomist peale.»

«Aga miks? Kardan, et ma ei mõista.»

«Kas see mees tornis minu kohta midagi ei öelnud?» Gaal viivitas.

«Ta vihjas teile kui Ronk Seldonile.»

«Kas ta ütles ka miks?»

«Ta ütles, et teie kuulutate hukatust.»

«Seda ma teen. Mida Trantor teile tähendab?»

Kõik näisid temalt küsivat tema arvamust Trantori kohta. Gaal suutis vastata vaid ühe napi sõnaga «suurepärane».

«Te ütlete seda ilma mõtlemata. Kuidas on psühhoajalooga?»
«Ma pole mõelnud selle rakendamisest seoses antud probleemiga.»

«Enne kui te minuga koostöö lõpetate, noormees, õpite te rakendama psühhoajalugu endastmõistetavalt kõigi probleemide puhul. Pange tähele.» Seldon võttis vöö külge kinnitatud tas-

kukesest oma arvuti. Temast räägiti, et ta hoiab ühte varuks padja all, et käsutada seda ärkveloleku hetkil. Arvuti hall, läikiv alumine serv oli pidevast käsutamisest kergelt kulunud. Seldoni vilkad, vanadusest maksaplekilised sõrmed mänglesid kõval plastmassäärisel. Punased sümbolid ergasid hallil foonil. Ta ütles: «See kujutab Impeeriumi praegust olukorda.» Ta ootas.
Lõpuks sõnas Gaal: «Muidugi pole see ju täielik kujutus.» «Ei, mitte täielik. Mul on hea meel, et te pimesi mu sõnu ei usu. Ent see on ligilähedus, mis aitab ülesannet demonstreerida. Kas te nõustute sellega?»
«Sõltuvalt mu hilisemast funktsiooni tuletuse tõestusest, jah.» Ettevaatlikult vältis Gaal võimalikku lõksu.
«Hästi. Lisage sellele Impeeriumi juhitud reetlike mõrvade, asekuningate mässude, kaasaegse majandusliku depressiooni kordumise, planeetidevaheliste uuringute üha kahaneva hulga teadaolev tõenäosus . . . »
Ta jätkas. Iga üksikpunkti mainimisel elustusid tema puudutusest uued sümbolid, ja sulasid ühte põhifunktsiooniga, mis laienes ja muutus.
Gaal katkestas teda ainult kord: «Ma ei näe selle kompleks-transformatsiooni paikapidavust.» Seldon kordas öeldut aeglasemalt.
Gaal sõnas: «Kuid see on sooritatud keelatud sotsio-operat-siooni abil.»
«Hästi. Te olete kure, kuid nutte veel küllalt kure. Selles ühenduses pole too keelatud. Las ma arendan edasi.»
Protseduur osutus palju pikemaks ja selle lõppedes ütles Gaal alandlikult: «Jah, nüüd ma taipan.»
«Selline on Trantor viie sajandi pärast, arvates praegusest hetkest. Kuidas te seda interpreteeriksite? Ah?» Seldon kallutas pea viltu ja ootas.
Hämmeldunud Gaal lausus: «Täielik häving! Aga... aga see on võimatu. Trantor pole kunagi olnud. . . »
Seldon pulbitses vanainimese pingsast erutusest, kelle hing alles noor. «Kuulge, kuulge, te nägite, kuidas sellise resultaadini jõuti. Sõnastagem see. Unustage hetkeks sümboolika.»
Gaal vastas: «Kuna Trantor üha spetsialiseerub, muutub ta kergemini haavatavaks ja pole võimeline ennast kaitsma. Edasi, kuna temast saab üksnes Impeeriumi administratiivkeskus, muutub ta ihaldatavaks saagiks. Kuna Impeeriumi pärimisjärglus muutub üha ebakindlamaks, ja tähtsate perekondade vaheline verivaen ohjeldamatumaks, kaob

sotsiaalne vastutus.»

«Aitab. Ja milline on totaalse hävingu arvuline tõenäosus viie sajandi lõikes?»

«Ma ei oska seda öelda.»

13

«Kindlasti oskate teostada välja diferentseerimist?» Gaal tundis temale avaldatavat survet. Talle ei pakutud arvutit Seda hoiti tema silmadest ühe jala kaugusel. Ta arvutas metsiku kiiruga ja tundis, kuidas ta laup kattus higiga. Ta ütles: «Umbes 85%?»

«Pole halb,» tähendas Seldon torutades alumist huult, «kuid mitte hea. Tegelik arv on 92,5%.»

Gaal sõnas: «Niisiis hüütakse teid Ronk Seldoniks? Sellest pole žurnaalides midagi lugeda olnud.»

«Aga muidugi mitte. Seda pole võimalik trükkida. Kas teie oletate, et Impeerium võiks sellisel moel avalikustada oma ebakindlust? Seda on psühhoajaloos lihtne tõestada. Kuid mõned meie resultaatidest on siiski aristokraatiale teatavaks saanud.»

«See on halb.»

«Mitte tingimata. Seda kõike on arvestatud.»

«Kas mind sellepärast uuritakse?»

«Jah. Kõike, mis puudutab minu projekti, uuritakse.»

«Kas te olete hädaohus, sir?»

«Oo-jah. Tõenäosus on 1,7%, et mind eksekuteeritakse, kuid see muidugi veel projekti ei seiska. Me oleme ka seda arvesse võtnud. Kuid see pole tähtis. Oletan, et me kohtume homme Ülikoolis?»

«Jah, tingimata,» vastas Gaal.

5.

AVALIKU OHUTUSE KOMITEE — ... Aristokraatlik klikk pääses võimule pärast Cleon I, viimase Entuni, reetlikku mõrvamist. Põhijoontes oli komiteel teatud korralooja funktsioon Impeeriumi ebastabiilsuse ja ebakindluse sajanditel. Enamasti tähtsate perekondade Cheni ja Vivarti kontrolli all, degenereerus see ajapikku status quo säilitamise pimedaks instrumendiks, AOK eemaldati võimu juurest täielikult alles pärast viimase tugeva Imperaatori Cleon II troonileastumist. Esimene Esimees. ..

. . , Teatavas mõttes võib AOK languse alguseks pidada Hari Seldoni kohtuprotsessi, mis toimus kaks aastat enne Asumi Ajastu algust. Seda protsessi kirjeldab Gaal Dornick oma Hari Seldoni biograafias ...

Gaal ei täitnud oma lubadust. Järgmisel hommikul äratas teda summutatud signaalkell. Ta vastas ja valveametniku hääl, sel määral sordiini all, viisakas ja ühtaegu tauniv kui võimalik, teatas talle, et ta on vahistatud Avaliku Ohutuse Komitee korraldusel.

Gaal hüppas ukse juurde ja leidis, et seda ei saanud avada.

Tal jäi üle ainult riietuda ja oodata.

Nad tulid talle järele ja viisid ta kuhugi mujale, kuid ikkagi oli see kinnipidamine. Teda küsitleti väga viisakalt. Kõik oli väga tsiviliseeritud. Ta selgitas neile, et on provintslane Synnaxilt; et oli õppinud sellistes ja sellistes koolides ja saanud matemaatikadoktori kraadi sel ja sel kuupäeval. Ta oli kandideerinud kohale dr. Seldoni rühmas ja oli vastu võetud. Ta kordas neid üksikasju ikka ja jälle uuesti; ja ikka uuesti pöördusid nad tagasi küsimuse juurde tema ühinemisest Seldoni Projektiga. Kuidas ta oli selle olemasolust kuulda saanud? Millised pidid olema tema kohustused? Milliseid salajasi instruktsioone oli ta saanud? Mida see kõik kokku üleüldse endast kujutas?

Ta vastas, et ta ei tea. Temal polnud mingeid salajasi instruktsioone. Ta oli õpetlane ja matemaatik. Teda poliitika ei huvitanud.

Ja viimaks küsis lahke inkvisiitor: «Millal Trantor hävitatakse?»

Gaal lausus kõheldes: «Mina oma teadmiste järgi seda küll öelda ei oska.»

«Aga kellegi teise järgi?»

«Kuidas võiksin mina rääkida kellegi teise eest?» Tal hakkas palav, üleliiga kuum.

Inkvisiitor küsis: «Kas keegi on teile sellisest hävitamisest rääkinud, määranud tähtaja?» Ja kui noormees kõhkles, ta jätkas: «Teid jälgiti, doktor. Me olime lennujaamas, kui te saabusite; vaatlustornis, kui te ootasite oma suunamist; ja muidugi oli meil võimalik pealt kuulata teie vestlust dr. Seldo-niga.»

«Siis on teile ju minu suhtumine asjasse teada,» sõnas Gaal.

«Võib olla. Kuid me sooviksime seda kuulda teie suust.» «Tema on arvamisel, et Trantor hävitatakse viie sajandi vältel.»

«Tõestas ta seda . . . matemaatiliselt?»

«Jah, tõestas,» kõlas trotslik vastus.

«Ja teie arvate, et see matemaatika peab paika, ma oletan.»

«Kui dr. Seldon seda väidab, siis see on paikapidav.»

«Tuleme uuesti asja juurde.»

«Pidage. Mul on õigus advokaadile. Ma nõuan oma õigust kui Impeeriumi kodanik.»

«Teie õigust aktsepteeritakse.» Ta sai oma tahtmise.

Mees, kes lõpuks saabus, oli pikka kasvu, kõhn nägu täis külvatud vertikaaljooni, ja näis kahtlane, kas naeratusel on selles näos ruumi.

Gaal tõstis pilgu. Ta oli sakris ja ta enesetunne oli räbal. Vahepeal oli nii palju juhtunud, aga tema oli Trantoril viibinud vaevalt kolmkümmend tundi.

«Minu nimi on Lors Avakim,» lausus mees. «Dr. Seldon määras mind teid esindama.»

«On see tõepoolest nii? Noh, siis kuulake. Ma nõuan kohest pöördumist Imperaatori poole. Mind hoitakse kinni põhjuseta. Ma pole milleski süüdi. Mitte milleski.» Ta laiutas käsi. «Ma nõuan Imperaatori ilmumist kuuldele, jalamaid.»

Ettevaatlikult puistas Avakim põrandale õhukeste aktikaänte sisu. Kui Gaal oleks selle vastu huvi osutanud, oleks ta ara tundnud Cellometi ametlikud formularid, õhukesed metall-perfolindid, mida nende väikese formaadi tõttu oli võimalik kanda isiklikus kapslis. Ta oleks võinud ara tunda ka taskumagnetofoni.

Avakim, kes oli ignoreerinud Gaali spontaanset purset, vaatas lõpuks üles. Ta sõnas: «Komitee on muidugi paigaldanud «lutika» meie vestluse pealtkuulamiseks. See on seadusevastane, kuid nad kasutavad seda kõigele vaatamata.» Gaal kiristas hambaid.

Avakim võttis järelemõtlikult istet. «Ent see magnetofon, mis mul on siin laual ja mida välimuse järgi võib pidada täiesti tavaliseks, võimaldab täielikku kaitset pealtkuulamisseadmele vastu. Seda nad niipea ei avasta.» «Ma võin siis rääkida?» «Muidugi.»

«Ma tahan Imperaatorit kuuldele.»

Avakim naeratas jäiselt ja osutus, et selleks siiski jätkus ruumi tema näol. Ta põsed kortsusid ruumi tehes. Ta nentis: «Te tulete provintsist.»

«Sellele vaatamata olen Impeeriumi kodanik. Niisama hea kui teie või ükskõik kes sellest Avaliku Ohutuse Komiteest.»

«Kahtlemata, kabtlemata. Teie kui provintslane lihtsalt ei mõista elu Trantoril nagu see on. Imperaatorit pole võimalik kuuldele saada.»

«Kelle teise poole tuleks siis palvega pöörduda? Kas on olemas mingi kindel protseduur?»

«Ei ole. Abi otsida pole kelleltki. Seaduse järgi võite te

pöörduda abipalvega Imperaatori poole, kuid teid ei võeta kuulda. Praegune Imperaator pole Entuni dünastia aegne Imperaator. Trantor on aristokraatlike perekondade kätes, kelle liikmeist on moodustatud Avaliku Ohutuse Komitee. Niisuguse arengu on psühhoajalugu suure täpsusega ette näinud.»

«Kas tõesti?» imestas Gaal. «Sel juhul, kui dr. Seldon oskab Trantori ajalugu viis sajandit ette ennustada . . .»

«Ta võib selle tulevikku ka tuhande viiesaja aasta peale ette kuulutada.»

«Olgu või viisteist tuhat. Miks ei suutnud ta eile tänahommikusi sündmusi ette ennustada

ja mind hoiatada? Ei, palun vabandust.» Gaal istus ja toetas pea higisele peopesale. «ivja mõistan täiesti, et psühhoajalugu on statistiline teadus ega suuda üksiku indiviidi tulevikku mingi täpsusega ette ennustada. Te taipate, et ma olen rööpast väljas.»

«Siin te eksite. Dr. Seldon oli arvamusel, et teid võidakse täna hommikul arreteerida.»

«Mis!»

«Paraku on see tõsi. Komitee on muutunud tema tegevuse suhtes üha vaenulikumaks. Üha enam sekkutakse rühma uute liikmete värbamisse. Graafikud näitavad, et meie eesmärgi huvides on nüüd paras aeg tegutsemiseks. Komitee ise toimis mõnevõrra aeglaselt, seetõttu jõudis dr. Seldon teid eile külastada eesmärgiga sundida komiteed tegutsema. Muud põhjust tal polnud . . . »

Gaal ahmis õhku: «Ma ei salli. . . »

«Palun. See oli vajalik. Teid ei valitud mitte mingeil isiklikel kaalutlustel. Te peate mõistma, et dr. Seldoni plaanid, koostatud matemaatilise statistika abil enam kui kaheksateistkümneks aastaks, sisaldavad märkimisväärse tõenäosusega kõiki võimalikke variante. See on üks neist. Minu tuleku ainsaks eesmärgiks oli teile kinnitada, et te ei tarvitse midagi karta. Kõik lõpeb hästi, Projekti suhtes peaaegu kindlasti, ja küllaldase tõenäosusega ka teie jaoks.»

«Kui suure tõenäosusega?» nõudis Gaal.

«Projekti jaoks üle 99,9%.»

«Ja minu jaoks?»

«Mind informeeriti, et see tõenäosus on 77,2%.»

«Siis on see veidi parem kui üks viie vastu olla mõistetud vangi või surma.»

«Viimane on alla ühe protsendi.»

«Tõesti? Tõenäosusarvutused ühe inimese kohta ei tähenda mitte midagi. Saatke dr. Seldon minu juurde.»

«Kahjuks ei saa ma seda teha. Dr. Seldon on ise arreteeritud.»

Uks paisati lahti enne, kui püsti tõusev Gaal suutis avada hüüatuseks suu. Sisse astus valvur, jalutas laua juurde, võttis

magnetofoni, silmitses seda igast küljest ja pistis siis taskusse.

Avakim ütles vaikselt: «Ma vajan seda instrumenti.» «Me varustame teid teisega, härra advokaat, mis ei tekita staatilist välja.»

«Minu intervjuu on sel juhul lõppenud.» Gaal saatis teda silmadega ja jäi üksi.

6.

Tema kohtuprotsess (Gaal oletas, et seda see on, ehkki sel oli juriidilises mõttes

vähe sarnasust keerulise kohtumenetlusega, millest Gaal oli lugenud) ei olnud kestnud kaua. Oli kolmas päev. Ent juba ei suutnud Gaal ka mälu pingutades meenutada selle algust.

Teda ennast oli vähe rünnatud. Rasked kahurid olid suunatud dr. Seldonile. Kuid Hari Seldon istus oma kõhal, laskmata end millestki häirida. Gaali jaoks oli tema ainus stabiilne punkt maailmas.

Pealtkuulajaid oli vähe ja kõik nad ilma erandita valitud Impeeriumi ülikute hulgast. Kõik toimus kinniste uste taga. Ja kahtlane, kas väljaspoolseisjad üldse teadsid, et on käimas Seldoni kohtuprotsess. Kaebealuste suhtes valitses leevendamatu vaenulikkuse õhkkond.

Kõrgemale poodiumile asetatud laua taga istus viis Avaliku Ohutuse Komitee liiget. Nad kandsid helepunaseid kullaga kaunistatud vormikuubesid ja läikivaid, ligipead plastikmütse, mis olid nende kohtunikufunktsiooni sümboleiks. Keskel istus komitee esimees Linge Chen. Gaal polnud varem näinud nii tähtsat ülikut ja vaatas teda võlutult. Kogu protsessi vältel lausus Chen harva mõne sõna sekka. Ta andis selgesti mõista, et pikad kõned on allpool tema väärikust.

Komitee advokaat uuris omi märkmeid ja Seldoni ülekuulamine, jätkus.

K. Niisiis, dr. Seldon. Kui palju mehi on praegu hõivatud projektiga, mille juhendajaks te olete?

V. Viiskümmend matemaatikut.

K. Kaasa arvatud dr. Gaal Dornick?

V. Dr. Dornick on viiekümne esimene.

K. Ahhaa, siis on meil neid viiskümmend üks? Pingutage oma mälu, dr. Seldon. Võib-olla on neid viiskümmend kaks või viiskümmend kolm? Või isegi rohkem?

V. Dr. Dornick pole veel ametlikult minu organisatsiooniga ühinenud. Kui ta seda teeb, saab liikmeid viiskümmend üks. Praegu on meid viiskümmend, nagu ma juba tähendasin.

K. Kas mitte peaaegu sada tuhat?

V. Matemaatikuid? Ei.

K. Ma ei rääkinud matemaatikutest. Kas neid on kõigil aladel kokku sada tuhat?

V. Kõik kokku võib teie arv olla õige.

K. Võib olla? Mina ütlen, et o n. Ma ütlen, et teie projekt hõlmab üheksakümmend kaheksa tuhat viissada seitsekümmend kaks meest.

V. Ma usun, et loete sinna hulka ka naised ja lapsed.
K. (hääle valjenedes) Ma väidan, et neid inimesi on üheksakümmend kaheksa tuhat viissada seitsekümmend kaks. Pole vajadust mõtet väänata.
V. Nõustun selle arvuga.
K. (märkmeid vaadates) Jätame selle ja võtame käsile teise olulise seiga, mida oleme juba teatavas ulatuses arutanud. Kas te kordaksite, dr. Seldon, oma mõtteid seoses Trantori tulevikuga?
V. Ma ütlesin ja ütlen uuesti, et enne järgmise viie sajandi lõppu muutub Trantor varemeiks.
K. Teie ei pea oma väidet ebalojaalseks?
V. Ei, sir. Teaduslik tõde seisab väljaspool lojaalsust ja ebalojaalsust.
K. Ja teie olete veendunud, et teie väide kujutab enesest teaduslikku tõde?
V. Olen.
K. Mille põhjal?
V. Psühhoajaloo matemaatika põhjal.
K. Suudate te tõestada, et see matemaatika on paikapidav?
V. Ainult teisele matemaatikule.
K. (naeratades) Teie siis väidate, et teie tõde on oma olemuselt nii spetsiifiline, et see on väljaspool tavalise inimese arusaama. Mulle näib, et tõde peaks olema selgem, vähem müstiline ja rohkem mõistusega võetav.
V. Mõningaile mõistusile see raskusi ei valmista. Energia ülekande füüsika, mida me tunneme termodünaamikana, on juba inimajaloo müstilistest aegadest peale olnud selge ja tõene, ent võib siiski leiduda inimesi, kelle meelest on võimatu kavandada mootorit. Isegi kõrge intelligentsitasemega inimesi. Ma kahtlen, kas komitee haritud liikmed...

Sel hetkel kummardus üks komitee liikmeist advokaadi poole. Ta sõnadest polnud võimalik aru saada, kuid hääle sisinas kõlas karmust. Advokaat hakkas näost õhetama ja katkestas Seldoni vastuse.

K Me pole siia tulnud kõnesid kuulama, dr. Seldon. Oletagem, et olete meid veennud. Lubage mul vihjata, et hävingu-ennustused võivad olla tehtud kavatsusega hävitada rahva usaldus Impeeriumi valitsuse vastu, pidades silmas mingit teie isiklikku eesmärki.
V. See ei ole nii.
K. Lubage mul oletada, et te kavatsete väita, nagu kätkeks nõndanimetatud Trantori

hävingule eelnev ajaperiood endas mitut liiki rahutusi.

V. See on tõsi.

K. Ja palja ennustuse abil loodate, et see toimubki, ja et ühtlasi oleks teil käepärast sajatuhandeline armee.

V. Esiteks pole asi nii. Ja kui oleks, näitaksid uurimised, et sõjaväeealisi mehi on rühmas vaevalt kümme tuhat ja ükski neist pole relvakäsitsemist õppinud.

K. Kas te esinete kellegi teise agendina?

V. Mind pole palganud keegi, härra advokaat.

K. Teie olete täiesti erapooletu? Te teenite teadust?

V. Jah, teenin.

K. Siis vaadakem, kuidas te seda teete. Kas tulevikku on võimalik muuta, dr. Seldon?

V, Tõenäoselt küll. See kohtusaal võib järgmise paari tunni jooksul õhku lennata, või võib ka mitte. Kui lendaks, muudaks see kahtlemata tulevikku mõnes vähemtähtsas punktis.

K. Teie mängite sõnadega, dr. Seldon. Kas on võimalik inimrassi kogu ajalugu muuta?

V. Jah, on.

K. Kergesti?

V. Ei. Suurte raskustega.

K. Miks?

V. Planeeditäie inimeste psühhoajalooline hoiak sisaldab eneses tohutut inertsi. Et seda ületada, tuleb vastu seada midagi selle inertsiga võrdväärset. See peab hõivama kas niisama suure hulga inimesi, või kui inimeste arv on suhteliselt väike, peab muutuse teostamiseks olema tohutult pikk ajavahemik. Mõistate?

K. Ma arvan, et mõistan. Trantor ei tarvitse hävida, kui suur hulk inimesi otsustab käituda nii, et ta ei hukkuks.

V. Õige.

K. Kas sada tuhat on piisav hulk?

V. Ei, sir. Seda on liiga vähe.

K. Olete te selles kindel?

V. Arvestage, et Trantoril on elanikke üle neljakümne biljoni. Edasi arvestage, et suund hukkumisele pole omane üksnes Trantorile, vaid Impeeriumile tervikuna, ja seda on peaaegu kvintiljon inimest.

K. Mõistan. Siis võib olla sada tuhat inimest saavad seda

suunda muuta, kui nemad ja nende järglased töötavad sellise sihiga viissada aastat.
V. Ma kardan, et mitte. Viissada aastat on liiga lühike aeg.
K. Ahah! Niisugusel juhul, dr. Seldon, tuleb meil teha teie väiteist järgmine järeldus. Teie olete oma projektiga hõivanud sada tuhat inimest. Neid on ebapiisavalt, et muuta Trantori ajalugu viiesaja aasta jooksul. Teiste sõnadega, nad ei suuda tõkestada Trantori hävingut, mida nad iganes ette võtaksid.
V. Õnnetuseks on teil õigus.
K. Ja teiselt poolt, teie ei kavatse neid käsutada mingil ebaseaduslikul eesmärgil.
V. Täiesti õige.
K, (aeglaselt ja rahuldusega) Sel juhul, dr. Seldon . . . Pange nüüd eriti hoolega tähele, sest me ootame kaalutletud vastust. Milline eesmärk on teie sajal tuhandel?

Advokaadi hääl oli muutunud kiledaks. Ta oli seadnud lõksu, surunud Seldoni vastu seina, võtnud temalt nutikalt iga võimaluse vastamiseks.
Saalis tõusis jutukõmin, mis rullus piki pealtkuulavate peeride ridu ja tungis isegi komitee liikmete rivvi. Erepunased ja kuldsed rüüd voogasid lainetades edasi-tagasi, ainult pea-kohtunik jäi rahulikuks.
Hari Seldon ootas liikumatult jutuvada vaibumist.

V. Miinimumini viia hävingu mõju.
K. Mida te.selle all täpsemalt mõtlete?
V. Seletus on lihtne. Saabuv Trantori häving ei ole inimkonna arenguskeemis eraldiseisev, isoleeritud sündmus. See on haripunktiks keerukale draamale, mis sai alguse sajandeid tagasi, ja mille samm pidevalt kiireneb. Ma vihjan, härrad, Galaktika Impeeriumi allakäigu arengule.

Häältesumu muutus tumedaks mõminaks. Advokaat, kellele enam tähelepanu ei pööratud, möirgas: «Teie väidate avalikult, et. . .» ja jäi vait, sest publikust kostuvad hüüded «reetmine!» olid küllaldaseks tõenduseks saavutatust, ilma et vaja läinuks haamrilööke.
Aeglaselt tõstis komitee esimees haamri ja laskis selle langeda. Tekitatud heli sarnanes maheda gongilöögiga. Kui löögi kaja vaibus, lakkas ka vadin publikus. Advokaat tõmbas sügavasti hinge.

K. (teatraalselt) Kas te taipate, dr. Seldon, et te räägite Impeeriumist, mis on püsinud kaksteist tuhat aastat, läbi kõigi sugupõlvede muutuste, ja mille seljataga seisavad kvadriljoni inimolendi head soovid ja armastus?
V. Olen teadlik nii Impeeriumi praegusest staatusest kui ka tema ajaloost. Ilma et

sooviksin väljendada lugupidamatust, pean kinnitama, et minul on ses suhtes kaugelt suuremad teadmised, kui ühelgi saalisviibijaist.

K. Ja te ennustate ikkagi ette selle hävingut?

V. See on ennustus, mis on tehtud tänu matemaatikale. Ma ei mõista moraalselt kohut. Ma isiklikult vaatan kahetsustundega sellele tulevikuväljavaatele. Isegi, kui me möönaksime, et Impeerium on halb (mööndus, mida ma ei tee), oleks tema langusele järgnev anarhia halvem. Just selle anarhia vastu võitleb minu projekt. Impeeriumi hukk, härrased, on raske asi, ükskõik kuidas seda võtta, ja pole kerge selle vastu võidelda. Selle kutsub esile kasvav bürokraatia, üha vähenev initsiatiiv, seisuste kinnikülmutamine, teabehuvi hukkamõist — sada muud faktorit. See on kestnud, nagu ma juba mainisin, sajandeid. Ja see liikumine on liialt suurejooneline ning laiaulatuslik, et seda peatada.

K. Kas ei ole igaühele ilmselge, et Impeerium on niisama tugev, nagu ta alati on olnud?

V. Teid ümbritseb tugevuse näilisus. See näib kestvat igavesti. Ent, härra advokaat, pehastunud puutüvel on olemas kogu tema näiline võimsus just selle hetkeni, mil tormisööst ta pooleks murrab. Tormi-iilid vilistavad Impeeriumi okstes isegi praegu. Kuulake psühhoajaloo kõrvadega ja te kuulete kriginat.

K. (ebakindlalt) Meie pole siin selleks, dr. Seldon, et kuu....

V. (veendunult) Impeerium kaob, ja kõik, mis temas on head, hävib koos temaga. Kuhjunud teave kõdub ja kehtestatud kord lakkab olemast. Tulevad lõputud tähtedevahelised sõjad; tähtedevaheline kaubavahetus hääbub; rahvastik degenereerub; maailmad kaotavad oma kontakti Galaktika tuumaga. Ja nii need asjad jäävad.

K. (vaikne hääl keset hauavaikust) Igaveseks?

V. Psühhoajalugu, mis suudab ennustada hukku, suudab anda informatsiooni ka sellele järgneva pimeda ajastu kohta. Impeerium, härrased, nagu asja märgiti, on püsinud kaksteist tuhat aastat. Pime ajastu, mis saabub, ei kesta mitte kaksteist, vaid kolmkümmend tuhat aastat. Tõuseb Teine Impeerium, kuid selle ja meie tsivilisatsiooni vahele jääb tuhat sugupõlve kan-
natavat inimkonda. Selle vastu peame me võitlema.

K. (mõnevõrra end kogunud) Te räägite iseenesele vastu. Varem te ütlesite, et te ei suuda takistada Trantori hävingut;

22

siit tulenevalt eeldatavasti ka mitte seda nõndanimetatud Impeeriumi hukku.

V. Ma ei väidagi, et suudaksime hukku vältida. Kuid ei ole veel liiga hilja lühendada sellele järgnevat interreegnumit. Härrased, anarhia kestust on võimalik lühendada ainsale aastatuhandele, kui minu grupil lubatakse nüüd tegutseda. Praegu asume ajaloo väga õrnas punktis.

Sündmuste tohutut, pealetormavat massi tuleb üsna pisut kõrvale kallutada — ainult üsna pisut. Kuid see võib osutuda küllaldaseks, et kõrvaldada kakskümmend üheksa tuhat aastat viletsust inimkonna ajaloost.

K. Kuidas te kavatsete seda teha?

V. Päästes inimteadmised. Inimteabe hulk asetseb väljaspool üksikindiviidi. Meie ühiskondliku korra hävimisega puruneb teadus miljoneiks kududeks. Üksikisikud teavad äärmiselt palju pisitahke kogu teabest. Kuid nad jäävad abituiks ja üksikute killukestena võetuna on see teave kasutu. Teave kaotab tähenduse, teda ei anta edasi. Põlvkondade vaheldudes läheb see hoopis kaotsi. Ent kui meie nüüd koostame kõikide teadmiste hiigelkogumiku, ei lähe teave iial kaduma. Järeltulevad põlved rajavad sellele oma teadmised, ja ei pea enam uuesti aatomit avastama. Üks aastatuhat teeb kolmekümne tuhande töö.

K. Kõik see . . .

V. Ongi minu projekt; minu kolmkümmend tuhat meest, nende naised ja lapsed, pühenduvad «Galaktika Entsüklopeedia» koostamisele. Nemad ei suuda seda oma eluaja jooksul lõpule viia. Mina ise ei ela isegi mitte ajani, mil sellega põhjalikult algust tehakse. Ent selleks ajaks, kui Trantor langeb, on töö lõpetatud ja koopiad sellest olemas igas Galaktika suuremas raamatukogus.

Esimehe haamer tõusis ja langes. Hari Seldon lahkus ülekuulatava puldist ja istus tasakesi Gaali kõrvale.

Ta naeratas ja küsis: «Kuidas teile see show meeldis?»

«Teie saite punktivõidu. Aga mis edasi?» küsis Gaal.

«Nad teevad kohtupidamises vaheaja ja püüavad minuga kokkuleppele jõuda eraviisiliselt.»

«Kust te seda teate?»

«Ma olen aus,» lausus Seldon. «Ma ei teagi. See sõltub komitee esimehest. Ma olen teda aastaid jälginud. Olen püüdnud analüüsida tema ettevõtmisi, aga te teate, kui riskantne on ühe indiviidi veidrusi sisse viia psühhoajaloo võrrandeisse. Ent siiski mul on lootust.»

23

7.

Avakim astus nende juurde, noogutas Gaalile, kummardus Sel-doni poole ja sosistas midagi. Kuulutati välja vaheaeg ja valvurid lahutasid nad. Gaal viidi ära.

Järgmisel päeval aset leidnud ülekuulamine oli hoopis teistsugune. Hari Seldon, Gaal Dornick ja komitee liikmed olid omavahel. Istuti ligistikku ümber laua, ei mingit vahet viie kohtuniku ja kähe süüaluse vahel. Viimastele isegi pakuti sigareid küütlevast plastmassist kärbist, millel nagu voolanuks vesi. Silm nagu tajunuks liikumist, kompimismeelele oli kärp

tahke ja kuiv.

Seldon võttis sigari, Gaal keeldus. «Minu advokaat ei ole kohal,» sõnas Seldon. Üks komitee liikmeist vastas: «See ei ole enam kohtuprotsess, dr. Seldon. Me oleme siia kokku tulnud selleks, et arutada Riigi julgeoleku probleemi.»

Linge Chen ütles: «Mina räägin,» ja teised komitee liikmed nõjatusid toolikorjudele, valmis teda kuulama. Cheni ümber tekkis vaikus, millesse ta võis pillata oma sõnad.

Gaal hoidis hinge kinni. Kõhn ja kalk Chen, välimuselt vanem kui tõeliselt, oli terve Galaktika tegelik valitseja. Laps, kes kandis nimeliselt valitsejatiitlit, oli ainult Cheni loodud sümbol, ja seda mitte esimene omalaadsete hulgas.

Chen lausus: «Dr. Seldon, teie häirite Imperaatori riigi rahu. Ükski neist kvadriljonist praegu kõigis Galaktika tähesüsteemides elavaist inimestest ei ole elus saja aasta pärast. Miks peaksime siis meie muret tundma sündmuste pärast, mis võivad toimuda meist viie sajandi kaugusel?»

«Mind ei ole elavate külas enam praegusest arvates poole aastakümnendi pärast,» sõnas Seldon, «ja siiski on see valdavalt minu mure. Nimetage seda idealismiks. Nimetage seda minu samastamiseks selle müstilise üldistusega, mida nimetatakse inimeseks.»

«Ma ei vaevu mõistatama, mis on müstika. Võite te mulle öelda, miks ei või ma end vabastada teist ja sellest ebamugavast ja mittevajalikust viiesajandilisest tulevikust, mida ma iialgi oma ihusilmaga ei näe, lastes teid täna öösel hukata?»

«Nädal tagasi,» lausus Seldon muretult, «oleksite te võinud seda teha, ning oleksite võib olla saavutanud ühe võimaluse kümnest jääda ellu aasta lõpuni. Tänaseks on võimalus üks kümnest asendunud vaevalt ühega kümnest tuhandest.»

Kostis kohalolijate ohkeid ja rahutut nihelemist. Gaal tundis, et lühikesed kuklakarvad kihelesid. Chen langetas laud.

«Kuidas nii?» küsis ta.

«Trantori hukku pole võimalik peatada ühegi mõeldava pin-

24

gutusega. Ent seda on kerge kiirendada. Jutt minu katkestatud kohtuprotsessist levib üle terve Galaktika. Minu plaanide nurjamine veenab inimesi, et tulevik ei tõota neile enam midagi head. Juba praegu meenutavad nad oma vanaisade elu kadedus hinges. Nad näevad, et poliitilised revolutsioonid ja stagnatsioon kaubanduses süvenevad. Valdavaks üle kogu Galaktika muutub veendumus, et ainutähtis on see, mis enesele krahmatud. Auahned mehed ei hakka ootama ja südametunnistuseta mehed ei pea enam piiri. Iga oma teoga kiirendavad nad maailmade allakäiku. Laske mind hukata ja Trantor langeb mitte viie sajandi, vaid viiekümne aasta jooksul, teie ise aga üheainsa aastaga.»

Chen sõnas: «Nende sõnadega võite lapsi hirmutada. Ja ometi poleks teie surm ainus vastus, mis meid rahuldaks.»

Ta kergitas oma saledat kätt paberitelt, millel see puhkas, nii et veel ainult kaks sõrme

kergelt puudutasid pealmist poognat.

«öelge mulle, kas teie ainsaks tegevussfääriks jääb teie poolt mainitud entsüklopeedia koostamine?»

«Seda küll.»

«Ja kas seda peab tegema Trantoril?»

«Trantoril, milord, asub Keiserlik Raamatukogu ja Trantori Ülikooli õpetlaskaader.»

«Ja siiski, kui te asuksite kusagil mujal, ütleme mõnel planeedil, kus teie teaduslikke mõtisklusi ei häiriks metropoli rutakas elulaad, kus teie kaastöölised võiksid täielikult ja kõrvalekaldumatult pühenduda oma tööle — kas seal ei oleks oma eeliseid?»

«Väiksemaid võib-olla.»

«Niisiis selline maailm on valitud. Te võite töötada, doktor, nii palju kui süda lustib, koos oma saja tuhandega. Galaktika saab teada, et teie töötate ja võitlete hukkumise vastu. Neile isegi teatatakse, et teie hoiate ära huku.» Ta naeratas. «Kuna ma ei usu nii paljusid asju, pole mul raske ka mitte uskuda hukku, nii et olen täiesti veendunud, et ma räägin rahvale täit tõtt. Ja vahepeal, doktor, teie ei häiri Trantorit, ning Imperaatori rahu ei riku miski . . .

Alternatiiviks on teie ja nii paljude teie mõttekaaslaste surm, kui osutub vajalikuks. Teie varasemad ähvardused jätan ma tähele panemata. Teile antakse valikuvõimalus, kas surm või pagendus. Mõtlemisaeg viis minutit.»

«Missugune on valitud maailm, milord?» küsis Seldon.

«Selle nimi, kui ma ei eksi, on Terminus,» sõnas Chen. Hooletult pööras ta sõrmeotstega pdberid nii, et Seldon võis neid lugeda. «See on asustamata, kuid täiesti elamiskõlblik, ja seda on võimalik kohandada vastavalt õpetlaste vajadustele. Ta asub mõnevõrra eraldi . . . »

25

Seldon katkestas teda: «See on Galaktika äärel, sir.»

«Nagu ma tähendasin, mõnevõrra eraldi. Sobilik keskendumiseks. Noh, teile on jäänud kaks minutit.»

«Ma vajan aega, et sellist reisi ette valmistada. Ikkagi puudutab see kahtkümmet tuhandet perekonda.»

«Aega teile antakse.»

Seldon mõtles hetke, viimane minut hakkas ümber saama. Ta ütles: «Ma valin maapao.»

Gaali süda võpatas neid sõnu kuuldes. Valdav oli temas meeletu rõõm. Ja kes ei rõõmustaks, kui pääseb surmast, Ent kogu oma määratust kergendustundest hoolimata leidis ta eneses tsipake kahetsust, et Seldon oli alla jäänud.

8.

Pikka aega istusid nad vaikselt, takso neelas viunudes sadu miile ussina väänlevais

tunneleis teel ülikooli. Lõpuks Gaal liigutas end. Ta küsis: «Kas see, mida te komitee esimehele rääkisite, oli tõsi? Kas teie tapmine tõepoolest kiirendaks hukku?»

«Ma ei valeta iialgi, kui asi puudutab psühhoajaloo leide. Ega oleks sellest antud juhul ka abi olnud. Chen teadis, et ma räägin tõtt. Ta on väga tark poliitik, ja juba oma töö iseloomu tõttu peavad poliitikud evima võimet instinktiivselt tunnetada psühhoajaloo tõdesid.»

«Kas teil oli siis vaja maapagu vastu võtta?» imestas Gaal, kuid Seldon ei vastanud.

Kui nad tunnelist ülikooliesisele platsile kihutasid, polnud Gaalil jõudu tõusta. Teda tuli taksost välja aidata.

Kogu ülikool kiiskas valguses. Gaal oli peaaegu unustanud päikese olemasolu. Ei asunud ülikoolgi vabas õhus. Tema hooned olid käetud tohutu suure klaasist-ja-siiski-mitte-klaasist kupliga. See oli polariseeritud, nii et Gaal võis vaadata otse pea kõhal säravasse päikesesse. Valgus ei kaotanud oma eredust ja peegeldus tagasi metalseilt hooneilt nii kaugele, kui silm ulatus nägema.

Ülikoolihooned ei olnud rangelt terashallid nagu kogu ülejäänud Trantor. Nad olid pigem hõbedased. Metalliläige oli peaaegu elevandiluu karva.

«Paistab, et sõdurid,» sõnas Seldon.

«Kuidas?» Gaal tõi pilgu taevast alla proosalisele maale ja leidis teed takistava vahisõduri. Nad jäid seisma ja läheduses asuvast uksest ilmus maheda kõnega kapten.

«Kas dr. Seldon?» küsis ta.

«Jah.»

«Me juba ootasime teid. Nüüdsest peale olete teie ja teie kaastöötajad allutatud sõjaseadusele. Mind instrueeriti teile teatama, et teie käsutuses on kuus kuud Trantorilt lahkumiseks ettevalmistuste tegemiseks.»

«Kuus kuud!» alustas Gaal, aga Seldoni sõrmed surusid kergelt ta küünarnukki.

«Niisugune on mulle antud korraldus,» sõnas kapten.

Ta lahkus ja Gaal pöördus Seldoni poole. «Noh, mida jõuab teha kuue kuuga? See on lihtsalt aeglane mõrvamine.»

«Tasem, tasem. Mingem minu kabinetti.»

Kabinet ei olnud suur, kuid ta oli täiesti pealtkuulamiskin-del. Sellele suunatud luureseadmed ei kohanud kahtlasemaigu-list vaikust ega isegi mitte kahtlustäratavaid õhuelektrilisi hälbeid. Selle asemel edastati erinevate häältega vestlust, mis oli koostatud juhuslikult kokkuklopsitud tohutust ohutute fraaside kogumist.

«Noh,» sõnas Seldon sundimatult, «kuus kuud on piisav aeg.»

«Ma ei taipa, kuidas.»

«Sellepärast, mu poiss, et sellises plaanis nagu on seda meie oma, on teiste tegevus allutatud meie vajadustele. Kas ma pole teile juba öelnud, et Cheni äge loomus on võetud palju tihedama kontrolli alla kui ühegi teise inimese oma ajaloos. Kohtu protsessi ei lubatud alustada enne, kui meie poolt valitud aeg ja olukorrad olid selleks küpsed.»

«Kuid kas te suutsite korraldada . . .».

«Pagendamist Terminusele? Miks mitte?» Ta puudutas käega teatud kohta lauaplaadil ja väike sektsioon seinast ta selja taga libises kõrvale. Ainult tema sõrmedega sai seda teha, sest ainult tema sõrmejälgede muster suutis aktiviseerida kombinatsioonivalijat.

«Te leiate siit terve rea mikrofilme,» lausus Seldon. «Võtke see, mille peal on täht T.»

Gaal tegi nagu kästud ja ootas, kuni Seldon asetas filmi projektorisse ja ulatas noormehele paari silmaläätsi. Gaal pani need silma, ja vaatas enese ees lahtirulluvat filmi.

«Aga siis . . . » ütles ta.

«Mis teid üllatab?» küsis Seldon.

«Kas te olete juba kaks aastat teinud ettevalmistusi lahkumiseks!»

«Kaks ja pool. Muidugi ei võinud me olla päris sajaprotsendiliselt kindlad, et ta valib Terminuse, kuid me lootsime ja tegutsesime eeldusele vastavalt.»

«Kuid miks, dr. Seldon? Kui teie korraldasite pagenduse, siis miks? Kas poleks palju parem sündmusi kontrollida siit, Trantorilt?»

27

«Noh, on olemas mõningased põhjused. Töötades Terminusel saame me Impeeriumilt toetust, ilma et tekiks kartust, nagu ohustaksime me Impeeriumi turvalisust.»

«Teie äratasite need kartused üksnes selleks, et esile kutsuda pagendust,» lausus Gaal. «Ma ei mõista ikka veel.»

«Võib olla ei nõustuks kakskümmend tuhat perekonda oma vabal tahtel reisima Galaktika lõppu.»

«Aga miks neid siis selleks sundida?» Gaal tegi pausi. «Kas ma võiksin seda teada saada?»

«Veel mitte,» tähendas Seldon. «Antud hetkel piisab sellest, et te teate, et teaduslik pelgupaik rajatakse Terminusele. Ja teine selline luuakse Galaktika teise otsa, noh, ütleme,» ta naeratas, «Tähe Tipule. Mina suren varsti ja edasi näete teie minust rohkem. Ei, ei. Säästke mind oma ehmatusest ja kaas-tundest. Mu arstid pakuvad mulle elamiseks veel aasta-paar. Sellest ajast piisab mulle oma kavatsuste täideviimiseks. Ja kust võtta veel paremaid tingimusi suremiseks.» «Ja kui te surnud olete, sir?»

«Noh, siis on olemas järglased — võib olla isegi teie ise. Ja need järglased on võimelised astuma viimase sammu skeemis, ning õigel ajal ja õigel viisil õhutama Anacreoni mässule. Pärast seda võivad sündmused veereda tasapisi.» «Ma ei mõista.»

«Küllap hakkate mõistma.» Seldoni kortsuline nägu muutus üheaegselt rahulikuks ja väsinuks. «Enamik läheb Terminusele, aga mõned jäävad. Seda on kerge korraldada. Aga mis minusse puutub . . .» ta lõpetas sosinal, nii et Gaal teda vaevalt kuulis, «minuga on lõpp.»

TEINE OSA

Entsüklopedistid

1.

TERMINUS — . . . Tema-asukoht (vt. kaarti) oli kummaline, kui arvestada rolli, mida tal tuli mängida Galaktika ajaloos, ja siiski pole paljud kirjanikud väsinud kinnitamast, et see oli ainuvõimalik. Päris Galaktika spiraali tipus, üksikuna asuva päikese ainsa planeedina, vaene aineliste ressursside poolest, tähtsusetu ökonoomilises mõttes, seisis ta asustamata oma avastamisest alates viie sajandi vältel, kuni seal maandusid entsüklopedistid . . .

Kui peale kasvas uus generatsioon, sai Terminusest möödapääsmatult midagi enamat kui ainult Trantori psühhoajaloolaste asupaik. Seoses Anacreoni mässu ja Salvor Hardini võimuletulekuga, kes oli esimene kuulsast pärijate liinist. . .

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Ruumi hästivalgustatud nurgas oli Lewis Pirenne agarasti ametis oma kirjutuslaua taga. Tuli koordineerida tööd, teha pingutusi. Niidid tuli mustriks põimida.

Nüüd juba viiskümmend aastat; viiskümmend aastat, et sisse elada ja moodustada Asumil Number Üks Entsüklopeedia sujuvalt töötav üksus. Viiskümmend aastat, et koguda toormaterjali. Viiskümmend aastat ettevalmistusi.

See oli tehtud. Viie aasta pärast näeb ilmavalgust esimene köide kõige monumentaalsemast teosest, mis Galaktikas eales loodud. Ja edasi kümneaastaste vaheaegadega — korrapäraselt nagu kellavärk — köide köite järel. Ja koos nendega ilmuvad lisad; eriartiklid jooksvat huvi pakkuvatest sündmustest, kuni.. .

Pirenne niheles rahutult, kui sumisti ta kirjutuslaual häälitsema hakkas. Ta oli kokkuleppe peaaegu unustanud. Ta vajutas ukseavajale ja silmanurgast heidetud hajuvil pilk

tabas avanevast uksest siseneva Salvor Hardini. Pirenne ei vaadanud üles.

Hardin naeratas omaette. Tal oli kure, kuid ta pidas paremaks mitte solvuda Pirenne'i upsakast käitumisest ükskõik mille või kelle suhtes, mis või kes teda juhtus töö ajal häi-

rima. Hardin poetas enese toolisügavusse kirjutuslaua läheduses ja ootas.

Üle paberi lennates krabises Pirenne'i sulg tasakesi. Muidu ei ühtegi liigutust ega häält. Siis tõmbas Hardin vestitaskust kahelise mündi, ta nipsutas seda, ja läbi õhu laperdades peegeldas mündi roostevabast terasest pealispind valguseläigatusi. Ta püüdis mündi kinni, nipsutas uuesti ja jälgis laisalt sähvivaid vastupeegeldus!. Roostevaba teras oli heaks vahetusvahendiks planeedil, kuhu kogu tarvisminev metall tuli sisse vedada.

Pirenne vaatas üles ja vidutas silmi. «Lõpetage!» ütles ta pahuralt..

«Ah?»

«See tüütu rahapildumine. Jätke järele.»

«Oh.» Hardin pistis metallrahakese taskusse, «öelge mulle, palun, kui te' valmis olete. Ma lubasin enne Linnanõukogu koosolekule tagasi jõuda, kui uus akvedukti projekt hääletamisele pannakse.»

Pirenne ohkas ja tõukas end kirjutuslauast eemale. «Olen valmis. Kuid ma loodan, et te ei tülita mind linna asjatoimetustega. Hoolitsege nende eest, palun, ise. Entsüklopeedia võtab kogu mu aja.»

«Kas te uudist olete kuulnud?» küsis Hardin flegmaatiliselt.

«Mis uudist?»

«Uudist, mille võttis vastu Terminus City ultralühilaineaparaat kaks tundi tagasi. Anacreoni prefektuuri kuninglik kuberner anastas kuningatiitli.»

«Noh? Ja mis sellest?»

«See tähendab,» selgitas Hardin, «et meie oleme ära lõigatud Impeeriumi sisemistest regioonidest. Seda võis oodata, aga see ei muuda asja mugavamaks. Anacreon seisab täpselt keset meie viimast ühendusteed Santanni ja Trantori ja Vega enesega. Kust hakkame me edaspidi metalli hankima? Viimase kuue kuu vältel pole meil õnnestunud saada ainsatki laevatäit terast ega alumiiniumi, ja nüüd ei jää meile enam ühtegi võimalust üldse midagi saada, kui mitte just Anacreoni kuninga armust.»

Pirenne naksutas kannatamatult keelt. «Hankige siis tema kaudu.»

«Kuid kas me saame? Kuulge, Pirenne, vastavalt hartale, mille alusel Asum rajati, anti Entsüklopeedia Komitee Usaldusmeeste Kogule täielik administratiivvõim. Minul kui Terminus City linnapeal on just täpselt nii palju võimu, et võin oma

nina nuusata ja võib olla ka aevastada, kui teie annate oma allkirja korraldusele, mis mulle selleks loa annab. Niisiis asi on teie ja teie kogu otsustada. Mina palun teid City nimel, mille heaolu sõltub katkematust kaubavahetusest Galaktikaga, kokku kutsuda erakorraline koosolek . . . »

«Stopp! Agitatsioonikõne pole siin omal kohal. Kuulge, Hardin, Usaldusmeeste Kogu ei ole takistanud munitsipaalvalitsuse loomist Terminusel. Meie arvates on see vajalik

rahvaarvu kasvamise tõttu ning arvestades asjaolu, et Asumi rajamisest on möödunud viiskümmend aastat. On kasvanud inimeste arv, kes ei tegele Entsüklopeedia koostamisega. Aga see ei tähenda sugugi, nagu poleks nüüd enam Asumi ainsaks eesmärgiks välja anda kõigi inimteadmiste lõplik Entsüklopeedia. Meie oleme riiklikku dotatsiooni saav teaduslik asutus, Hardin. Meie ei saa, meie ei tohi, meie ei taha sekkuda kohalikku poliitikasse.»

«Kohalikku poliitikasse! Imperaatori vasaku suure varba nimel, Pirenne, see on elu ja surma küsimus. Planeet Terminus omaette ei suuda ülal pidada mehhaniseeritud tsivilisatsiooni. Tal puuduvad metallid. See on teile teada. Tema pealiskivimeis pole jälgegi rauast, vasest või alumiiniumist ja on häbematult vähe midagi muud. Mis te arvate, mis juhtub Entsüklopeediaga, kui see vahipärdikust Anacreoni kuningas meile kukile istub?»

«Meile? Kas te olete unustanud, et meie allume vahetult Imperaatorile? Meie ei kuulu Anacreoni ega ühegi teise prefektuuri koosseisu. Pidage seda meeles! Meie oleme osa Imperaatori isiklikust maaomandist, ja keegi meid ei puuduta. Impeerium suudab oma domeeni kaitsta.»

«Miks ta siis laskis Anacreoni kuninglikul kuberneril üle aisa lüüa? Ja mitte üksnes Anacreonil. Vähemalt kakskümmend Galaktika kõige piiriäärsemat piirkonda, õigupoolest terve Perifeeria on hakanud juhtima asju omapead. Pean tunnistama, et mul on sandisti ebakindel tunne Impeeriumi ja tema võime suhtes meid kaitsta.»

«Tühi lora! Kuninglikud kubernerid, kuningad — mis vahe seal on? Impeeriumis käib kogu aeg mingi poliitikategemine, erinevad mehed veavad üks siia, teie sinna. Kubernerid on mässu tõstnud, jah, mis sellesse puutub, imperaatoreid on varemgi troonilt tõugatud või mõrvatud. Kuid mis on sellel tegemist Impeeriumi enesega? Unustage see, Hardin. See pole meie asi. Meie oleme esimeses ja viimases järjekorras ikkagi teadlased. Ja meie mure on Entsüklopeedia. Oh, jah, oleksin peaaegu unustanud, Hardin!»

«Noh, mis on?»

«Võtke midagi ette selle orria ajalehega!» Pirenne'i hääles kõlas vihane noot.

«Terminus City «Journaliga»? See ei ole minu, see on eraomand. Mida ta on teinud?».

«Juba nädalaid on ta propageerinud, et Asumi rajamise viiekümnendat aastapäeva tuleks tähistada avaliku püha ja täiesti sobimatute pidustustega.»

«Ja miks mitte? Raadiumkell avab Esimese Võlvruumi kolme kuu pärast. Mina nimetaksin seda suureks sündmuseks, aga teie?»

«Mitte selliseks, et korraldada rumalat etendust, Hardin. Esimene Võlvruum ja selle avamine puudutavad üksnes Usaldusmeeste Kogu. Kõigest, mis osutub tähtsaks, teatatakse rahvale. Minu arvamus on lõplik ja pajun tehke see «Journalile» selgeks.»

«Palun vabandust, Pirenne, aga City harta garanteerib sellise pisiasja nagu trükivabadus.»

«Seda ta võib, aga Usaldusmeeste Kogu ei luba. Mina olen Terminusel Imperaatori asemik, Hardin, ja selles suhtes on minul täielik võim keelata ja käskida.»

Hardini nägu omandas inimese ilme, kes mõttes loeb kümneni. Ta lausus tõredalt: «Teile kui Imperaatori asemikule on mul teatada viimane uudis.»

«Anacreoni kohta?» Pirenne pigistas huuled kõvasti kokku. Ta tundis pahameelt.

«Jah. Anacreonilt saabub meile erisaadik. Kahe nädala pärast.»

«Saadik? Siia? Anacreonilt?» Pirenne mälus teadet. «Milleks?»

Hardin tõusis, lükkas oma tooli kirjutuslaua äärde. «Ühe korra võite mõistatada.»

Ja ta lahkus viisakusetult.

2.

Anselm haut Rodrici — «haut» tähistas tema kõrget päritolu — Pluema alamprefekti, Anacreoni Kuningliku Kõrguse erakorralise saadiku võttis Salvor Hardin kosmodroomil vastu riiklikule suursündmusele kohase mõjusa tseremooniaga.

Napi naeratuse ning sügava kummarduse saatel võttis alam-prefekt kiire liigutusega kabuurist annihilaatori ja ulatas selle pära ees Hardinile. Hardin vastas komplimendile pakkudes üksnes selleks juhuks laenatud relva. Nii olid sõprus ja hea tahe jalule seatud. Kuigi Hardin märkas Haut Rodrici kaenla-aluses väikest kühmu, ei lausunud ta targu sõnakestki.

Maasõiduk, mis nad peale võttis — ees, kõrval ja järel.väik-

semate funktsionääride sobilik pilv — liikus aeglaselt ja pidulikult Tsüklopeedia Väljakule, kus neid rõõmuhõisetega tervitas vaimustunud rahvahulk.

Alamprefekt Anselm võttis hurraahüüded vastu sõjamehe ning aadliku ülalt-alla vastutulelikkusega.

Ta lausus Hardinile: «Ja see linn ongi kogu teie maailm?»

Hardin kõrgendas häält, et see lärmist üle kostaks: «Meie oleme noor maailm, Teie Eminents. Meie lühikese ajaloo vältel on ainult mõned üksikud kõrgaadli esindajad külastanud meie vaest planeeti. Sellest tuleneb meie vaimustus.»

On kindel, et «kõrgaadlik» ei taibanud sõnades peituvat irooniat.

Ta tähendas mõtlikult: «Rajatud viiskümmend aastat tagasi. Hm-m! Teil on siin üsna palju käsutamata maad, linnapea. Kas te pole kunagi kaalunud selle jaotamist mõisateks?»

«Selleks pole siiani vajadust olnud. Me oleme äärmiselt tsentraliseeritud, me peame seda tegema Entsüklopeedia huvides. Kunagi tulevikus, võib olla, kui meie rahvaarv on kasvanud . . .»

«Kummaline maailm! Teil polegi talupoegi?»

Hardini meelest polnud vaja erilist meeleteravust taipamaks, et Tema Eminents alustas üsna

kohmakat arupärimist. Ta vastas sundimatult: «Ei — ega ka aadlikke.»
Haut Rodrici kulmud kerkisid. «Ja teie liider, kellega ma pean kohtuma?»
«Teie mõtlete dr. Pirenne'i? Jah. Ta on Usaldusmeeste Kogu esimees — Imperaatori isiklik esindaja.»
«Doktor? Ja ei ühtegi muud tiitlit? Õpetlane? Ja tema seisab tsiviilvõimust kõrgemal?»
«Loomulikult,» vastas Hardin armastusväärselt. «Meie oleme kõik enam-vähem õpetlased. Lõppeks ei ole me nii palju maailm, kui teaduslik asum — Imperaatori otsese kontrolli all.»
Viimasele fraasile asetas ta kerge rõhu. See näis alamprefekti plaane segi paiskavat. Ta jäi mõtlikult vaikivaks kogu ülejäänud aeglasel liikumisel Tsüklopeedia Väljakule.

Ehkki Hardin oli igavlenud pärastlõunal ja sellele järgneval õhtul, tundis ta vähemalt rahuldust taibates, et Pirenne ja Haut Rddric — olles vastastikku valjuhäälselt lugupidamis- ja austusavaldusi jaganud — põlastasid teineteise seltskonda hoopiski rohkem.
Haut Rodric oli klaasistunud silmil kuulanud Pirenne'i loengut «ülevaatusel» Entsüklopeedia Majas. Viisaka ja tühja naeratusega oli ta jälginud viimase kiirkõnet, kui nad läbisid tohutuid teabeülmide hoidlaid ja arvukaid filmide projitseerimis-ruume.

Alles siis, kui nad olid jõudnud korrus-korruselt allapoole läbi koostamisosakondade, toimetamisosakondade, kirjastamis-osakondade ja filmimisosakondade, tegi ta oma esimese ulatuslikuma märkuse.

«See kõik on vaga huvitav, kuid ikkagi kummaline tegevus täiskasvanud inimese jaoks. Mis sellest kasu on?»

Hardin täheldas, et sellele küsimusele ei osanud Pirenne vastata, olgugi et ta näoilme oli äärmiselt tähendusrikas.

Õhtune pidulik eine oli mitmeti päevasündmuste peegelpilt, sest Haut Rodric monopoliseeris vestluse, kirjeldades viimasti tehniliste peensuste ja uskumatu pikantsusega omi kangelas tegusid pataljonikomandörina hiljutises sõjas Anacreoni ja naabruses hiljaaegu välja kuulutatud Smyrno Kuningriigi vahel.

Alamprefekti üksikasjaline jutustus ei lõppenud enne, kui lõunasöök oli läbi ja väiksemad tegelased end ükshaaval minema poetanud. Viimane triumfeeriv jutujupp, kirjeldus lömastatud kosmoselaevadest, jõudis kätte, kui ta koos Pirenne'i ja Hardiniga astus välja palkonile, et lõdvestuda soojas suveõhtus.

«Ja nüüd,» sõnas ta kaalutletud heatujulisusega, «asugem tõsiste asjade juurde.»

«Minugi pärast,» pomises Hardin, süütas Vegani tubakast pika sigari — palju neid enam järel ei ole, arutles ta — ja hakkas oma tooli kahel jalal kiigutama.

Galaktika paistis kõrgel taevas ja ta udune läätsekuju venis laisalt horisondi äärest

ääreni. Temaga võrreldes olid need vähesed tähed siin universumi äärel tähtsusetud vilkurid.

«Muidugi,» ütles alamprefekt, «kõik ametlikud diskussioonid, paberitele allakirjutamine ja muud taolised igavad formaalsused toimuvad koos sellega — kuidas te oma nõukogu nimetate?»

«Usaldusmeeste Kogu,» vastas Pirenne külmalt.

«Naljakas nimetus! Igatahes on need homsed mured. Me võiksime siiski niisama hästi kohe praegu selgeks rääkida, nii mees mehega, mõned nipped-näpped. Ah?»

«Ja see tähendab . . .» torkas Hardin.

«Lihtsalt seda. Viimasel ajal on siin Perifeeria olukorras toimunud mõningad muudatused ja teie planeedi staatus osutunud pisut ebakindlaks. Oleks väga sobiv, kui meil õnnestuks selgusele jõuda, milline on praegu asjade seis. Muide, linnapea, ehk juhtub teil olema veel teinegi selline sigar?»

Hardin võpatas ja tõi vastumeelselt sigari lagedale.

Anselm haut Rodric nuusutas seda ja laskis kuuldavale mõnutunde luksatuse. «Vegani tubakas! Kust te seda saite?»

«Saime neid natuke viimase saadetisega. Nüüd on nad pea-

aegu otsakorral. Kosmos teab, millal me neid juurde saame ja kas üldse.»

Pirenne kortsutas tigedalt kulmu. Ta ei suitsetanud ise, ja, mis sellesse puutus, ei sallinud suitsuhõngu. «Nii palju kui ma aru saan, Teie Eminents, on teie missioon üksnes pinna sondeerimine?»

Haut Rodric noogutas läbi oma esimeste hoogsate suitsupahvakute.

«Niisugusel juhul ei kulu just palju aega. Entsüklopeedia Asumi Number Üks olukord on endine.»

«Ah! Ja missugune see endine on?»

«Lihtsalt selline: riiklikku toetust saav teaduslik institutsioon ja osa Tema Kõrguse Imperaatori isiklikust maaomandist.»

Nagu näha, ei avaldanud see alamprefektile mingit muljet. Ta puhus suitsurõngaid. «See on teoreetiliselt muidugi väga ilus, dr. Pirenne. Ma kujutan ette, et teil on keiserliku pitsatiga asutamisürik. Aga missugune on tegelik olukord? Missugune on teie vahekord Smyrnoga? Teate, te pole viitkümmet parsekitki Smyrno pealinnast eemal. Ja missugused on suhted Konomi ja Daribow'ga?»

Pirenne vastas: «Meil pole tegemist ühegi prefektuuriga. Olles osa Imperaatori. . . »

«Need pole enam prefektuurid,» meenutas talle Haut Rodric, «need on nüüd kuningriigid.»

«Olgu siis kuningriigid. Meil pole nendega midagi pistmist. Kui teaduslik institutsioon . . . »

«Teadus käigu kus. . .» vandus saadik, lisades heidutava sõdurliku vandesõna, mis ioniseeris atmosfääri. «Mis kurat on sel tegu tõsiasjaga, et meil tuleb tõenäoliselt kogeda, kuidas Smyrno võtab ühel heal päeval Terminuse üle?»

«Ja Imperaator? Tema vaatab lihtsalt pealt?»

Haut Rodric rahunes ja sõnas: «Noh, dr. Pirenne, teie respekteerite Imperaatori omandit ja sama teeb Anacreon, aga Smyrno võib olla mitte. Pidage meeles, me just sõlmisime lepingu — ärakirja sellest annan ma teie Kogule homme — mis paneb meie peale vastutuse säilitada kord Anacreoni vana prefektuuri piirides Imperaatori huvides. Meie kohustus on niisiis selge, on ju?»

«Kindlasti. Kuid Terminus pole osa Anacreoni prefektuurist.»

«Ja Smyrno . . . »

«Ega ole ta ka osa Smyrno prefektuurist. Ta pole üldse mitte ühegi prefektuuri osa.»

«Kas Smyrno teab seda?»

«Mind ei huvita, mida tema teab.»

«Meid aga küll. Me just lõpetasime nendega sõja ja nende kätte jäi veel kaks meie tähesüsteemi. Terminus on aga äärmiselt tähtis strateegiline punkt kahe rahva vahel.»

Hardin tundis väsimust. Ta segas vahele: «Milline on tei. ettepanek, Teie Eminents?»

Alamprefekt näis olevat valmis vaidlust lõpetama ja asuma konkreetsete otsuste juurde. Ta sõnas kärmelt: «On iseenesestmõistetav, et kuna Terminus ei suuda ennast ise kaitsta, peab Anacreon asja huvides selle enese peale võtma. Te mõistate meil pole mingit soovi sekkuda maa sisehaldusesse . . . »

«Uh-uh,» uratas Hardin kuivalt.

«. . . kuid ma usun, et kõiki asjast huvitatuid arvestades oleks parim lahendus, kui Anacreon rajaks planeedile oma sõjaväebaasi.»

«Ja see oleks kõik, mida te soovite — üks sõjaväebaas kusagil sel tohutul asustamata territooriumil — ja jätaksite asja sellega?»

«Noh, muidugi, sellega kaasneks kaitsevägede varustamise probleem.»

Hardini tool laskus kõigile neljale jalale, ja ta küünarnukid toetusid põlvedele. «Nüüd oleme siis jõudnud asja tuumani Ütleme selle ka sõnades välja. Terminusest peab saama protektoraat ja ta peab hakkama tribuuti maksma.»

«Mitte tribuuti. Makse. Me kaitseme teid. Ja teie maksate selle eest.»

Pirenne põrutas käega äkkvihas vastu tooli. «Las mina räägin Hardin. Teie Eminents, ma ei hooli poole näruse penni eestki ei Anacreonist, Smyrnost ega kogu teie kolkapoliitikast ning pisisõdadest. Ma kordan teile, see siin on riigilt toetust saav maksuvaba rajatis.»

«Riigilt toetust saav? Aga meie oleme riik, dr. Pirenne, ja meie ei anna toetust.»

Pirenne tõusis vihaselt. «Teie Eminents, mina olen Tema Kõrguse Majesteedi Imperaatori .

. »

«...otsene esindaja,» võttis Anselm haut Rodric kibeirooniliselt tal sõnad suust. «Ja mina olen Anacreoni kuninga otsene esindaja. Anacreon asub tublisti ligemal, dr. Pirenne.»

«Tuleme uuesti asja juurde,» käis Hardin peale. «Mis kujul te neid nõndanimetatud makse võtaksite, Teie Eminents? Kas natuuras: nisu, kartuleid, juurvilja, kariloomi?»

Alamprefekt jõllitas talle otsa. «Mis kurat? Milleks meil neid vaja on? Meil on endil tüsedad ülejäägid. Kullas, loomulikult. Veelgi parem oleks kroom või vanaadium, juhul kui teil on neid suuremal hulgal.»

«Hulgal!» Hardin naeris. «Meil pole suuremal hulgal isegi mitte rauda. Kulda! Vaadake meie käibelolevaid münte » Ta viskas saadikule mündi.

Haut Rodric hüpitas seda ja Jäi siis pärani silmi vahtima «Mis see on? Teras?»

«Õigus.»

«Ma ei mõista.»

«Terminus on praktiliselt metallivaba. Selle kõik me impordime. Järelikult puudub meil kuld, ega ole midagi, millega maksta, kui te ei taha mõnda tuhandet vakka kartuleid.» «Noh . . tööstuskaupu.»

«Ilma metallita? Millest peaksime me tootmisvahendeid valmistama?»

Tekkis paus ja Pirenne katsetas uuesti. «Kogu see diskussioon läheb kaugelt märgist mööda. Terminus pole planeet, vaid teaduslik asum, mis koostab Suurt Entsüklopeediat. Oi, kosmos, mees, kas teil pole mingit aukartust teaduse ees?»

«Entsüklopeediad ei võida sõdu.» Haut Rodrici kulm tõmbus kipra. «Niisiis, täiesti ebaproduktiivne maailm, ja sinna juurde praktiliselt asustamata. Noh, te võiksite maksta maaga.» «Mida te sellega mõtlete?» küsis Pirenne. «See maailm on ju peaaegu et tühi ja hõlvamata maa on tõenäoliselt viljakas. Anacreonil leidub küllalt aadlikke, kes sooviksid lisa oma mõisatele.»

«Te ei saa ju teha sellist ettepanekut. . . » «Ärevuseks ei ole mingit põhjust, dr. Pirenne. Siin jätkub meile kõigile. Kui tuleb, mis tuleb, ja teie nõustute koos töötama, võiksime tõenäoselt asja korraldada nii, et te ei kaotaks midagi. Teile võidakse anda tiitleid ja kinkida mõisaid. Te mõistate mind, ma usun.» Pirenne irvitas: «Tänan!»

Ja siis sõnas Hardin leidlikult: «Kas Anacreon suudaks meid varustada piisava koguse plutooniumiga meie aatomi jõujaama tarvis? Meil on järel varu veel ainult paariks aastaks.»

Pirenne ägises ja siis tekkis mitmeks minutiks surmavaikus. Kui Haut Rodric uuesti rääkima hakkas, oli ta hääletoon hoopis erinev senisest:

«Teil on kasutusel aatomienergia?»

«Aga loomulikult. Mis on selles ebatavalist? Minu meelest on aatomienergia tuntud juba

oma viiskümmend tuhat aastat. Miks ei peaks meie teda omama? Välja arvatud muidugi see, et plutooniumi hankimisega on raskusi.»

«Jah... Jah!» Saadik vaikis hetke ja lisas siis ebalevalt: «Noh, härrased, me jätkame sel teemal homme. Te vabandate mind...»

Pirenne vaatas lahkujale järele ja krigistas hambaid: «See väljakannatamatu, poole aruga eesel! See . . .»

Hardin segas vahele: «Sugugi mitte. Ta on lihtsalt oma miljöö produkt. Ta ei taipa palju muud kui seda, et «Minul on relv, aga sinul ei ole.»»

Pirenne kargas Hardinile ärritatult turja. «Mida, kosmose päralt, te mõtlesite oma jutuga sõjaväebaasidest ja tribuudist? Olete te hulluks läinud?»

«Ei ole. Ma ainult tegin otsa lahti ja lasin tal rääkida. Te märkasite, et tal õnnestus lagedale tulla Anacreoni tegelike kavatsustega — see on, Terminuse jaotamisega mõisateks. Muidugi ei kavatse me lasta sel sündida.»

«Teie ei kavatse. Teie mitte. Ja kes teie olete? Ja kas ma tohin küsida, mida te mõtlesite, kui hakkasite rääkima meie aatomijõujaamast? Just see võib meist teha sõjalise märklaua.»

«Jah,» naeris Hardin, «sõjalise märklaua, millest tuleb eemale hoida, Kas pole ilmselge, miks ma selle teema üles võtsin? See juhtumisi kinnitas minu väga tugevaid kahtlusi.»

«Ja need on?»

«Et Anacreonil puudub tuumaeaergiamajandus. Kui see neil olemas oleks, taibanuks meie sõber kahtlemata, et plutoonium, kui mitte arvestada igivanu traditsioone, enam aatomijaamades ei kasutata. Ja sellest tuleneb, et ülejäänud perifeerial samuti pole enam aatomienergiat. Kindlasti pole seda Smyrnol või Anacreon poleks nendevahelises viimases sõjas enamikku lahinguist võitnud. Huvitav, kas te ei leia?»

«Päh!» Pirenne lahkus raevunult ja Hardin naeratas leebelt.

Ta viskas ülejäänud sigari minema, ja vaatas kaugusse ulatuvat Galaktikat. «Jälle on nad tagasi nafta ja kivisöe juures,» pomises ta ja oma ülejäänud mõtted hoidis ta enda teada.

3.

Kui Hardin väitis, et «Journal» ei kuulu temale, oli tal tehniliselt võib olla õigus, aga rohkem mitte. Hardin oli juhtinud hoogsat kampaaniat, mis taotles Terminuse ühendamist autonoomseks linnkogukonnaks. Ta valiti ka esimeseks linnapeaks ja ehkki tal enesel polnud ainsatki «Journali» aktsiat, kontrollis ta neist kuutkümmend protsenti hoopis kõveramaid teid pidi.

Teid leidus.

Niisiis, kui Hardin hakkas taotlema Pirenne'ilt luba osaleda Usaldusmeeste Kogu

koosolekuil, ei olnud juhus, et «Journal» alustas samasugust kampaaniat. Ja peetigi esimene massimiiting Asumi ajaloos, mis nõudis esindust City «rahvuslikus» valitsuses.

Lõpuks Pirenne alistus, kuigi vastumeelselt.

Istudes laua otsas, juurdles Hardin laisalt selle kallal, mis tegi teadlastest nii viletsad administraatorid. See võis olla lihtsalt tingitud sellest, et nad olid liiga harjunud paindumatute faktidega ja liialt harjumatud painutatavate inimestega.

Temast vasakul istusid Tomaz Sutt ja Jord Fara, paremal Lundin Crast ja Yate Fulham, Pirenne ise asus juhataja kohal.

Muidugi tundis ta neid kõiki, kuid nad näisid kokkutuleku puhuks olevat end rüütanud erilise ülespuhutusega.

Koosoleku algusega seotud formaalsuste ajal Hardin pooleldi tukkus ja virgus alles siis, kui Pirenne alustamise märgiks rüüpas klaasist vett ja sõnas:

«Mul on hea meel Kogule teatada, et pärast meie viimast koosolekut on mulle sõna saadetud, et Impeeriumi kantsler lord Dorwin saabub Terminusele kahe nädala pärast. Võime arvestada, et meie suhted Anacreoniga normaliseeritakse meie soovi kohaselt, niipea kui Imperaatorit olukorrast informeeritakse.»

Ta naeratas ja pöördus üle laua Hardini poole: «Sedalaadi informatsioon on edastatud ka «Journalile».»

Hardin hirnatas sisimas. Näis ilmne, et Pirenne'i soov selle teatega tema ees uhkeldada oli üks põhjus, miks teda lubati siia pühapaika.

Ta lausus rahulikult: «Kui ähmased fraasid kõrvale jätta, siis mida võiks lord Dorwin teie arvates ette võtta?»

Talle vastas Tomaz Sutt, kellel oli halb kõmme pöörduda vestluskaaslase poole kolmandas isikus, kui ta oli parasjagu ülespuhutud tujus.

«On täiesti ilmne,» tähendas ta, «et linnapea Hardin on professionaalne küünik. Ta peaks taipama, kui ebausutav on võimalus, et Imperaator lubab piirata oma isiklikke õigusi.»

«Miks te nii arvate? Mida teeks Imperaator juhul, kui neid piirataks?»

Tekkis nördinud elevus. Pirenne sõnas: «Teile pole sõna antud,» ja lisas nagu järelmärkusena, «ja lisaks avaldate siin peaaegu riigireetlikke mõtteid.»

«Kas pean arvestama, et sellega on mulle vastatud?»

«Jah! Kui teil pole enam midagi lisada.»

«Ärge tehke ennatlikke järeldusi. Ma sooviksin esitada ühe küsimuse. Jättes kõrvale selle diplomaatilise käigu, mis võib osutuda tagajärjekaks või ka mitte, kas on võetud konkreet-seid meetmeid vastuseks Anacreoni poolt ähvardavale ohule?»

Yate Fulham libistas sõrmed üle oma tulipunaste vuntside. «Kas teie näete seal mingit ohtu?»

«Kas teie ei näe?»

«Vaevalt.» Seda lausus ta leplikult. «Imperaator . . .»

«Helde kosmos!» Hardin oli nördinud. «Mida see tähendab? Iga natukese aja tagant mainib keegi Imperaatorit või Impeeriumi, nagu oleksid need võlusõnad. Imperaator asub viiekümne tuhande parseki kaugusel ja ma kahtlen, kas ta hoolib meist küünevõrdki. Ja kui hoolibki, siis mida ta saab teha? Mis keiserlikust laevastikust asus siinseis piirkondades, see on nüüd nende Nelja Kuningriigi valduses. Ka Anacreonile kuulub osa. Kuulake, me peame võitlema kahuritega, mitte sõnadega.

Nüüd hoomake seda! Siiani on meile antud kaks kuud ajupikendust, peamiselt seetõttu, et andsime Anacreonile mõista, nagu oleksid meie käsutuses aatomirelvad. Noh, me kõik teame, et see on pisike hädavale. Meie käsutuses on kuil aatomienergia, aga ainult majanduslikuks tarbeks ja neetult vähe isegi selles sfääris. Selle uurivad nad üsna varsti välja, ja kui te arvate, et nad tunnevad lõbu endi lollitamisest, siis te eksite.»

«Mu kallis härra . . . »

«Pidage, ma ei ole veel lõpetanud.» Hardin sattus üha enam hoogu. See oli talle meele järele. «On muidugi väga kena asjasse segada kantslerid, kuid , hoopis kenam oleks lasta asjasse sekkuda ka paaril suurel piiramiskahuril, millesse oivaliselt sobiksid tuumalõhkepead. Me oleme kaotanud kaks kuud,
džentelmenid, ja võimalik, et meile pole jäänud enam teist kahte. Mida te kavatsete ette võtta?» ..

Vastas Lundin Crast, tigedalt oma pikka nina krimpsutades: «Kui te teete ettepaneku militariseerida Asum, ei taha ma sellest sõnagi kuulda. See tähendaks meile avalikku astumist poliitikasse. Meie, härra linnapea, oleme teaduslik institutsioon ja muud ei midagi.»

«Pealegi ei taipa ta,» lisas Sutt, «et relvistumine tähendaks meeste, hinnaliste meeste Entsüklopeedia juurest äratõmbamist, Seda ei tohi teha, tulgu mis tuleb.»

«Väga õige,» nõustus Pirenne. «Entsüklopeedia esmajärjekorras — alati.»

Hardin oigas sisemiselt. Usaldusmeeste Kogu ajud näisid kõvasti kannatavat Entsüklopeedia all.

Ta sõnas jäiselt: «Kas sellele Kogule on iial pähe tulnud mõte, et Terminusel võib olla ka muid huve peale Entsüklopeedia?»

Pirenne vastas: «Ma ei arva, Hardin, et Asumil võiks olla mingeid muid huve peale Entsüklopeedia.»

«Ma ei öelnud Asumil, ma ütlesin Terminusel. Ma kardan, et te ei mõista olukorda. Meid on siin Terminusel oma hea miljon, ja mitte enam kui sada viiskümmend tuhat neist on otseselt seotud tööga Entsüklopeedia juures. Ülejäänutele on see kodu. Me oleme siin sündinud. Me elame siin. Võrreldes meie farmide ja meie kodude ja meie tehastega, tähendab Entsüklopeedia meile üpris vähe. Me tahame, et neid kaitstaks . . . » Ta karjuti maha.

«Entsüklopeedia esmajärjekorras,» surus peale Crast. «Meil on täita missioon.»

«Missioon käigu põrgu,» hüüdis Hardin. «See võis olla tõsi viiskümmend aastat tagasi, kuid peale on kasvanud uus sugupõlv.»

«Sellel pole asjaga midagi pistmist,» vastas Pirenne. «Meie oleme teadlased.»

Soodsat võimalust kasutades lausus Hardin sekka: «Kas te ikka olete? See on ilus hallutsinatsioon, kas pole? Teie punt siin on ideaalne näide sellest, mis terve Galaktikaga on valesti juba tuhandeid aastaid. Mis teadus see on, mille nimel te siin pärapõrgus sajandeid kükitate, klassifitseerides möödunud aastatuhandete teadlaste tööd? Kas te olete kunagi mõelnud edasipürgimisest, nende teadmiste avardamisest ja selle alusel millegi parema loomisest? Ei! Te olete lausa õnnelikud oma stagnatsioonis. Seda on terve Galaktika ja seda on olnud kosmos teab kui kaua. Siin on põhjus, miks Perifeeria mässu tõstab, sellepärast katkevad ühendused, sellepärast muutuvad pidevaiks pisisõjad, sellepärast kaotavad terved süsteemid aatomienergia ja langevad tagasi keemilise energia barbaarse tehnoloogia juurde.

Kui te minult küsiksite,» karjus ta, «siis ma ütlen teile — Galaktika läheb kõige liha teed!»

Ta jäi vait ja laskus toolile, et hinge tõmmata, pööramata tähelepanu paarile mehele, kes püüdsid talle üheaegselt vastata.

Sõna sai Crast. «Ma ei tea, mida te püüate saavutada oma hüsteeriliste avaldustega, härra linnapea. Tõepoolest, te ei lisa diskussioonile midagi konstruktiivset. Teen ettepaneku, härra juhataja, et eelkõneleja märkused peetaks reglemendivastaseks ja diskussiooni jätkataks sealt, kus see pooleli jäi.»

Esmakordselt tuli elu sisse Jord Farale. Kuni selle hetkeni polnud ta suud lahti teinud isegi vaidluse ägedaimas staadiumis. Kuid nüüd tema raskekaaluline hääl, iga gramm sama raskekaaluline nagu ta kolmesajanaelaline keha, paiskus bassina valla.

«Kas te ei ole midagi unustanud, džentelmenid?»

«Mida?» küsis Pirenne turtsakalt.

«Et me kuu aja pärast pühitseme viiekümnendat aastapäeva.» Fara oskas kõige silmanähtavamaid nõmedusi kõige suurema sügavmõttelisusega esile tuua. «Mis sellest?»

«Ja sellel aastapäeval,» jätkas Fara rahulikult, «avatakse Hari Seldoni Võlvruum. Olete te

kunagi selle üle pead murdnud, mis selles Võlvruumis võiks olla?»

«Ma ei tea,» vastas Pirenne. «Šabloonsed asjad. Võib olla mõni varuksolev tervituskõne. Ma ei usu, et sellele Võlvruumile tuleks osutada mingit erilist tähtsust, ehkki «Journal»,» ja ta heitis põgusa pilgu Hardinile, kes talle vastu irvitas — «püüdis sellest küsimust teha. Mina panin sellele punkti.»

«Ah,» tähendas Fara, «aga võib olla te eksite. Kas teid ei hämmasta . . .» ja ta peatus puudutamaks sõrmega oma pisi-

kest ümmargust nöbinina, «et Võlvruum avaneb väga sobival ajal?»

«Te tahtsite öelda, väga ebasobival ajal,» pomises Fulham. «Meil on tähtsamaid asju, mille pärast muretseda.»

«Teisi asju, mis on tähtsamad, kui läkitus Hari Seldonilt? Ma ei usu.» Fara muutus paavstlikumaks kui kunagi vareni ja Hardin silmitses teda mõtlikult. Mida ta taotles?

«Tegelikult,» jätkas Fara õnnelikult, «te kõik näite unustavat, et Seldon oli meie aja suurim psühholoog ja et ta oli meie Asumi looja. On täiesti tõepärane eeldada, et ta käsutas omi teadmisi määramaks lähituleviku ajaloo võimalikku kulgu. Kui ta seda tegi, nagu näib olevat tõenäone, ma kordan, oleks tal kindlasti õnnestunud leida moodus meid hoiatada hädaohu eest ja võib olla osutada lahendusele. Entsüklopeedia oli talle väga südamelähedane, nagu te teate.»

Valitses hämmeldunud kahtluse õhkkond. Pirenne köhatas. «Noh, kuidas võtta, ma ei tea. Psühholoogta on suur teadus, aga — antud hetkel, ma arvan, ei ole meie seas ühtegi psühholoogi. Mulle näib, et oleme sattunud ebakindlale pinnale.»

Fara pöördus Hardini poole. «Kas teie ei õppinud Alurini juures psühholoogiat?»

Hardin vastas, pooleldi mõttes: «Jah, kuigi ma ei lõpetanud oma õpinguid. Ma väsisin teooriast. Ma tahtsin saada psühho-inseneriks, kuid meil puudusid selleks võimalused, nii valisin ma järjekorras parema — ja läksin poliitikasse. See on praktiliselt sama asi.»

«Noh, ja mida teie arvate Võlvruumist?»

Hardin vastas ettevaatlikult: «Ma ei tea.»

Kuni koosoleku lõpuni ei lausunud ta enam sõnagi, olgugi et pöörduti tagasi Impeeriumi kantsleri küsimuse juurde.

Tegelikult ta ei kuulanudki. Ta mõtted olid leidnud uue suuna, ja asjad asusid paika, üsna pisut. Vähemalt üks või paar nurgakest kattusid.

Ja võtmeks oli psühholoogia. Selles oli ta veendunud.

Ta püüdis meeleheitlikult meenutada psühholoogia teooriat, mida ta kunagi oli õppinud, ja üks asi sai talle paugupealt selgeks.

Nii suur psühholoog nagu Seldon suutis inimtundeid ja inimreaktsioone piisavalt lahti mõtestada, et olla võimeline tuleviku ajaloo kulgu laias laastus ette ennustama.

Ja see tähendas . .. hm!

4.

LORd Dorwin nuuskas tubakat. Tal olid pikad, lokkis juuksed, 'Imselt kunstlikud rullkiharad, millele lisandus puhev, blond põskhabe, mida ta lembelt sõrmitses. Lisaks rääkis ta ülespuhutult, jättes hääldamata kõik r-tähed.

Hetkel polnud Hardinil rohkem aega mõelda põhjustele, miks tal tekkis silmapilkne antipaatia selle ülikust kantsleri vastu. Oh, jah, tema käe elegantsed žestid, millega ta omi repliike saatis, ja ta tehtud armulikkus, millega ta saatis isegi lihtsat peanoogutust.

Kuid igal juhul oli hetkeprobleem teada saada tema asukoht. Ta oli kadunud koos Pirenne'iga pool tundi tagasi — lihtsalt silmapiirilt haihtunud, võtku teda pagan!

Hardin oli täiesti veendunud, et tema puudumine sissejuhatava diskussiooni juurest sobis Pirenne'ile suurepäraselt.

Kuid Pirenne'i oli nähtud selles tiivas ja sellel korrusel. Tuli ainult vaadata sisse igast uksest. Koridori keskpaigas ohkas ta kergendatult ja astus pimendatud ruumi. Lord Dorwini keerulise soengu profiil oli eksimatult tuntav helendava ekraani taustal.

Lord Dorwin tõstis pilgu ja sõnas: «Aa, Haldin, te otsisite meid kahtlemata?» Ta ulatas oma ninatubakatoosi. Hardin märkas, et see oli ülepakutult kaunistatud ja lisaks veel viletsalt töödeldud. Ta keeldus viisakalt, kuna lord ise võttis näputäie ja naeratas armuliselt.

Pirenne torises. Hardin eiras seda täiesti ükskõiksel ilmel.

Ainus heli, mis katkestas järgneva lühikese vaikuse, oli lord Dorwini tubakatoosi kaane klõpsatus. Siis pani ta toosi ära ning tähendas:

«Suul saavutus see teie Entsüklopeedia, Haldin. Tõepoolest sangallik vägitükk, mida võib leastada kõigi aegade kõige majesteetlikumate saavutistega.»

«Enamik meist mõtleb nii, milord. Kuid see on teostus, mis pole veel siiski päriselt teostatud.»

«Sellest vähesest, mis ma olen teie Asumi saavutusvõimest näinud, pole mul selle teostamise suhtes mingit käitust.» Ja ta noogutas Pirenne'ile, kes vastas vaimustatud kummardusega.

Päris armumäng, mõtles Hardin. «Ma ei kaevanud saavutusvõime puudumise pärast, milord, nii palju kui anakreonlaste poolse teatava ülemäärase saavutusvõime üle, ehkki, teises, hoopis hävitavama tagajärjega liinis.»

«Ah, jaa, Anacleon!» Hüüatust saatis hooletu käeviibe. «Ma just tulin sealt. Äälmiselt balbaalne planeet. On täiesti kujuteldamatu, et inimolendid võiksid elada Pelifeelias. Kultuulsele džentelmenile kõige elementäalsemate vajalike asjade puudu-

mine; mugavuse ja mõnususe jaoks vajalikest, kõige fundamentaalsemaist talbeesemeist ilmaolek; pidev, täielik talbimis-puue, millesse nad on . . .»

Hardin katkestas teda kuivalt: «Õnnetuseks on anakreonlastel olemas kõik elementaarsed, vajalikud asjad sõjapidamiseks ja kõik fundamentaalsed tarbeesemed hävitamiseks.»

«Just, just.» Lord Dorwin näis häirituna, võib-olla sellepärast, et teda keset lauset katkestati. «Aga teate, me ei kavatse plaegu ajada ametiasju. Tõepoolest, mul on teised huvid. Doktol Pilenne, kas te ei näitaks mulle teist köidet? Palun, tehky seda.»

Tuled kustutati ja järgmise pooltunni vältel oleks võinud Hardin niisama hästi olla Anacreonil. Temale ei pööranud kumbki mees tähelepanu. Raamatust ekraanil taipas ta vaevalt midagi, ja ta ei teinud katsetki seda jälgida, aga lord Dorwin muutus aeg-ajalt üsna inimlikult erutatuks. Hardin märkas, ei
neil erutushetkil kantsler hääldas r-i.

Kui tuled uuesti süttisid, sõnas lord Dorwin: «Suulepälane. Tõesti suulepälane. Ega teie, Haldin, juhuslikult ei ole huvitatud alheoloogiast?»

«Kuidas, palun?» Hardin raputas enese lahti oma abstraktseist mõtisklusist. «Ei, milord, ei saa öelda, et oleksin. Algse kavatsuse järgi olen psühholoog ja lõpliku otsuse põhjal poliitik.»

«Aa, kahtlemata väga huvitavad elialad. Mina, teate . . .» ta võttis hiigelnäputäie tubakat, «tegelen asjaalmastajalikult alheoloogiaga.»

«Kas tõesti?»

«Tema lordlik kõrgus on sellel alal täiesti pädev,» segas jutusse Pirenne.

«Jah, võib-olla ma olen, võib-olla olen,» tähendas lordlik kõrgus enesega rahulolevalt. «Ma olen teinud kohutava hulga tööd selle teaduse kallal. Äälmiselt palju lugenud, tegelikult. Ma olen läbi võtnud kõik Jalduni, Obijasi, Klomwilli kohta . . . oh, nad kõik, teate.»

«Ma olen neist muidugi kuulnud,» sõnas Hardin, «kuid ma pole neid kunagi lugenud.»

«Te peaksite kunagi, mu kallis sõbel. See tasuks end mitme-koldselt. Noh, mina igatahes alvan, et minu leis siia Pelifeeliasse et näha seda Lamethi laamatu eksemplali, oli seda vaeva väält. Kas te usute, minu laamatukogus see köide täiesti puudub. Muide, doktol Pilenne, ega te pole unustanud oma lubadust lasta valmistada üks eskemplal minu jaoks, enne kui ma siit lahkun.»

«Oh, ei. Suurima heameelega.»

«Lameth, te peaksite teadma,» jätkas kantsler paavstlikult,

«kujutab endast uut ja kõige huvitavamat täiendust minu valasemaile teadmistele «Ülgpälitolu küsimuses».» «Mis küsimuses?» küsis Hardin.

««Ülgpälitolu küsimuses». Inimsoo ülghälli asukoha kohta, teate. Kindlasti on teile teada alvamus, nagu oleks inimlass algupälaselt asunud ainult ühel planeetide süsteemil.»

«Nojah, seda ma tean.»

«Muidugi, pole täpselt teada, missugune süsteem see just oji — see teave on kadunud antiikaja hämalusse. Ent on olemas teooliad. Mõned ütlevad, et Siilius. Teised väidavad kindlalt, et Alfa Centauli või Sol või Luik 61 — kõik nad on Siiliuse sektolis, nagu näete.» «Ja mida ütleb Lameth?»

«Noh, tema läheb täiesti uut lada pidi. Tema püüab näidata, et alheoloogilised säilmed Alktuluse süsteemi kolmandal planeedil näitavad, et inimkond eksisteelis seal enne, kui oli mingeid vihjeid kosmoseleisidele.»

«Ja see tähendab, et too oligi inimkonna sünniplaneet!» «Võib-olla. Ma pean seda täpsemalt lugema ja kõik poolt ja vastu väited läbi kaaluma enne, kui ma võin midagi kindlat öelda. Tuleb uulida, kui usaldusväälseiks tema vaatlused osutuvad.» Hardin oli natuke aega vait. Siis ta küsis: «Millal Lameth selle raamatu kirjutas?»

«Oh, ma ütleksin umbes kaheksasada aastat tagasi. Muidugi, see põhineb tal suulesti Gleeni eelneval tööl.»

«Milleks siis just teda usaldada? Miks mitte minna Arcturusele ja ise sealseid säilmeid uurida?»

Lord Dorwin kergitas kulme ja võttis kuruga näputäie ninatubakat. «Miks? Misjaoks, mu kallis sõbel?»

«Et saada vahetut informatsiooni.»

«Kuid kus on selleks vajadus? See näib tavatult ümbelnulga ja lootusetult jabul meetod kusagile jõuda. Vaadake, nüüd on mul olemas kõikide vanade meistlite tööd — mineviku suulte alheoloogide omad. Ma kaalun neid omavahel — tasakaalustan lahkuminekuid — analüüsin vastulääkivaid kinnitusi — otsustan, milline on neist see võimalik õige — ja tulen lõppjäleldusele. See on teaduslik meetod. Vähemalt,» jätkas ta üleolevalt, «nagu mina seda näen. Kui lumal oleks näiteks minna Alcutu-lusele või Solile ja seal lingi ekselda, kui vanad meistlid on käsitlenud seda ala palju tõhusamalt, kui meie võiksime loota seda teha.»

Hardin pomises viisakalt: «Mõistan.»

Põrgusse teaduslik meetod! Pole mingi ime, et Galaktika läheb kõige liha teed.

«Tulge, milord, meil on aeg tagasi pöörduda,» ütles Pirenne.

«Ah, jah, võib-olla jah.»

Toast väljumisel ütles äkki Hardin: «Milord, tohin ma esi tada teile ühe küsimuse?»

Lord Dorwin naeratas leebelt ja rõhutas oma vastust armuliku käeviipega. «Muidugi, mu kallis sõbel. Ülimalt õnnelik teile teenet osutada. Kui ma teid mingil moel aidata saan oma vaese teadmistepagasi juules . . .»

«See ei puuduta just päriselt arheoloogiat, milord.»

«Ei?»

«Ei. Asi on selles: Möödunud aastal saime meie siin Terminusel teada ühe aatomielektrijaama õhkulendamisest Gamma Andromeda Planeedil V. Õnnetusjuhtumist saime teada üldjoontes, mitte mingeid üksikasju. Kas teie saaksite mulle öelda, mis seal tegelikult juhtus?»

Pirenne'i suunurk tuksatas. «Ma arvan, et te häirite Tema lordlikku kõrgust küsimustega, mis on täiesti kohatud.»

«Sugugi mitte, doktol Pilenne,» võttis karrtsler Hardini oma eestkoste alla. «Küsimus on

täiesti omal köhal. Igatahes pole sellega seoses suult midagi öelda. Aatomielektlijaam plahvatas ja see oli täielik katastloof, teate. Ma alvan, et mitu miljonit inimest sai šulma ja vähemalt pool planeedist muutus lihtsalt valemeiks. Tõepoolest, valitsus kaalub tõsiselt kalmide kitsenduste lakendamist aatomienelgia käsutamise suhtes — kuigi, teate, see pole üldiseks avaldamiseks määlatud.»

«Ma mõistan,» sõnas Hardin, «aga mis ikkagi selle jõujaamaga lahti oli?»

«Noh, tõesti, kes seda teab?» vastas lord Dorwin ükskõikselt. «Jaam oli mõni aasta enne seda livist välja läinud ja alvatakse, et asendusosad ja üldse lemonditöö oli madalal tasemel. Tänapäeval on nii laske leida spetsialiste, kes tõepoolest tunnevad meie aatomienelgiasüsteemide tehnilisemaid üksikasju.» Ja ta võttis nukralt näputäie nuusktubakat.

«Te mõistate,» sõnas Hardin, «et Perifeeria sõltumatud kuningriigid on täielikult kaotanud aatomienergia?»

«Kas on? Ma ei ole põlmugi üllatunud. Balbaalsed planeedid. Oh, kuid mu kallis sõbel, alge nimetage neid sõltumatuiks. Nad ei ole seda, teate. Lepingud, mis meie nendega oleme sõlminud, on selle kindlaks tõendiks. Nemad tunnustavad Impelaatoli ülemvõimu. Nad on kohustatud seda tegema, muidugi, sest vastasel juhul me ei looks nendega lepingulisi vahekoldi.»

«Nii see võib olla, kuid neil on arvestatav tegevusvabadus.»

«Jah, ma oletan, et see on nii. Alvestatav. Kuid sel on vaevalt mingit tähtsust. Impeeliumile on aina kasuks, kui Pelifeelia on jäetud nende oma lessulsside hooleks — nagu see enam-vähem ongi. Meil pole neist midagi kasu, teate. Äälmiselt bal-baalsed planeedid. Vaevalt tsiviliseelitud.»

«Aga minevikus nad olid tsiviliseeritud. Anacreon oli üks

rikkamaid ääreprovintse. Niipalju kui mina taipan, võis teda võrrelda Vega enesega.»

«Oh, kuid see oli sajandeid tagasi, Haldin. Vaevalt võite te sellest jäleldusi teha. Vanal heal ajal olid asjad teisiti. Meie pole enam need mehed, kes me tavatsesime olla, teate. Aga, Haldin, jätame selle. Te olete jonnakalt jäljekindel tegelane. Ma ütlesin teile, et täna ma lihtsalt ametlikke asju ei aluta. Doktol Pilenne valmistas mind teie suhtes ette. Ta lääkis mulle, et teie püüate mind tülitada. Mina olen selleks liiga vilunud lebane. Jätke see teiseks päevaks.»

Ja sellega asi jäi.

5.

See oli teine Kogu istung, millest Hardin osa võttis, kui mitte arvestada mitteametlikke jutuajamisi Kogu liikmete ja nüüd juba ara sõitnud lord Dorwini vahel. Kuid linnapea oli

kind-lalt veendunud, et oli peetud vähemalt üks, võimalik et koguni kaks-kolm istungit, kuhu tema millegipärast üldse kutset ei saanud.

Ja talle näis, et ega teda poleks kutsutud ka sellest osa võtma, kui ei oleks olnud ultimaatumit.

Asi jõudis ultimaatumini, ehkki selle visigrafeeritud dokumendi pealiskaudsel lugemisel võinuks oletada, et tegemist on sõbraliku tervitustevahetamisega kähe võimukandja vahel. Hardin sõrmitses seda õrnalt. Dokument algas lilleliste tervitustega «Tema Kõikvõimsalt Majesteedilt, Anacreoni Kuningalt oma sõbrale ja vennale, dr. Lewis Pirenne'ile, Entsüklopeedia Asumi Number Üks Usaldusmeeste Kogu esimehele» ja lõppes veelgi pillavamalt keeruka sümboolikaga ehitud gigantse, mitmevärvilise pitseriga.

Kuid sellele vaatamata oli see ultimaatum.

«Tuli välja, et meile ei jäetud ikka piisavalt aega,» sõnas Hardin, «ainult kolm kuud. Nii vähe kui seda oli, raiskasime me selle ara kasutult. See dokument siin annab meile nädal aega. Mida me nüüd ette võtame?»

Pirenne kortsutas murelikult kulmu. «Peab leiduma mingi väljapääsutee. On absoluutselt uskumatu, et nad lähevad äärmusteni, hoolimata sellest, mida kinnitas lord Dorwin Imperaatori ja Impeeriumi hoiaku suhtes.»

Hardin elavnes. «Ah nii. Teie informeerisite Anacreoni kuningat sellest toetavast hoiakust?»

«Ma tegin seda, olles enne pannud ettepaneku Kogus hääletamisele ja saanud ühehäälsenõusoleku.»

«Ja millal see hääletamine toimus?»

Pirenne puges oma väärikuse taha. «Ma arvan, et ma pole kohustatud teile vastama, linnapea Hardin.»

«Hästi. Ma polegi sellest nii väga huvitatud. Ma lihtsalt arvan, et see oli teie diplomaatiline läkitus lord Dorwini hinnalisest panusest antud olukorras, mis põhjustas selle sõbraliku väikese noodi saatmise.» Ta kergitas suunurka kibedaks naeratuseks. «Vastasel juhul oleksid nad kauem viivitanud — ehkki ma ei usu, et see ajapikendus oleks Terminust kuigivõrd aidanud, arvesse võttes Kogu hoiakut.»

«Ja kuidas jõudsite teie selle nii märkimisväärse järelduseni, härra linnapea?» küsis Yate Fulham.

«Päris lihtsalt. Vaja kasutada ainult seda nii unarusse jäetud vahendit — kainet, praktilist mõistust. Teate, on olemas niisugune inimteadmiste haru nagu sümboolne loogika, mida võib käsutada, et kärpida igasugust inimkeelt risustavat prahti.»

«Ja kuidas siis?» küsis Fulham.

«Ma rakendasin seda. Muuhulgas rakendasin seda ka antud dokumendi suhtes. Iseenese tarvis mul seda vaja polnud, sest ma teadsin, milles on asi, kuid arvan, et oskan seda paremini seletada viiele füüsikateadlasele pigem sümbolite kui sõnade abil.

Hardin tõmbas mõned lehed oma kaenlas hoitud plokist ja laotas need laiali. «Ma ei teinud seda, muide, ise,» tähendas ta. «Muller Holk Loogika osakonnast pani oma nime analüüsile alla, nagu näete.»

Pirenne kummardus laua kõhale, et paremini näha ja Hardin jätkas: «Läkitus Anacreonilt, loomulikult, oli üpris lihtne probleem, sest mehed, kes selle koostasid, olid pigem teoinimesed kui kirjamehed. Kokku võttes taandub see kergesti ja otseselt pädevusetuseks, mis sümbolikeeles on selline, nagu teile näha, ja mis sõnades, ligikaudselt tõlgituna, kõlab nii: «Teie andke meile seda, mida me tahame, nädala jooksul või me teeme teid pihuks ja põrmuks ja võtame ikkagi.»

Vaikus kestis, kuni Kogu viis liiget libistasid pilgud üle sümbolite rea. Siis Pirenne istus ning köhatas ebamugavalt.

«Väljapääsu ei paista, dr. Pirenne?» küsis Hardin.

«Näib, et mitte.»

«Hästi.» Hardin asendas paberid teistega. «Nüüd näete enda ees ärakirja lepingust, mis sõlmiti Impeeriumi ja Anacreoni vahel, lepingust, millele juhuslikult on alla kirjutanud Imperaatori nimel seesama lord Dorwin, kes möödunud nädalal siin käis — ja sellega koos on ka sümbolanalüüs.»

Lepingu tekst oli peenes kirjas viiel poognal, ning analüüs oli kritseldatud vähem kui poolele leheküljele.

«Nagu näete, ožentelmenid, ligikaudu üheksakümmend prot-

lepingu tekstist sulas analüüsimisel kokku kui tähendusetu ia see, mille saime lõpptulemusena, on kokku võetav järgneval huvitaval viisil:

«Anacreoni kohustused Impeeriumi vastu: Ei ole!» «Impeeriumi ülemvõim Anacreoni üle: Ei ole!» Jälle jälgisid need viis kartlikult sümbolkirja, seda ettvaatlikult lepinguga võrreldes, ja kui nad olid lõpetanud, sõnas Pirenne murelikult: «Näib õige olevat.»

«Te siis möönate, et leping pole muud, kui täieliku sõltumatuse deklaratsioon Anacreoni poolt ja selle staatuse tunnustamine Impeeriumi poolt?»

«Näib nii.»

«Ja teie oletate, et Anacreon seda ei taipa ega soovi igal tingimusel oma iseseisvuse positsiooni rõhutada — loomulikult kaldudes pahaks panema iga Impeeriumi-poolset ähvarduse-ilmingut? Eriti, kui on ilmne, et Impeerium on jõuetu mingeid taolisi ähvardusi täide viima, vastasel korral poleks ta iial lubanud Anacreonile mingit iseseisvust.»

«Aga siis,» sekkus jutusse Sutt, «millega seletab linnapea Hardin lord Dorwini kindlaid lubadusi Impeeriumi abist? Need näisid . . .» Ta kehitas õlgu. «Noh, need näisid rahuldavad.» Hardin toetus hoogsalt toolikorjule. «Teate, see ongi kogu asja kõige huvitavam külg. Möönan, et pidasin tema lordlikku kõrgust kõige täiuslikumaks, pesuehtsamaks eesliks, kui ma teda esimest korda kohtasin — aga tegelikult osutus ta peeneks diplomaadiks ja äärmiselt targaks meheks. Ma võtsin endale vabaduse lindistada kõik tema märkused.» Tekkis ärevus ja Pirenne'il jäi suugi hirmust lahti. «Mis siis sellest?» nõudis Hardin. «Saan aru, et see oli jäme külalislahkuse rikkumine ja asi, mida ükski niinimetatud džentelmen ei tee. Ja muidugi, kui tema lordlik kõrgus oleks seda aimanud, oleks asi võinud muutuda ebameeldivaks; aga ta ei aimanud, ja minul on lindistus ja asi sellega. Ma lasin ka selle lindistuse kopeerida ja saatsin ta analüüsimiseks Holkile.»

Lundin Crast küsis: «Ja kus see analüüs on?» «See see huvitav asi ongi,» sõnas Hardin. «Nii kummaline kui see ka pole, osutus see analüüs neist kolmest igas suhtes raskeimaks. Kui Holkil pärast kahepäevast pingsat tööd õnnestus elimineerida tähendusetud märkused, ähmane sõnamulin, kasutatud määrangud — lühidalt, kogu mee moka peale määrimine ja sõnadega laveerimine — leidis ta, et järele ei jäänud midagi. Kõik oli maha kriipsutatud.

Džentelmenid, viiepäevase diskussiooni vältel ei öelnud lord Dorwin keda kuraditki, ja ta ütles seda nii, et teie üldse midagi ei märganud. Seal on teie kindlad lubadused, mis te saite oma kallilt Impeeriumilt.»

Hardin oleks võinud lauale asetada põleva süütenööriga haisupommi, ja ta poleks saavutanud suuremat segadust kui see, mis järgnes tema sõnadele. Ta ootas tülpinud kannatlikkusega erutuse vaibumist.

«Nõndaks,» sõnas ta lõpetuseks, «kui teie saatsite ähvarduse — ja seda see oli — seoses Impeeriumi võimaliku lahingutegevusega Anacreoni vastu, te ainult ärritasite monarhi, kes ise teab paremini. Loomulikult nõuab tema ego kohest tegutsemist, ja tagajärjeks on ultimaatum, mis toob mind tagasi mu esialgse märkuse juurde. Meile on jäänud üks nädal, ja mida me nüüd ette võtame?»

«Näib, et meil pole muud valikut,» tähendas Sutt, «kui lubada Anacreonil rajada Terminusele sõjaväebaasid.»

«Selles suhtes olen teiega päri,» vastas Hardin, «aga mida me teeme selleks, et nad siit esimesel võimalusel jälle minema lüüa?»

Yate Fulhami vuntsid hüplesid. «See kõlab, nagu oleksite te otsustanud, et nende vastu tuleks kasutada vägivalda.»

«Vägivald,» sai ta vastuseks, «on asjatundmatule viimane väljapääs. Aga päris kindlasti ei kavatse ma hakata kiratsema, et lipitsemise eesmärgil jätta neile paremad palad.»

«Mulle ei meeldi viis, kuidas teie seda väljendate,» jäi Fulham enesele kindlaks. «See on ohtlik suhtumine; seda ohtlikum, et me oleme viimasel ajal täheldanud elanike märkimisväärselt suure hulga seas kõigi teie ettepanekute pooldamist. Ma võiksin ühtlasi lisada, linnapea Hardin, et Kogu pole sugugi pime teie viimase aja tegevuse suhes.»

Ta tegi pausi, mida saatis üldine nõustumine öelduga. Hardin kehitas õlgu.

Fulham jätkas: «Kui teie hakkate City's õhutama vägivalla-akte, saavutaksite te keeruka enesehävitamise, ja seda me ei kavatse lubada. Meie poliitikal on ainult üks põhiprintsiip ja see on Entsüklopeedia. Mida me iganes otsustame teha või mitte teha, otsustatakse nii sellepärast, et see on vajalik abinõu säilitamaks Entsüklopeedia ohutust.»

«Siis teie olete jõudnud järeldusele,» lausus Hardin, «et me peame jätkama oma intensiivset mittemidagitegemise kampaaniat.»

Pirenne ütles kibedusega: «Te ise tõestasite, et Impeerium ei suuda meid aidata; kuigi kuidas ja miks see nii on, ma ei mõista. Kui vaja on kompromissi. . . »

Hardinil oli luupainajalik tunne, et ta jookseb tippkiirusega ja ei jõua ometi edasi. «Kompromissi ei ole! Kas te siis ei adu, et see plära sõjaväebaasidest on eriti madalat sorti jamps? Haut Rodric ütles meile, mida Anacreon taotleb — avalikku annekteerimist, oma maamõisate feodaalsüsteemi ja talupoja-ning-aristokraatiamajanduse pealesurumist meile. See, mis

järele jäänud meie aatomienergia blufist, võib sundida neid aeglasemalt liikuma, kuid nad liiguvad sellest hoolimata.»

T a oli nördinult püsti tõusnud ja ka teised tõusid, välja arvatud Jord Fara.

Ja siis hakkas Jord Fara rääkima. «Palun kõigil istuda. Ma arvan, et me oleme läinud juba küllalt kaugele. Noh, linnapea Hardin, pole mõtet olla nii maruvihane, keegi meist ei ole sooritanud reetmist.»

«Te peate mind selles veenma!»

Fara naeratas lahkelt. «Te teate, et te ei mõtle seda. Las ma räägin!»

Ta väikesed kavalad silmad olid poolsuletud ja higi pärlendas ta pehmel lõual. «Ei näi olevat põhjust varjata Kogu jõudmist järeldusele, et Anacreoni probleemi tõeline lahendus peitub selles, mida meile ilmutatakse, kui me tänasest arvates kuue päeva pärast avame Võlvruumi.»

«Kas see on teie panus asjasse?»

«Jah.»

«Me ei pea tegema midagi muud, kui ootama vaikses tõsiduses ja täielikus usus, et Võlvruumist kargab välja deus ex machina?»

«Kui teie emotsionaalne fraseoloogia maha koorida, siis see see mõte on.»

«Selline nõme pakkupugemine! Tõepoolest, dr. Fara, milline meeletu geniaalsusevälgatus. Madalam mõistus oleks selleks võimetu.»

Fara naeratas leplikult. «Teie epigrammideharrastus on lõbustav, Hardin, kuid kohatu. Õigupoolest arvan ma, et te mäletate minu argumentatsiooni seoses Võlvruumiga kolm nädalat tagasi.»

«Jah, ma mäletan seda. Ma ei eita, et see oli rumal mõttekäik juba üksi deduktiivse loogika seisukohalt. Te ütlesite — peatage mind, kui ma eksin — et Hari Seldon oli Süsteemi suurim psühholoog, et sellest tulenevalt võis ta ette näha sedagi ebamugavat kitsaskohta, milles me praegu viibimine, et sellest tulenevalt rajas ta Võlvruumi kui meetodi, kuidas meile teatada väljapääsutee.»

«Te olete tabanud mõtte tuuma.»

«Kas teid üllataks kuulda, et ma nende viimaste nädalate jooksul mõtlesin üsna põhjalikult selle üle järele?»

«Väga meelitav. Millise tulemusega?»

«Tulemusega, et leidsin puudu olevat puhtast deduktsioonist. Jälle on vaja tibake kainet, praktilist mõistust.»

«Näiteks?»

«Näiteks, kui ta näinuks ette tüli Anacreoniga, miks ei paigutanud ta meid mõnele teisele planeedile Galaktika tsentrumile lähemal? On hästi teada, et Seldon mõjutas Trantori Komi-

teed sundimaks meid rajama Asum Terminusele. Kuid miks ta pidi nii toimima? Miks meid üldse panna siia, kui ta oskas ette näha ühendusteede katkemist, meie isoleeritust Galaktikast, meie naabrite ähvardusi — ja meie abitust selletõttu, et Terminusel puuduvad metallid? Seda ennekõike! Või kui ta seda kõike ette nägi, miks ta ei hoiatanud esimesi asukaid, et neil oleks olnud piisavalt aega ettevalmistusi teha, selle asemel et oodata, nagu ta seda teeb, kuni meil on üks jalg juba üle kuristiku ääre enne, kui ta seda teeb?

Ja ärge unustage. Isegi kui ta oleks suutnud ette näha seda probleemi siis, meie suudame seda näha niisama hästi praegu. Seepärast, kui tema oleks suutnud ette näha lahendust siis, meie peaksime olema võimelised seda nägema praega. Lõppude lõpuks, Seldon polnud mingi võlur. Pole olemas mingeid kavalaid meetodeid dilemmast pääsemiseks, mida tema oskas näha ja meie ei oska.»

«Kuid, Hardin,» tuletas Fara talle meelde, «meie ei oska!»

«Aga teie pole proovinud. Te pole kordagi proovinud. Esiteks, te keeldusite möönmast, et üldse varitseb mingi oht! Siis uskusite te täiesti pimesi Imperaatorisse! Nüüd olete te

selle usu suunanud Hari Seldonile. Kõiges olete te kõikumatult oma lootuse rajanud autoriteetidele või minevikule — mitte kunagi iseendale.»

Ta käed tõmbusid kramplikult rusikasse. «Nii jõutakse välja haiglase hoiakuni, tingrefleksini, mis tõrjub kõrvale teie iseseisva mõistuse iga kord, kui küsimuses on autoriteedile vastuhakkamine. Teie peas ei näi iialgi tekkivat kahtlust selles, et Imperaator on võimsam kui teie, või Hari Seldon targem. Ja see on vale, kas te ei mõista?»

Mingil põhjusel ei suvatsenud talle keegi vastata.

Hardin jätkas: «Nii pole lood mitte ainult teiega. Nii on terves Galaktikas. Pirenne kuulis lord Dorwini teadusliku uurimistöö mõttest. Lord Dorwini arvates võib saada heaks arheoloogiks, kui läbi lugeda kõik sel teemal kirjutatud raamatud, mida on kirjutanud mehed, kes juba sajandeid surnud. Tema mõtles, et arheoloogiliste mõistatuste lahendamiseks on vaja omavahel kaaluda vastandlikke autoriteetide seisukohti. Ja Pirenne kuulas ega esitanud vastuväiteid. Kas te ei mõista, et siin on midagi valesti?»

Jälle oli ta hääles peaaegu paluv toon. Jälle ei mingit vastust.

Ta jätkas: «Ja teie, mehed, ning pool Terminust samuti, olete samasugused. Siin me istume, pidades Entsüklopeediat maailma nabaks. Meie peame teaduse suurimaks eesmärgiks möödanikuandmete klassifitseerimist. See on tähtis, kuid kas muud tööd pole teha? Me tagurdame ja unustame, kas te ei mõista? Siin, Perifeerias, on nad kaotanud aatomienergia.

Gamma Andromedal lendas õhku aatomielektrijaam kehva reondi tõttu. Ja Impeeriumi kantsler kaebab, et on aatomi-tehnikute nappus. Aga lahendus? Viia läbi uute väljaõpetamine? Hoopiski mitte! Selle asemel piiravad nad aatomienergia käsutamist.»

Ja kolmandat korda: «Kas te ei mõista? See on ülegalaktikaline nähtus. See on möödaniku kummardamine. See on mandumine — stagnatsioon!»

Ta vahtis ühelt teisele ja nemad suunasid oma ainitised pilgud temale.

Fara toibus esimesena. «Noh, müstiline filosoofia meid siin ei aita. Olgem konkreetsed. Kas te eitate, et Hari Seldonil oleks olnud kerge välja töötada tuleviku ajaloolised kaldesuunad lihtsa psühholoogilise tehnika abil?»

«Ei, muidugi mitte,» hüüdis Hardin. «Kuid me ei saa toetuda temale lahenduse saamiseks. Parimal juhul ta võib vihjata probleemile, aga kui sel iganes peaks leiduma lahendus, peame me ise selle välja töötama. Tema ei saa seda teha meie eest.»

Äkki hakkas Fulham rääkima. «Mida te mõtlete «probleemile vihjamise» all? Me tunneme probleemi.»

Hardin pöördus tuulekeerisena tema poole. «Te arvate, et tunnete? Teie mõtlete, et kõik, mis tõenäoselt Hari Seldonile muret valmistas, piirdus üksnes Anacreoniga. Ma ei ole sellega

nõus. Ma ütlen teile, džentelmenid, et siiani mitte ühelgi teist pole õrnematki ettekujutust sellest, mis tegelikult toimub.»

«Ja teil on?» küsis Pirenne vaenulikult.

«Nii ma arvan!» Hardin hüppas püsti ja tõukas tooli eemale. Ta silmad olid külmad ja kalgid. «Kui üldse mingi asi on kindel, siis see, et kogu olukord lõhnab millegi järele, mis on suurem seniräägitust. Esitage endale ainult üks küsimus: miks Asumi esialgse elanikkonna hulka polnud arvatud ainsatki esmaklassilist psühholoogi, välja arvatud Bor Alurin? Ja tema hoidus hoolikalt endale järelkasvu soetamast.»

Lühikese vaikuse järel sõnas Fara: «Hea küll. Miks?»

«Võib olla sellepärast, et psühholoog oleks võinud taibata, milles asi seisab, ja rutem, kui see sobinuks Hari Seldonile. Nagu asjalood on, oleme me kõmistades ringi käinud, tabanud tõe ähmaseid vilksatusi ja ei midagi rohkemat. Ja seda Hari Seldon tahtiski.»

Ta naeris karmilt. «Head päeva, džentelmenid!»

Hardin väljus väärikal sammul.

6.

Linnapea Hardin imes oma sigarijuppi. See oii kustunud, kuid ta ei märganud seda. Ta polnud eelmisel ööl silmagi kinni saanud ja tal oli eelaimdus, et ei maga ka järgmisel ööl. Seda oli näha ta silmist.

Ta lausus väsinult: «Ja see oleks kõik?»

«Ma arvan küll.» Yohan Lee sügas lõuga. «Kuidas see kõlab?»

«Päris hästi. Seda tuleb teha jultumusega, mõistate. See tähendab, viivitamatult; neile ei tohi jätta aega taibata, mis sünnib. Kui kord meie käes on võim käske jagada, noh, siis jagage neid nagu oleksite sündinud seda tegema, ja nad kuuletuvad harjumusest. See on riigipöörde põhiolemus.»

«Kui Kogu jääb kõhklevale seisukohale]casvõi. . . »

«Kogu? Nemad jätke mängust välja. Pärast homset ei maksa nad Terminusel punast krossigi.»

Lee noogutas aeglaselt. «Kuid ikkagi on kummaline, et nad meid siiani pole püüdnud takistada. Te ütlete, et neil on asjast mingi aimdus.»

«Fara kobab probleemi ääremail. Mõnikord teeb ta mind närviliseks. Ja Pirenne kahtlustab mind mu valimisest peale. Kuid teate, nad pole kunagi olnud võimelised tõeliselt taipama, mis toimub. Kogu nende ettevalmistus on olnud autoritaarne. Nad on veendunud, et Imperaator on kõikvõimas lihtsalt sel põhjusel, et ta on Imperaator. Ja nad on veendunud, et Usaldusmeeste Kogu ei saa Imperaatori nimel tegutsedes sattuda olukorda, kus ta ei anna käske, sel lihtsal põhjusel, et ta on Usaldusmeeste Kogu. See nende võimetus taibata ülestõusu võimalikkust on meie parim liitlane.»

Ta tõusis oma toolilt ja läks veejahuti juurde. «Nad ei ole pahad mehed, Lee, kui nad jäävad oma Entsüklopeedia juurde — ja meie hoolitseme selle eest, et nad sinna tulevikus jääksid. Mis puutub Terminuse valitsemisse, siis on nad lootusetult asjatundmatud. Minge nüüd ja pange asi käima. Ma tahan üksi jääda.»

Ta istus oma kirjutuslaua nurgale ja vahtis ainiti oma veeklaasi.

Oh, kosmos! Kui ta ainult oleks nii enesekindel nagu ta teeskles end olevat! Anakreonlased maabuvad kahe päeva pärast, ja millele on temal toetuda? Tal on vaid pundar aimdusi ja umbkaudseid oletusi, mida Hari Seldon võis olla tahtnud öelda nende möödunud viiekümne aastaga. Ta polnud isegi tõeline, pesuehtne psühholoog — oli lihtsalt asja nuusutanud käpard, kes püüab üle trumbata ajastu suurimat mõistust.

Kup Faral oleks õigus; kui kogu probleem, mida Hari Seldon ette nägi oli Anacreon; kui Entsüklopeedia oli kõik, mille säilitamisest ta oli huvitatud — siis mis maksab coup d'etat? Ta kehitas õlgu ja jõi vett.

7.

Võlvruumi oli paigutatud tublisti rohkem kui kuus tooli, nagu oleks oodatud suuremat hulka inimesi. Hardin täheldas seda mõtlikult ning istus väsinult nurka, ülejäänud viiest võimalikult kaugele.

Kogu liikmeil ei näinud olevat midagi selle vastu. Nende jutt käis sosinal, see pudenes susisevaiks silpideks ja siis ei millekski. Nende hulgas näis ainult Jord Fara mõõdukalt rahulik. Ta oli välja võtnud kella ja jälgis seda süngelt.

Hardin heitis pilgu oma kellale ja siis klaaskuubikule — absoluutselt tühjale —, mis võttis enese alla üle poole ruumist. See oligi ruumis ainus ebatavaline ese. Polnud mingit vihjet, et kusagil lagunes raadiumikübemeke täpse hetke suunas, mil langeb kära ja luuakse side ning . . .

Valgus tuhmus!

See ei kustunud päriselt, muutus ainult kollakamaks ja ähmus äkilisusega, mis pani Hardini võpatama. Ehmunult suunas ta oma pilgu laetuledele, ja kui ta jälle alla vaatas, ei olnud klaaskuubik enam tühi.

Selles oli inimkogu — inimkogu ratastoolis!

Mõne hetke vältel ei lausunud inimkogu midagi, sulges vaid raamatu oma süles ja sõrmitses seda loiult. Ja siis ta naeratas ning nägu näis elustuvat.

Ta lausus: «Mina olen Hari Seldon.» Hääl oli vana ja pehme.

Hardin peaaegu tõusis, et tutvustamisele vastata, aga peatus siis poolel teel.

Hääl jätkas vestlustoonis: «Nagu te näete, olen ma vangistatud sellesse tooli ega saa tõusta, et teid tervitada. Teie vanavanemad asusid teele Terminusele minu aja järgi mõni kuu tagasi

ja sellest ajast peale olen kannatanud üsna ebamugava halvatuse käes. Teate, ma ei näe teid, nii ei saa ka teid kombe-kohaselt teretada. Ma isegi ei tea, kui palju teid seal on. Nii tuleb mul käituda formaalsusteta. Kui keegi teist juhtub, seisma, palun istuge; ja kui te soovite' suitsetada, pole mul midagi selle vastu.» Oli kuulda kerget naerukõhistamist. «Miks mul peaks olema? Ma ei olegi tegelikult siin.»

Hardin kobas peaaegu automaatselt sigari järele, kuid jättis selle mõtte kätki.

Hari Seldon pani oma raamatu käest, nagu oleks ta selle asetanud lauale enese kõrval. Kui ta sõrmed raamatu lahti lasksid, see kadus.

«Nüüd on Asumi rajamisest möödunud viiskümmend aastat,» lausus ta — «viiskümmend aastat, mille jooksul Asumi liikmed viibisid teadmatuses eesmärgist, mille heaks nad töötasid. Oli vaja, et nad seda ei teaks, kuid nüüd on see vajadus lakanud olemast.

Entsüklopeedia Asum on pettus ja on seda olnud algusest peale!»

Hardin kuulis enese taga liikumist ja paari summutatud hüüatust, kuid ta ei pöördunud ümber.

Hari Seldonit see muidugi ei häirinud. Ta jätkas: «See on pettus selles mõttes, et ei mina ega ükski mu kolleegidest hooli, kas ükski köide Entsüklopeediast iial ilmub. Ta on oma eesmärgi täitnud, sest tema kaudu hankisime me Imperaatoriit Harta, selle abil tõmbasime kaasa sada tuhat inimest, kes olid vajalikud meie salaplaani jaoks, ja selle abil õnnestus meil neid tegevuses hoida ajal, kui sündmused arenesid, kuni oli liiga hilja tagasi tõmbuda.

Nende viiekümne aasta jooksul, mis te olete töötanud selle petturliku projekti kallal — pole mõtet käsutada pehmenda vaid fraase —, lõigati ara teie taganemistee, ja nüüd pole teil muud valikut, kui jätkata võrratult tähtsama projekti kallal, mis oli ja on meie tõeline eesmärk.

Sel eesmärgil asetasime teid sellele planeedile ja sel ajal, et viiekümne aasta jooksul teid juhitaks punktini, kus lakkab teie tegevusvabadus. Nüüdsest peale ja pikki sajandeid on rada, mida mööda teil tuleb minna, möödapääsmatu. Te seisate silm silma vastu kriisidega, praegu olete te asetatud vastamisi neist esimesega ja igal juhul piiratakse teie tegevusvabadust nii, et te olete sunnitud minema ühte, ainult ühte rada pidi.

See on rada, mille meie psühholoogia on kindla suunitlusega välja töötanud.

Sajandeid on Galaktika tsivilisatsioon stagneerunud ja alla käinud, ehkki ainult vähesed on seda hoomanud. Aga nüüd lõpuks murrab Perifeeria end lahti ja Impeeriumi poliitiline terviklikkus variseb põrmu. Kusagile, just nende möödunud viiekümne aasta sisse tõmbavad tuleviku ajaloolased meelevaldse joone ja ütlevad: «See tähistab Galaktika

Impeeriumi langust.»

Ja neil on õigus, ehkki vaevalt keegi adub languse olemasolu veel mitme sajandi vältel.

Pärast langust, tuleb vältimatu barbarism, periood, mis tavalistes tingimustes, nagu meie psühhoajalugu meile seda ütleb, peaks kestma kolmkümmend tuhat aastat. Me ei suuda peatada

Huku saabumist. Me ei soovigi seda, sest Impeeriumi kultuur minetanud kogu mehisuse ja väärtuse, mida ta kunagi omas. Kuid rne saame seda järgnevat barbaarsusperioodi lühendada kuni ainsa aastatuhandeni.

Selle lühendamise üksikasju me ei saa teile avaldada; just nagu me ei saanud teile tõtt öelda Asumi kohta viiskümmend aastat tagasi. Kui teie oleksite need käänud ja väänud avastanud, oleks meie plaan võinud nurjuda; nagu see oleks sündinud juhul, kui te oleksite tunginud Entsüklopeedia pettusesse varem; sest siis, tänu teadmisele, oleks teie tegevusvabadus avardunud ja sisse toodud lisamuutujate hulk oleks muutunud suuremaks hulgast, millega meie psühholoogia suutnuks toime tulla.

Kuid te ei taibanud pettust, sest Terminusel pole psühholooge, ja pole kunagi olnudki, välja arvatud Alurin — ja tema oli üks meist.

Kuid seda võin ma teile öelda: Terminus ja tema teisik, Asum Galaktika teises otsas, on renessansi eod ja tuleviku Galaktika Teise Impeeriumi loojad. Ja praegune kriis lükkab Terminuse teele selle haripunkti poole.

See, muide, on selgestinähtav kriis, hulga lihtsam neist paljudest, mis ees ootavad. Kui see taandada tema alustele, seisneb ta järgmises: Teie olete planeet, mis osutub äkki äralõigatuks ikka alles tsiviliseeritud Galaktika tsentrumist, ja teid ähvardavad teist tugevamad naabrid. Te olete väike teadlaste maailm, mida ümbritseb tohutu, kiiresti laienev barbaarsus. Teie olete aatomienergiat, omav saar primitiivsema energia kasvavas ookeanis, kuid sellest hoolimata olete abitud metalli puudumise tõttu teie planeedil.

Te märkate, et te seisate vastamisi karmi paratamatusega, ja teile surutakse peale konfrontatsiooni. Selle tegevuse olemus — see tähendab teie dilemma lahendus — on muidugi ilmne!»

Hari Seldoni kuju sirutas käe tühjusesse ja jälle ilmus raamat ta kätte. Ta avas selle ja sõnas: «Kuid millise kõvertee teie tuleviku ajalugu iganes valib, püüdke alati oma järglastele sisendada muljet, et see rada on ette määratud, ja et selle lõpus on uus ja võimsam Impeerium!»

Kummardunud raamatu kõhale, lõi ta tühjusesse sõrmega nipsu, ning tuled muutusid jälle heledaks.

Hardin tõstis pilgu ja nägi Pirenne'i traagilisi silmi ja värisevaid huuli.

Juhataja hääl oli kindel, kuid tuhm. «Näib, et teil oli õigus. Kui te kohtuksite meiega täna õhtul kell kuus, küsib Kogu teilt nõu järgmise sammu suhtes.»

Nad kõik surusid tal kätt ja lahkusid. Hardin naeratas oma-

ette. Põhiliselt olid nad usaldatavad, sest nad olid küllalt teadlased möönmaks, et nad olid eksinud — kuid nende jaoks oli liiga hilja.

Ta vaatas kella. Selleks ajaks oli kõik möödas. Kõik oli Lee meeste kontrolli all ja Kogu ei andnud enam käske.

Tegelikult, nagu Hari Seldon oli öelnud ja nagu Salvor Hardin oli aimanud päeval, mil Anselm haut Rodric oli esimesi korda talle avaldanud, et Anacreoni käsutuses pole aatomienergiat, oli selle esimese kriisi lahendus selge.

Pagana selge!

KOLMAS OSA

Linnapead

1.

NELI KUNINGRIIKI — ... Anacreoni provintsi need osad, mis lõid lahku Esimesest Impeeriumist Asumi Ajastu algaastatel, et moodustada iseseisvad ja lühiealised kuningriigid. Suurim ja võimsaim neist oli Anacreon ise, mille pindala . . .

... Kahtlemata kätkeb Nelja Kuningriigi ajaloo kõige huvitavamat aspekti endas kummaline ühiskond, mille talle ajutiselt peale surus Salvor Hardini juhitav administratsioon . ..

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Delegatsioon!

Et Salvor Hardin oli seda ette näinud, ei muutnud asja meeldivamaks. Vastupidi. Ta leidis, et etteaimamine on tajutavalt nörritav.

Yohan Lee toetas äärmisi abinõusid. «Ma ei näe põhjust, Hardin,» sõnas ta, «miks meil oleks vaja aega raisata. Kuni järgmiste valimisteni ei saa nad midagi ette võtta — igatahes seaduslikult mitte — ja see annab meile terve.aasta aega. Tehkem nende seas puhastus.»

Hardin mossitas huuli. «Lee, te ei õpi ealeski. Kõigi nende neljakümne aasta jooksul, mis ma teid tunnen, pole te veel selgeks saanud seljatagant pealehiilimise suursugust kunsti.»

«See pole minu võitlustaktika,» torises Lee.

«Jah, ma tean seda. Ma arvan, et sellepärast oletegi teie see ainus mees, keda ma usaldan.» Ta vaikis ja sirutas käe sigari järele. «Me oleme ara käinud pika tee, Lee, sellest

ajast peale, kui plaanitsesime oma riigipööret entsüklopedistide vastu nii kaua aega tagasi. Mina hakkan vanaks jääma. Kuuskümmend kaks. Kas te olete kunagi sellele mõelnud, kui kähku need kolmkümmend aastat on läinud?»

Lee turtsatas: «Mina ei tunne ennast vanana, mina olen kuuskümmend kuus.»

59

«Jah, kuid minul pole teie seedimist.» Hardin imes laisalt oma sigarit. Ammu juba oli ta lakanud ihalemast oma nooruspäevade pehmet Vega tubakat. Need ajad, mil planeet Terminus pidas kaubavahetust Galaktikaimpeeriumi kõigi osadega, kuulusid kolikambrisse, kuhu lähevad kõik «Head Vanad Ajad». Samasse kolikambrisse, mille poole oli teel Galaktika -impeerium. Teda huvitas, kes võiks olla uus Imperaator — või kas üldse tuligi uut Imperaatorit — või Impeeriumi. Oi, kosmos! Nüüd juba kolmkümmend aastat, kõigi ühendusteede katkemise järel, siin Galaktika äärel, koosnes Terminuse universum temast enesest ja neljast teda ümbritsevast kuningriigist.

Kuidas need küll olid alla käinud! Kuningriigid! Endisel ajal olid nad prefektuurid, kõik ühe ja sellesama provintsi osad, mis omakorda oli sektori osa ja see omakorda oli kvadrandi osa ja see edasi kõikehõlmava Galaktikaimpeeriumi osa. Ja nüüd, kus Impeerium oli kaotanud kontrolli Galaktika kaugemate äärte üle, muutusid need pisikesed planeetide killustu-nud rühmitused kuningriikideks — koomilise ooperi kuningate ja aadlikega, oma tühiste ning tähendusetute sõdadega ja eluga, mis kestis liigutavalt edasi keset varemeid.

Manduv tsivilisatsioon. Aatomienergia unustatud. Teadus hääbumas mütoloogiasse — kuni asjasse sekkus Asum. Asum, mille Hari Seldon oli rajanud siia Terminusele just sel põhjusel.

Lee seisis akna juures, ta hääl katkestas Hardini mõtiskluse. «Nad ongi köhal, maaliikuri viimase mudeliga, need noored kutsikad.» Ta astus paar ebakindlat sammu ukse poole ja vaatas siis Hardinile otsa.

Hardin naeratas ja kutsus ta käeviipega tagasi. «Ma andsin käsu, et nad juhatataks siia ülesse.»

«Siia? Milleks? Te teete nad liiga tähtsaks.»

«Miks teha läbi kõik ametlikud linnapea audientsi juurde kuuluvad tseremooniad? Mina hakkan liigse bürokraatlikkuse jaoks liiga vanaks jääma. Ja peale selle, meelitamine on kasulik, kui tegemist on noorukitega — eriti, kui see sind millekski enamaks ei kohusta.» Ta pilgutas silma. «Istuge, Lee, ja olge mulle moraalseks toeks. Ma vajan seda, kui tegemist on noore Sermakiga.»

«See nooruk Sermak on ohtlik,» sõnas Lee raskemeelselt. «Tal on pooldajaid, niisiis, Hardin, ärge alahinnake teda.»

«Olen ma kunagi kedagi alahinnanud?»

«Noh, siis arreteerige ta. Te võite teda hiljem ühes või teises asjas süüdistada.»

Hardin jättis selle nõuande tähele panemata. «Seal nad ongi, Lee.» Vastuseks signaalile

astus ta pedaalile kirjutuslaua all ja uks libises kõrvale,,

Kõik neli saadikut astusid hanereas sisse ja Hardin viipas

60

käega tugitoolidele, mis asusid poolkaares tema kirjutuslaua vastas. Nad kummardusid ja jäid ootama, et linnapea alustaks.

Hardin klõpsutas lahti hõbedast sigaritoosi veidralt sepistatud kääne. Kunagi oli see toos kuulunud Jord Farale vanast Usaldusmeeste Kogust entsüklopedistide ammumöödunud päevilt. See oli ehtne Impeeriumi toode Santannilt, ehkki sigarid seal sees olid kodumaised. Ükshaaval, tõsise pühalikkusega võtsid kõik neli delegaati vastu sigarid ja süütasid need rituaalikohaselt.

Sef Sermak oli paremalt teine, noorim selles noorte grupis ja ühtlasi kõige huvitavam oma täpselt piiratud turritavate kollaste vuntsidega ja aukuvajunud, ebamäärast värvi silmadega. Teised kolm heitis Hardin peaaegu kohe kõrvale; need olid välimuse järgi otsustades reasaadikud. Ta keskendus Sermakile, Sermakile, kes oli juba oma esimesel deputaadiperioo-dil Linnanõukogus pööranud selle rahumeelse Kogu pahupidi rohkem kui korra. Ja ta ütles Sermakile: «Ma olen väga tahtnud just teid näha, nõunik, teie möödunud kuul peetud suurepärasest kõnest peale. Teie rünnak praeguse valitsuse välispoliitikale oli äärmiselt tubli.»

Sermaki silmad hõõgusid. «Teie huvi on mulle auks. Rünnak võis, aga võis ka mitte olla tubli, kuid kindlasti oli see õigustatud.»

«Võimalik! Teie arvamused on muidugi teie isiklik asi. Kuid te olete siiski veel väga noor.»

Vastus kõlas kuivalt. «See on viga, mida teataval eluperioodil ei õnnestu kellelgi vältida. Teist sai linnapea, kui te olite kaks aastat noorem kui mina praegu.»

Hardin naeratas endamisi. See aastase staažiga nõunik oli külmavereline vastane. «Nagu ma aru saan,» lausus Hardin, «tulite te minu juurde sellesama välispoliitika pärast, mis teid Nõunike Kojas nii väga häirib. Kas teie räägite ka oma kolme kolleegi nimel, või pean ma igaüht eraldi kuulama?»

Neli noormeest vahetasid küreid pilke, pilgutasid kergelt üksteisele silma

Sermak tähendas karmilt: «Ma räägin Terminuse inimeste nimel, rahva nimel, kes pole tõeliselt esindatud selles stambi-kogus, nagu nad Nõukogu nimetavad.»

«Nii, nii. Jätkake!»

«Asi on järgmine, härra linnapea, et meie ei ole rahul . . .»

««Meie» all mõistate te rahvast, eks?»

Sermak põrnitses teda vaenulikult, haistes lõksu, ja .vastas külmalt: «Ma usun, et minu vaated peegeldavad Terminuse valijate enamiku omi. Kas niisugune seletus sobib teile?»

«Noh, selline väide kaaluks tõestatuna palju rohkem, kuid igal juhul, jätkake. Teie pole rahul.»

«Jah, pole rahul poliitikaga, mis juba kolmkümmend aastat

61

on Terminuse jätnud kaitsetuks vältimatute rünnakute eest väljastpoolt.»

«Ma mõistan. Ja seetõttu? Jätkake, jätkake.»

«Kena, et te seda mõistate. Ja seetõttu kavatseme moodustada uue poliitilise partei; sellise, mis seisaks hea Terminuse koheste, pakiliste vajaduste eest, ja mitte mingi müstilise tulevikuimpeeriumi «silmaga nähtava saatuse» eest. Me kavatseme teid ja teie tallalakkujate klikki raekojast välja heita — ja üsna pea.»

«Või siis? Alati on olemas «või siis».»

«Noh, antud juhul pole sellest suurt abi — või siis te astute kohe tagasi. Ma ei palu teid

oma poliitikat muuta — ma ei usalda teid nii palju. Teie lubadused ei ole midagi väärt. Me ei nõustu vähemaga kui ametist loobumine.»

«Ah nii.» Hardin pani jalad risti ja kallutas oma tooli kahele jalale. «See on teie ultimaatum. Kena teist, et te mind hoiatasite. Kuid ma kaldun arvama, et jätan selle tähele panemata.»

«Ärge arvake, et see oli hoiatus, härra linnapea. See oli põhimõtete ja tegutsemisjoone teatavakstegemine. Uus partei on juba moodustatud ja see alustab homme oma ametlikku tegevust. Kompromissiks pole meil ei ruumi ega soovi ja avameelselt öeldes ajendasid meid lihtsat väljapääsu pakkuma üksnes teie poolt linnale osutatud teened. Ma ei uskunud, et te selle vastu võtate, kuid mu südametunnistus on nüüd puhas. Järgmised valimised tulevad vägivaldsemad ja tuletavad möödapääsmatult meelde, et teie tagasiastumine on vajalik.»

Ta tõusis ja andis teistele märku teha sama.

Hardin tõstis käe. «Pidage! Istuge!»

Sef Sermak võttis uuesti istet, pisut liiga agaralt, ja Hardin naeratas pinguli maski taga. Oma sõnadest hoolimata ootas nooruk pakkumist.

Hardin küsis: «Mil moel te täpsemalt sooviksite meie välispoliitikat muuta? Kas te tahate, et me nüüd kõhe ründaksime Nelja Kuningriiki, ja kõiki nelja korraga?»

«Ma ei taha midagi taolist, härra linnapea. Meie lihtne ettepanek on, et otsemaid lakkaks igasugune leppepoliitika. Kogu oma administreerimise kestel on teie poliitikaks olnud teadusliku abi osutamine Kuningriikidele. Te olete neile andnud aatomienergia. Te olete aidanud neil ehitada aatomielektrijaamu nende territooriumil. Te olete rajanud haiglaid, keemia-laboratooriume ja vabrikuid.»

«Noh? Ja teie vastuväited?»

«Te olete seda teinud selleks, et hoida neid meid ründamast. Selle kui altkäemaksuga olete te mänginud lolli kolossaalses väljapressimismängus, mille vältel te olete lasknud Terminuse tühjaks imeda. Ja tagajärjeks on, et nüüd oleme meie nende barbarite meelevalla all.»

«Mismoodi?»

«Sel moel, et te olete neile andnud energia, andnud neile relvad, tegelikult varustanud vajalikuga nende laevastike laevad. Nad on võrratult tugevamad, kui nad olid kolm aastakümmet tagasi. Nende nõudmised kasvavad ja oma uute relvade abil rahuldavad nad lõpptulemusena kõik oma nõudmised vägivallaga, annekteerides Terminuse. Kas mitte nii ei lõpe tavaliselt väljapressimine?»

«Ja teie vastuabinõud?»

«Lõpetage jalamaid, kuni te veel suudate, altkäemaksu andmine. Kasutage oma jõud Terminuse tugevdamiseks — ja rünnake esimesena!»

Hardin vaatles noormehe väikseid blonde vurrusid peaaegu haiglase huviga. Sermak oli eneses kindel, vastasel juhul poleks ta rääkinud nii palju. Polnud kahtlust, et tema jutt oli rahva suure, väga suure enamiku mõtete peegeldus. Hardini hääl ei reetnud ta mõtete kergelt häiritud kulgu. See kõlas peaaegu hooletult. «Kas te lõpetasite?»

«Momendil jah.»

«Hüva, kas te näete seda raamitud repliiki seinal, minu selja taga? Lugege seda, kui suvatsete!»

Sermaki huuled tuksatasid. «See ütleb: «Vägivald on asjatundmatutele viimane väljapääs.» See on rauga doktriin, härra linnapea.»

«Ma rakendasin seda, kui olin noor, härra nõunik, — ja edukalt. Teie olite siis alles kibedasti ametis sündimisega, kui see juhtus, kuid võib-olla olete sellest koolis midagi lugenud.»

Ta silmitses Sermaki teraselt ja jätkas mõõdetud toonil: «Kui Hari Seldon rajas siia Asumi, oli selle näiliseks eesmärgiks koostada Suur Entsüklo-peedia, ja viiskümmend aastat järgisime meie seda virvatulukest, enne kui avastasime, mida ta tegelikult taotles. Selleks ajaks oli aga juba peaaegu liiga hilja. Kui sidemed vana impeeriumi keskregioonidega kätkesid, leidsime, et me oleme ainult teadlaste maailm, koondunud ühte ainsasse linna, polnud meil tööstust, meid ümbritsesid asjaloodud vaenulikud ja harimatud kuningriigid. Meie olime tibatilluke aatomienergiat omav saareke selles suures barbaarsuse ookeanis ja lõpmatult hinnaline saak.

Anacreon, siis nagu praegugi kõige võimsam neist Neljast Kuningriigist, nõudis ja tegelikult rajas Terminusele sõjaväebaasi, ja tolleaegsed City haldurid, entsüklopedistid, teadsid väga hästi, et see oli alles terve planeedi hõivamise eelstaadium. Nii olid asjalood, kui mina ee . . . võtsin valitsusohjad oma kätte. Mida oleksite teie teinud minu asemel?»

Sermak kehitas õlgu. «See on akadeemiline küsimus. Muidugi, ma tean, mida teie tegite.»

«Igal juhul tuletan teile meelde. Võib-olla te pole tabanud

asja tuuma. Kiusatus oli suur koguda kokku kõik jõud, mis meil olid, ja vastu hakata. See on kõige lihtsam väljapääs ja eneseväärikusele enim rahuldust pakkuv — kuid, peaaegu erandita, kõige rumalam. Teie oleksite nii talitanud, teie oma jutuga «ründa esimesena». Mida tegin mina selle asemel? Ma külastasin ükshaaval teisi kolme kuningriiki; toonitades igaühele, et lasta aatomienergia saladusel sattuda Anacreoni kätte on kiireim tee nende eneste kõri läbilõikamiseni; ja vihjasin möödaminnes, et neil jääb teha vaid enesestmõistetavat. See oli kõik. Kuu aega pärast Anacreoni jõudude maabumist Terminusel sai nende kuningas ühendatud ultimaatumi oma kol-melt naabrilt. Seitsme päeva pärast oli viimane anakreonlane Terminuselt kadunud.

Nüüd öelge mulle, kus siin oli vajadus vägivalla järele?»

Noor nõunik silmitses mõtlikult oma sigarijupp! ja viskas selle tuhastusrenni. «Ma ei suuda siin näha analoogiat. Insuliin taastab diabeetiku normaalse seisundi vähimagi tarviduseta noa järele, kuid ussjätke vajab operatsiooni. Siin pole midagi parata. Kui teised teed on luhtunud, jääb järele, nagu teie nimetate, viimane väljapääs. Teie ise olete süüdi, et meid on sunnitud sellele teele.»

«Mina? Oo, jah, minu leppepoliitika. Näib, et te ei taipa ikka veel meie olukorra põhivajadus!. Meie probleem polnud anakreonlaste lahkumisega veel lahendatud. See oli alles algus. Need Neli Kuningriiki olid meile suuremad vaenlased kui kunagi varem, sest

nad kõik ihkasid aatomienergiat — ja igaühte neist hoidis meie kõrist eemal hirm kolme teise ees. Meie püüame hoida tasakaalu väga vaheda mõõga teravikul ja väikseimgi kaldumine ükskõik millises suunas — kui näiteks üks kuningriikidest muutub liiga tugevaks, või kui kaks neist moodustavad koalitsiooni… Te mõistate?»

«Muidugi See oli aeg, mil tulnuks alustada täie pingega sõjaks ettevalmistamist.»

«Vastupidi. See oli aeg, mil tuli alustada täie pingega sõja vältimist. Mina mängisin nad üksteise vastu välja. Ma aitasin kõiki järgimööda. Ma pakkusin neile teadust, äri, haridust, teaduslikku meditsiini. Mina muutsin Terminuse nende jaoks hinnalisemaks rohkem õitseva maailmana kui sõjasaagina. See õnnestus kolmkümmend aastat.»

«Jah, kuid te olite sunnitud need teaduslikud annid ümbritsema kõige häbistavama kometimänguga. Te olete sellest teinud poolusundi, poolloba. Te olete loonud preestrite ja keeruka, mõttetute rituaalide hierarhia.»

Hardin kortsutas kulmu. «Mis sellest? Ma ei näe siin üldse mingit seost meie vaidlusega. Esiteks läksin seda teed sellepärast, et need barbarid vaatasid meie teadusele kui teatavat liiki maagilisele nõiakunstile, ja kõige kergem oli neid sel

teel sundida seda vastu võtma. Preesterkond kujunes ise, ja kui meie neid toetame, läheme me ainult kergema vastupanu teed. See on vähem tähtis asi.»

«Kuid nende preestrite käsutuses on aatomielektrijaamad. See ei ole vähem tähtis asi.»

«Tõsi, kuid meie oleme nad välja õpetanud. Nende teadmised oma tööriistadest on puhtalt empiirilised ja nad usuvad kindlalt kometimängu, mis neid ümbritseb.»

«Aga kui mõni tungib sellest kometimängust läbi ja on küllalt geniaalne empirismi kõrvale pühkima? Mis takistab neid tõelist tehnikat omandamast ja oma kaupa müümast sellele, kes pakub rohkem? Milline väärtus on meil siis kuningriikide silmis?»

«Selleks on vähe võimalusi, Sermak. Te olete pealiskaudne. Kuningriikide planeetidelt saadetakse siia, Asumisse, parimad mehed igal aastal ja nad saavad ettevalmistuse preestriametiks. Parimad neist aga jäävad üliõpilastena uurimistööle. Kui teie mõtlete, et need, kes on praktiliselt jäetud ilma mingite teadmisteta teaduse alustestki, või, mis veelgi halvem, on omandanud , need moonutatud teadmised, mida saavad preestrid, suudavad ühe hüppega tungida aatomienergeetikasse, elektroonikasse, hüperkõvera teooriasse, siis on teil küll teadusest romantiline ja väga rumal ettekujutus. Et nii kaugele jõuda, selleks on vaja terve eluea pikkust õppust ja geniaalset mõistust.»

Vestluse ajal oli Yohan äkki püsti tõusnud ja ruumist väljunud. Ta tuli tagasi, kui Hardin jutuajamise lõpetas, ja kummardus oma ülemuse kõrva juurde. Räägiti midagi sosinal ja käest kätte rändas tinasilinder. Ja siis, heitnud lühikese vaenuliku pilgu delegatsioonile, võttis Lee jälle oma toolil istet. Hardin veeretas silindrit sõrmede vahel, jälgides ripsmete varjust delegatsiooni. Siis avas ta silindri tugeva järsu pöördega ja üksnes Sermakil jätkus taipu mitte heita kiiret pilku paberirullikesele, mis välja kukkus.

«Lühidalt, džentelmenid,» tähendas Hardin, «valitsus on arvamisel, et ta teab, mida teeb.»

Ta luges samal ajal kui rääkis. Lehekülge katsid keerulise, tähenduseta koodi read ja ühele nurgale pliiatsiga kritseldatud kolm sõna peitsid endas sõnumi. Hardinile piisas sellele pilgu heitmisest, et taibata, ja hooletu liigutusega viskas ta rulli tuhastamisrenni.

«See lõpetab meie intervjuu, ma kardan,» sõnas Hardin. «Meeldiv oli teie kõigiga kohtuda. Aitäh tulemast.» Ta. surus igaühel vormitäiteks kätt ja nad lahkusid reas.

Hardin oli peaaegu minetanud harjumuse naerda, aga pärast seda, kui Sermak ja tema vaikivad partnerid olid kuuldekaugusest väljas, kõhistas ta kuivalt ja saatis Lee'le lõbusa pilgu. «Kuidas teile meeldis see bluffimislahing, Lee?»

Lee turtsatas piredalt. «Ma ei ole kindel, et tema bluffis. Hoidke teda nagu . . . pilpa peal ja ta on täiesti võimeline järgmistel valimistel võitma, täpselt nagu ta ise kinnitas.»

«Oh, üsna tõenäone, täiesti tõenäoline — kui enne midagi ei juhtu.»

«Veenduge, et seekord ei juhtu vales suunas, Hardin. Ma kinnitan teile, sel Sermakil on poolehoidjaid. Mis siis, kui ta ei oota järgmiste valimisteni? Oli kord aeg, kus teie ja mina viisime oma tahtmise läbi vägivalla abil, hoolimata teie loosungist vägivalla kohta.»

Hardin kergitas kulmu. «Te olete täna pessimistlikus meeleolus, Lee. Ja ka erakordselt kiuslik, või te ei räägiks vägivallast. Meie väike putš sai läbi viidud ilma verevalamiseta, mäletate. See oli õigel hetkel teostatud vajalik samm ja see laabus sujuvalt, valutult, peaaegu vähimagi pingutuseta. Mis puutub Sermakisse, siis tema seisab silmitsi teistsuguse ettevõtmisega. Meie ei ole entsüklopedistid, Lee. Meie oleme ette valmistatud. Laske oma meestel neid noorukeid diskreetselt silmas pidada. Peaasi, et nad teada ei saaks, et neid jälgitakse — aga silmad lahti, mõistate.»

Lee naeris hapu lõbususega. «Noh, ma oleksin tubli küll, kui ma ootaksin teie käske, Hardin. Sermak ja tema mehed on nüüd juba kuu aega järelevalve all.»

Linnapea kõhistas naerda. «Asusite asja kallale esimesena, mis? Hästi. Muide,» lisas ta tasa, «Suursaadik Verisof pöördub tagasi Terminusele. Ma loodan, et ajutiselt.»

Tekkis pisut kõhedust tekitav lühike vaikus, ja siis küsis Lee: «Kas see oligi too teade? Kas asjad hakkavad hargnema?»

«Ma ei tea, ma ei oska öelda enne, kui kuulen, mida on Verisofil öelda. Kuigi nad võivad hakata. Lõppude lõpuks, nad peavad hakkama enne valimisi. Aga miks olete teie nii lootusetult lössis?»

«Sellepärast, et ma ei tea, kuhu see välja viib. Teie, Hardin, olete liiga kaval, ja te mängite oma mängu omi kaarte avamata.»

«Ka sina, Erutus,» pomises Hardin ja lisas valjusti: «Kas see tähendab, et te kavatsete ühineda Sermaki uue parteiga?»

Lee naeratas vastu tahtmist. «Hea küll. Teie võit. Kuidas oleks nüüd lantšiga?»

2.

Hardinile on omistatud palju epigramme. Suur osa neist on arvatavasti ebaehtsad. Räägitakse, et kord olevat Hardin öelnud:

«Tasub olla silmanähtavalt mõistetav, eriti, kui teid peetakse kavalaks.»

Poly Verisofil oli olnud juhust enam kui kord tegutseda selle nõuande järgi, sest ta oli nüüd juba neljateistkümnendat aastat Anacreonil mängimas kähe otsaga mängu, mängu, mille jätkamine talle tihti ja ebameeldivalt meenutas paljajalu kuumal metallil sooritatavat tantsu.

Anacreoni inimeste jaoks oli ta ülempreester, selle Asumi esindaja, mis nende barbarite jaoks oli müstika tipp ja Hardini abiga loodud usundi füüsiline keskus viimase Kolmekümne aasta vältel. Ülempreestrina sai talle osaks austus, mis oli muutunud otse talumatult kurnavaks, kuna ta hingepõhjas põlgas rituaali, mille keskpunktiks ta oli.

Kuid Anacreoni kuningale — vanale, kes oli enne, ja noorele lapselapsele, kes oli nüüd troonil — oli ta lihtsalt võimu esindaja, mida ühtaegu nii kardeti kui himustati.

Üldiselt oli see ebameeldiv amet ja tema esimene reis Asumisse kolme aasta jooksul oli, hoolimata häirivast vahejuhtumist, mis oli muutnud sõidu vajalikuks, midagi puhkuse-taolist.

Kuna see polnud esimene kord, et tal tuli reisida inkognito, rakendas ta Hardini epigrammi silmanähtavast mõistetavusest.

Ta pani selga erariided — see juba iseenesest oli puhkus — ja sõitis Asumisse reisijate liinilaeval teises klassis. Jõudnud Terminusele, loovis ta läbi kosmodroomil tungleva rahvahulga ja helistas raekotta avalikust videofonist.

«Mu nimi on Jan Smite,» ütles ta. «Mulle on määratud täna pärastlõunaks kokkusaamine linnapeaga.»

Tuima häälega, kuid kompetentne noor daam videofoni teises otsas võttis veel ühe ühenduse, vahetas kellegagi paar kii-ret sõna, lausus siis Verisofile kuiva, mehaanilise tooniga: «Linnapea Hardin võtab teid vastu poole tunni pärast, sir,» ja ekraan kustus.

Seejärel ostis suursaadik Anacreonilt Terminus City «Journali» viimase numbri, lonkis sundimatult raekoja parki ja, istunud esimesele ettejuhtuvale vabale pingile, luges oodates juhtkirja, sporditeateid ja huumorilehekülge. Poole tunni pärast pistis ta kokkukeeratud ajalehe kaenla alla, sisenes raekotta ja esitles end ootesaalis.

Kõike seda tehes jäi ta ohutult tundmatuks, sest kuna ta oli nii silmanähtav, ei heitnud talle keegi enam teist pilku.

Hardin vaatas taille otsa ja irvitas: «Võta sigar! Kuidas reis läks?»

Verisof võttis. «Huvitavalt. Kõrvalkabiinis oli üks preester, kes sõitis siia osa võtma radioaktiivse sünteetilise vähivastase ravimi valmistamise erikursusest.»

«Kindlasti ei nimetanud ta seda radioaktiivseks sünteetiliseks ravimiks?»

«Muidugi mitte! See oli tema jaoks Püha Toidus.»

Linnapea naeratas. «Jätka.»

«Ta meelitas mind osalema teoloogilises diskussioonis ja tegi oma parima, et mind välja upitada räpasest materialismist.»

«Ega tundnudki ära oma ülempreestrit?»

«Ilma karmiinpunase talaarita? Pealegi oli ta smürnalane. Ometi oli see huvitav kogemus. Väärib tähelepanu, Hardin, kuidas teaduse religioon on võimust võtnud. Olen sel teemal kirjutanud essee, üksnes oma lõbuks; seda ei sobiks avaldada. Kui vana impeerium nakkas äärtest roiskuma, võis arvestada, et teadus kui teadus oli väliste maailmade jaoks kokku vari-senud. Kui seda taheti uuesti omaks võtta, tuli sel esineda uues rüüs ja just seda ta ongi teinud. See toimib ilusasti, kui appi võtta sümbolite loogika.»

«Huvitav!» Linnapea asetas käed kuklale ja ütles äkki: «Räägi olukorrast Artacreonil!»

Suursaadik kortsutas kulmu ja võttis sigari suust. Ta vaatas seda vastumeelselt ja pani siis käest ara. «Noh, olukord on parasjagu räbal.»

«Vastupidisel juhul poleks sa praegu siin.»

«Vaevalt küll. Olukord on järgmine. Anacreonil valitseb prints-regent Wienis, kuningas Lepoldi onu.»

«Tean Kuid Lepold saab järgmisel aastal täisealiseks, kas pole? Kui ma õieti nialetan saab ta veebruaris kuusteist.»

«Jah » Verisof vaikis Ja lisas siis mõtlikult: «Kui ta nii kaua elab. Kuninga isa suri kahtlastel asjaoludel. Nõelkuul jahi ajal rinnast läbi. Seda ninietati õnnetusjuhtumiks.»

«Hm. Mina nägin Wienist siis, kui viibisin Anacreonil ja me nad Terminuselt minema kihutasime. See oli enne sinu aega. Kui ma õigesti mäletan, oli ta mustajuukseline, tõmmu noormees ja ta parem silm vaatas kõõrdi. Ta nina oli naljakalt kongus.»

«Sama mees. Kongus nina ja kõõrdpilk on säilinud, kuid juuksed on nüüd hallid. Ta mängib räpast mangu. Õnneks on ta planeedi kõige erakordsem tobu. Peab end kavalaks kuradiks, mis teeb tema narruse veelgi ilmsemaks.»

«Nii see tavaliselt on.»

«Kui ta tahab munakoort kätki lüüa, siis ta teeb seda annihilaatoriga. Meenuta tema ponnistusi maksustada Templi kin-

nisvara just pärast seda, kui vana kuningas kahe aasta eest suri. Tuleb meelde?»

Hardin noogutas mõtlikult ja naeratas. «Preestrid tõstsid kisa.»

«Seda oli kuulda isegi kaugel Lucrezal. Sellest ajast peale on ta suhtlemises preesterkonnaga ilmutanud hoopis suuremat ettevaatlikkust, kuid ikka õnnestub tal veel asju ajada keeru-lisemat teed pidi. Mõnes mõttes on see meie jaoks kahjulik. Tal on piiritu eneseusaldus.»

«Arvatavasti tasakaalutu alaväärsuskompleks. Kuninglike perekondade nooremail

poegadel on selline kalduvus.»

«Kuid see on üks ja seesama asi. Ta lausa vahutab õhinast rünnata Asumit. Ta ei vaevugi seda varjama. Oma relvastatuse seisukohalt võib ta seda ka teha. Vana kuningas lõi suurepärase laevastiku ja Wienis pole viimased kaks aastat tukkunud. Templi kinnisvarale määratud maksu kavatseti kasutada relvastuse edasiseks suurendamiseks ja kui see läbi kukkus, tõstis ta tulumaksu kahekordseks.»

«Kas sellega seoses oli kuulda nurinat?»

«Tõsisemat mitte. Autoriteetidele kuuletumine oli nädalaid iga jutluse teemaks terves kuningriigis. Wienis, muide, ei ilmutanud sellega seoses mingit tänulikkust.»

«Hästi. Tagapõhi on mulle nüüd selge. Mis aga on juhtunud?»

«Kahe nädala eest sattus üks Anacreoni kaubalaev vana impeeriumi sõjalaevastiku mahajäetud lahinguristlejale. See pidi olema ristelnud kosmoses vähemalt kolm sajandit.»

Hardini silmis välgatas huvi. Ta sirgus oma istmel. «Jah, ma olen sellest kuulnud. Navigatsioonikomitee saatis mulle palvekirja sooviga saada laev uurimisotstarbeks endale. Nagu ma aru sain, on laev heas seisukorras.»

«Liiga heas seisukorras,» vastas Verisof kuivalt. «Kui Wienisele möödunud nädalal teatati teie soovitusest anda laev üle Asumile, sai ta peaaegu naerukrambid.»

«Ta ei ole veel vastanud.»

«Ega vastagi — välja arvatud kahuritega, või nii ta vähemalt mõtleb. Tead, ta tuli minu juurde päeval, kui ma Anacreonilt lahkusin, ja nõudis, et Asum seaks lahinguristleja võitluskorda ja annaks selle tagasi Anacreoni sõjalaevastiku koosseisu. Tal jätkus äärmist jultumust öelda, et teie möödunudnädalane ametlik kiri vihjas Asumi plaanile rünnata Anacreoni. Ta ütles, et teie keeldumine lahinguristleja remontimisest kinnitaks tema kahtlusi, ja vihjas meetmeile, mida ta on sunnitud Anacreoni kaitseks võtma. Need on tema sõnad. Temale peale sunnitud! Ja sellepärast olengi ma siin.»

Hardin naeris leebelt.

Verisof naeratas ja jätkas: «Muidugi ootab ta keeldumist,

ja see oleks tema silmis suurepäraseks õigustuseks kohesele rünnakule.»

«Seda ma taipan, Verisof. Noh, meil on vähemalt kuus kuud varuks, niisiis seadke laev korda ja andke see üle minu komplimentidega. Laskem see ümber ristida «Wieniseks», meie austuse ja poolehoiu märgiks.»

Ta naeris jälle.

Ja jälle vastas Verisof vaevumärgatava naeratusega. «Näib, et see on loogiline samm, Hardin, kuid ma olen mures.»

«Mille pärast?»

«See on laevl Sel ajal osati ehitada. Selle ruumala on pool kogu Anacreoni laevastiku

kubatuurist. Selle pardal on annihillaatorid, mis on võimelised pihustama planeedi, ja kilp, mis võib neelata laserikiiri radioaktiivset kurgust tekitamata. See on liiga hea, Hardin . . . »

«Ülearune, Verisof, ülearune. Sina ja mina, jne mõlemad teame, et ta oma praeguse relvastusega võiks hõlpsasti Terminuse hävitada ammu enne, kui meie suudaksime korda seada ristleja meie oma tarbeks. Ja mis tähtsust sel on, kui me neile ka anname selle ristleja? Sa tead, et tegeliku sõjani asi iialgi ei lähe.»

«Arvatavasti. Jah.» Suursaadik vaatas üles. «Aga Hardin . . .»

«Noh? Miks sa vait jäid? Jätka.»

«Vaata. See pole minu eriala. Kuid ma lugesin ajalehte.» Ta asetas «Journali» kirjutuslauale ja osutas esileheküljele. «Mida see kõik tähendab?»

Hardin heitis ajalehele põgusa pilgu. «Rühm nõunikke moodustab uue poliitilise partei.»

«Sellest siin kirjutatakse.» Verisof niheles. «Ma tean, et sina oled paremini kursis riigisiseste asjadega kui mina, kuid nad ründavad sind kõikvõimalikke teid pidi, puudub veel üksnes füüsiline vägivald. Kui tugevad nad on?»

«Neetult tugevad. Nad saavad tõenäoselt järgmistel valimistel Nõukogu oma kontrolli alla.»

«Mitte varem?» Verisof heitis linnapeale viltuse pilgu. «On teisi võimalusi ülevõimu saavutamiseks kui valimised.»

«Kas sa pead mind Wieniseks?»

«Ei. Kuid laeva remont vältab kuid ja kallaletung pärast seda on kindel. Meie järeleandmist tõlgitsetakse kui silmatorkava nõrkuse märki ja Impeeriumi lahinguristleja lisamine kahekordistab Wienise laevastiku jõudu. Ta ründab, see on niisama kindel, kui et mina olen ülempreester. Miks riskida? Vali üks kahest. Kas teed lahinguplaanid teatavaks Nõukogule, või sunnid Anacreonile võitluse peale!»

Hardin kortsutas kulmu. «Praegu võitlust peale sundida? Enne kui puhkeb krais? See on asi, mida ma ei tohi teha. Sa ju tead, et on olemas Hari Seldon ja Projekt.»

Verisof kõhkles, siis pomises: «Sa oled siis absoluutselt veendunud, et Projekt eksisteerib?»

«Selles võib vaevalt mingit kahtlust olla,» tuli jäik vastus. «Ma olin Võlvruumi avamise juures ja Seldoni salvestus tõi selle siis päevavalgele.»

«Ma ei mõelnud seda, Hardin. Ma lihtsalt ei taipa, kuidas on võimalik ajalugu tuhandeks aastaks ette kavandada. Võib olla Seldon ülehindas ennast.» Ta tõmbus Hardini iroonilise naeratuse all kühmu ja lisas: «Noh, mina pole psühholoog.»

«Täpselt. Mitte keegi meist pole. Kuid mina oma nooruses sain veidi elementaarset õpetust, küllalt, et teada, milleks psühholoogia on võimeline, ehkki ma ise ei oska neid võimalusi käsutada. Pole mingit kahtlust, et Hari Seldon tegi just seda, mida väitis teinud olevat. Asum, nagu ta ütleb, rajati teaduse pelgupaigana. See oli vahend säästa sureva

Impeeriumi teadust ja kultuuri läbi asja alanud barbarismisajandite, et seda lõkkele puhuda kunagi teises impeeriumis.»

Verisof noogutas kahtlevalt. «Kõik teavad, et see on oletatav asjade kulg. Kuid kas me tohime asju juhuse hooleks jätta? Kas me võime riskida olevikuga mingi uduse tuleviku nimel?» «Me peame, sest tulevik ei ole udune. See on Seldoni poolt välja arvestatud ja kavandatud. Iga järgnev kriis meie ajaloos on modelleeritud ja igaüks neist sõltub teatud määral talle eelnevate edukast lõpuleviimisest. See on alles teine kriis ja kosmos teab, millise efekti annab lõpptulemusena isegi tühiseim hälve.»

«See on üsna tühi spekulatsioon.»

«Ei ole! Hari Seldon ütles Võlvruumis, et meie tegevusvabadust piiratakse iga kriisiga punktini, kust edasi on võimalik ainult üks tegevussuund.»

«Et hoida meid kitsal teel?»

«Et hoida meid kõrvale kaldumast, jah. Kuid, ümberpöördult, nii kaua kui on võimalik enam kui üks tegevussuund, pole kriisini veel jõutud. Meie peame laskma olukordadel triivida nii kaua kui võimalik, ja kosmose nimel, seda ma kavatsengi teha.»

Verisof ei vastanud. Ta näris oma alahuult ebameeldivas vaikuses. Alles eelmisel aastal oli Hardin temaga arutanud tõsist probleemi — vastulöögi probleemi Anacreoni vaenusepitsustele. Ja ka siis üksnes sellepärast, et tema, Verisof, oli vastu puigelnud edasisele leppepoliitikale.

Hardin näis lugevat oma suursaadiku mõtteid. «Par.em, kui ma poleks sulle sellest mitte midagi rääkinud.» «Miks sa nii arvad?» hüüdis Verisof üllatunult. «Sellepärast, et nüüd on juba kuuel inimesel — sinul ja minul, ülejäänud kolmel suursaadikul ja Yohan Leel — päris hea ettekujutus sellest, mis ees ootab; ja ma kardan kuradi

moodi, et Seldon ei soovinud niisuguse informatsiooni levikut.»

«Miks?»

«Sellepärast, et isegi Seldoni arenenud psühholoogia oli piiratud. See ei suutnud käsitleda liiga paljusid sõltumatuid muutujaid. Ta ei suutnud töötada üksikindiviididega mingi piisavalt pika aja ulatuses; mitte põrmugi rohkem kui sina suudad rakendada gaaside kineetilist teooriat üksikutele gaasimolekulidele. Tema töötas rahvamassiga, tervete planeetide rahvastikega, ja ainult pimedate massidega, kel puudus eelaimus nende oma tegevuse tagajärgedest.»

«See ei ole selge.»

«Ma ei saa sinna midagi parata. Ma pole küllalt psühholoog, et seda teaduslikult seletada. Terminusel ei ole psühholooge-spetsialiste ega raamatuid selle teaduse matemaatilisist model-leeringuist. On selge, et ta ei tahtnudki, et Terminusel oleks kasvõi ükski mees, kes oleks võimeline tulevikku ette modelleerima. Seldon tahtis, et me läheksime edasi pimesi — ja seetõttu õigesti — vastavalt massipsühholoogia seadustele.

Nagu ma kunagi sulle rääkisin, polnud mul aimugi, kuhu me liigume, kui ma esimest korda anakreonlased siit minema ajasin. Ma taotlesin jõudude tasakaalu säilimist, mitte midagi rohkem. Alles hiljem arvasin ma sündmustes nägevat mingit mudelit; kuid ma olen püüdnud teha oma parima, et mitte tegutseda seda teadmist arvestades. Asjade kulgu sekkumine oleks Projekti tappidest välja põrutanud.»

Verisof noogutas mõtlikult. «Ma olen kuulnud peaaegu niisama komplitseeritud argumente Anacreoni Templeis. Kuidas sa loodad leida õige tegutsemismomendi?»

«See on juba leitud. Sa möönad, et kui me oleme korda teinud lahinguristleja, ei peata enam miski Wienist meid ründamast. Siis pole selles suhtes enam alternatiivi.»

«Jah.»

«Hästi. See seletab asja välise külje. Edasi väidad sa, et järgmised valimised toovad pukki uue ja vaenuliku Nõukogu, mis sunnib peale sõjategevuse Anacreoni vastu. Seal pole alternatiivi.»

«Jah.»

«Ja niipea, kui igasugune alternatiiv kaob, ongi kriis käes. Sellest hoolimata hakkan muretsema.»

Ta vaikis ja Verisof ootas. Aeglaselt, nagu vastu tahtmist Hardin jätkas: «Ma oletan, et nii väljaspoolt tulevad kui sisemised surveavaldused olid planeeritud kulmineeruma üheaegselt. Nagu asi praegu on, esineb paarikuuline ajavahe. Wienis ilmselt ründab enne kevade tulekut ja valimisteni on jäänud veel terve aasta.»

«See ei paista olevat tähtis.»

72

«Ma ei tea. See võib muidugi olla tingitud vältimatuist arvutusvigadest, või see võib olla tingitud tõsiasjast, et ma teadsin liiga palju. Ma püüdsin küll oma tegutsemist aimdusest mitte mõjutada lasta, aga kes võib teada? Ja missugune võib olla tagajärg aegade lahkuminekul? Igatahes ühte olen kindlalt otsustanud.» Ta tõstis pilgu.

«Ja see on?»

«Kui kriis hakkab sisse murdma, lähen ma Anacreonile. Ma tahan olla keset sündmusi. .. Oh, aitab seks korraks, Verisof. Aeg muutub hiliseks. Läheme kusagile ja teeme endale ühe mõnusa õhtu. Ma vajan lõõgastust.»

«Võid seda saada otse siin,» sõnas Verisof. «Ma ei taha, et mind ara tuntakse, ja mine tea, mida ütleks see uus partei, mida sinu kallid nõunikud formeerivad. Käsi brändit tuua.»

Ja Hardin käskiski tuua, kuid mitte ohtralt.

3.

Vanal hallil ajal, kui Galaktikaimpeerium hõlmas terve Linnutee ja Anacreon oli rikkaim Perifeeria prefektuur, oli enam kui üks valitseja külastanud sealse asekuninga paleed. Ja ükski polnud lahkunud vähemalt kordki proovimata oma osavust, püüdes õhukiirliikurilt

nõelpüssi abil tabada sulgedega käetud lendavat kindlust, mida kutsuti niaklinnuks.

Anacreoni kuulsus oli aegade kõdudes kiprunud mittemillekski. Asekuninga palee oli veel üksnes tuuletõmbene varemete kuhil, välja arvatud tiib, mille Asumi töömehed olid restaureerinud. Ja kakssada aastat polnud Anacreonil ühtegi imperaatorit nähtud.

Kuid niakijaht oli endiselt kuninglik sport ja täpne silm nõelpüssi käsitsemisel ikka veel Anacreoni kuninga esimese oskusena nõutav.

Lepold I, Anacreoni kuningas ja — nagu vankumatult, kuigi ebaõigesti lisati — välisdominioonide lord, ehkki veel mitte kuueteistkümneaastane, oli juba mitmel korral oma osavust demonstreerinud. Ta tõi alla esimese niaki, olles ise vaevalt kolmeteistkümneaastane, ja kümnenda laskis ta nädal pärast troonilesaamist. Nüüd pöördus ta tagasi oma neljakümne kuuendaga.

«Viiskümmend enne, kui saan täisealiseks,» juubeldas ta. «Kes on nõus kihla vedama?»

Kuid õukondlased ei vea kihla kuninga osavuse peale. On olemas surmatoov oht võita. Nii ei vedanud kihla keegi ja kuningas läks ülevas tujus ümber riietuma.

«Lepold!»

Kuningas jäi keset treppi seisma selle ainsa hääle peale, mis tohtis teda peatada. Ta pöördus mossitades. Wienis seisis oma ruumide lävel, vaadates ülalt alla oma vennapojale.

«Saada nad minema.» Ta tegi käega kannatamatu liigutuse.

«Aja nad ära.»

Kuningas noogutas lühidalt ja kaks kojaülemat kummardasid ning taganesid trepist alla. Lepold astus oma tuppa.

Wienis vahtis ainiti pahuralt kuninga jahirõivastust. «Sul on peatselt ees tähtsamaid asju kui niakijaht.»

Ta pööras selja ja läks raskel sammul oma kirjutuslaua juurde. Sellest ajast peale, kui ta oli jäänud liiga vanaks, et taluda õhuvooluseid, ohtlikke sukeldumisi niaki tiivalöögi ulatuses, kiirliikuri rullumist ja tõuse kerge pedaalile vajutamise peale, oli ta hakanud sporti halvustama.

Lepold teadis seda ja kui ta hakkas innukalt oma jahiretkest jutustama, ei puudunud tema hääles õelusenoot. «Te oleksite pidanud täna meiega kaasas olema, onu. Me ajasime ühe lendu Samia tühermaal ja oli see alles monstrum, niisugune jahilind, nagu neid harva ette juhtub. Me ajasime teda kaks tundi taga, kattes vähemalt seitsekümmend ruutmiili maad. Ja siis õnnestus mul pääseda tema päikesepoolsesse külge.» Ta žestikuleeris elavalt, nagu oleks ta uuesti oma kiirliikuris, «ja ma sukeldusin pööreldes. Tabasin teda tõusul otse vasakusse tiiba. See ajas ta marru ja ta kallutas end põiki loovima. Mina võtsin väljakutse vastu ja pöördusin vasakule, oodates püstloodis sööstu. Muidugi sööstis ta hoopis alla. Ta

oli tiivalöögi kaugusel, enne kui ma liigutadagi jõudsin, ja siis . . .»

«Lepold!»

«Noh, sain ta kätte.»

«Selles pole kahtlust. Kas sa nüüd ehk kuulaksid mindi»

Kuningas kehitas õlgu ja lonkis laua juurde, kus hakkas eba-kuninglikus tusatujus näkitsema Lera pähkli kallal. Ta ei julgenud onule silma vaadata.

Wienis lausus sissejuhatuseks: «Ma käisin täna laeval.»

«Missugusel laeval?»

«On olemas ainult üks laev. See laev. See, mida Asum remondib meie sõjalaevastiku tarvis. Impeeriumi vana ristleja. Kas ma väljendun küllalt selgesti?»

«Ah see? Näete, ma ju ütlesin, et Asum remondib selle, kui me neilt seda nõuame. Teate, see on täielik jama, see teie jutt nende kavatsusest meid rünnata. Sest kui nad seda tahaksid, miks nad siis hakkasid laeva parandama? Sel poleks mõtet.»

«Lepold, sa oled tobu!»

Kuningas, kes oli just minema visanud ühe Lera pähkli koored ja teist suhu pistmas, punastas.

«Noh, teate,» ütles ta vihaga, mis vaevalt küündis pirtsakusest kõrgemale, «minu meelest ei peaks te mind nii nimetama. Te unustate ennast. Kahe kuu pärast saan ma täiskasvanuks, võtke teatavaks.»

«Jah, ja sa oled parajas vormis võtma enese kända kuninglikku vastutust. Kui sa pühendaksid poolegi niaki jahtimisele kuluvast ajast riigiasjadele, võiksin otsemaid puhta südametunnistusega oma regendiameti maha panna.»

«Mulle on see ükspuha. Sellel pole asjaga midagi pistmist. Fakt on, et kuigi teie olete regent ja minu onu, kuningas olen ikkagi mina. Te ei peaks mind nimetama tobuks ja igatahes ei peaks te istuma minu juuresolekul. Te pole minult, selleks luba küsinud. Ma arvan, et te peaksite olema ettevaatlik, või ma võiksin teie suhtes midagi ette võtta — üsna varsti.»

Wienise pilk oli külm. «Kas «teie majesteet» on teile vastuvõetav kõnetusvorm?»

«Jah.»

«Väga hea! Te olete tobu, teie majesteet!» Ta tumedad silmad kilasid hallinenud kulmude all ja noor kuningas võttis aeglaselt istet. Hetke jooksul väljendas regendi nägu rahuldustunnet, kuid see kadus kiiresti. Ta lihavad huuled avanesid naeratuseks ja ta käsi langes kuninga õlale.

«Jätame selle, Lepold. Ma ei oleks pidanud sinuga nii karmilt rääkima. Mõnikord on raske käituda viisakalt, kui sündmused suruvad niimoodi peale nagu. . . sa mõistad?»

Ehkki sõnad kõlasid lepitavalt, oli ta silmis midagi, mis ei mahenenud.

Lepold sõnas ebakindlalt: «Jah, riigiasjad on pagana keerulised.» Ta tahtis teada, ja mitte ilma kartuseta, kas ta äkki jälle ei satu Smyrnoga peetava kaubavahetuse mõttetute üksikasjade igavasse piiramisrõngasse, ja kas ta ei pea osa võtma pikast, nääklevast dispuudist hõredalt asustatud maailmade üle Punases Koridoris.

Wienis rääkis jälle. «Mu poiss, mul oli kavatsus sulle sellest juba varem rääkida ja võib-olla ma oleksin pidanud seda tegema, kuid ma tean, et sinu nooruslik vaim on läbematu riigivalitsemiskunsti suhtes.» Lepold noogutas. «Oh, sellest pole midagi...» Ta onu segas rangel toonil vahele: «Ent siiski saad sa kähe kuu pärast täisealiseks. Raskel ajal, mis on tulemas, pead sa kõigest täie pingega ja aktiivselt osa võtma. Siitpeale saab sinust kuningas, Lepold.»

Jälle noogutas Lepold, kuid ta nägu jäi ilmetuks. «Tuleb sõda, Lepold.»

«Sõda! Kuid Smyrnoga on sõlmitud rahu . . .» «Mitte Smyrnost pole jutt.
Asumi enesega.»

«Aga, onu, nad on andnud nõusoleku laeva remontida. Sa ütlesid . . .»

Onu kõverdas huuli ja Lepoldil jäi hääl kurku kinni.

«Lepold,» — osa onu sõbralikkusest oli haihtunud — «me peama rääkima nagu mees mehega. Tulemas on sõda Asumiga, ükskõik kas laev remonditakse või mitte; tegelikult toob remont sõja alguse veelgi lähemale. Asum on jõu ja võimu allikas. Kogu Anacreoni suurus, kõik ta laevad ja linnad ja rahvas ja kaubandus sõltuvad võimutilgakestest ja -raasudest, mida Asum meile nii kitsilt jagab. Mina mäletan veel aega — mina ise —, kui Anacreoni linnu soojendati kivisütt ja õli põletades. Kuid see pole tähtis; sinul pole sellest ettekujutust.»

«Näib,» tähendas kuningas arglikult, «et me peaksime olema tänulikud . . .»

«Tänulikud!» möirgas Wienis. «Tänulikud selle eest, et nad ei raatsi meile anda tühipaljast päragi, samal ajal, kui nad enese jaoks hoiavad kosmos teab mida — ja missugusel eesmärgil? Et ühel päeval valitseda tervet Galaktikat.»

Ta käsi langes vennapoja põlvele ja ta silmad ahenesid. «Lepold, sina oled Anacreoni kuningas. Sinu lapsed ja lapselapsed võivad saada universumi kuningaiks — kui sinu käsutuses on energia, mida Asum ei taha meile loovutada!»

«See on tõsi.» Lepoldi silmad lõid särama ja tema selg sirgus. «Lõppude lõpuks, mis õigusega nad hoiavad seda ainult endale? See pole aus. Anacreon on ka midagi väärt.»

«Näed, sa hakkad juba taipama. Ja nüüd, mu poiss, mis saab siis, kui Smyrno otsustab ise Asumit rünnata ja saab nii endale kogu selle võimu? Mis sa arvad, kui kaua me suudaksime vältida vasalli seisundit? Kui kaua suudaksid sa oma trooni säilitada?»

Lepold erutus. «Kosmose päralt, jah. Teate, teil on absoluutselt õigus. Me peame andma esimese löögi. See on lihtsalt enesekaitse.»

Üle Wienise näo libises kerge naeratusevari. «Edasi, üsna sinu vanaisa valitsemisaja alguses rajas Anacreon sõjaväebaasi Asumi planeedile Terminusele — baasi, mis oli eluliselt

vajalik rahva kaitse huvides. Me olime sunnitud baasist lahkuma tänu Asumi liidri, selle kavala kutsika, selle õpetlase mahhinatsioonidele. Sa mõistad, Lepold! See lihtinimene, kelle soontes ei ole tilkagi aadliverd, alandas sinu vanaisa. Ma mäletan teda. Ta polnud minust kuigi palju vanem, kui ta tuli Anacreonile oma kuratliku naeratuse ja kuratlike ajudega — ja tema seljataga oli Anacreoni suuruse vastu pelgurlikuks liiduks — ühinenud kolme kuningriigi võim.

Lepold punastas ja säde ta silmis lõi leegitsema. «Seldoni nimel, kui mina oleksin olnud vanaisa asemel, ma oleksin isegi nendes tingimustes võidelnud.»

76

«Ei, Lepold. Me otsustasime oodata, et solvang maha pühkida sobivamal ajal. Sinu isa lootis enne oma enneaegset surma, et tema on see, kes . . .»

Wienis pöördus hetkeks kõrvale. Ja siis, nagu püüdes varjata oma tundeid: «Ta oli minu vend. Ja siiski, kui tema poeg oleks . . .»

«Jah, onu, ma ei valmista talle pettumust. Ma olen otsustanud. Ainus õige tee näib olevat, et Anacreon pühib minema selle tülitekitajate pesa ja otsekohe.»

«Ei, mitte otsekohe. Esiteks peame me ootama, kuni lahinguristleja remont on lõpetatud. Juba see paljas fakt, et nad on nõus remonti ette võtma, näitab, et nad kardavad meid. Need narrid püüavad meid lepitada, kuid meid ei suuda nad teelt kõrvale kallutada, ega ju?»

Lepoldi rusikas raksatas teise pihku. «Mitte nii kaua, kui mina olen Anacreonil kuningas.»

Wienise huuled tukslesid irooniliselt. «Peale selle tuleb meil ara oodata Salvor Hardini saabumine.»

«Salvor Hardini!» Kuninga silmad läksid äkki suureks, ja ta nooruslikult habemeta näolt peaaegu kadusid karmid jooned, mis olid sinna sööbinud.

«Jah, Lepold, Asumi liider ise tuleb sinu sünnipäevaks Anacreonile — arvatavasti selleks, et meile mett mokale määrida. Kuid see teda ei aita.»

«Salvor Hardini» See oli vaevukuuldav pomin.

Wienis kortsutas kulmu. «Kas sa kardad seda nime? See on sama Salvor Hardin, kes oma eelmisel külaskäigul meid põrmu surus. Sa ju ei unusta seda koletut kuningakoja solvamist? Ja veel pööbli hulka kuuluvalt jätiselt.»

«Ei, arvan, et mitte. Ei, ma ei unusta. Ei unusta! Me tasume talle kätte — aga... aga — ma kardan pisut.»

Regent tõusis. «Kardad? Mida? Mida sa noor . . .» ta neelas lause lõpu alla

«See oleks . . . ee . . . nagu pühaduseteotus, see Asumi ründamine. Ma mõtlen . . .» ta jäi vait.

«Jätka.»

Lepold sõnas ilmses hämmingus: «Ma mõtlen, et kui tõeliselt oleks olemas Galaktika Vaim, talle . . . ee . . . see ei meeldiks. Kas te ei arva nii?»

«Ei, ei arva,» oli karm vastus. Wienis istus uuesti ja ta huuled tõmblesid veidras

naeratuses. «Ja sina siis tõesti vaevad oma pead selle Galaktika Vaimu pärast? Vaat mis juhtub, kui lasta sind omapead ringi joosta. Sa oled, nagu ma aru saan, üpris hoolega Verisofi kuulanud . . .»

«Ta rääkis palju . . . »

«Galaktika Vaimust?»

«Jah.»

77

«Oh sind võõrutamata kutsikat, tema usub seda komejanti tükk maad vähem kui mina, ja mina ei usu sellesse üldse. Kui palju kordi on sulle räägitud, et kogu see jutt on mõttetus?»

«Noh, ma tean seda. Aga Verisof ütleb . . .»

«Olgu ta neetud, see Verisof. See on mõttetus.»

Tekkis lühike, tõrges vaikus, ja siis lausus Lepold: «Kõik ikkagi usuvad sedla. Ma mõtlen kogu seda juttu prohvet Hari Seldonist, ja kuidas ta määras Asumi jätkama tema käskude täitmist, et ühel päeval võiks taas saabuda «maapealne paradiis»; ja kuidas igaüks, kes hakkab vastu tema pühadele käskudele, hävitatakse igaveseks. Nad usuvad seda. Ma olen osa võtnud nende pidustustest, ja ma olen kindel, et nad usuvad.»

«Jah, nemad küll aga meie mitte. Ja sa võid olla tänulik, et see on nii, sest tänu nende rumalusele oled sa kuningas jumala armust — ja ise pooljumal. Väga mugav. See eemaldab kõik mässuvõümalused ja kindlustab kõiges täieliku kuulekuse. Ja sellepärast pead sa, Lepold, aktiivselt osa võtma sõja õhutamisest Asumi vastu. Mina olen üksnes regent ja ainult inimene. Siria oled kuningas ja enam kui pooljumal — nende jaoks.»

«Aga ma arvan, et ma tegelikult ei ole,» tähendas kuningas mõtlikult.

«Ei, tegelikult mitte,» tuli irooniline vastus, «kuid seda sa oled kõigi jaoks, Asumi inimesed välja arvatud. Taipad sa seda? Kõigi jaoks, välja arvatud need, kes elavad Asumis. Kui nad kord on kahjutuks tehtud, pole enam kedagi, kes eitaks sinu jumalikkust. Mõtle sellele!»

«Ja pärast seda suudaksime me ise käsitseda templite jõukastikesi ja laevu, mis lendavad ilma piloodita, ja Püha Toidust, mis ravib vähktõbe ja kõike muud? Verisof ütles, et ainult need suudaivad, keda on õnnistatud Galaktika Vaimu läbi. . . »

«Jah, Verisof üfles! Salvor Hardini kõrval on Verisof sinu suurim vaenlane. Ole minu kõrval, Lepold, ja ara nende pärast muretse. Koos loome me impeeriumi, mitte ainult Anacreoni kuningriigi, vaid selle, mis koosneb kõigist Galaktika biljoneist päikestest. Kas see pole parem kui ilukõneline «maapealne paradiis»?»

«Ja-ah.»

«Kas suudab Vefisof tõotada rohkemat?»

«Ei.»

«Väga hea.» Ta hääl muutus käskivaks. «Usun, et võime selle asja lugeda otsustatuks.» Ta ei oodanudki vastust. «Hakka minema. Ma tulen hiljem alla. Ja veel üks asi, Lepold.»

Noor kuningas pöördus lävel ümber.

Wienis naeratas, ainult ta silmad mitte. «Ole ettevaatlik neil jahiretkedel, mu poiss. Pärast seda õnnetusjuhtumit sinu isaga

on mul mõnikord sinu suhtes kummalisi eelaimusi. Jahipalavikus, kui õhk on nõelpüsside nõeltest paks, ei või kunagi kindel olla. Loodan, et sa oled ettevaatlik. Ja sa toimid Asumiga nii, nagu mina ütlen, eks?»

Lepoldi silmad läksid suureks ja ta langetas pilgu onu vaate ees. «jah — kindlasti.»

«Hästi!» Wienis vaatas tühja pilguga oma vennapojale järele, ja pöördus tagasi oma kirjutuslaua juurde.

Ja Lepoldi mõtted olid lahkudes sünged, ega puudunud kartus. Võibolla oleks kõige parem lüüa Asumit ja saavutada võim, millest Wienis rääkis. Aga pärast, kui sõda läbi ja ta on kindlalt troonil. . . Äkki meenus talle tõsiasi, et antud hetkel olid Wienis ja tema kaks ülbet poega tema troonijärglased.

Aga tema oli kuningas. Ja kuningau on võim käskida inimesi maha lasta.

Isegi onusid ja onupoegi.

4.

Sermaki parem käsi Lewis Bort oli eriti agar koondama teisiti-mõtlevaid elemente, mis olid imbunud lärmaka Aktivistide Partei ridadesse. Siiski ei kuulunud ta delegatsiooni, mis oli käinud Salvor Hardini juures peaaegu pool aastat tagasi. Et see nii oli, polnud tingitud tema pingutuste mittetunnustamisest, otse vastupidi. Ta ei olnud kaasas sel mõjuval põhjusel, et viibis samal ajal Anacreoni'oivalises maailmas.

Ta külastas seda eraisikuna. Ta ei kohtunud ühegi ametivõimu esindajaga, ega teinud midagi tähtsat. Ta lihtsalt uuris planeedi varjatud nurki ja pistis oma tömbi nina tolmustesse peidikutesse.

Ta saabus koju lühikese talvepäeva õhtupoolikul. Algas pilvitus, mis läks üle lumesajuks. Tund aega hiljem istus ta Sermaki kõdus kaheksakandilise laua ääres.

Tema esimesed sõnad polnud määratud puhastama õhku seltskonnas, mida rõhus väljas valitsev lumine süvenev videvik.

«Ma kardan,» lausus ta, «et meie olukord, kui kasutada tavalist melodramaatilist fraseoloogiat, on «nurjunud ettevõte».»

«Arvad?» küsis Sermak süngelt.

«See on väljaspool kahtlust, Sermak. Teisiti mõtlemiseks pole enam võimalust.»

«Relvastumine . . .» alustas doktor Walto pisut pealetükkivalt, aga Bort katkestas teda kohe. «Unustage see. See on

vana laul.» Ta silmad rändasid üle koosolijate. «Ma vihjan inimestele. Möönan, et esialgu oli mul mõte proovida püsti ajada mingisugune paleerevolutsioon, et panna kuningaks keegi Asumi-meelne. See oli hea mõte. On praegugi. Kuid selles on tibatillukene mõra. Nimelt on see võimatu. Selle eest on hoolitsenud Salvor Hardin.»

Sermak lausus kibestunult: «Kui sa selgitaksid meile üksikasju, Bort. . .»

«Üksikasju! Neid ei eksisteeri. See pole nii lihtne. Asi seisab kogu selles neetud olukorras Anacreonil. Asi on religioonis, mille Asum käiku laskis. See funktsioneerib!»

«No kuule!»

«Seda peab nägema funktsioneerimas, et seda õigesti mõista. Kõik, mis teil siin näha, on meie suurkool, mis õpetab välja preestreid, ja spetsiaalne show, mida aeg-ajalt korraldatakse mõnes linna varjatud sopis palverändurite tarvis.— see ongi kõik. Üldiselt võttes kogu see kupatus vaevalt riivab meid. Kuid Anacreonil. . . »

Lem Tarki silus oma väikest, pepsi kikkhabet ühe sõrmega ja köhatas. «Mislaadi religioon see on? Hardin kinnitas alati, et see on lihtsalt vahule klopitud tühi sõnamulin, mis sunnib neid meie teadust küsimusi esitamata vastu võtma. Sa mäletad, Sermak, ta rääkis meile sel päeval. . .»

«Hardini seletustel ei ole tihtipeale õiget väärtust,» meenutas Sermak. «Kuid mislaadi usk see ikkagi on, Bort?»

Bort mõtles pisut. «Eetilisest seisukohast on see kaunis. See vaevalt erineb vana impeeriumi mitmesugustest filosoofiatest. Kõrge moraal ja nii edasi. Sellest seisukohast pole midagi kaevata. Religioon on üks ajaloo suurtest tsiviliseerivaist mõjustajaist, ja selles mõttes täidab ta . . .»

«Seda me teame,» katkestas Sermak kannatamatult. «Asu asja juurde.»

«Niisiis.» Bort oli pisut häiritud, kuid ei lasknud seda välja paista. «Religioon — mida Asum toetab ja õhutab, pidage meeles on üles ehitatud nii, et see nõuab autoriteedile pimesi alistumist. Preesterkonna käes on ainukontrolli õigus teaduslike instrumentide üle, mis me Anacreonile oleme andnud. Nad on õppinud neid riistu ainult empiiriliselt käsitsema. Nad usuvad pimesi religiooni ja ... hm . . . selle energia kui vaimu väärtusesse. Kaks kuud tagasi näiteks käperdas üks narr oskamatult Tessaleki templi — see on üks suuremaid — agregaate. Ta laskis muidugi õhku viis linna trafot. Kõik, kaasa arvatud preestrid pidasid seda jumala kättemaksuks.»

«Ma mäletan. Ajalehtedest käis tookord läbi mingi moonutatud versioon juhtunust. Ma ei saa aru, kuhu sa sihid.»

«Siis kuulake,» ütles Bort jäigalt. «Preesterkond moodustab hierarhia, mille tipus on kuningas, keda peetakse mingiks

pooljumalaks. Ta on ainuvalitseja jumala armust ja inimesed usuvad seda tõemeeli, samuti preestrid. Seetõttu pole võimalik kuningat troonilt tõugata. Kas te nüüd saate asjast aru?»

«Pea kinni,» sõnas Walto. «Mida sa sellega mõtlesid, kui ütlesid, et see kõik on Hardini tegu? Kuidas tema asjasse puutub?»

Bort heitis küsijale kibestunud pilgu. «Asum on väsimatult seda petteusku poputanud. Me toetame seda pettust kogu oma teadmistepagasiga. Ei ole toimunud pidustust, millest kuningas oleks osa võtnud ilma radioaktiivse aupaisteta, mis kiirgab ümber ta keha ja tõuseb krooniks ta pea kohale. Igaüks, kes teda puudutab, saab raskeid põletushaavu. Tähtsatel hetkedel võib ta liikuda ühest kohast teise läbi õhu, jumaliku vaimu sisendusel. Ühe käeviipega täidab ta templi pärlendava valgusega. Neil lihtsail trikkidel, mida me tema heaks sooritame, pole lõppu; kuid isegi preestrid usuvad neid, ehkki sooritavad neid isiklikult.»

«Halvasti!» ütles Sermak huulde hammustades. «Ma võiksin nutta nagu purskkaev raekoja pargis,» ütles Bort tõsiselt, «kui ma mõtlen võimalusele, mis me saamatult mööda oleme lasknud. Võtkem olukord kolmkümmend aastat tagasi, kui Hardin päästis Asumi Anacreoni käest. Tol ajal polnud Anacreoni elanikel mingit õiget ettekujutust tõsiasjast, et Impeerium käib alla. Zeoni revolutsioonist peale tegelesid nad üldjoontes ainult oma asjadega, kuid isegi pärast seda, kui ühendus katkes ja Lepoldi piraadist vanaisa enese kuningaks kuulutas, ei adunud nad veel päriselt, et Impeeriumiga on lõpp.

Kui Imperaatoril oleks jätkunud meelekindlust, ta oleks võinud uuesti saavutada ülemvõimu kähe ristleja ja sisemise mässu abiga, mis oleks kindlasti puhkenud. Ja meie, meie oleksime võinud teha sedasama; aga ei. Hardin rajas monarhi-kultuse. Mina isiklikult ei mõista seda. Miks? Miks? Miks?»

«Mida teeb Verisof?» küsis äkki Jaim Orsy. «Oli aeg, kus ta oli edumeelne teoinimene. Mida ta seal teeb? Kas tema on ka pimedusega löödud?»

«Ma ei tea,» vastas Bort napisõnaliselt. «Ta on nende ülempreester. Nii palju kui mina tean, ei tee ta muud, kui et on preesterkonnale nõuandjaks tehnilistes üksikasjades. Paljas vigur, võtku teda sinder, tühipaljas dekoratsioon!»

Valitses üldine vaikus ja kõigi silmad pöördusid Sermakile. Partei noor liider näris närviliselt sõrmeküüsi ja ütles siis valjusti: «Midagi head siin ei ole. See asi on kahtlane!»

Ta vaatas ümberringi ja lisas energilisemalt: «Kas siis Hardin on tõesti selline lollpea?»

«Näib olevat,» kehitas Bort õlgu.

«Mitte iial! Midagi on valesti. Meie oma kõri nii põhjalikult

ja nii lootusetult läbi lõigata nõuaks kolossaalset juhmust, rohkem, kui seda on Hardinil, isegi kui ta oleks lollpea, mida ma eitan. Ühelt poolt, rajada religioon, mis kustutab kõik

võimalused sisemiste rahutuste tekkeks; teiselt poolt, tarnida Anacreonile kõik sõjapidamiseks vajalikud relvad. Ma ei taipa.»

«Asi on pisut segane, ma möönan. Kuid faktid on olemas. Mis meil veel üle jääb mõelda?» lausus Bort.

Walto vastas katkendlikult: «Sulaselge riigireetmine. Ta on nende poolt ara ostetud.»

Aga Sermak raputas kannatamatult pead. «Mina ka ei taipa seda. Kogu lugu on hullumeelne ja mõttetu. . . Ütle mulle, Bort, kas sa oled kuulnud midagi lahinguristlejast, mida Asum remontivat Anacreoni sõjalaevastiku täienduseks?»

«Lahinguristlejast?»

«Impeeriumi vana ristleja . . . »

«Ei, pole kuulnud. Kuid see ei tähenda suurt midagi. Laevastiku käsutuses olevad paigad on religioossed pühamud, puutumatud lihtrahva jaoks. Keegi ei kuule kunagi midagi laevastikust.»

«Noh, aga kuulujutud on välja imbunud. Keegi Parteist on asja Nõukogus üles võtnud. Hardin pole seda, muide, ümber lükanud. Tema suuvoodrid häbimärgistasid kuulujutulevitajaid ja sellega asi jäigi. Selle taga võib midagi olla.»

«See on kooskõlas kõige muuga,» lausus Bort. «Kui see on tõsi, siis on see täielik nõmedus. Kuid see poleks hullem kui ülejäänu.»

«Kui Hardinil ei ole mingit salarelva varuks,» sõnas Orsy. «See võiks . . .»

«Jah,» ütles Sermak õelalt, «tohutu hüpiknukk, mis psühholoogiliselt ajastatud momendil kastist välja kargab ja vanale Wienisele kabuhirmu peale ajab. Niisama hästi võiks Asum iseenese olematusesse õhkida ja säästa end kahevaheloleku agooniast, kui et sõltuda mingist salarelvast!»

«Noh,» tähendas Orsy kiiresti kõneainet vahetades. «Küsimus taandub järgnevale: kui palju on meile veel aega jäänud? Mis, Bort?»

«Hea küll. See on praegu küsimus. Kuid ära minu otsa vaata, mina ei tea. Anacreoni ajakirjandus ei maini Asumit. Praegusel momendil on see täis lähenevaid pidustusi ja muud ei midagi. Järgmisel nädalal saab Lepold täiskasvanuks.»

«Meie käsutuses on siis mitu kuud.» Walto naeratas esimest korda sel õhtul. «See annab meile aega . . .»

«See annab meile aega, oh heldus,» surus Bort kannatamatult hammaste vahelt. «Kuningas on jumal, ma räägin teile. Kas tal on teie arvates vaja läbi viia propagandakampaaniat, et oma inimestesse võitlusvaimu sisendada? Kas te oletate, et ta peab meid süüdistama agressioonis ja maha rebima takistu-

sed odava meeleliigutuse teelt? Kui saabub aeg hoobi andmiseks, annab Lepold käsu ja rahvas võitleb. Lihtsalt niimoodi. Selles peitubki süsteemi kuratlikkus. Jumalale ei esitata

küsimusi. Nii palju kui mina tean, võib ta käsu anda juba homme.»

Kõik püüdsid korraga rääkida ja Sermak tagus vastu lauda, et saavutada vaikust, kui esiuks avanes ja Levi Norast astus jalgu trampides sisse, tuli hüpeldes trepist üles, palitu seljas, lume jäljed taga.

«Vaadake seda!» hüüdis ta, visanud lauale lumise ajalehe. «Videoraadio ka enam muud ei pakugi.»

Ajaleht laotati lahti ja viis pead kummardusid lugema.

Sermak lausus summutatud sosinaga: «Suur kosmos, ta läheb Anacreonile! Läheb Anacreonilel»

«See on riigireetmine,» piiksus Tarki äkilises ärevuses. «Olgu ma neetud, kui Waltol ei ole õigus. Ta on meid maha müünud ja läheb nüüd sinna oma tasu järele.»

Sermak oli püsti tõusnud. «Nüüd pole meil valikut. Ma kavatsen homme Nõukogult nõuda Hardini kohtulikule vastutusele võtmist ametialase kuriteo eest. Ja kui see ei õnnestu . . .»

5.

Lumesadu oli lakanud, kuid lumi kattis maapinda paksu kihina ja maaliikur jõudis libedatel, tühjadel tänavatel suure vaevaga edasi. Algava koidu sünge hallikas valgus oli külm mitte ainult poeetilises mõttes, vaid ka sõna-sõnalt — ja isegi tolle aja Asumi poliitiliselt käärivas olukorras ei olnud ükski aktivist ega Hardini pooldaja küllalt innukas, et ilmuda tänavaile nii varasel tunnil.

Yohan Lee'le see asi ei meeldinud ja tema nurin muutus -. kuuldavaks. «Asi kukub halvasti välja, Hardin. Nad hakkavad väitma, et sa hiilisid minema.»

«Las nad väidavad, mida tahavad. Ma pean pääsema Anacreonile ja ma tahan seda teha ilma tülita. Jätame selle, Lee.»

Hardin nõjatus seljatoe polstrile ja tundis ihus kerget värinat. Hästiköetud autos ei olnud külm, aga isegi läbi akna vaadates oli midagi jäist selles lumega käetud maailmas, mis teda häiris.

Ta sõnas mõtlikult: «Ühel päeval, kui me mahti saame, peaksime Terminuse ilma konditsioneerima. Seda oleks võimalik teha.»

«Mina näeksin meeleldi, et mõni muu asi saaks enne tehtud,» vastas Lee. «Kui konditsioneeriksime näiteks Sermaki? Mõnus, kuiv kong, aastaringselt kakskümmend viis kraadi sooja oleks just paras.»

«Sel juhul vajaksin ma tõepoolest ihukaitset,» ütles Hardin, «ja mitte ainult neid kaht.» Ta vihjas kahele Lee löömamehele, kes istusid ees juhi kõrval, karm pilk suunatud tühja-dele tänavatele, käsi valmis annihilaatorit käiku laskma. «Sa ilmselt tahad kodusõda

õhutada.»

«Mina tahan? Siin on teised rauad tules ja ma võin öelda, et suurt õhutamist ei lähegi vaja.» Ta loendas oma tömpidel sõrmedel: «Üks: Sermak tegi eile linnanõukogus põrgut ja nõudis sinu vastutuselevõtmist.»

«Tal oli selleks täielik õigus,» vastas Hardin jahedalt. «Pealegi tema ettepanek hääletati maha 206 häälega 184 vastu.»

«Muidugi. Kahekümne kahe hääleline ülekaal sel ajal, kui meie arvestasime kuuekümnese miinimumiga. Ara eita seda, sa tead, et sa seda arvestasid.»

«See oli pääsemine üle noatera,» möönis Hardin.

«Hästi. Ja kaks: pärast hääletamist tõusid viiskümmend üheksa Aktivistide Partei liiget oma tagumistele jalgadele ja marssisid trampides nõukogu saalist välja.»

Hardin vaikis ja Lee jätkas: «Ja kolm: enne lahkumist möirgas Sermak, et sa oled reetur, et sa lähed Anacreonile vastu võtma oma kolmekümmet hõbeseeklit, et Koja enamik, kes keeldus hääletamast vastutuselevõtmise poolt, võttis osa riigireetmisest, ja et nende partei nimi pole asjatult niisugune, nagu see on. Kuidas see kõlab?»

«Kurjakuulutavalt, ma arvan.»

«Ja nüüd tormad sa minema päevatõusul nagu kurjategija. Sa peaksid neile vastu astuma, Hardin — ja kui vaja, välja kuulutama sõjaseaduse, kosmose nimel!»

«Vägivald on asjatundmatutele …»

«... Viimane väljapääs. Jama!»

«Hea küll. Eks me vaata. Nüüd kuula mind tähelepanelikult, Lee. Kolmkümmend aastat tagasi, Võlvruumi avanemisel ja Asumi loomise viiekümnendal aastapäeval, sai teatavaks Hari Seldoni salvestus, kust ammutasime esimese idee tegelikult toimuvast.»

«Ma mäletan,» Lee noogutas meenutades, pooleldi naeratades. «See oli päev, mil meie valitsuseohjad oma kätte võtsime.»

«Õigus. See oli meie esimese suure kriisi aeg. Praegune on teine — ja kolme nädala pärast, alates tänasest, on Asumi asutamise kaheksakümnes aastapäev. Kas sulle ei tundu, et see on tähtis?»

«Sa mõtled, et ta ilmub uuesti?»

«Ma ei ole lõpetanud. Seldon ei rääkinud midagi uuestitulekust, mõistad, kuid see on kogu tema Projektiga kooskõlas. Ta on alati andnud oma parima, et hoida meid midagi enneaegselt teada saamast. Ega ole ka mingit võimaust öelda, kas raadiumlukk on seatud edasisteks avamisteks kuni Võlvruumi õhkimiseni välja. Arvatavasti on see seatud enesehävitamisele, kui meie üritaksime lukku avada. Ma olen käinud seal tema esimesest ilmumisest peale igal aastapäeval, lihtsalt igaks juhuks. Ta pole kordagi ennast ilmutanud, aga praegu on tekkinud esimest korda uue kriisi oht.»

«Siis ta tuleb.»
«Võib-olla. Ma ei tea. Igatahes, see on asja tuum. Tänasel nõukogu istungil, pärast seda kui oled maininud minu teeleasumist Anacreonile, teatad ametlikult, et 14. martsil on järgmine Hari Seldoni salvestuse kuulamine, mis sisaldab äärmiselt tähtsa teate seoses hiljutise kriisi eduka likvideerimisega. See on väga oluline, Lee. Ära lisa midagi, ükskõik kui palju küsimusi sulle ka esitatakse.»
Lee vahtis teda ainiti. «Kas nad usuvad seda?»
«See pole tähtis. See ajab nad hämmingusse Ja seda ma taotlengi. Kuni nad arutlevad, kas see on tõsi või mida ma sellega mõtlen, kui see pole tõsi — otsustavad nad tegutsemise edasi lükata ajale pärast 14. märtsi. Mina olen aga tublisti varem tagasi.»
Lee näis kõhklevat. «Aga see «edukas likvideerimine», see on bluff!»
«Suuresti segadusseviiv bluff. Olemegi pärar!»
Ootav kosmoselaev kõrgus suure ja süngelna hommikuhämaruses. Hardin sumas läbi lume laeva poole ja Pöördus avatud luugi juures veel kord ümber, käed laiali sirutatud.
«Hüvasti, Lee. On väga vastumeelne jätta sind siia niimoodi praepannile praadima, aga mul pole kedagi teist,. keda saaksin usaldada. Püüa mitte tulle sattuda.»
«Ara muretse. Pannilgi on kuumust küllaga. Ma täidan käsku.» Ta astus tagasi ja luuk sulgus.

6.

Salvor Hardin ei reisinud otsejoones planeet Anacreonile, mille nime kuningriik kandis. Ta saabus alles päev enne kroonimis-pidustusi, olles teinud kiirvisiidid kuningriigi kaheksasse suuremasse tähesüsteemi, peatudes kõikjal ainult nii kaua, kui oli vaja nõupidamisteks Asumi kohapealsete esindajatega.

See reis jättis talle rõhuva tunde kuningriigi tohutust suurusest. Ehkki riik oli vaid pisike killuke, tähtsusetu kärbse-mustatäpike võrreldes Galaktikaimpeeriumi, kujuteldamatu ulatusega, tundus see inimesele, kelle mõte oli harjunud koonduma ühele ainsale planeedile, seejuures veel hõredalt asustatule, nii pindalalt kui rahvaarvult lausa vapustavalt suur.
Kui arvestada vana Anacreoni prefektuuri piire, hõlmas see kakskümmend viis tähesüsteemi, millest kuuel oli rohkem kui üks asustatud maailm. Rahvaarv, üheksateist biljonit, ehkki kaugelt väiksem kui Impeeriumi õitseajal, kasvas kiiresti koos Asumi poolt edendatava teadusega.
Ja alles nüüd tundis Hardin end selle ülesande suuruse ees jõuetuna. Kolmekümne aasta vältel olid nad jõudnud aatomienergiaga varustada üksnes keskset maailma. Ääreprovintsides oli veel tohutuid alasid, kuhu aatomienergiat polnud suudetud uuesti sisse tuua. Needki

edusammud olnuksid võimatud, kui poleks säilinud töökõlblikke minevikujäänuseid Impeeriumi mõõna-ajast.

Kui Hardin saabus Anacreonile, leidis ta, et igasugune tavapärane tegevus oli soikunud. Ääreprovintsides oli korraldatud pidustusi ja mõned neist kestsid praegugi, siin aga ei olnud ainsatki inimest, kes poleks õhinaga osalenud hiilgavas, kirglikult religioosses etenduses, mis kuulutas nende jumalkuninga Lepoldi täiskasvanuks saamist.

Hardin oli saanud napsata ainult pool tunnikest kurnatud ja vaevatud Verisofi ajast, enne kui suursaadik oli sunnitud ruttama ülempreestrina .juhtima veel ühte templipidustust. Kuid see pooltund osutus tulusaks ja Hardin valmistus väga rahulolevana õhtuseks ilutulestikuks.

Ta viibis siin ainult pealtvaatajana, kuna teda ei veedelnud religioossed kohustused, mida ta oleks kahtlemata pidanud täitma, kui tema kohalviibimine oleks saanud teatavaks. See-pärast, kui palee ballisaal täitus kuningriigi kõige kõrgema ja eksalteerituma aadli sädelevate hordidega, leidis ta end seina aarde surutuna ja talle sai osaks väga vähe tähelepanu või täielik ignoreerimine.

Teda oli tutvustatud Lepoldile ühena esitletavate pikas rivis ja ohutust kaugusest, sest kuningas seisis eraldatuna oma üksildases ja mõjuvas hiilguses, ümbritsetud radioaktiivse aupaiste surmatoovast sädelusest. Ja vähem kui tunni aja pärast võtab seesama kuningas istet roodiumi-iriidiumisulamist massiivsel troonil, mis kaunistatud juveele täis tipitud tsiseleeritud kullaga; ja siis kerkib troon koos kuningaga majesteetlikult õhku, libiseb aeglaselt üle põranda ja jääb suure akna ette hõljuma, kust lihtrahva hulgad võivad oma kuningat näha ja end rabanduseni kähedaks karjuda. Troon ei oleks nii massiivne, kui temas poleks sisseehitatud aatomimootorit.

Kell oli üksteist läbi. Hardin niheles ja tõusis varvastele, et paremini näha. Ta sai võitu soovist tooli peale püsti tõusta. Siis märkas ta Wienist loogeldes läbi rahvahulga enese poole tulemas ja lõdvestus.

Wienis jõudis aeglaselt edasi. Peaaegu igal sammul pidi ta vahetama sõbralikke fraase mõne auväärt aadlikuga, kelle vanaisa oli aidanud Lepoldi vanaisal kuningriiki röövida ja kes selle tasuks oli saanud hertsogi tiitli.

Ja siis vabanes ta viimasest paraadmundris peerist ja jõudis Hardini juurde. Ta naeratus kõverdus üleolevaks muheluseks ja ta mustis silmis hallide kulmude all sädeles rahulolu.

«Mu kallis Hardin,» ütles ta tasasel häälel, «teil tuleb leppida igavusega, kui keeldute oma isikut paljastamast.»

«Mul ei ole igav, teie kõrgus. See kõik on äärmiselt huvitav. Meil Terminusel, teate, pole sellega võrreldavaid etendusi.»

«Kahtlemata. Kuid kas te ei sooviks astuda minu eraruumidesse, kus me saaksime pikemalt ja rohkem omaette vestelda?»

«Meelsasti.»

Teineteise käevangus läksid nad kahekesi trepist üles, ja enam kui üks lesk hertsoginna tõstis üllatunult oma lornjeti ja imestas salajas, kes küll võiks olla see silmapaistmatult riietatud ja ebahuvitava välimusega võõras, kellele prints-regent osutab sellist märkimisväärset au.

Wienise ruumide toretsevas mugavuses lõõgastus Hardin. Ta võttis tänusõnu pomisedes vastu klaasi joovastavat jooki, mille oli kallanud klaasi regendi oma käsi.

«Locrise vein, Hardin,» tähendas Wienis, «kuninglikust veinikeldrist. Tõeline jook — vanus kaks sajandit. See laa-gerdati kümme aastat enne Zeoni mässu.»

«Tõeliselt kuninglik märjuke,» nõustus Hardin viisakalt. «Lepold Esimese, Anacreoni kuninga terviseks.»

Nad jõid ja lühikese pausi järel sõnas Wienis mahedalt: «Ja varsti ka Perifeeria Imperaator, ja edasi — kes teab? Galaktika võib ühel päeval jälle osutuda ühendatuks.»

«Kahtlemata. Kas Anacreoni poolt?»

«Miks mitte? Asumi abiga oleks meie üleolek ülejäänud Perifeeriast teaduse vallas vaieldamatu.»

Hardin pani oma tühja klaasi käest ja ütles: «Nojah, välja arvatud muidugi, et Asum on kohustatud aitama iga rahvast, kes temalt teaduslikku abi palub. Tänu meie valitsuse kõrgele idealismile ja meie asutaja Hari Seldoni kõrgele moraalsele eesmärgile pole meil võimalik eelistada üht teisele. Sinna pole midagi parata, teie kõrgus.»

Wienise naeratus laienes. «Galaktika Vaim, kui käsutada populaarset vagatsevat kõnepruuki, aitab neid, kes aitavad

iseennast. Ma mõistan täiesti, et omapead jäetuna ei nõustuks Asum koostööga iialgi!»

«Seda ma ei ütleks. Me parandasime teie jaoks Impeeriumi ristleja, ehkki meie Navigatsiooninõukogu soovis seda endale uurimisotstarbel.»

Regent kordas irooniliselt viimast sõna. «Uurimisotstarbel! Jah! Kuid te poleks seda parandanud, kui mina poleks sõjaga ähvardanud.»

Hardin tegi tauniva liigutuse. «Ma ei tea.»

«Mina tean. Ja see polnud paljas ähvardus.»

«Pole ka praegu?»

«Nüüd on veidi liiga hilja rääkida ähvardustest.» Wienis heitis kure pilgu kellale oma kirjutuslaual. «Vaadake, Hardin, te käisite juba kord varem Anacreonil. Siis te olite noor, me mõlemad olime noored. Kuid isegi siis olid meil erinevad vaated. Teie olete, nagu öeldakse, rahuarmastaja inimene, eks?»

«Arvatavasti olen. Vähemalt pean ma vägivalda ebaökonoomseks mooduseks lõppeesmärgi saavutamise!. Alati on olemas paremaid aseaineid, ehkki need võivad osutuda vähem vahetuiks.»

«Jah, ma olen kuulnud teie kuulsat ütlust: «Vägivald on asjatundmatutele viimane väljapääs.» Ja siiski» — regent hõõrus teeseldud hajameelsuses õrnalt kõrva — «ma ei nimetaks ennast just

asjatundmatuks.»

Hardin noogutas viisakalt ega lausunud sõnagi.

«Sellest hoolimata,» jätkas Wienis, «olen ma alati pooldanud kohest tegutsemist. Ma usun, et otsetee on eesmärgile jõudmiseks parim. Sel moel olen ma palju saavutanud ja loodan saavutada rohkemgi.»

«Ma tean,» katkestas teda Hardin. «Usun, et te rajate praegu sellist otseteed, nagu te kirjeldasite, iseendale ja oma lastele, mis viib joonelt troonile, arvestades kuninga isa, teie vanema venna, õnnetu surma asjaolu ja kuninga enese ebakindlat tervislikku seisundit. Ta tervislik seisund on ju ebakindel, kas pole?»

Wienis kortsutas selle vihje peale kulmu ja ta hääl muutus karmimaks. «Teil oleks ehk soovitav vältida teatud kõneaineid, Hardin. Võib-olla te arvate, et Terminuse linnapeana võite te endale lubada ... ee ... kaalutlematuid märkusi. Kui see nii on, siis annan nõu loobuda neist pettekujutlustest. Mind pole võimalik sõnadega hirmutada. Minu elufilosoofiaks on, et raskused hajuvad, kui neile julgelt vastu astuda, ja ma ei ole veel kunagi ühelegi neist selga pööranud.»

«Ma ei kahtle selles põrmugi. Missugustele konkreetsetele raskustele te antud hetkel keeldute selga pööramast?»

«Raskustele, Hardin, veenda Asumit koostööle. Teie leppe-Poliitika on viinud teid paljude tõsiste vigadeni sel lihtsal põh-

jusel, et, te olete alahinnanud oma vaenlase jultumust. Mitte igaüks ei karda kohest tegutsemist nii nagu teie.»

«Näiteks?» küsis Hardin.

«Te tulite Anacreonile üksinda ja tulite minuga koos üksi minu ruumidesse.»

Hardin vaatas ringi. «Ja mis selles siis valesti on?»

«Ei midagi,» vastas regent, «välja arvatud, et toaukse taga on viis hästi relvastatud valvepolitseinikku, kes on valmis tulistama. Tundub, et te ei saa lahkuda, Hardin.»

Linnapea kulmud kerkisid. «Mul polegi praegusel hetkel soovi lahkuda. Kas te kardate mind nii väga?»

«Ma ei karda teid üldse, kuid see võib teid veenda minu meelekindluses. Kas me ei nimetaks seda žestiks?»

«Nimetage seda kuidas tahate,» lausus Hardin ükskõikselt. «Ma ei lase ennast häirida sellest intsidendist, kuidas iganes te suvatsete seda nimetada.»

«Olen kindel, et teie suhtumine aja jooksul muutub. Kuid te tegite ka teise vea, Hardin, palju tõsisema. Näib, et planeet Terminus on täiesti kaitsetu.»

«Loomulikult. Mida on meil karta? Meie ei ohusta kellegi huve ja teenime kõiki ühtemoodi.»

«Jäädes ise abituks, aitasite lahkesti meid relvastuda,» jätkas Wienis, «esmajoones täiendades meie sõjalaevastikku. Tegelikult laevastikku, mis pärast Impeeriumi ristleja kinkimist on

võitmatu.»

«Teie kõrgus, te raiskate aega.» Hardin tegi, nagu tahaks ta tõusta. «Kui te mõtlete sõda kuulutada ja teatate mulle sellest faktist praegu, siis lubage mul otsekohe oma valitsusega ühendusse astuda.»

«Istuge, Hardin. Ma ei kuuluta sõda ja teie ei astu ka oma valitsusega ühendusse. Kui sõda peetakse, mitte kuulutatakse, Hardin, peetakse — saab Asum sellest teada Anacreoni laevastiku aatomimürskude kaudu. Seda laevastikku juhib minu oma poeg lipulaeval «Wienis», mis kunagi oli Impeeriumi õhu-laevastiku ristleja.»

Hardin kortsutas kulmu. «Millal see juhtub?»

«Kui see teid tõesti huvitab, siis laevastik lahkus täpselt viiskümmend minutit tagasi, kell üksteist, ja esimene lask kõlab niipea, kui nad silmavad Terminust, mis peaks juhtuma homme keskpäeval. Te võite ennast pidada sõjavangiks.»

«Selleks ma end tõepoolest peangi, teie kõrgus,» ütles Hardin ikka veel kulmu kortsutades. «Kuid ma olen pettunud.»

Wienis itsitas põlglikult. «Kas see on kõik?»

«Jah. Mina mõtlesin, et kroonimishetk — keskööl, teate — oleks loogiline aeg saata laevastik teele. Ilmselt tahtsite te sõda alustada siis, kui olite veel regent. Teisiti olnuks see dramaatilisem.»

89

Regent jõllitas talle otsa. «Milfest, kosmose päralt, te räägite?»

«Kas te ei taipa?» sõnas Hardin pehmelt. «Mina ajastasin oma vastulöögi keskööseks.»

Wienis kargas toolilt. «Teie bluff ei mõju mulle. Mingit vastulööki ei tule. Kui te loodate teiste kuningriikide abile, siis unustage see. Nende laevastikest pole isegi üheskoos meile vastaseid.»

«Seda ma tean. Ma ei kavatse lasta paukugi. Lihtsalt nädal tagasi saatsin välja teate, et täna keskööl läheb planeet Anacreon interdikti alla.»

«Interdikti alla?»

«Jah. Kui te ei saa aru, võin teile selgitada: kõik preestrid Anacreonil alustavad streiki juhul, kui ma käsku ei tühista. Kuid ma ei saa seda teha, kui mind takistatakse ühendust võtmast; ja ma ei soovi seda teha, kui lastaksegi!» Ta kallutas end ettepoole ja lisas äkitselt elavnedes: «Kas taipate, teie kõrgus, et rünnak Asumi vastu pole midagi vähem kui kõrgeima astme pühaduseteotus?»

Oli näha, et Wienis püüdis saavutada enesekontrolli. «Ärge tulge niisuguse jutuga, Hardin. jätke see pööbli tarvis.»

«Mu kallis Wienis, kelle tarvis; ma siis teie arvates olen selle jätnud? Viimase pooltunni jooksul on iga Anacreonil asuv tempel olnud kogunemiskohaks pööblile, kes kuulab preestreid, kes neid õhutavad sama jutuga. Anacreonil pole ainsatki meest ega naist, kes ei

teaks, et nende valitsus on alustanud õelat, mitte millegagi provotseeritud rünnakut nende religioonikeskuse vastu. Praegu puudub keskööst ainult neli minutit. Te peaksite minema alla ballisaali sündmuste käiku jälgima. Mina olen siin kindlas kohas, viie valvuriga ukse taga.» Ta nõjatus tagasi toolikorjule, valas endale veel klaasi Locrise veini ja vaatas täiesti ükskõikselt lakke.

Wienis laskis kuuldavale surnmutatud vandesõna ja tormas toast välja.

Ballisaalis viibiva eliidi kohale laskus vaikus, kui trooni jaoks vabastati lai rada. Lepold istus troonil, käed kindlalt käetugedel, pea püsti, nägu tudunud. Suurte lühtrite tuled tumenesid ja hämuses mitmevärvilises valguses, mida levitasid tibatillukesed atomo-pirnid, mis litritena katsid võlvlage, säras uhkelt kuninglik aupaiste, tõustes kõrgele Lepoldi pea kõhale ja moodustades leegitseva kuningakrooni.

Wienis peatus trepil. Keegi ei pannud teda tähele, kõigi pilgud olid suunatud troonile. Ta surus käed rusikasse ja jäi seisma sinna, kus oli. Hardini bluff ei tohtinud sundida teda rumalusi tegema.

Ja siis hakkas troon liikuma. Hääletult kerkis see ülespoole ja triivis troonipoodiumilt maha, aeglaselt trepiastmete kohal

alla, seejärel põrandast kuue tolli kõrgusel tohutu kõrge avatud akna poole.

Kui hakkasid kostma kumedad kellalöögid, mis kuulutasid keskööd, peatus troon akna ees — ja kuninga aupaiste suri välja.

Sekundi murdosa vältel kuningas ei liigutanud end, nägu üllatusest moondunud, ilma aupaisteta, lihtsalt inimlik; siis troon vankus ja kukkus kuue tolli kõrguselt raksatades alla põrandale, just sel hetkel, kui kõik tuled palees kustusid.

Läbi tekkinud lärmi ja segaduse kõlas Wienise möirgamine: «Tõrvikud! Tooge tõrvikud!»

Jagades küünarnukimükse paremale ja vasakule, trügis ta läbi rahvahulga ukse poole. Väljast olid paleevalvurid tunginud rüsinal pimedasse paleesse.

Kusagilt toodi ballisaali tõrvikud, millega pärast kroonimis-tseremoonia lõppu oli kavatsetud korraldada rongkäik läbi linnatänavate.

Valvurid valgusid parves ballisaali, käes sinised, rohelised ja punased tõrvikud, mille kummaline valgus hüples ehmunud, hämmeldunud nägudel.

«Pole juhtunud midagi tõsist,» hüüdis Wienis. «Jääge oma kohtadele. Kohe tuleb vool tagasi.»

Ta pöördus vahtkonna kapteni poole, kes seisis jäigalt valvel. «Mis on lahti, kapten?»

«Teie kõrgus,» kõlas vastus, «linnarahvas on palee ümber piiranud.»

«Mida nad tahavad?» urises Wienis.

«Neid juhib vaimulik. Temas on ara tuntud ülempreester Poly Verisof. Ta nõuab linnapea Salvor Hardini kohest vabastamist ja Asurni vastu suunatud sõjategevuse lõpetamist.» Ohvitser raporteeris ilmetul toonil, kuid ta silmad vilasid rahutult.

Wienis hüüdis: «Kui keegi nendest mürgeldajatest üritab sisse tulla palee väravaist, hävitage ta. Momendil pole rohkem midagi va|a. teha. Las nad uluvad! Arveteõiendamine tuleb homme.»

Nüüd olid tõrvikud laiali jaotatud ja ballisaal oli jälle valge. Wienis tormas trooni juurde, mis asus ikka veel akna all, ja tiris jahmunud, vahakarva Lepoldi jalule.

«Tule minuga kaasa.» Ta heitis pilgu aknast välja. Linn oli kottpime. Alt kostis lihtrahva kähedaid ja segaseid hõikeid. Ainult paremal, kus seisis Argolidi Tempel, oli kõik valgustatud. Ta vandus vihaselt ja tiris siis kuninga minema.

Wienis tormas oma ruumidesse, viis valvurit tema kännul. Lepold järgnes, silmad pärani, hirmust keeletu.

«Hardin,» pahvatas Wienis kähedalt, «te mängite jõududega, mis on teie jaoks liiga suured.»

91

Linnapea ignoreeris kõnelejat. Portatiivne atomo-pirnike ta kõrval andis pärlikarva valgust. Ta jäi vaikselt istuma, kerge irooniline muie näol:

«Tere hommikust, majesteet,» lausus ta Lepoldile. «Õnnitlen teid kroonimise puhul.»

«Hardin,» karjus Wienis uuesti, «käskige oma preestritel jälle asuda oma töö juurde.»,

Hardin vaatas jahedalt üles. «Käsutage neid ise, Wienis, ja vaadake, kes mängib jõududega, mis on tema jaoks liiga suured. Praegusel momendil ei pöörle ainuski ratas Anacreonil. Ei põle ainsatki tuld, välja arvatud templeis. Ei voola tilkagi vett, välja arvatud templeis. Planeedi talvepoolsel küljel ei ole kalo-ritki sooja, välja arvatud templeis. Haiglad ei võta enam haigeid vastu. Jõujaamad on seiskunud. Kõik laevad on maandunud. Kui see teile ei meeldi, Wienis, võite te anda preestreile käsu minna tagasi oma töö juurde. Mina ei soovi seda teha.»

«Kosmose nimel, Hardin, ma teen seda. Kui see peab olema kaartide avamine, olgu siis. Vaatame, kas teie preestrid suudavad sõjaväele vastu panna. Täna öösel pannakse kõik templid planeedil järelevalve alla.» »

«Väga hea. Aga kuidas te kavatsete neid käske anda? Kõik sideliinid planeedil on. katkenud. Te leiate, et raadio ei tööta ja telerid ei tööta ja ultralaine ei tööta. Tegelikult ainus kommunikaator planeedil, mis töötab — muide, väljaspool templeid — on teler siin selles ruumis, ja ma olen ta kohandanud üksnes vastuvõtuks.»

Wienis võitles asjatult õhunappusega ja Hardin jätkas: «Kui soovite, võite saata oma armee Argolidi Templisse siin palee vahetus läheduses ja kasutada seal ultralainet, et saada

kontakti planeedi teiste osadega. Aga ma kardan, et kui te seda teete, siis kisub rahvamass need sõdurid tükkideks ja kes hakkab siis teie paleed kaitsma, Wienis? Ja teie elu, Wienis?»

Wienis sõnas ägedalt: «Meie suudame vastu pidada, saatan. Elame päeva üle. Las pööbel ulub, elektrivool katkeb, aga meie peame vastu. Ja kui saabub teade, et Asum on hõivatud, mõistab teie hinnatud pööbel, millisele tühjusele nende usk on rajatud, ja nad jätavad maha teie preestrid ja pöörduvad nende vastu. Ma jätan teile aega homse keskpäevani, Hardin. Te võite katkestada energia saamise Anacreonil, aga te ei suuda peatada minu laevastikku.» Ta kraaksatas võidurõõmsalt: «Nad on teel, Hardin, suur ristleja, mille te ise remontisite, kõige ees.»

Hardin vastas kergelt. «Jah, ristleja, mille ma ise käskisin remontida, aga minu soovide kohaselt. öelge mulle, Wienis, kas te olete kunagi kuulnud midagi ultralainereleest? Ei, ma näen, et ei ole. Noh, umbes kähe minuti pärast saate teada, mida see suudab korda saata.»

92

Sel ajal kui ta rääkis, hakkas teleri ekraan helendama ja Hardin korrigeeris oma sõnu: «Ei, kahe sekundi pärast. Istuge, Wienis, ja kuulake.»

7.

Theo Aporat oli üks kõrgemalseisvaid preestreid Anacreonil. Juba see tagas talle eesõiguse peapreestrina kaasa sõita lipulaeval «Wienis».

Kuid ta ei sõitnud kaasa mitte ametiastme või eesõiguse tõttu. Ta tundis laeva. Ta oli ise remondist osa võtnud Asumi pühade meeste vahetul juhti-misel. Tema vaatas nende korraldusel üle mootorid. Tema vahetas elektrijuhtmed viisoreil; korrastas kommunikatsioonisüsteemi; soomustas uuesti aukliku laevakere; tugevdas lasereid. Tal oli isegi lubatud abistada Asumi mehi, kes monteerisid laeva ultralainerelee, püha leiutise, mida seni polnud paigaldatud veel mitte ühelegi laevale, mis oli hoitud üksnes selle suurepärase laevahiiglase tarvis.

Polnud mingi ime, et ta oli rusutud, kui sai teada, missugusel eesmärgil seda hiilgavat laeva kavatsetakse käsutada. Ta polnud kuidagi suutnud uskuda Verisofi juttu, et laev antakse tohutu patu teenistusse, et selle kahurid suunatakse suure Asumi vastu. Pööratakse selle Asumi vastu, kus tema noormehena oli saanud oma hariduse, kust tuli kogu õnnistus.

Kuid pärast seda, mida admiral talle oli rääkinud, ei jäänud enam mingit kahtlust. Kuidas võis jumalast õnnistatud kuningas lubada sellist jälestatavat tegu? Kas see oligi üldse kuninga otsus? Kas polnud see äkki selle neetud regendi Wie-nise tegu ja kuningas ei teadnud asjast midagi? Ja sellesama Wienise poeg oli admiral, kes talle viie minuti eest oli öelnud:

«Kanna sina hoolt oma hingede ja hingeõnnistuse eest, preester, mina hoolitsen oma laeva

eest.»

Aporat naeratas virilalt. Ta kannab hoolt oma hingede ja oma hingeõnnistuse eest, aga ka oma needuste eest; ja prints Lefkin hakkab üsna ruttu kiunuma.

Ta astus kommunikatsioonikeskusse. Alampreester läks tema ees ja kumbki valveohvitser ei takistanud neid. Laeva peapreestrina oli tal laevas kõikjale vaba ligipääs.

«Sulgege uks,» käskis Aporat ja heitis pilgu kronomeetrile. Viis minutit puudus kaheteistkümnest. Ta oli hästi ajastanud.

Kiirete, kogenud liigutustega seadis ta väikseid hoobasid, mis avasid kõik sidekanalid, nii et tema häält võis kuulda ja teda ennast näha kähe miili pikkuse laeva igas sopis.

«Kuningliku lipulaeva «Wienise» sõdurid, tähelepanu! Räägib teie ülempreester!» Ta teadis, et ta hääl kajab kõikjal — ahtris oleva aatomikahuri juurest kuni navigatsioonikilpideni laevaninas.

«Teie laev on pühaduserüvetuse teenistuses,» hüüdis ta. «Teie teadmata on ta sooritamas tegu, mis viib hukatusse, kosmose igavesse jäisusesse teie kõigi hinged! Kuulake! Teie komandör kavatseb juhtida oma laeva Asumile ja seal pommitada kõigi õnnistuste allikat, et see alistuks tema patusele tahtele. Ja kuna see on tema kavatsus, võtan mina Galaktika Vaimu nimel temalt käsutamisõiguse, sest seal, kust on eemaldatud Galaktika Vaimu õnnistus, ei ole käsutamisõigust. Jumalik kuningas ise ei saa säilitada oma kuningavõimu ilma Vaimu nõusolekuta.»

Ta hääl muutus sügavamaks. Alampreester kuulas teda aukartuses ja kaks lähedal seisvat sõdurit kasvavas hirmus. «Ja sellepärast, et see laev täidab saatana ülesannet, on ka tema ilma jäetud Vaimu õnnistusest.»

Ta tõstis pühalikult oma käed ja tuhandete telerite ees terves laevas lömitasid sõdurid, kui nende väärikas ülempreester ekraanilt jätkas:

«Galaktika Vaimu ja tema prohveti Hari Seldoni ja tema tõlgendajate, Asumi pühameeste nimel nean ma ara selle laeva. Jäägu pimedaks selle laeva telerid, mis on tema silmad. Saagu halvatuse tema aatomirelvad, mis on tema rusikad. Lakaku tuksumast tema mootorid, mis on tema süda. Jäägu tummaks tema sideliinid, mis on tema hääl. Lakaku tema ventilatsioon, mis on tema hingus. Kustugu tema tuled, mis on tema hing. Galaktika Vaimu nimel nean ma ära selle laeva.»

Ja üheaegselt tema viimase sõnaga, kesköötundi kuulutava kellalöögi saatel avas üks käsi valgusaastate kaugusel Argo-lidi Templis ultralainerelee, mis silmapilkselt avas teise samasuguse lipulaeval «Wienis».

Ja laev suri!

Sest teadusereligiooni peamine karakteristik on see, et ta töötab ja et niisugused needused nagu Aporati oma teostuvad surmkindlalt.

Aporat nägi pimeduse laskumist laevale ja kuulis pehme kauge hüperaatomimootorite sumina

äkilist lakkamist. Ta juubeldas ja tõmbas oma pika rüü taskust atomopirni, mis täitis ruumi pärlikarva valgusega.

Ta vaatas alla kahele sõdurile, kes, kahtlemata julged mehed, väänlesid põlvili surmahirmus. «Päästke meie hinged, püha isa. Meie oleme vaesed mehed, meie ei tea midagi oma juhtide kuritegudest,» halasid nad.

«Järgnege mulle,» lausus Aporat karmilt. «Teie hinged ei ole veel hukas.»

Laeval valitses pimeduse käos, kus hirm oli nii tihe, et seda võis peaaegu käega katsuda, puudus üksnes mädalehk. Sõdurid tundlesid lähemale kõikjal, kust Aporat oma valgussõõris möödus. Nad püüdsid puudutada tema rüü palistust, anudes raasukest halastust.
Ja tema vastas alati: «Järgnege mulle!»

Ta leidis prints Lefkini, kes kobades liikus läbi ohvitseride ruumide, kirudes valjusti valguse kustumist. Admiral jõllitas ülempreestrit, vihalõõsk silmis.

«Seal te oletegi!» Lefkin oli pärinud oma ema sinised silmad, kuid ta kongus nina ja kõõrdpilk vihjasid kindlalt sellele, et ta oli Wienise poeg. «Mida tähendavad teie riigireeturlikud teod? Andke laevale tagasi ta aatomienergia. Siin käsutan mina.»
«Enam mitte,» sõnas Aporat süngelt.

Lefkin heitis metsiku pilgu enda ümber. «Võtke see mees kinni. Arreteerige ta, või, kosmose nimel, ma saadan iga kuuldekaugusel oleva mehe luugist välja avakosmosesse.»

Ta ootas hetke ja kisendas siis: «See on teie admiral, kes teid käsib. Arreteerige ta.»

Lõpuks kaotas ta täiesti pea ja möirgas: «Kas teie lasete end sel silmamoondajal, sel kometitegijal narritada? Kas te lömitate usu ees, mis koosneb pilvedest ja kuukiirtest? See mees on petis ja Galaktika Vaim, millest ta räägib, pettekujutus, mis välja mõeldud selleks, et . . .»

Aporat katkestas teda raevukalt. «Võtke kinni see jumala-teotaja. Te kuulate teda oma hingede hukkumise hinnaga.»

Ja otsekohe langes maha uhke admiral, keda tõukas paarkümmend sõdurikätt.

«Võtke ta kaasa ja järgnege mulle.» Aporat pöördus ja suundus tagasi kommunikatsiooniruumi, vägivaldselt kaasatiritud Lefkin tema järel. Koridorid ta selja taga mustasid sõdureist. Seal käsutas ta ekskomandöri ühe teleri ette, mis
töötas.

«Käskige ülejäänud laevastikul muuta kurssi ja valmistuda tagasipöördumiseks Anacreonile.»

Sakris, veritsev, läbipekstud ja poolsegane Lefkin tegi nagu kästud.

«Ja nüüd,» jätkas Aporat karmilt, «on meil ühendus Anacreoniga ultralainel. öelge seda, mida ma käsin.»

Lefkin tegi tõrjuva liigutuse ning ruumi kogunenud ja koridorides tunglev sõdurite hulk urises kurjakuulutavalt.

«Rääkige!» sõnas Aporat. «Alustage: Anacreoni õhulaevastik…»
Lefkin alustas.
95

8.

Wienise ruumides valitses hauavaikus, kui teleriekraanil ilmus nähtavale prints Lefkin. Regendi suust kostis ehmunud ohe, kui ta nägi oma poja kurnatud nägu ja räbalais mundrit. Siis ta varises oma toolis kokku, nägu moondunud üllatusest ja kartlikust ootusest.

Hardin kuulas osavõtmatult, käed süles kergelt kokku pigistatud, asja kroonitud kuningas Lepold istus kägardunult kõige varjulisemas nurgas, kramplikult närides oma rüü kullaga tikitud varrukat. Isegi sõdurid olid minetanud tuima pilgu, mis sõjaväelasele omane, ja piilusid vargsi oma kohtadelt ukse juures, annihilaatorid käes, kuju teleriekraanil.

Lefkin rääkis tõrksalt, väsinud häälel, mis aeg-ajalt katkes, nagu ootaks ta etteütlemist:

«Anacreoni laevastik ... teadlik oma missiooni olemusest... ja keeldudes osalemast... jäledas pühaduseteotuses ... pöördub tagasi Anacreonile .. . järgneva ultimaatumiga ... neile jumalat teotavaile patustele ... kes kavatsesid kasutada paganlikku jõudu .. . Asumi kui kogu õnnistuse allika… ja Galaktika Vaimu vastu. Lõpetage kohe kogu sõjategevus ... tõelise usu vastu … ja garanteerige meie laevastikule ... mida esindab meie ... ülempreester Theo Aporat… et sellist sõda ka tulevikus ... kunagi uuesti ei alustata ja et —» siin tekkis pikk paus, siis ta jätkas — «ja et endine prints-regent Wienis... vahistatakse … ja tema üle mõistetakse kohut... vaimulikus kohtus. Vastasel juhul kuninglik õhulaevastik... jõudnud tagasi Anacreonile ... teeb palee maatasa … ja võtab tarvitusele kõik abinõud ... mis on vajalikud … et hävitada praegu võimutsevate patuste pesad… ja inimhingede hukutajate urkad…»

Hääl katkes pooleldi nuuksatusega ja ekraan kustus.

Hardini sõrmed libisesid kiiresti üle atomopirni ja selle valgus kahanes, kuni senine regent, kuningas ja sõdurid muutusid hämaruses ähmasteks varjudeks; ja esmakordselt tuli nähtavale aupaiste, mis ümbritses Hardinit.

See polnud sädelev valgus, mis oli kuningate eesõigus, see oli vähem silmatorkav, kuid siiski omamoodi mõjus.

Hardini hääl oli kergelt irooniline, kui ta pöördus sellesama Wienise poole, kes tund aega tagasi oli tema kuulutanud sõjavangiks ja Terminuse hävingu äärel asuvaks, ja kes nüüd oli löödud ja vaikne, kössitav vari.

«On olemas üks vana valm,» ütles Hardin, «võib olla niisama vana kui inimkond, sest vanimad säilinud üleskirjutused on lihtsalt teiste, veelgi vanemate üleskirjutuste koopiad, mis võiks teid huvitada. See kõlab järgmiselt:

96

«Hobune, kelle vaenlaseks oli võimas ja hädaohtlik hunt, elas pidevas hirmus oma elu

pärast. Meeleheitele aetuna tekkis tal mõte otsida endale tugev liitlane. Seejärel lähenes ta inimesele ja pakkus end liitlaseks, rõhutades, et hunt on ka inimese vaenlane. Inimene võttis partneri kohe rõõmuga vastu ja pakkus ennast jalamaid hunti tapma, kui tema uus liitlane ainult annaks oma suurema kiiruse inimese käsutusse. Hobune nõustus ja lubas mehel panna endale päitsed pähe ja sadula selga. Inimene hüppas sadulasse, jälitas hunti, püüdis ta kinni ja tappis ara.

Hobune, rõõmus ja rahul, tänas inimest ja lausus: «Nüüd, kus meie vaenlane on surnud, võta ara oma päitsed ja sadul ja anna mulle tagasi mu vabadus.»

Selle peale inimene naeris valjusti ja vastas: «Ara räägi rumalusi. Lase käia, Dobbin,» ja vajutas hobusele kannused külgedesse.»»

Vaikus kestis. Varjukuju Wienis ei liigutanud.

Hardin jätkas vaikselt: «Loodan, et te märkate siin analoogiat. Et kindlustada alatiseks täielikku ülevõimu oma rahvaste üle, võtsid Nelja Kuningriigi kuningad vastu teadusereligiooni, mis muutis nad jumala asemikeks maa peal, ja seesama teadusereligioon kujunes nende päitseteks ja nende sadulaks, sest see andis aatomienergia elumahla preesterkonna kätesse, kes kuuletus meile, pange tähele, mitte teile. Teie tapsite hundi, kuid ei suutnud vabaneda ...»

Wienis kargas püsti ja pimedusest põrnitsesid ta hullunud, aukuvajunud silmad. Ta keel oli paks, hääl katkendlik. «Ja ikkagi õiendan ma teiega arved. Te ei pääse põgenema. Te kõdunete. Las lasevad meid õhku. Las lasevad kõik õhku. Te kõdunete! Ma õiendan teiega arved!»

«Sõdurid!» müristas ta hüsteeriliselt, «laske see saatan maha. Hävitage ta! Hävitage!»

Hardin pöördus oma toolis sõdurite poole ja naeratas. Üks sihtis oma annihilaatoriga ja laskis selle siis langeda. Teised ei liikunud paigastki. Salvor Hardin, Terminuse linnapea, keda ümbritses pehme aupaiste, kes naeratas nii usalduslikult, kelle ees terve Anacreoni võimsus oli põrmu varisenud, oli taamal seisva maniaki käsust hoolimata liiga kõva pähkel nende jaoks.

Wienis laskis lendu vandesõna ja vaarus lähima sõduri juurde. Raevunult rebis ta selle käest annihilaatori, sihtis Hardinit, kes ei liigutanudki, ja vajutas päästikule.

Kahvatu, pidev kiir põrkas vastu jõuvälja, mis ümbritses Terminuse linnapead ja imendus ohutult neutraliseerudes. Wienis vajutas kõvemini ja naeris õhkurebestavalt.

Hardin naeratas ikka veel ja teda ümbritsev jõuväli muutus vaevaltmärgatavalt säravamaks, kui see neelas annihilaatori

energiavoogu. Lepold oma nurgas kattis silmad kätega ja oigas.

Meeleheitekarjega pööras Wienis annihilaatorit ja vajutas uuesti päästikule. Ta varises põrandale. Tema peast ei jäänud jälgegi.

Hardinit läbistas võdin selle vaatepildi ees ja ta pomises: «Lõpuni mees, kes «tegutseb

sirgjooneliselt». Viimane väljapääs!»

9.

Aja Võlvruum oli rahvast täis. Inimesi oli kaugelt rohkem kui istekohti ja mehed seisid ruumi tagumises otsas kolmekordses rivis.

Salvor Hardin võrdles seda suurt hulka nende paari mehega, kes olid kõhal viibinud Hari Seldoni esimesel ilmumisel, kolmkümmend aastat tagasi. Siis oli neid olnud ainult kuus — viis entsüklopedisti (nüüd kõik surnud)]a tema ise, noor linnapea. See oli samal päeval, kui ta Yohan Lee abiga oli kõrvaldanud formaalsuse häbimärgi oma ametilt.

Nüüd oli asi hoopis teisiti, igas mõttes teisiti. Kõik linnanõukogu liikmed ootasid Seldoni ilmumist. Tema ise oli ikka alles linnapea, kuid nüüd kõikvõimas; ja Anacreoni põhjaliku lüüasaamise järel ka kõikjal populaarne. Kui ta naasis Anacreoflilt Wienise surmateatega ja uue lepinguga, millele oli alla kirjutanud värisev Lepold, tervitati teda üksmeelse usaldusavaldusega. Kui sellele peatselt järgnesid samasugused lepingud ülejäänud kolme kuningriigiga, lepingud, mis kindlustasid Asumi võimu ja vältisid alatiseks igasugused rünnakukatsed, siis peeti Terminusel igal linnatänaval tõrvikurongkäike. Isegi Hari Seldoni nime ei olnud valjemate hurraahüüetega tervitatud.

Hardini huuled tuksatasid. Ka esimese kriisi järel oli teda saatnud samasugune populaarsus. Ruumi teises otsas vestlesid elavalt Sef Sermak ja Lewis Bort. Näis, et hiljutised sündmused ei olnud neid üldse rööpast välja viinud. Nad olid hääletanud usaldusavalduse poolt, pidanud kõnesid, milles tunnistasid avalikult, et neil polnud õigus, palusid viisakalt andestust teatud fraaside käsutamise pärast varasemais debattides, vabandasid delikaatselt, väites, et nad olid järginud oma arvamuse ja südametunnistuse häält — ja lasksid jalamaid käiku uue Aktivistide kampaania.

Yohan Lee puudutas Hardinit varrukast ja osutas tähendusrikkalt oma käekellale.

Hardin tõstis pilgu: «Halloo, Lee, kas te olete ikka veel kibestunud? Mis nüüd lahti on?»

«Ta peaks ilmuma viie minuti pärast, eks ole?»

«Arvatavasti. Möödunud korral ilmus ta keskpäeval.»

«Mis siis, kui ta ei tule?»

«Kas te kavatsete mind elu lõpuni oma muretsemisega väsitada? Kui ta ei tule, siis ta ei tule.»

Lee kibrutas kulme ja raputas aeglaselt pead. «Kui see asi untsu läheb, oleme me järgmises supis. Ilma Seldoni toetuseta meie senisele tegevusele on Sermakil kõik eeldused uuesti otsast alata. Tema tahab Nelja Kuningriigi täielikku annekteerimist ja

Asumi kohest ekspansiooni — vägivallaga, kui vajalikuks osutub., Ta on juba alustanud oma kampaaniat.»

«Ma tean. Tuleneelaja peab tuld neelama, isegi kui tal tuleb seda ise sütitada. Ja sina, Lee, pead muretsema, isegi kui su! tuleks ennast tappa, et leiutada midagi, mis sind muretsema paneks.»

Lee kavatses midagi vastata, kuid sel hetkel jäi tal hing kinni, sest tuled muutusid küllaseks ja tuhmusid vähehaaval. Ta tõstetud käsi osutas klaaskuubikule, mis võttis enese alla poole ruumist, ja ta ise vajus kohkunud ohkega toolile.

Hardin seevastu tõmbus sirgu, kui silmas inimkogu, mis nüüd täitis kuubiku — inimkogu ratastoolis! Tema üksi kõigist kohal-olijaist mäletas toda päeva, aastakümneid tagasi, kui inimkogu ilmus esimest korda. Siis oli ta olnud noor ja kogu vana. Sellest ajast peale polnud inimkogu päevagi vananenud, kuid tema ise oli jäänud vanaks.

Inimkogu pilk oli suunatud otse ette, käed sõrmitsesid rüpes asuvat raamatut.

Ta sõnas: «Mina olen Hari Seldon!» Ta hääl oli vana ja pehme.

Ruumis valitses hingetu vaikus ja Hari Seldon jätkas jutukalt: «See on nüüd teist korda, kui ma siin olen. Muidugi, ma ei tea, kas mõni teist oli siin esimesel korral. Tõepoolest, mul puudub meeltetaju ütlemaks, kas siin üldse on kedagi, kuid see pole tähtis. Kui teine kriis on ohutult ületatud, olete te kohustatud siin olema; pole väljapääsu. Kui te siin ei ole, käis teine kriis teil üle jõu.»

Ta naeratas, kütkestavalt. «Ent ma siiski kahtlen selles, sest minu arvestused näitavad üheksakümne kaheksa koma nelja protsendilist tõenäosust, et Projektist kõrvalekalle on esimese kaheksakümne aasta jooksul tähtsusetult-väike.

Vastavalt meie arvutustele olete te nüüd jõudnud Asumit vahetult ümbritsevate barbaarsete kuningriikide valitsemiseni. Kui te esimese kriisi ajal hoidsite nad eemal, käsutades jõudude tasakaalustamist, siis teise puhul saavutasite te ülevõimu, kasutades vaimujõudu ajaliku vastu.

Ent ma võiksin teid hoiatada üleliigse eneseusalduse eest. Mul pole kombeks anda teile neis salvestusis mingeid eelteadmisi, kuid on ohutu märkida, et see, mida te nüüdseks olete saavutanud, on ainult uus tasakaal — kuigi selline, kus teie positsioon on märkimisväärselt parem. Vaimujõud, mis oli piisav ajalike rünnakute tõrjumiseks, ei ole piisav ründamiseks. Vastutegutseva jõu kõikumatu kasvamise tõttu, mida tuntakse regionalismi või natsionalismi nime all, ei suuda vaimujõud ülekaalu säilitada. Olen kindel, et ma ei räägi teile midagi uut.

Te peate mulle andestama, et ma räägin teiega nii ebamäärast juttu. Terminid, mida ma käsutan, on parimal juhul lihtsalt ligilähedased, kuid ükski teist pole kvalifitseerunud mõistma psühhoajaloo tõelist sümboolikat, ja nii pean ma seletama nii hästi kui oskan.

Antud hetkel on Asum alles astunud rajale, mis viib uue impeeriumini. Naabruses

olevad kuningriigid on inimjõudude ja ressursside poolest teist ülekaalukalt võimsamad. Väljaspool neid asub ääretu barbaarsuse rägus džungel, mis laiub ümber kogu Galaktika. Selle äärеriba keskel on veel järele jäänud osa Galaktikaimpeeriumist, ja see, ehkki nõrgestatud ja hääbuv, on veel võrreldamatult võimas.»

Jõudnud selle punktini tõstis Seldon oma raamatu ja avas selle. Ta nägu tõmbus pühalikuks. «Ja ärge iial unustage, et on olemas teine Asum, rajatud kaheksakümmend aastat tagasi Galaktika teises otsas, Tähe Tipul. Nad on alati arvestatavana olemas. Džentelmenid, üheksasada kakskümmend aastat Projektist on teil alles ees. Probleem on teile üle antud! Võtke see käsile!»

Ta langetas pilgu raamatule ja nipsutas selle olematuks ajal, kui tuled helenesid täissärani. Järgnenud kõnesuminas kummardus Lee Hardini kõrva juurde. «Ta ei öelnud, millal ta tagasi tuleb.»

Hardin vastas: «Ma tean, kuid ma usun, et ta ei ilmu enne, kui sina ja mina oleme ohutult ja mugavasti mulla all!»

NELJAS OSA

Kaupmehed

1.

KAUPMEHED — . . . ja pidevalt olid Asumi poliitilisest hegemooniast ees kaupmehed, sirutades hõredad haarmed läbi Perifeeria tohutute kauguste. Võis mööduda kuid, isegi aastaid Terminusele maabumiste vahel; nende laevad nägid tihti välja nagu improviseeritud ja omatehtud lapilised vooditekid; nende ausus polnud eriti kõrgel tasemel; nende julgus . . .

Sellega sepistasid nad impeeriumi, mis oli palju püsivam kui Nelja Kuningriigi pseudoreligioosne despotism . . .

Lõputuid lugusid räägiti neist tasakaalukaist, üksildasist meestest, kes pooltõsiselt, poolpilkamisi kandsid motot, mis oli võetud ühest Salvor Hardini epigrammist — «Ärge kunagi laske end oma moraalikoodeksist segada, kui teete seda, mida peate õigeks!» Nüüd on raske öelda, kui paljud neist juttudest tõele vastavad, kui paljud on väljamõeldised. Tõenäoliselt ei leidu ainsatki, mis natuke ei liialdaks . . .

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Limmar Ponyets oli üleni seebivahuga koos, kui tema vastuvõtjas kõlas kutsung — mis tõestab, et vana kulunud väljend teleteatest ja parajasti vannisolemisest peab paika isegi Galalaktika Perifeeria pimedas, karmis avaruses.

Õnneks on see osa kaubalaevast, mida ei täida mitmesugused kaubaartiklid, äärmiselt hubane. Isegi duššš, kuum vesi kaasa arvatud, asub kaks korda neli jalga suures pugerikus, kümne jala kaugusel kontrollpaneelidest. Ponyets kuulis vastuvõtja staccato-klõbinat täiesti selgesti.

Seebivahust tilkudes ja kirudes astus ta duširuumist välja, et heli reguleerida, ja kolm tundi hiljem oli teine kaubalaev ta parda kõrval ning itsitav nooruk sisenes läbi laevadevahelise koridori.

Ponyets tõi kõlistades oma- parima tooli ja istus ise piloodi pöördtoolile.

«Mis sinuga lahti on, Gorm?» küsis ta süngelt. «Kas sa ajad mind Asumist saadik taga?»

Les Gorm koukis taskust sigareti ja raputas kindlameelselt pead. «Mina? Mitte mingil juhul. Mina lihtsalt olen see hani, kes juhtus maabuma Glyptal IV-ndal päev pärast posti saabumist. Nii saatsid nad mind sellega sulle järele.»

Tibatilluke helkiv kerake anti käest kätte ja Gorm lisas: «See on salajane. Ülisalajane. Seda ei tohi anda eetrisse ja sedaviisi. Või nii ma oletan. Igatahes on see Isiklik Kapsel, ega avane kellegi teise käes peale sinu.»

Ponyets silmitses kapslit vastikustundega. «Seda ma näen. Ja ma ei mäleta, et mõni neist oleks iial sisaldanud häid uudiseid.»

Kapsel avanes ta käes ja õhuke, läbipaistev lint rullus sellest välja. Ta silmad libisesid kiiresti üle teate. Enne kui lindi lõpp jõudis kapslist välja, oli esimene ots juba pruun ja krimpsus. Poolteise minutiga oli see muutunud mustaks ja molekul-haaval koost lagunenud.

Ponyets uratas õõnsa häälega: «Oh, Galaktika!» Les Gorm sõnas vaikselt: «Saan ma kuidagi aidata? Või on see liiga salajane?»

«Sulle võib rääkida, sa kuulud ju Gildi. Ma pean minema Askone'ile.»

«Sinna? Miks?»

«Nad on vangistanud ühe kaupmehe. Kuid hoia see oma teada.»

Gormi nägu väljendas viha: «Vangistanud! See on konvent-sioonivastane.»

«Seda on ka vahelesegamine kohalikku poliitikasse.» «Oh! Kas ta tegi seda?» Gorm mõtles järele. «Kes see kaup-mees on? Keegi, keda ma tunnen?»

«Ei!» sõnas Ponyets teravalt ja Gorm taipas vihjet ega küsinud enam midagi.

Ponyets oli püsti tõusnud ja vahtis läbi visiplaadi süngelt välja. Ta pomises ränki vandesõnu selle hägusa läätsekujulise moodustise poole, mida Galaktika keskosa enesest kujutas ja sõnas siis valjusti: «Neetud puder! Ma olen oma müügiplaanist kaugel maas.»

Gormi peas hakkas köitma: «Kuule, sõber, Askone on kinnine piirkond.»

«Õigus. Askone'il ei saa sa müüa mitte sulenugagi. Nemad ei osta mitte mingisuguseid aatomivigureid. Minu praeguses seisus on sinnaminek lausa enesetapp.»

«Kas sa ei saa sellest kuidagi välja rabeleda?» Ponyets raputas hajameelselt pead. «Ma tunnen meest, kes

on asjasse segatud. Ei saa sõpra hätta jätta. Mis siis sellest? Mina olen Galaktika Vaimu tööriist ja kõnnin rõõmsalt tema poolt ettenäidatud rada.»

«Mõhh?» sõnas Gorm juhmilt.

Ponyets vaatas talle otsa ja naeris lühidalt: «Ma unustasin. Sa pole vist kunagi lugenud «Vaimuraamatut»?»

«Pole sihukesest kuulnudki,» lausus Gorm.

«Noh, küllap oleksid, kui sul oleks vaimulik haridus.»

«Vaimulik haridus? Et saada preestriks!» Gorm oli sügavalt rabatud.

«Kurb, aga tõsi. See on minu tume häbiplekk ja saladus. Kuid mina osutusin liiga kõvaks pähkliks pühadele isadele. Nad heitsid mu välja põhjustel, mis olnuksid küllaldased, et mind edutada saama ilmalikku haridust Asumis. Noh, tead, ma parem asun teele. .Kuidas on sinu plaaniga sel aastal?»

Gorm kustutas sigareti ja kohendas mütsi. «Mul läheb praegu viimane last. Tulen toime.»

«Õnnelik sell,» sõnas süngestunud Ponyets ja istus pärast Les Gormi lahkumist veel tükk aega liikumatult, mõlgutades mõtteid.

Niisiis Eskel Gorov oli Askone'il — ja lisaks vangis!

See oli halvasti! Tegelikult veel hoopis halvemini, kui võiks kõrvalt näida. Üks asi oli jutustada uudishimulikule noorukile lahjendatud versiooni kaubitsemisest, et teda maha jahutada ja oma teed saata. Hoopis teine oli tõega rinnutsi asuda.

Sest Limmar Ponyets oli üks neist vähestest, kes juhtus teadma, et meisterkaupmees Eskel Gorov polnudki kaupmees, vaid hoopis midagi muud — Asumi luureagent!

2.

Kaks nädalat läinud! Kaks nädalat raisatud!

Üks nädal, et jõuda Askone'ile äärmistel piirialadel, kus valvsad sõjalaevad sööstsid nooltena talle vastu. Milline iganes oli nende peilimissüsteem, see töötas, ja tõhusalt.

Nad asetusid aeglaselt tema kõrvale, ilma signaliseerimata, säilitades oma jäise distantsi, ja juhtisid teda rangelt Askone'i keskpäikese poole.

Ponyets oleks võinud nendega üsna lihtsalt toime tulla. Need laevad olid jäänused olemast lakanud Galaktikaimpeeriumi laevastikust — kuid need olid ainult spordilaevad, mitte sõjalaevad; ja ilma aatomirelvadeta olid nad hulk maalilisi ja võimetuid ellipsoide. Aga Eskel Gorov

oli nende käes vangis ja

103

Gorov oli pantvang, keda ei tohtinud kaotada. Küllap askoonlased teadsid seda.

Ja siis läks veel üks nädal väänlemist vaevarikkal teel läbi väiksemate ametnike pilve, mis moodustas puhvri Suure Isanda ja välismaailma vahel. Iga tähtsusetut alamsekretäri oli vaja meelitada, et poolehoidu võita. Igaüks nõudis hoolikat ja iiveldamapanevat lüpsmist viguritega allkirja eest, mis kehtis loana järgmise, kõrgemalseisva ametniku jutule.

Esimest korda leidis Ponyets, et tema kaupmeheseisust tõendavad dokumendid olid kasutud.

Nüüd viimaks oli Suur Isand teisel pool valvuritega piiratud kullatud ust — ja kaks nädalat oli läinud.

Gorov oli endiselt vang ja Ponyetsi kaup kõdunes käsutult tema laeva trümmides.

Suur Isand oli paljaks mineva pealae ja väga kortsulise näoga väikese-kasvuline mees. Keha näis ta kaela ümber mässitud tohutu suure läikiva karusnahkse krae raskuse all liikumatuks vajunud.

Tema käeviipe peale tõmbus relvis meeste rivi kõrvale, moodustades vahekäigu, mida mööda Ponyets sammus riigitrooni jalamini.

«Ärge rääkige,» nähvas Suur Isand ja Ponyetsi avanev suu sulgus jälle kitsaks kriipsuks.

«Nii on õige,» Askone'i valitseja lõõgastus silmanähtavalt. «Ma ei talu kasutut lobisemist. Teie ei saa ähvardada ja meelitamist ma ei salli. Ega ole siin kohta ka haavunud kaebustel. Mul ei seisa enam meeles, kui mitu korda teid, reisiselle, on hoiatatud, et teie kuradimasinaid Askone'il ei vajata.»

«Sir,» ütles Ponyets vaikselt, «mul pole mingit kavatsust kõnealust kaupmeest õigustada. Kaupmeestel pole viisiks tungida sinna, kus neid näha ei soovita. Kuid Galaktika on suur ja on varemgi juhtunud, et on kogemata piire ületatud. See oli kahetsusväärne viga.»

«Kahetsusväärne kindlasti,» piiksus Suur Isand. «Kuid viga? Teie inimesed Glyptal IV-ndalt on pommitanud mind läbirääkimispalvetega sellest ajast peale, kui see pühaduseteotaja kelm oli vaevalt kaks tundi kinni olnud. Mind on teie tulekust mitu korda ette hoiatatud. See näib olevat hästiorganiseeritud päästmiskampaania. Palju näib olevat ette nähtud — pisut liiga palju vigade jaoks, olgu need kahetsusväärsed või mitte.»

Askoonlase mustad silmad olid täis põlgust. Ta kihutas edasi: «Ja kas teie, kaupmehed, lipsates maailmast maailma nagu hullunud väikesed liblikad, olete nii veendunud oma õigustes, et võite maabuda Askone'i suurimas maailmas, tema süsteemi

104

tsentrumis, ja pidada seda kogemata piiriületamiseks? Noh, kuulge, kindlasti

mitte.»
Ponyets võpatas sisemiselt, jäädes pealtnäha rahulikuks. Ta jätkas kangekaelselt: «Kui katse kaubelda oli ettekavatsetud, teie kõrgus, oli see äärmiselt kaalutlematu ja rikkus meie gildi kõige rangemaid eeskirju.»
«Kaalutlematu, jah,» ütles askoonlane lühidalt. «Koguni sel määral, et teie seltsimeest ähvardab selle eest surm.»
Ponyetsi sisikond läks sõlme. Siin polnud ruumi kaksipidistel arvamustel. Ta lausus: «Surm, teie ausus, on nii absoluutne ja pöördumatu nähtus, et kindlasti peab leiduma mingi alternatiiv.»
Tekkis paus, enne kui tuli luurav vastus: «Olen kuulnud, et Asum on rikas.»
«Rikas? Kindlasti. Kuid meie rikkus peitub selles, mida teie keeldute vastu võtmast. Meie aatomikaubad on väärt. . .»
«Teie kaubad on väärtusetud sellepärast, et neil puudub esivanemate õnnistus. Teie kaubad on patused ja neetud, sest nad on esivanemate interdikti all.» Ta lausus seda erilises jutlustaja toonis. See oli nagu kindla palvuse retsiteerimine.
Suur Isand langetas laud ja küsis tähendusrikkalt: «Teil pole midagi muud väärtuslikku?»
Kaupmees ei mõistnud nende sõnade varjatud tähendust. «Ma ei mõista. Mis see on, mida te tahate?»
Askoonlane laiutas käsi: «Teie palute mul enesega kohad vahetada ja mina pean teile selgeks tegema, mida mina tahan. Ei mõtlegi. Näib, et teie kolleeg peab kandma oma karistuse pühaduseteotamise eest Askone'i koodeksi järgi. Surm gaasikambris. Meie oleme õiglane rahvas. Kõige vaesemgi talupoeg samasuguses olukorras ei kannataks rohkem. Mina ise ei kannataks vähem.»
Ponyets pomises lootusetult: «Teie kõrgeausus, kas mul lubatakse vangiga kohtuda?»
«Askone'i seadus ei luba,» lausus Suur Isand külmalt, «mingit ühenduse-pidamist hukkamõistetuga.»
Sisimas hoidis Ponyets hinge kinni: «Teie kõrgeausus, ma palun teid halastada vaese mehe hingele tunnil, kui ta keha kaotab elu. Ta on olnud lahutatud hingelisest trööstist kogu selle aja, mil ta elu on olnud ohus. Isegi praegu seisab ta silm silma vastu väljavaatega astuda kõikevalitseva Vaimu palge ette ettevalmistamatult.»
Suur Isand küsis aeglaselt ja kahtlevalt: «Kas teie olete hingekarjane?»
Ponyets langetas alandlikult pea: «Mind on nii kasvatatud. Maailmaruumi tühjades avarustes vajavad rändkaupmehed minutaolisi mehi, kes hoolitsevad elu vaimse külje eest, mis muidu on allutatud kauplemisele ja ilmalikele toimingutele.»

Askone'i valitseja imes mõtlikult oma alahuult. «Iga inimene peab oma hinge ette valmistama reisiks oma esivanemate hingede juurde. Kuid ma poleks kunagi arvanud, et ka

teie, kaupmehed, võite olla usklikud.»

3.

Eskel Gorov liigutas end aserpel ja avas ühe silma, kui Limmar Ponyets tugevasti rautatud uksest sisse astus. Uks sulgus raske kõminaga ta selja taga. Gorov sülitas ja tõusis püsti.

«Ponyets! Nad saatsid sinu?»

«Puhas juhus,» sõnas Ponyets kibedalt, «või minu isikliku pahatahtliku deemoni töö. Punkt üks — sina satud Askone'il pigisse. Punkt kaks — minu kaubatee, nagu Kaubanduskojal teada, viib mind viiekümne parseki kaugusele süsteemist, täpselt kooskõlas punktiga üks. Punkt kolm — me oleme varemgi koos töötanud ja Koda teab seda. Kas pole meeldiv, möödapääsmatu asjade seis? Lahendus lausa kargab silma.»

«Ole ettevaatlik, keegi kuulab pealt,» lausus Gorov üleni pingul, «kas sul on väljasegaja kaasas?»

Ponyets vihjas kaunistatud käevõrule oma randme ümber ja Gorov lõdvestus.

Ponyets vaatas ringi. Kong oli lage, kuid ruumikas. See oli hästi valgustatud ja puudusid vastikud lõhnad. Ta ütles: «Pole halb. Nad kohtlevad sind siidkinnastega.»

Gorov ei pööranud sellele hinnangule tähelepanu. «Kuule, kuidas sa siia alla pääsesid? Mind on hoitud ranges üksinduses peaaegu kaks nädalat.»

«Kogu selle aja, mis mina olen siin viibinud, eh? Noh, näib, et siinsel bossil on oma nõrgad kohad. Ta kaldub jumalakartlike kõnede poole, nii ma siis kasutasin juhust, ja mõjus. Ma olen siin sinu hingelise nõuandja rollis. Sellises vagas mehes nagu tema, peitub midagi. Ta lõikab rõõmsa meelega sul kõri läbi, kui see on talle kasulik, kuid ta kõhkleb ohustamast sinu mittemateriaalse ja problemaatilise hinge heaolu. See on midagi empiirilise psühholoogia taolist. Kaupmees peab iga asjaga pisut kursis olema.»

Gorovi naeratus oli sardooniline: «Ja sina ju oled käinud koolis, kus valmistatakse ette teolooge. Sa oled õige mees, Ponyets. Mul on hea meel, et nad saatsid sinu. Kuid Suur Isand ei armasta üksnes mu hinge. Kas ta ei maininud lunaraha?»

Kaupmehe silmad kitsenesid: «Ta vihjas — avalikult. Ja ta ähvardas ka surmaga gaasi läbi. Läksin välja kindla peale ja

hakkasin laveerima; see oleks kergesti võinud olla lõks. Niisiis väljapressimine? Mida ta tahab?»

«Kulda.»

«Kulda!» Ponyets kortsutas kulmu.

«See on nende vahetusvahend.»

«Ahaa! Ja kust mina kulda võtan?»

«Kust iganes saad. Kuula mind, see on tähtis. Minuga ei juhtu midagi senikaua, kuni Suurel Isandal on kullahais nina all. Tõota talle seda nii palju, kui ta küsib. Siis mine tagasi Asumisse, kui tarvis, et seda hankida. Kui ma vabanen, saadetakse meid eskordiga süsteemist välja ja siis lähme kumbki oma teed.»

Ponyets vaatas talle ainiti ja laitvalt otsa. «Ja siis sa tuled tagasi ja katsetad uuesti.»

«Minu ülesandeks on müüa Askone'ile aatomiriistu.»

«Nad püüavad su kinni enne, kui oled jõudnud parseki kaugusele. Arvan, et sa tead seda.»

«Ei tea, ja kui teaksin, ei muudaks see asja.»

«Järgmisel korral nad tapavad su.»

Gorov kehitas õlgu.

Ponyets lausus vaikselt: «Kui mul tuleb jälle Suure Isandaga läbirääkimisi pidada, tahan ma teada kogu lugu. Seni on mul tulnud tegutseda pimesi ja mu vähesed õrnad märkused ajasid tema kõrgeaususe peaaegu marru.»

«Asi on küllalt lihtne,» ütles Gorov. «Ainus viis, kuidas saame suurendada Terminuse julgeolekut siin Perifeerias, on moodustada religiooni abiga vaos hoitav kaubandusimpeerium. Me oleme ikka alles liiga nõrgad, et peale suruda poliitilist kontrolli. Nii suudame me vaos hoida üksnes Nelja Kuningriiki.»

Ponyets noogutas. «Seda ma taipan. Ja süsteemi, mis ei võta vastu meie aatomimasinakesi, ei saa me allutada oma religioossele kontrollile . . . »

«Ja niisugune süsteem muutub seetõttu vabaduse ja vaenulikkuse fookuseks. Jah.»

«Hea küll,» sõnas Ponyets, «nii palju teooriast. Nüüd, mis siis õigupoolest takistab müüki? Religioon? Suur Isand nagu andis mõista.»

«See on liik esivanematekultust. Nende traditsioonid räägivad kurjast minevikust, millest neid päästsid mineviku põlvkondade lihtsad ja vooruslikud kangelased. Ja see jõuab välja sajand tagasi valitsenud anarhilise perioodi moonutamiseni, kui kihutati minema Impeeriumi väed ja moodustati iseseisev riik. Edenev teadus ja eriti aatomienergeetika seostati vana impeeriumiaegse režiimiga, mida nad meenutavad õudustundega.»

«Kuid neil on kenad väikesed laevukesed, mis peilisid mu

osavasti välja kahe parseki kauguselt. See lõhnab minu meelest aatomi järele.»

Gorov kehitas õlgu. «Kahtlemata on need laevad jäänus Impeeriumi ajast. Arvatavasti aatomikütusega. Mis neil on, seda nad hoiavad. Asi on selles, et nad pole nõus uuendusi ette võtma ja nende sisemajandus on täiesti aatomivaba. Seda me peamegi muutma.»

«Kuidas oleks võimalik seda teha?»

«Murdes ühes punktis nende vastupanu. Lihtsamalt öeldes, kui ma suudaksin mõnele aadlikule müüa jõuväljateraga sulenoa, oleks tema huvides muuta seadusi nii, et ta tohiks seda kasutada. Niimoodi ilustamata väljendudes kõlab see rumalalt, kuid psühholoogiliselt võttes

on see mõistuspärane. Sooritades strateegilisi müügitehinguid strateegilistel ajahetkedel tähendaks luua õukonnas aatomienergeetika pooldajate kildkond.»

«Ja sel eesmärgil saadavad nad siia sinu, kusjuures minu osaks on sind lunaraha eest välja osta ja seejärel kaduda, sina aga jätkad katseid? Kas see ei ole omamoodi vähikäik?»

«Mis mõttes?» küsis Gorov vaikselt.

«Kuula!» Ponyets ägestus äkki. «Sa oled diplomaat ja paljas nimetus ei tee sinust kaupmeest. See ots siin on niisuguse jaoks, kes on kauplemise muutnud oma kutsetööks — ja mina olen siin, laev täislastis, mis kipub kasutuks muutuma, ja kaelas plaan, mida ma ilmselt kuidagi ei suuda täita.»

«Kas sa kavatsed riskida oma eluga millegi eest, mis ei puutu sinusse?» Gorovi näole libises naeratuse vari.

Ponyets jätkas: «Sina mõtled, et siin on tegu patriotismiga ja et kaupmehed pole patrioodid?»

«Nad on kurikuulsad selles suhtes, et nad pole. Pioneerid ei ole seda kunagi.»

«Hea küll. Ma soostun sellega. Ma ei kihuta mööda maailmaruumi selleks, et päästa Asumit või midagi taolist. Mina olen rahategemise peal väljas ja see on minu šanss. Kui see samaaegselt aitab ka Asumit, seda parem. Ma olen eluga riskinud hoopis nigelamates tingimustes.»

Ponyets tõusis ja Gorov samuti. «Mida sa kavatsed ette võtta?»

Kaupmees naeratas. «Ma ei tea, Gorov — veel mitte. Aga kui asja konks on selles, et tuleb sooritada mingi müügitehing, siis olen mina see õige mees. Üldiselt ei ole ma hoopleja, kuid on olemas üks asi, millest ma kunagi ei tingi. Ma ei ole siiani veel kunagi käsi rüppe pannud enne müügiplaani täitmist.»

Tema koputuse peale avanes uks peaaegu silmapilkselt ja kaks valvurit asusid kummalegi poole oma kohale.

4.

«Etendus!» lausus Suur Isand karmilt. Ta kohendas end oma nahkades mugavamini istuma ja üks käsi haaras kõvemini pihku raudvarva, mida ta kasutas kepina.

«Ja kuld, teie kõrgeausus.»

«Ja kuld,» nõustus Suur Isand hooletult.

Ponyets pani oma kästi maha ja avas selle nii veenva eneseusaldusega, kui suutis. Ta tundis end seisvat üksi vastamisi üleüldise vaenulikkusega. Nii oli ta end tundnud esimesel aastal väljas avakosmoses. Poolringis istusid habemikud linnanõunikud, vanemad, kes teda ebameeldivalt jõllitasid. Nende hulgas oli Pherl, kõhna näoga favoriit, kes istus Suure Isanda kõrval, vaenulikkusest jäik. Ponyets oli teda juba kord kohanud, ja märgistanud ta otsemaid kui vaenlase number üks, aga ka kui oma esimese ohvri.

Väljaspool halli ootas väike väesalk sündmuste arengut. Ponyets oli oma laevast

tegelikult isoleeritud; tal ei olnud relva, välja arvatud väljapressimiskatse, ja Gorov oli endiselt pantvang.

Ta tegi viimased täpsustused kohmakal masinamonstrumil, mis oli talle maksnud nädala nuputamist, ja palvetas südames uuesti, et grafiidiga viirutatud kvarts pingele vastu peaks.

«Mis asi see on?» küsis Suur Isand.

«See,» sõnas Ponyets, astudes sammu tagasi, «on üks väike minu leiutatud riist.»

«Seda on näha, aga mitte niisugune informatsioon ei huvita mind. Kas see on üks neid teie maailma musta maagia jälkusi?»

«Oma olemuselt on see aatomiline,» möönis Ponyets väärikalt, «kuid keegi teist ei tarvitse seda puudutada või üldse sellega midagi tegemist teha. See on üksnes minu enese tarbeks ja kui see sisaldab jälkusi, võtan mina selle jälkuse enda peale.»

Suur Isand tõstis ähvardava liigutusega oma rauast kepi masina suunas ja ta huuled liikusid kiiresti ning hääletult, pomisedes patust puhastavaid manasõnu. Kõhna näoga linnanõunik temast paremal kummardus ettepoole ja ta vohavad punased vuntsid lähenesid Suure Isanda kõrvale. Vana askoon-lane raputas end pirtsakalt, et nende lähedusest vabaneda.

«Ja missugune seos on teie kurjuseinstrumendi ja kulla vahel, mis võiks päästa teie kaasmaalase elu?»

«Selle masinaga,» alustas Ponyets, langetades käe pehmelt keskmisele kambrile ja hellitades selle kõvu, ümaraid külgi, «saan ma muuta raua, mille te kõlbmatuna minema viskate, kõige peenema kvaliteediga kullaks. See on ainus inimestele teadaolev leiutis, mis võtab raua — inetu raua, teie kõrge-

ausus, mis toetab tooli, millel te istute, ja selle hoone seinu — ja muudab selle säravaks, raskeks, kollaseks kullaks.»

Ponyets tundis, et vusserdab. Tema tavaline müügijutt jooksis libedalt, soravalt ja usutavalt, kuid siinne ukerdas nagu pihtasaanud kosmosesõiduk. Kuid Suurt Isandat ei huvitanud vorm, vaid ainult sisu.

«Nii? Transmutatsioon? On leidunud lolle, kes on väitnud, et neil on selline oskus. Nad on maksnud oma ninaka pühaduseteotuse eest.»

«Kas see õnnestus neil?»

«Ei.» Suur Isand näis jahedalt lõbus. «Edu kulla valmistamisel oleks olnud kuritegu, mis kandnuks eneses vastumürki. Katse ja selle ebaõnnestumine kokku osutuvad saatuslikuks. Hüva, mida te suudate teha minu kepiga?» Ta koputas sellega vastu põrandat.

«Teie kõrgeausus vabandab mind. Minu aparaat on väike mudel, valmistatud enese tarbeks ja kepp on liiga pikk.»

Suure Isanda väikesed vilavad silmad rändasid ringi ning

peatusid. «Randel, sinu pandlad. Kähku, mees, saad need topelt tagasi, kui vaja.»

Pandlad anti mööda rivi käest kätte. Suur Isand kaalus neid mõtlikult oma pihul.

«Need,» ütles ta ja viskas pandlad põrandale.

Ponyets tõstis nad üles. Andis sikutada, enne kui silinder avanes, ja ta silmad pilkusid ning kõõritasid pingutusest, kui ta ettevaatlikult asetas pandlad anoodekraani keskele. Hiljem on kergem, kuid esimesel korral ei tohi see ebaõnnestuda.

Omatehtud muundaja ragistas pahaendeliselt minutit kümme ja õhku tekkis vaevumärgatavat osoonihõngu. Askoonlased taganesid pomisedes ja jälle sosistas Pherl tungivalt valitsejale midagi kõrva. Suure Isanda ilme oli tardunud. Ta ei nihkunud paigast.

Ja pandlad olid kullast.

Ponyets ulatas need Suurele Isandale, sosistades «Teie kõrgeausus!», kuid vanamees kõhkles ja tõukas need siis käeliigutusega enesest eemale. Ta pilk peatus muundajal.

Ponyets lausus kiiresti: «Härrased, see on kuld, läbinisti kuld. Te võite selle allutada igale tuntud füüsikalisele või keemilisele proovile, kui soovite asja olemust järele katsuda. Teda ei saa eristada õhedast looduses leiduvast kullast mitte mingil moel. Igasugust rauda võib nii töödelda. Rooste ei sega, ega häiri ka mõõdukas kogus lisandeid . . .»

Kuid Ponyets rääkis ainult selleks, et täita vaakuumi. Pandlad lebasid tema väljasirutatud käel ja kuld argumenteeris tema eest.

Viimaks sirutas Suur Isand aeglaselt käe ja kõhnanäoline

Pherl oli sunnitud avalikult välja ütlema: «Teie kõrgeausus, see kuld on mürgisest allikast.»

Ponyets pareeris: «Roos võib kasvada mudast, teie kõrgeausus. Oma tehinguis naabritega ostate te kõikvõimalikke materjale pärimata, kust nad seda hangivad, Kas tavalisest õigeusklikust masinast, mida on õnnistanud teie lahked esivanemad, või mõnest kosmoses sündinud värdjast. Lõpuks ei paku ma teile masinat. Ma pakun kulda.»

«Teie kõrgeausus,» sõnas Pherl, «teie pole vastutav välismaalaste pattude eest, kes tegutsevad ilma teie nõusolekuta ja teadmiseta. Kuid vastu võtta see pseudokuld, mis teie teadmisel ja nõusolekul on patusel teel saadud rauast, on meie pühade esivanemate elavate hingede teotamine.»

«Kuld on kuld,» ütles Suur Isand kaheldes, «ja on vaid lunarahaks hukkamõistetud nurjatu pagana eest. Pherl, sa oled liiga kriitiline.» Kuid siiski tõmbas ta oma käe tagasi.

Ponyets ütles: «Te olete tarkus ise, kõrgeausus. Kaaluge — ühest paganast loobumisega ei kaota teie esivanemad midagi, vahetuseks saadava kullaga aga võite kaunistada nende

pühade vaimude säilmekirste. Ja kindlasti, kui kuld oleks kurjast, siis oleks kurjus sunnitud lahkuma, kui seda metalli kasutatakse nii vagadel eesmärkidel.»

«Minu vanaisa kontide juures,» lausus Suur Isand üllatava ägedusega. Ta suu avanes läbilõikavaks naeruks. «Pherl, mida sa ütled selle noormehe kohta? See väide peab paika. See on niisama paikapidav nagu minu esivanemate sõna.»

Pherl tähendas süngelt: «Nii see näib. Garanteerige, et see paikapidavus ei osutuks Kurja Vaimu sepitsuseks.»

«Ma pakun isegi paremat,» sõnas Ponyets äkitselt. «Hoidke kulda pandiks. Pange see ohvriannina oma esivanemate altarile ja pidage mind kinni kolmkümmend päeva. Kui selle aja jooksul pole mingit ilmingut rahulolematustest — kui ei juhtu ühtegi katastroofi —, oleks see kindlaks tõenduseks, et ohvriand on vastu võetud. Mida rohkemat võiksin ma teile pakkuda?»

Ja kui Suur Isand tõusis, et kindlaks teha, kas leidub vastuseisjaid, ei jätnud ükski nõukogu liikmeist õrna nõusolekut väljendamata. Isegi Pherl, kes näris oma vuntside sorakil otsi, noogutas lühidalt.

Ponyets naeratas ja mõtles usulise kasvatuse kasulikkusele.

101

5.

Kulus veel üks nädal, enne kui õnnestus korraldada kohtumine Pherliga. Ponyets tundis pinevust, kuid oli nüüd juba harjunud füüsilise abituse tundega. Ta lahkus linna piiridest valve all. Ta oli valve all Pherli äärelinnas asuvas villas. Ei jäänud muud üle, kui soostuda üle õla tagasi vaatamata.

Väljaspool Vanemate ringi tundus Pherl pikem ja noorem. Mitteametlikus riietuses ei sobinud ta üldse Vanemaks.

Ta sõnas järsult: «Teie olete imelik mees.» Ta ligilähestikku asetsevad silmad vilasid peas. «Te pole viimase nädala ja eriti viimase kahe tunni jooksul teinud muud kui vihjanud, et ma vajan kulda. See on tulutu vaev, sest kes seda ei vajaks? Miks mitte astuda samm edasi?»

«Asi ei ole mitte ainult kullas,» lausus Ponyets diskreetselt. «Mitte lihtsalt kullas. Mitte mündis või paaris. See on pigem selles, mis asub kulla taga.»

«Noh, mis asi võiks asuda kulla taga?» torkas Pherl ja naeratas jahedalt. «Kindlasti pole see järgmise kohmaka demonstratsiooni sissejuhatus.»

«Kohmaka?» Ponyets kortsutas kergelt kulme.

«Täpselt nii.» Pherl pani käed vaheliti ja nühkis neid kergelt oma lõuaga. «Ma ei kritiseeri teid. Olen kindel, et see kohmakus. oli sihilik. Ma oleksin võinud tema kõrgeausust hoiatada, kui mulle oleksid olnud selged teguviisi motiivid. Mina teie asemel oleksin kulda teinud oma laeval ja pakkunud seda ilma demonstratsioonita. Teie poolt meile pakutud etendus ja antagonism, mille te esile kutsusite, oleksid jäänud olemata.»

«Tõsi,» möönis Ponyets, «kuid kuna see olin mina, leppisin ma antagonismiga, et äratada

teie tähelepanu.»

«Kas sellepärast? Lihtsalt sellepärast?» Pherl ei teinud pingutusi oma põlgliku lõbususe varjamiseks. «Ja mina kujutlesin, et te määrasite selle kolmekümnepäevase puhastusperioodi selleks, et võita aega ja pöörata meie tähelepanu millelegi hoopis olulisemale. Kuid mis siis, kui kuld osutub ebapuhtaks?»

Ponyets lubas endale veidi musta huumorit vastuseks: «Kui hinnang puhtuse kohta sõltub neist, kes on enim huvitatud, et see oleks ehe?»

Pherl suunas oma pilukil ainitise pilgu kaupmehele. See väljendas ühtaegu nii üllatust kui ka rahulolu.

«Mõistlik vaatepunkt. Nüüd öelge mulle, miks te tahtsite minu tähelepanu äratada.»

«Seda ma teen. Selle lühikese ajaga, mis ma siin olen viibi-

nud, olen täheldanud huvitavaid tõsiasju, mis puudutavad teid. Näiteks — te olete noor, väga noor linnanõuniku kohta ja pärit suhteliselt noorest perekonnast.»

«Kas te kritiseerite minu perekonda?»

«Sugugi mitte. Teie esivanemad on tähtsad ja pühad; kõik möönavad seda. Kuid on ka neid, kes ütlevad, et teie ei kuulu Viie Hõimu hulka.»

Pherl nõjatus toolikorjule. «Kogu oma lugupidamise juures nende vastu,» ta ei varjanud oma mürgisust, «ei saa jätta mainimata, et Viie Hõimu liikmed on kurnatud ja nende veri vilets. Hõimlasist pole viitkümmetki enam elus.»

«Ent on neid, kes ütlevad, et rahvas ei taha näha Suure Isanda kohal ühtegi meest, kes ei põlvneks Hõimudest. Ja see üks, kes on nii noor ja asja kerkinud Suure Isanda lemmikuks, soetab endale paratamatult võimsaid vaenlasi võimumeeste hulgas — nii räägitakse. Tema kõrgeausus vananeb ja tema protektsioon lakkab tema surmaga.»

Pherl kortsutas tigedasti kulme. «Välismaalase kohta kuulete te palju. Niisugused kõrvad on küpsed mahalõikamiseks.»

«Seda võib otsustada hiljem.»

«Laske mul ette aimata.» Pherl liigutas end kannatamatult istmel. «Te pakute mulle rikkust ja võimu nende väikeste kurjade masinate arvel, mida te veate oma laevas. On nii?»

«Oletagem. Mida oleks teil sellele vastu panna? Ainult teie hea ja kurja mõõdupuu?»

Pherl raputas pead. «Sugugi mitte. Vaadake, mu võõramaalane, teie arvamine meist teie paganlikus agnostitsismis on nagu ta on — aga mina pole meie mütoloogia täielik ori, ehkki see võib nii näida. Ma olen haritud mees, sir, ja loodan, et valgustatud. Meie religioossete kommete täissügavus, rohkem rituaalses kui eetilises mõttes, on masside jaoks.»

«Millest tuleneb siis teie vastupanu?» surus Ponyets õrnalt peale.

«Just nendest. Massidest. Mina võib-olla nõustuksin teiega tehingut sooritama. Kuid teie väikseid masinaid tuleks kasutada, et neil mõtet oleks. Kuidas võiksin ma rikastuda, kui ma peaksin kasutama — mida te seal õieti müüte? — noh, ütleme näiteks habemeajamisaparaati kõige rangema saladuskatte all, hirmust värisedes. Isegi kui minu lõug oleks hõlpsamini ja puhtamaks aetud, kuidas võiksin ma saada rikkaks? Ja kuidas võiksin ma vältida surma gaasikambris või rahva kohutavat viha, kui mind kordki tabatakse seda kasutamast?»

Ponyets kehitas õlgu. «Teil on õigus. Ma rõhutan, et prob-

leemi aitaks lahendada rahva õpetamine aatomienergiat käsutama nende eneste mugavuse ja teie olulise kasusaamise huvides. See oleks hiiglaslik töö, ma ei eita seda, kuid tulu oleks veelgi hiiglaslikum. Aga see on teie mure ja antud hetkel see mind üldse ei puuduta. Ma ei paku teile ei habemeajamisaparaate, nuge ega mehaanilist pühkmetekõrvaldajat.»

«Mida te siis pakute?»

«Kulda ennast. Vahetult. Te võite saada masina, mida ma möödunud nädalal demonstreerisin.»

Pherl kangestus ja nahk ta laubal liikus jõnksatades. «Muundaja?»

«Täpselt. Teie kullavarud võrduksid teie rauavarudega. See on arvatavasti küllaldane kõigi vajaduste katteks. Piisav isegi Suure Isanda tiitli saamiseks, hoolimata teie noorusest ja vaenlastest. Ja see on ohutu.»

«Mis moel?»

«Selle käsutamise põhitingimus on salajasus; seesama salajasus, mis teie enda sõnade järgi ainsana tagab ohutu kontakti aatomiriistadega. Te võite peita muundaja kõige tugevama kindluse kõige sügavamasse kongi teie kõige kaugemas mõisas ja ikka tooks ta teile kohest rikkust. Te ostate kulda, mitte masina, ja see kuld ei kanna kaubamärki, sest seda ei saa eristada looduslikust kullast.»

«Ja kes selle masinaga töötab?»

«Teie ise. Viie minutiga on teil töövõtted selged. Mina sean ta teile ülesse, kuhu soovite.»

«Ja vastutasuks?»

«Noh,» Ponyets muutus ettevaatlikuks. «Ma küsin hinda ja ilusat. See on minu elatis. Ütleme — sest see on hinnaline masin — kuupjalg kulda teile, vastav kogus sepistatud rauda mulle.»

Pherl naeris ja Ponyets läks näost punaseks.

«Ma toonitan, sir,» lisas ta kangelt, «et te võite saada oma hinna kullas kätte kahe tunni jooksul.»

«Tõsi? Ja ühe tunni pärast olete te võib-olla läinud ja minu masin võib äkki osutuda kõlbmatuks. Ma vajan garantiid.»

«Teil on minu sõna.»

«Väga hea garantii,» Pherl kummardas pilkavalt, «kuid teie siinviibimine oleks parem kindlustus. Mina annan teile oma sõna, et maksan teile nädal pärast masina kättesaamist, kui see on töökorras.»

«Võimatu.»

«Võimatu? Te olete juba väga osavalt endale kaela tõmmanud surmanuhtluse üksnes ettepanekuga müüa mulle midagi.

114

Ainsaks alternatiiviks on minu sõna, et vastasel juhul satute homme gaasikambrisse.»

Ponyetsi nägu jäi ilmetuks, kuid ta silmad värelesid. Ta lausus: «See on ebaaus. Te vähemalt annate oma lubaduse kirjalikult?»

«Ja satun samaaegselt eksekutsiooniohtu? Ei, sir!» Pherl naeratas suurest rahuldustundest üle terve näo. «Ei, sir! Ainult üks meist on narr.»

Kaupmees sõnas vaikselt: «Oleme siis kokku leppinud.»

6.

Koimekümnendal päeval vabastati Gorov ja tema asemele jäi viissada naela kollast kulda. Temaga koos vabastati ka karantiinis seisnud puutumatu jälkus, tema laev.

Nagu sisenemisel Askone'i süsteemi, nii ka teel välja saatis neid siledate väikeste laevukeste silindriline rivistus. . Ponyets jälgis päikesest nõrgalt valgustatud täppi, mis oli Gorovi laev, sel ajal kui Gorovi selge ja peenike hääl tungis temani kitsukesel moonutamist piiraval laserkiirel.

Ta lausus: «Kuid see pole see, mida tahetakse, Ponyets. Muundaja ei kõlba. Kust sa selle üleüldse said?»

«Ma ei saanudki,» Ponyetsi vastus kõlas kannatlikult. «Ma nõristasin selle välja toidukiiritamiskambrist. Tegelikult pole ta midagi väärt. Suurte koguste tootmiseks on see kõlbmatu või muidu kasutaks Asum ise muundamist, selle asemel et terves Galaktikas jahti pidada rasketele metallidele. See on üks standardtrikke, mida iga kaupmees käsutab, välja arvatud, et ma pole varem näinud raud-kullaks-aparaati. Kuid see avaldab muljet ja töötab . . . väga lühiajaliselt.»

«Hästi. Aga see trikk ei kõlba.»

«Tanu sellele pääsesid sa vastikust paigast.»

«See on asja tuumast väga kaugel. Pealegi tuleb mul sinna tagasi minna, kui oleme end oma innukast eskordist lahti raputanud.»

«Miks?»

«Sa ju ise selgitasid seda oma poliitikule.» Gorovi hääl oli närviline. «Kogu sinu tehingu olemus tugines faktile, et muundaja on eesmärgi saavutamise vahend ega oma mingit väärtust iseenesest; et ta ostab kulda, mitte masina. See oli hea psühholoogia, kuna see mõjus,

aga . . .»

«Aga?» käis Ponyets leebelt peale.

Hääl vastuvõtjas muutus kriiskavamaks. «Kuid me tahame

neile müüa masina, mis ise on väärtus, midagi sellist, mida nad võiksid avalikult käsutada, midagi sellist, mis sunniks neid otsustama aatomitehnika poolt omakasu huvides.»

«Ma mõistan seda kõike,» ütles Ponyets lahkelt. «Sa kunagi seletasid mulle. Kuid kuula nüüd, mis järgneb minu tehingule. Nii kaua kui see muundaja vastu peab, mündib Pherl kulda; ja see peab vastu küllalt kaua, et osta ära ka järgmised valimised» Praegune Suur Isand ei ela enam kaua.»

«Sa loodad tänulikkusele?» küsis Gorov külmalt.

«Ei — intelligentsele omakasupüüdlikkusele. Muundaja võidab tema jaoks valimised; teised mehhanismid . . .»

«Ei! Ei! Sinu eeldus on väär. Tema ei pane seda mitte muundaja, vaid hoopis vana hea kulla arvele. Seda ma püüangi sulle seletada.»

Ponyets irvitas ja sättis end mugavamalt istuma. Hästi. Ta oli vaesekest küllalt piinanud. Gorov hakkas vihastama.

Kaupmees jätkas: «Mitte nii kiiresti, Gorov. Ma ei ole lõpetanud. Juba on mängus teisigi vigureid.»

Tekkis lühike vaikus. Siis kõlas Gorovi hääl ettevaatlikult:

«Missuguseid teisi vigureid?» ,

Ponyets osutas automaatselt käega, taibates samal hetkel selle mõttetust: «Kas n.äed seda eskorti?»

«Näen,» vastas Gorov lühidalt. «Räägi mulle neist vigureist.»

«Räägin — kui sa kuulad. Meid saadab Pherli isiklik laevastik; see on Suure Isanda eriline austuseavaldus talle. Tal õnnestus see välja pressida.»

«Edasi?»

«Ja mida sa mõtled, kuhu ta meid viib? Oma kaevandusmõi-sadesse Askone'i äärepiirkondades, vaat kuhu. Kuula!» Ponyets innustus äkki. «Ma rääkisin sulle, et mina sekkusin asjasse selleks, et raha teha, mitte et maailmasid päästa. Hea küll. Ma müüsin selle muundaja võileiva hinna eest. Mitte millegi eest, välja arvatud risk sattuda gaasikambrisse, ja see ei aita plaani täita.»

«Pöördume tagasi kaevandusmõisade juurde, Ponyets. Kuidas need mängu tulevad?»

«Koos kasumiga. Me võtame sealt lastiks tina, Gorov. Tina, et täita iga viimane kui kuupjalg selles vanas künas ja siis veel sinu jaoks ka. Mina lähen koos Pherliga koguma, vana, ja sina katad mind ülevalt iga relvaga, mis sul käepärast on — juhuks kui Pherl ei ole selles asjas nii aus ja õiglane, kui laseb välja paista. See tina on minu kasum.»

«Muundaja eest?»

«Kogu minu aatomitehnika-lasti eest. Kahekordne hind pluss lisatasu.» Ta kehitas peaaegu vabandades õlgu. «Ma möönan,

et tüssasin teda, kuid ma pean oma plaani täitma, kas pole?»,

Gorov oli ilmselt alistunud. Ta ütles nõrga häälega: «Kas sa ei selgitaks asja lähemalt?»

«Mida siin selgitada? Kõik on sulaselge, Gorov. Vaata, see tark koer arvas, et olen tal lollikindlas lõksus, sest tema sõna maksis Suure Isanda juures rohkem kui minu oma. Ta võttis muundaja. See oli Askone'il surmaga karistatav kuritegu. Kuid ta võis igal ajal öelda, et on meelitanud mind lõksu kõige puhtamail, patriootlikel kaalutlustel, ja annab mind üles kui keelatud asjadega kaubitseja.»

«Selge.»

«Kuid selles loos oli muudki kui lihtsalt sõna sõna vastu. Pherl nimelt polnud kunagi kuulnud ega osanud kujutleda, mis on videomagnetofon.»

Gorov pahvatas äkki naerma.

«Tõesõna,» kinnitas Ponyets. «Jäme ots oli tema käes. Mina olin täiesti peksupoisi osas. Aga kui ma läbipekstud koera kombel seadsin tema jaoks töökorda muundaja, panin videomagnetofoni aparaadi sisse ja eemaldasin selle järgmisel päeval masinale ülevaatust tehes. Mul oli suurepärane salvestus tema pühapaigast, tema kõige pühamast, kus ta ise, vaene Pherl, käsitseb muundajat selle tippvõimsuses ja ise kaagutab oma esimese kullatüki juures, nagu oleks see muna, mille ta just äsja on munenud.»

«Sa näitasid talle tulemust?»

«Kähe päeva pärast. Vaene rügaja polnud oma eluski näinud kolmemõõtmelisi värvilisi helipilte. Ta väidab, et ta pole ebausklik, aga kui ma eales olen näinud mõnd täiskasvanut nii hirmununa kui tema, siis võid nimetada mind kollanokaks, kel kõrvatagused alles märjad. Kui ma talle rääkisin, et seadsin videomagnetofoni üles linna keskväljakule, ajastades selle töölehakkamise keskpäevale miljonile fanaatilisele askoonlasele vaadata, kes seejärel on valmis teda tükkideks rebima, oli ta poole sekundiga mu põlvede ees, valmis igaks äritehinguks.»

«Kas sa tegid seda?» Gorovi hääles oli tunda allasurutud naeru. «Ma mõtlen, kas sa seadsid videomagnetofoni üles linna keskväljakule?»

«Ei, selleks polnud vajadustki. Ta ostis kõik mu väikesed tehnilised vigurid ja kõik sinu omad ka nii suure hulga tina eest, kui me suudame ara vedada. Sel hetkel ta uskus, et ma olen kõigeks võimeline. Kokkulepe on kirja pandud ja sina saad ühe ärakirja enne, kui ma lähen temaga koos alla. Lihtsalt veel üks ettevaatusabinõu.»

«Kuid sa riivasid tema ego,» sõnas Gorov. «Kas ta hakkab neid vigureid käsutama?»

«Miks mitte? See on ainus moodus oma kaotusi hüvitada ja kui ta sellega raha teeb, paranevad ühtlasi tema uhkusele löödud haavad. Temast saab järgmine Suur Isand — ja parim mees, kellele me võiksime toetuda.»

«Jah,» sõnas Gorov, «see oli hea äri. Ent sul on ebamugav müügitehnika. Pole mingi ime, et sind seminarist välja löödi. Kas sul pole moraalitunnet?»

«Mis on selles imelikku?» küsis Ponyets ükskõikselt. «Sa tead, mida Salvor Hardin ütles moraali kohta.»

VIIES OSA

Printskaupmehed

1.

KAUPM£H£D — . . . Psühholoogilise paratamatusega kasvas Asumi majanduslik kontroll. Kaupmehed muutusid rikkaks ja rikkusega kaasnes võim . . .

Mõnikord unustatakse, et Hober Mallow alustas tavalise kaupmehena. Ialgi ei unustata, et ta lõpetas esimese prints-kaupmehena . . .

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Jorane Sutt asetas hoolikalt maniküüritud sõrmed vastakuti ja sõnas: «See on nagu mõistatus. Tegelikult — ja jäägu see täieliku saladuskatte alla — võib see olla veel üks Hari Sel-doni kriisidest.»

Tema vastas istuv mees otsis oma lühikese Smyrno jaki taskust sigaretipakki. «Ma ei tea sellest midagi, Sutt. Reeglina hakkavad poliitikud kisama «Seldoni kriisist» iga valimiskampaania ajal.»

Sutt naeratas vaevumärgatavalt. «Mina ei organiseeri kam-paaniat, Mellow. Me oleme vastamisi seatud aatomirelvadega ja me ei tea, kust nad tulevad.»

Hober Mallow, Smyrno meisterkaupmees, suitsetas vaikides, peaaegu ükskõikselt. «Jätkake. Kui teil on midagi rohkem öelda, laske tulla.» Mallow ei teinud kunagi seda viga, et pakkus viisakusega üle mõne Asumist pärit inimese suhtes. Ta võis olla võõramaalane, kuid inimene jäi tema jaoks ikka ini-meseks.

Sutt viitas kolmemõõtmelisele tähekaardile laual. Ta õiendas juhtimislülititega ja umbes poolest tosinast tähesüsteemist koosnev kobar lõi punaselt hõõgvele.

«See on Korelli Vabariik,» lausus ta.

Kaubitseja noogutas. «Ma olen seal käinud. Haisev rotiurg! Te võite seda nimetada vabariigiks, kuid iga kord valitakse

Komdooriks keegi Argo perekonnast. Ja kui see teile ei peaks meeldima, siis juhtub teiega midagi.» Ta virildas huuli ja kordas: «Ma olen seal käinud.»

«Kuid teie tulite tagasi, mida ei juhtu just alati. Möödunud aasta jooksul läks kolm Konventsiooni läbi puutumatuks tunnistatud kaubalaeva selle Vabariigi territooriumil kaduma. Ja need laevad olid varustatud kõigi tavaliste tuumalaengutega ja jõuväljakaitsega.»

«Milline oli viimane teade laevadelt?»

«Rutiinne raport. Muud midagi.»

«Mida ütles Korell?»

Suti silmad läiklesid pilkavalt: «Polnud võimalust küsida. Asumi tähtsaim trump terves Perifeerias on tema võimsuse reputatsioon. Kas te mõtlete, et me võime kaotada kolm laeva ja siis neid nende käest küsima minna?»

«Noh, kui lood on nii, kas te ei ütleks mulle siis, mida te minust tahate?»

Jorane Sutt ei raisanud aega emotsioonidele. Linnapea sekretärina oli ta harjunud tagasi tõrjuma opositsioonis olevaid linnanõunikke, tööotsijaid, reformeerijaid ja peast põrunuid, kes väitsid, et nad on lahendanud Hari Seldoni poolt välja töötatud tulevikuajaloo käigu kogu selle ulatuses. Sellise eeltreeningu tõttu läks vaja parajat annust ülbust, et teda rööpast välja lüüa.

Ta sõnas sissejuurdunud kindlusega: «Üks hetk. Kolme laeva kadumine ühes ja samas sektoris ühel ja samal aastal ei saa olla juhus ja aatomienergiat saab võita üksnes veelgi suurema aatomienergia kogusega. Automaatselt kerkib üles küsimus: kui Korellil on aatomirelvad, kust ta neid saab?»

«Kust siis?»

«On kaks alternatiivi. Kas nad konstrueerivad neid ise . . .»

«Mõeldamatu!»

«Täiesti! Teine võimalus on riigireetmine.»

«Arvate?» Mallow' hääl oli külm.

Sekretär ütles rahulikult: «Selles võimaluses pole midagi imelikku. Sellest ajast peale, kui Neli Kuningriiki võtsid vastu Asumi Konventsiooni, on meil tulnud tegelda peaaegu iga rahvuse juures küllalt suurte teisitimõtlejate gruppidega. Igal endisel kuningriigil on oma trooninõudlejad ja oma endised aadlikud, kes ei suuda hästi teeselda armastust Asumi vastu. Mõned neist on võib-olla aktiivseks muutunud.»

Mallow' nägu värvus tumepunaseks. «Ma taipan. On teil mulle midagi ette heita? Mina olen smürnolane.»

«Ma tean. Te olete smürnolane — sündinud Smyrnol, ühes kunagistest Neljast Kuningriigist. Te olete ainult hariduselt Asumi inimene. Sünnilt olete te võõramaalane ja välismaalane. Pole kahtlust, et teie vanaisa oli Anacreoni ja Lorisega pee-

tud sõdade ajal parun, ja kahtlemata võõrandati teie perekonnamõisad, kui Sef Sermak maa ümber jaotas.»

«Ei, Musta Augu nimel, ei! Minu vanaisa oli verivaene kosmosekuli, kes suri, vedades näljapalga eest kivisütt enne Asumi rajamist. Ma ei võlgne vanale režiimile mitte midagi. Kuid ma sündisin Smyrnol ja ma ei häbene ei Smyrno ega smürnolaste pärast, Galaktika nimel. Teie salakavalad vihjed riigireetmisele ei sunni mind hakkama Asumi tallalakkujaks. Võite anda vahistamise käsu või esitada süüdistuse, mul ükskõik.»

«Kulla meisterkaupmees, ma ei hooli elektronigi võrra, kas teie vanaisa oli Smyrno kuningas või kõige vaesem mees planeedil. Ma esitasin oletuse teie sünnipära ja esivanemate kohta selleks, et demonstreerida teile oma täielikku ükskõiksust nende suhtes. Ilmselt ei tabanud te minu mõtet. Lähme nüüd asja juurde tagasi. Teie olete smürnolane. Teie tunnete võõramaalasi. Lisaks olete te kaupmees ja üks parimaid. Te olete käinud Korellil ja te tunnete korelllasi. Teil tuleb minna sinna uuesti.»

Mallow tõmbas sügavalt hinge: «Salakuulajana?»

«Üldsegi mitte. Kaupmehena — kuid hoidke silmad lahti. Kui te suudate teada saada, kust energia tuleb . . . Kuna te olete smürnolane, võiks teile pakkuda huvi asjaolu, et kahel kadumaläinud kaubalaeval olid smürnolastest meeskonnad.»

«Millal ma teele asun?»

«Millal on teie laev selleks valmis?»

«Kuue päeva pärast.»

«Siis asutegi teele kuue päeva pärast. Üksikasju kuulete Admiraliteedis.»

«Just nii!» Kaupmees tõusis, jättis kohmakalt kättpidi jumalaga ja kõndis välja.

Sutt ootas veidi aega, sirutades õrnalt oma sõrmi ja hõõrudes neist .välja pinget, kehitas siis õlgu ja sisenes linnapea kabinetti.

Linnapea lülitas välja visioplaadi ja nõjatus toolikorjule. «Mida teie sellest arvate, Sutt?»

«Temast saaks hea näitleja,» ütles Sutt mõtlikult.

2.

Oli sama päeva õhtu. Jorane Sütti poissmehekorteris Hardin Buildingi kahekümne esimesel korrusel rüüpas Publis Manlio aeglaselt veini. Väike ja habras, vananev Publis Manlio ühendas Asumis

kaht kõrgemat ametikohta. Ta oli linnapea kabineti välisminister ja kõigi teiste väliste päikeste jaoks, välja arvatud Asum ise, lisaks veel peapiiskop, Püha Toiduse hankija, templite ülem ja nii peaaegu lõpmatuseni lisaks veel segaseid, kuid kõlavaid nimetusi.

Manlio lausus: «Kuid ta lubas sul selle kaupmehe välja saata. See on punkt meie arvele.»

«Üsna tähtsusetu,» sõnas Sutt. «Koheselt ei saavuta me sellega midagi. Kogu ettevõte on kõige tahumatumat liiki strateegia, kuna meil puudub võimalus asja lõpuni ette näha. See on ainult köie lahtikerimine hea õnne peale, et kusagil selles on silmus.»

«Tõsi. Ja Mallow on võimekas mees. Mis siis, kui teda ei ole kerge ninapidi vedada?»

«Sellega tuleb riskida. Kui on tegemist riigireetmisega, on asjasse segatud just võimekad mehed. Kui mitte, vajame me võimekat meest tõde kindlaks tegema. Ja Mallow'd jälgitakse. Sinu klaas on tühi.»

«Tänan, aitab. Olen küllalt joonud.»

Sutt täitis oma klaasi ja talus karmatlikult teise murelikku mõtiskelu.

Kuhu tema mõttekäik ka suunatud polnud, äkki see peatus, sest peapiiskop küsis ootamatult: «Sutt, mis õigupoolest lahti on?»

«Ma räägin sulle, Manlio.» Ta õhukesed huuled avanesid. «Me oleme keset Seldoni kriisi.»

Manlio vaatas teda ainiti ja küsis siis õrnalt: «Kust sa seda tead? Kas Seldon ilmutas end jälle Võlvruumis?»

«Nii palju, mu sõber, pole vajagi. Arutleme loogiliselt. Sellest ajast peale kui Galaktikaimpeerium loobus Perifeeriast ja jättis meid omapead, pole meil enne olnud vastast, kellel oleks olnud aatomirelva. Nüüd esmakordselt on meil selline. See näib tähelepanuväärne, isegi kui see osutuks ainukeseks. Kuid seda ta pole. Esimest korda enam kui seitsmekümne aasta jooksul seisame suure sisemise poliitilise kriisi ees. Ma kaldun arvama, et kahe kriisi, sisemise ja välimise, sünkronisatsioon ei jäta mingit kahtlust.»

Manlio silmad ahenesid: «Kui see on kõik, siis pole seda piisavalt. Siiani on olnud kaks Seldoni kriisi ja mõlemal korral ähvardas Asumit hukkumisoht. Kolmas ei saa tulla enne, kui selline hädaoht taas tekib.»

Sutt ei väljendanud mitte millegagi oma kannatamatust. «See hädaoht on tulemas. Iga loll tunneb ara kriisi, kui see saabub. Tõeline teene riigile on selle avastamine juba eos. Vaata, Manlio, me liigume edasi juba etteplaanitud ajaloos. Me teame, et Hari Seldon töötas välja ajaloolise võimalikkuse tuleviku jaoks. Me teame, et ühel päeval peame me uuesti üles ehitama

Galaktikaimpeeriumi. Me teame, et selleks kulub ligikaudu tuhat aastat. Ja me teame, et selles ajavahemikus seisame me vastamisi teatavate kindlate kriisidega.

Esimene kriis saabus viiskümmend aastat pärast Asumi rajamist ja teine kolmkümmend aastat pärast esimest. Viimasest on möödunud peaaegu seitsekümmend viis aastat. On aeg, Manlio, on juba aeg.»

Manlio nühkis ebalevalt oma nina. «Ja sinul on plaan valmis selle kriisiga võitlemiseks?» Sutt noogutas.

«Ja minul tuleb selles oma osa mängida?» jätkas Manlio. Sutt noogutas jälle: «Enne kui võime vastu astuda välisele tmimaohule, peame kodus korra maksma panema. Need kaupmehed . . . »

«Ah!» Peapiiskop tardus ja ta silmavaade muutus teraseks. «Just nimelt. Need kaupmehed. Nad on kasulikud, kuid nad on liiga tugevad — ja liiga iseseisvad. Nad on võõramaalased, hariduse saanud religioonist lahus. Ühelt poolt anname neile teadmised, teiselt poolt kaotame oma võimu nende üle.»

«Kui me suudame tõestada riigireetmise fakti?»

«Kui me suudaksime, oleks rünnak lihtne ja piisav vahend. Kuid sellel pole erilist tähtsust. Isegi kui nende hulgas poleks reetureid, moodustaksid nad ebakindla elemendi meie ühiskonnas. Neid ei ühenda meiega patriotism ega ühine põlvnemine, isegi mitte religioosne aukartus. Nende ilmaliku juhtimise all võivad välimised provintsid, mis Hardini aegadest peale vaatavad meile kui Pühale Planeedile, lahku lüüa.»

«Ma mõistan seda kõike, kuid abinõud . . . »

«Abinõud tuleb rakendada kähku, enne kui Seldoni kriis muutub akuutseks. Kui aatomirelvad on väljaspool ja rahulolematus seespool, võib ülekaal osutuda liiga suureks.» Sutt asetas klaasi, mida ta sõrmede vahel oli keerutanud, lauale. «See jääb ilmselt sinu tööks.»

«Minu?»

«Mina seda teha ei saa. Minu ametikoht pole valitav ja sellel puudub seadusandlik staatus.»

«Linnapea. . . »

«Võimatu. Tema isik on täiesti sobimatu. Ta on energiline üksnes vastutusest möödahiilimises. Aga kui loodaks iseseisev partei, mis võiks ohustada tema tagasivalimist, võib-olla laseks ta siis ennast juhtida.»

«Mul pole mingeid kogemusi praktilise poliitika alal, Sutt.»

«Jäta see minu hooleks. Kes teab, Manlio? Salvor Hardini aegadest peale pole peapiiskopi ja linnapea kohal kunagi olnud üks ja sama isik. See võib juhtuda nüüd, kui sa teed oma töö hästi.»

3.

Linna teises otsas oli Hober Mallow'1 kodusemas õhkkonnas teine kohtumine. Ta oli kaua pealt kuulanud ja sõnas nüüd ettevaatlikult: «Jah, olen kuulnud sinu kampaaniast kaupmeeste esinduse saamiseks linnanõukokku. Aga miks just mina, Twer?».

Jaim Twer, kellel oli kombeks igal sobival või sobimatul hetkel meenutada, et tema kuulub esimesse võõramaalaste gruppi, kes on saanud ilmaliku hariduse Asumis, säras üle näo.

«Ma tean, mida teen,» lausus ta. «Tuleta meelde meie esimest kohtumist möödunud

aastal.»

«Kaupmeeste kokkutulekul.»

«Õigus. Sina juhatasid koosolekut. Sina panid need puna-kaelalised härjad istuma, siis keerasid nad endale ümber sõrme ja kõndisid nendega minema. Ja sina oskad ka Asumi laiade massidega hakkama saada. Sinul on võlu. . . või vähemalt soliidne seiklejakuulsus, mis teeb sama välja.»

«Väga hea,» tähendas Mallow kuivalt. «Aga miks just nüüd?»

«Sellepärast, et nüüd on meil võimalus. Kas sa tead, et haridusminister andis sisse lahkumispalve? See pole veel avalikult teada, aga saab varsti teatavaks.»

«Kust sina seda tead?»

«See pole tähtis,» ta lõi nördinult käega. «Aktivistide Parteis on tekkinud lõhe ja me saame talle kõhe praegu otsa peale teha, nõudes võrdseid õigusi kaupmeestele või pigemini demokraatiat.»

Mallow nõjatus toolikorjule ja põrnitses oma pakse sõrmi. «Uh-uh. Kahju, Twer, ma lähen järgmisel nädalal ärireisile. Pead otsima kellegi teise.»

Twer vahtis teda ainiti: «Ärireisile? Missugusele ärireisile?»

«Ülisalajasele. Kolmekordse A eelisõigusega. Mul oli jutuajamine linnapea isikliku sekretäriga.»

«Madu Suttiga?» Jaim Twer erutus. «Trikk. See kosmose-hulguse värdjas tahab sinust lahti saada. Mallow . . . »

«Pea!» Mallow' käsi langes teise rusikale. «Ara mine põlema. Kui see on trikk, tulen ma ühel päeval tagasi arveid õiendama. Kui ei ole, mängib sinu madu Sutt ennast meile kätte. Kuuled, on tulemas üks Seldoni kriisidest.»

Mallow ootas reaktsiooni, kuid seda ei-tulnud. Twer ainult põrnitses talle otsa. «Mis asi on Seldoni kriis?»

«Galaktika!» plahvatas Mallow vihaselt. «Mida sa küll koolis tegid? Mida sa mõtled selle rumala küsimusega?»

Vanem mees kibrutas kulmu: «Kui sa selgitaksid . . . »

Tekkis pikk paus, siis vajusid Mallow' kulmud alla ja ta jät-

kas aeglaselt: «Ma selgitan. Kui Galaktikaimpeerium hakkas oma äärtest hääbuma ja kui galaktika tipud pöördusid tagasi barbaarsusse ning langesid ara, lõi Hari Seldon oma käputäie psühholoogide koloonia, Asumi, siia kolkasse, keset seda segadust, et me saaksime välja haududa kunsti, teadust ja tehnoloogiat ja moodustada nii Teise Impeeriumi tuumiku.»

«Jah, muidugi . . . »

«Ma pole veel lõpetanud,» ütles kaupmees jahedalt. «Asumi tuleviku kulg sepitseti vastavalt tollal kõrgelt arenenud psühholoogiateadusele ja tingimused korraldati nii, et esile kutsuda seeria kriise, mis meid kõige kiiremini kihutaksid edasi teel tulevase impeeriumi

poole. Iga kriis, iga Seldoni kriis märgib ühte epohhi meie ajaloos. Meie läheneme praegu oma kolmandale kriisile.»

«Muidugi!» Twer kehitas õlgu. «Ma oleksin pidanud mäletama. Kuid minu koolipõlvest on juba palju aega möödas — palju rohkem kui sinul.»

«Jätame selle. Tähtis on, et mind saadetakse selle kriisi arengukoldesse. Pole teada, missuguse saagiga ma tagasi tulen, nõukogu valimised aga toimuvad igal aastal.»

Twer vaatas üles. «Oled sa millegi jälil?»

«Ei ole.»

«On sul mingeid kindlaid plaane?»

«Mitte ühtegi.»

«Noh . . .»

«Hardin ütles kord: «Edu saavutamiseks ei piisa plaanide tegemisest, tuleb osata ka improviseerida.» Ma improviseerin.»

Twer raputas ebalevalt pead ja nad seisid vastakuti, silmitsedes teineteist mõtlikult.

Äkki küsis Mallow täiesti asjalikult: «Kas sa ei tahaks minuga kaasa tulla? Ära pungita silmi. Sa olid kaupmees, enne kui otsustasid, et põnevam on poliitikat teha. Vähemalt olen kuulnud niisugust juttu.»

«Kuhu sa lähed? Ütle mulle seda.»

«Whassalli Lõhe poole. Ma ei saa avaldada midagi täpsemat enne, kui oleme juba teel. Mida sa sellest arvad?»

«Oletagem, et Sutt tahab mind oma silma all hoida.»

«Pole usutav. Kui ta nii väga igatseb minust lahti saada, siis miks mitte ühtlasi ka sinust? Ja lisaks, ükski kaupmees ei lähe teele, kui ta ei saa ise valida endale meeskonda. Mina võtan, keda ise tahan.»

Vanema mehe silmad omandasid kummalise läike. «Hea küll. Ma tulen.» Ta sirutas käe: «See oleks mu esimene reis kolme aasta jooksul.»

Mallow haaras ta käe ja raputas seda. «Hästi! Kõik laabub hästi. Mul tuleb nüüd veel poisid kokku ajada. Sa ju tead, kus «Kauge Täht» dokis on. Ilmuta end homme. Hüvasti.»

4.

Korell on üks neid sageli esinevaid nähtusi ajaloos: vabariik, mille valitsejal on kõik monarhi tunnused, välja arvatud nimetus. Seetõttu nautis see tavalist despotismi, mida ei piiranud ka need kaks mõõdukusele mõjutavat tingimust, mis on omased seaduslikule monarhiale: kuninglik «au» ja õukonna etikett.

Materiaalselt olid lood kehvad. Galaktikaimpeeriumi päevad olid möödas, mille tunnistajaiks olid veel ainult vaikivad mälestustahvlid ja lagunenud ehitised. Asumi päev ei olnud veel saabunud — ja tänu riigi valitseja Komdoor Asper Argo ägedale

otsustavusele, tema rangetele eeskirjadele kaupmeeste suhtes ja veelgi rangemale misjonäride keelustamisele, ei saanudki see eales saabuda.

Kosmodroom ise oli unarusse jäetud ja lagunenud, ja «Kauge Tähe» meeskonna tegi see teadmine morniks. Hallitavad angaarid lõid hallitava atmosfääri ning Jaim Twer kiheles ja tusatses pasjanssi ladudes.

Hober Mallow lausus mõtlikult: «Siin on hea kaubitsemispaik.» Ta vaatas vaikides ainiti vaateavast välja. Esialgu polnud võimalik Korelli kohta palju muud öelda. Reis siia oli möödunud vahejuhtumiteta. Korelli laevastiku eskaader, mis oli välja tormanud, et takistada «Kauget Tähte» süsteemi sisenemast, koosnes tibatillukestest hädistest muistse hiilguse jäänustest ja vaevalt kasutamiskõlblikest kohmakaist laevakoba-kaist. Need olid kartlikult distantsi hoidnud ja hoidsid seda edasi, ja nüüd juba terve nädala olid Mallow' palved koha-liku valitsusega kohtumiseks jäänud rahuldamata.

Mallow kordas: «Siin on head kaubitsemisvõimalused. Seda võiks nimetada uudismaaks.»

Jaim Twer vaatas kannatamatult üles ja viskas kaardid kõrvale: «Mida kuradit sa kavatsed siin peale hakata, Mallow? Meeskond nuriseb, ohvitserid muretsevad, ja mina imestan . . . »

«Imestad? Mille üle?»

«Olukorra üle. Ja sinu üle. Mida sa teed?»

«Ootan.»

Vana kaupmees norsatas ja läks näost punaseks. Ta urises: «Sa talitad mõtlematult, Mallow. Kosmodroomi ümber on valve ja meie pea kohal on laevad. Mis siis, kui nad valmistuvad meid maa sisse pommitama.»

«Nende käsutuses on olnud terve nädal.»

«Võib olla nad ootavad täiendust.» Tweri silmad olid terased ja karmid.

Järsku Mallow istus. «Jah, ka mina olen sellele mõtelnud. See tõstatab kenakese probleemi. Me saabusime siia viperus-

teta, ent see ei pruugi muidugi midagi tähendada, sest ainult kolm laeva enam kui kolmesajast läks möödunud aastal kaotsi. See protsent on madal. Kuid see võib ka tähendada, et nende laevade arv, mis on varustatud tuumalaengutega, on väike, ja et nad ei söanda neid asjatult mängu panna, enne kui nende arv kasvab.

Kuid teisest küljest võib see tähendada, et neil üldse aatomienergia puudub. Või neil on seda, aga nad hoiavad seda peidus hirmust, et me teame midagi. Üks asi muidugi on kaaperdada ekslevaid, kergesti relvastatud kaubalaevu. Teine asi on narritada Asumi akrediteeritud saadikut, kui üksnes tema kohalolu fakt võib tähendada, et Asum on muutunud umbusklikuks. Kombineeri nüüd need . . . »

«Pea, Mallow, pea.» Twer tõstis käed. «Sa ju lausa uputad mind kõnevoolu. Millele sa

sihid? Jäta need vahemärkused.» «Sa pead kuulma neid vahemärkusi, muidu sa ei saa aru, Twer. Me mõlemad ootame. Nemad ei tea, mida ma siin teen, ja mina ei tea, mis neil siin on. Kuid mina olen viletsamas olukorras, sest mina olen üksi, aga nemad on terve maailm — võib-olla aatomienergiaga. Mina ei saa endale lubada nõrgaks muutumist. Kindlasti on see ohtlik. Kindlasti on maa sees auk meid ootamas. Kuid me teadsime seda algusest peale. Mida muud meil üle jääb?»

«Ma ei. . . Kes see siis on?»

Mallow tõstis kannatlikult pilgu ja häälestas vastuvõtjat. Visioplaadilt ergas vastu valveseersandi kivistunud nägu. «Räägi, seersant.»

Seersant ütles: «Vabandust, sir. Mehed on ühele Asumi misjonärile loa andnud laeva tulla.» «Kellele?» Mällow' nägu elustus.

«Misjonärile, sir. Ta vajab kohest hospitaliseerimist, sir . . .»

«Noh, seda läheb vaja rohkem kui ühel, seersant, sellise tüki eest. Käskige meestel asuda lahingukorda.»

Meeskonna ruhv oli peaaegu tühi. Viis minutit pärast käsu saamist olid isegi teenistusest vabad mehed oma relvade juures. Kiirus oli Perifeeria tähtedevahelise ruumi korralagedates piirkondades voorus ja eelkõige paistis kiiruse poolest silma meisterkaupmehe meeskond.

Mallow astus aeglaselt sisse ja vaatas misjonäri hoolikalt üle. Ta silmad libisesid leitnant Tinterile, kes tormi aimates oli võimalikult kaugemale nihkunud, ja valveseersant Demenile, kelle rässakas kuju ohvitseri kõrval seisis.

Meisterkaupmees pöördus Tweri poole ja sõnas lühikese pausi järel mõtlikult: «Kutsu ohvitserid vaikselt siia, Twer, välja arvatud koordineerijad ja trajektooriarvestajad. Mehed peavad jääma oma kohtadele kuni edasiste korraldusteni.» Tekkis viieminutiline paus, mille jooksul Mallow paiskas

jalaga lahti käimlate uksi, vaatas baarileti taha, tõmbas rasked kardinad paksust klaasist akende ette. Pooleks minutiks ta koguni lahkus ruumist ja kui ta tagasi tuli, ümises ta haja-meelselt mingit viisi.

Mehed tulid ridamisi sisse. Twer järgnes neile ja sulges vaikselt ukse.

Mallow küsis tasa: «Esiteks, kes laskis selle mehe ilma minu loata laeva?»

Valveseersant astus ette. Kõigi silmad pöördusid temale. «Vabandust, sir. See polnud keegi konkreetne inimene, see oli teataval määral ühine kokkulepe. Ta on üks meist, võiks öelda, ja need võõramaalased siin . . .»

Mallow katkestas ta jutu järsult: «Teie tunded teevad teile au ja ma mõistan neid. Kas need mehed olid teie alluvuses?»

«Jah, sir.»

«Kui intsident on möödas, lähevad nad nädalaks üksikkartserisse. Teie ise olete samaks

ajavahemikuks vabastatud kõigist ülevaataja kohustustest. Kas saite aru?»

Seersandi ilme ei muutunud, kuid ta õlad vajusid kergelt longu. Ta lausus selgesti: «Jah, sir.» «

«Võite lahkuda. Minge oma kahuripatarei juurde.»

Uks sulgus tema järel. Tõusis kõnekõmin.

Twer katkestas selle: «Milleks selline karistus, Mallow? Te teate, et need korelllased tapavad kinnipüütud misjonärid.»

«Minu käsu vastane tegutsemine on juba iseenesest halb, millised ka iganes oleksid põhjused selle poolt. Mitte keegi ei tohi lahkuda laevast ega siseneda laeva ilma minu loata.»

Leitnant Tinter pomises mässumeelselt: «Seitse, päeva tegevuseta. Nii te distsipliini säilitada ei suuda.»

Mallow lausus jäiselt: «Mina suudan. Ideaalseis tingimusis pole distsipliinil tähtsust. Ma säilitan selle, tulgu või surm. Kus see misjonär on? Tooge ta minu ette.»

Kaupmees võttis istet ja tema ette talutati ettevaatlikult sarlakpunasesse rüütatud mees.

«Mis te nimi on, auväärt isa?»

«Ah?» Sarlakpunases rüüs mees pöördus Mallow' poole terve kehaga. Ta pärani silmis oli tühi pilk ja ta meelekoht oli marraskil. Ta ei olnud sõnagi öelnud ja nii palju kui Mallow märkas, polnud ta ennast eelnevate sündinusse vältel ka liigutanud.

«Teie nimi, auväärne isa?»

Misjonär elavnes äkki palavlikuliselt. Tai käsivarred sirutusid ettepoole nagu valmis embama. «Mu poeg . . . mu lapsed . . . Kaitsku teid alati Galaktika Vaimu käed.»

Twer lähenes, silmad murelikud, hääl käjhe. «Mees on haige. Mallow, käskige ta voodisse viia ja laske tema eest hoolitseda. Ta on raskesti vigastatud.»

Mallow tugev käsivars tõukas ta eemale: «Ärge segage vahele, Twer, või ma saadan teid ruumist välja. Teie nimi, auväärt isa?»

Misjonär pani härdas palves käed risti: «Te olete usklikud inimesed, päästke mind paganate käest.» Sõnad purskusid tal suust. «Päästke mind nende elajate ja vaimupimedate käest, kes minu peale jahti peavad ja kes oma kuritegudega Galaktika Vaimu vaevavad. Mina olen Jord Parma, Anacreoni maailmast. Hariduse sain Asumis; Asumis eneses, mu lapsed. Ma olen Galaktika Vaimu preester, pühendatud kõikidesse müsteeriumidesse ja ma tulin siia sisemise hääle kutsel.» Ta ahmis hingeldades õhku: «Ma olen kannatanud uskmatute käe läbi. Et teie olete Vaimu lapsed, siis, Vaimu nimel, kaitske mind nende eest.

Nende kõneluse katkestas alarmseadise metalselt plärisev hääl:
«Vaenlasel üksused silmapiiril! Ootan informatsiooni!» Kõigi silmad pöördusid

mehaaniliselt üles valjuhääldi poole. Mallow vandus raevukalt. Ta lülitas sisse mikrofoni ja möirgas: «Jätkata valvet! Kõik!»

Siis sammus ta paksude kardinate juurde, mis tema puudutuse peale sahinal kõrvale liikusid, ja heitis sünge pilgu välja. Vaenlase üksused! Neid oli Korelli pööbli näol mitu tuhat meest. Nende llainetav, käratsev mass ümbritses kosmodroomi ühest äärest teiseni ja magneesiumtõrvikute külm-kalgis valguses tungisid kõige eesmised rüsinal ligemale.

«Tinter!» Kaupmees ei pöördunud ümber, kuid ta turi oli punane. «Lülita sisse välisvaljuhääldi ja uuri välja, mida nad tahavad. Küsi, kas nende hulgas leidub legaalne esindaja. Ei mingeid lubadusi ega ähvardusi, või ma tapan su.» Tinter pöördus ja lahkus.

Mallow tundis oma õlal karmi kätt ja lükkas selle kõrvale. See oli Twer. Ta hääl oli vihane sisin Mallow' kõrva ääres: «Sa oled kohustatud selle mehe päästma. Sündsuse ja au säilitamiseks pole teist teed. Ta on pärit Asumist ja lõppude lõpuks, ta on preester. Need metslased väljas . . . Kas sa kuuled mind?»

«Ma kuulen sind, Twer.» Mallow' hääl oli lõikav. «Mul on siin muud teha, kui misjonäre päästa. Ma teen seda, sir, mis mulle meeldib, ning Seldoni ja kogu Galaktika nimel, kui sa püüad mind takistada, rebin su haisva kõri lõhki. Ara tule mu teele ette, Twer, või see on sinu lõpp.»

Ta pöördus ja astus Twerist mööda. «Auväärt Parma! Kas te teadsite, et Konventsiooni kohaselt ei tohi ükski Asumi misjonär astuda Korelli territooriumile?»

Misjonär värises. «Minu kohus on minna sinna, kuhu mind juhatab Vaim, mu poeg. Kui uskmatud keelduvad vaimuval-

gusest, kas pole see mitte tähtsaim märk sellest, et nad seda vajavad?»

«See ei puutu asjasse, auväärne isa. Te olete siin nii Korelli kui ka Asumi seaduste vastaselt. Seaduse nimel ei saa ma teid kaitsta.»

Jälle tõstis misjonär käed. Tema esialgne hämrr/eldus oli kadunud. Kostis laevavälise valjuhääldi kähe, plärisev hääl ja sellele vastuseks vihase inimhordi mühisev kõnevadin. See häältesegu tõi vihaleegi mehe silmadesse.

«Kas te kuulete neid? Miks räägite teie mulle seadusest, inimeste poolt tehtud seadusest? On olemas kõrgemad seadused. Kas polnud see Galaktika Vaim, kes ütles? sa ei pea seisma käed rüpes kaasinimese valude kõrval. Ja kas ta pole ütelnud: nagu sina käitud alandatute ja kaitsetutega, nii peab käituma ka sinuga.

Kas pole sul mitte kahureid? Kas pole sul mittef laeva? Kas ei seisa sinu taga Asum? Ja kas pole sinu kõhal ja kõikjal sinu ümber Vaim, kes valitseb kogu universumit?» Ta vaikis, et hinge tõmmata.

Siis vaikis «Kauge Tähe» väline valjuhääldi ja murelik leit- murelik leitnant Tinter oli tagasi.

«Räägi,» käskis Mallow lühidalt.

«Sir, nad nõuavad Jord Parmat.»

«Ja kui ei saa?»

«On mitmeid ähvardusi, sir. Raske on suurt midagi aru saada. Neid on nii palju, nad näivad kõik päris hullud olevat. Seal on keegi, kes väidab, et ta valitseb seda piirkonda ja et tal on politseivõim, kuid üsna ilmselt pole ta iseenese peremees.»

«Peremees või mitte,» kehitas Mallow õlgu, «ta on seadus. öelge neile, et kui see kuberner või politseinik või mis ta iganes on, tuleb laeva juurde üksinda, võib ta saada auväärt isa Parma.»

Ja äkki oli ta käes püstol. Ta lisas: «Mina ei tea, mis on ülemusele vastuhakkamine. Mul pole selles suhtes kogemusi. Aga kui siin on keegi, kes mõtleb, et võib mind õpetada, siis tahaksin mina vastukaaluks teda õpetada.»

Püstolisuu pöördus aeglaselt ja jäi peatuma Tweril. Pingutusega silenes vana kaupmehe nägu, rusikasse tõmbunud käed lõtvusid ja langesid alla. Ta hakkas nohinal läbi nina hingama.

Tinter lahkus ja viie minuti pärast eraldus rahvahulgast armetu hädine kuju. See lähenes aeglaselt ja kõheldes, ilmselt läbini hirmunud ja ärevil. Kahel korral pöördus ta koguni tagasi ja kaks korda sundisid selle tuhandepäise koletise ähvardused teda uuesti edasi tulema.

«Hüva,» Mallow viibutas püstolit, «Grun ja Upshur, viige ta välja.»

Misjonär karjatas läbilõikavalt. Ta tõstis käed ja ta kangestunud sõrmed sirutusid nagu piigid ülespoole. Laiad käised paljastatid alla langedes ta kõhnad, soonelised käsivarred. Hetkeline tilluke valgusesähvatus tekkis ja kustus kohe. Mallow pilgutas silmi ja viipas uuesti põlglikult.

Misjonäri hääl mühas, kui ta rabeles kahe mehe tugevas haardes: «Neetud olgu reetur, kes jätab kaasinimese kurja ja surma kätte. Muutugu kurdiks kõrvad, mis on kurdid abitu anumistele. Jäägu pimedaks silmad, mis ei näe süütult kannatajat. Langegu igavesse pimedusse hing, mis seltsib pimedusega…»

Twer surus käed kõvasti vastu kõrvu.

Mallow nipsutas oma annihilaatorit ja pani selle ära. «Laiali minna,» ütles ta häält tõstmata, «igaüks oma köhale. Täielik valve kuud tunni jooksul pärast rahvamassi laialiminekut. Kahekordne valve neljakümne kaheksa tunni vältel selle järel. Edasised juhendid saate pärast seda. Twer, tule minuga.»

Nad olid üksi Mallow' eraruumides. Mallow osutas toolile ja Twer istus. Tema jässakas kuju näis kokkuvajununa.

Mallow silmitses teda irooniliselt. «Twer, ma olen pettunud,» sõnas ta. «Kolm aastat poliitikategemist on sind võõrutanud kaupmeeste tavadest. Pea meeles, Asumis võin ma olla demokraat, kuid üksnes türannia on see, mille abil ma suudan juhtida oma laeva nii,

nagu mina seda tahan. Veel mitte kunagi varem pole mul vaja läinud tõsta relva oma meeste vastu ja see poleks ka nüüd vajalik olnud, kui sina poleks läinud üle piiri.

Twer, sul pole mingit ametlikku positsiooni, sa viibid laevas minu kutsel, ja ma suhtun sinusse kui sõbrasse — kui oleme omavahel. Kuid nüüdsest peale olen mina ohvitseride või meeste juuresolekul «sir» ja mitte «Mallow». Ja kui ma annan käsu, tormad sa seda täitma kiiremini kui kolmanda järgu nekrut, või ma lasen su raudu panna ja trümmi visata veelgi kiiremini. Mõistad?»

Partei liider neelatas ja sõnas vastumeelselt: «Palun vabandust.»

«Hüva! Käsi selle peale?»

Tweri lõdvad sõrnted kadusid Mallow' tohutusse kämblasse. Twer sõnas: «Minu motiivid olid head. Raske on saata inimest lintsijate kätte. See võbisevate põlvedega kuberner, või kes ta oli, ei suuda teda päästa. See oli mõrv.»

«Ma ei saa sinna midagi parata. Tõtt-öelda see vahejuhtum lõhnas millegi järele. Kas sa ei märganud?»

«Mida?»

«See kosmodroom asub sügaval keset unist kauget sektsiooni. Äkki üks misjonär põgeneb. Kust? Ta tuleb siia. Kas juhus? Koguneb hiiglasuur rahvasumm. Kust? Lähim linn asub

vähemalt saja miili kaugusel, kuid nemad saabuvad poole tunni jooksul. Kuidas?»

«Kuidas?» kordas Twer kajana.

«Noh, aga kui misjonär toodi siia ja lasti lahti kui peibutis. Meie sõber, auväärne isa Parma, oli üpris segane. Ta/ei paistnud mitte hetkekski olevat täie mõistuse juures.»

«Karm kohtlemine . . . » pomises Twer kibedalt.

«Võib-olla! Aga võib-olla oli mõte selles, et ahvatleda meid rüütellikult ja galantselt seda meest kaitsma. Ta oli siin Korelli ja Asumi seaduste vastaselt. Kui mina oleksin keeldunud teda neile välja andmast, oleks see olnud sõjategevus Korelli vastu ja Asumil poleks mingit legaalset õigust meid kaitsta.»

«See . . . see on üsna otsitud võimalus.»

Valjuhääldi hakkas plärisema ja ennetas Malloiw' vastuse: «Sir, on tulnud ametlik teade.»

«Esitage jalamaid!»

Klõpsatusega ilmus pilusse läikiv silinder. Mallow avas selle ja raputas välja hõbedaga impregneeritud lehekese. Ta silus seda hindavalt pöidla ja sõrme vahel ja ütles: «Teleläkitus otse pealinnast, Komdoori isiklikul kirjutusmater-jalil.»

Ta luges selle silmapilkselt läbi ja naeris lühidalt: «Nii et minu mõte oli siis otsitud?»

Ta viskas lehekese Twerile ja lisas: «Pool tundi pärast misjonäri väljaandmist saame me lõpuks väga viisaka kutse ilmuda tema hiilguse Komdoori jutule — pärast seitsmepäevast eelnevat ootamist. Mina arvan, et me oleme katse edukalt läbi teinud.»

5.

Komdoor Asper oli rahvamees, nagu ta ise ennast nimetas. Tema hõredad hallid juuksed langesid lõdvalt õlgadele, ta särk vajas hädasti keemilist puhastust ja ta rääkis nohisedes läbi nina.

«Siin ei ole mingit suurustlemist, kaupmees Mallow,» lausus ta. «Ei mingit võltsi peitemängu. Minus näete te lihtsalt riigi esimest kodanikku. Seda Komdoor tähendabki ja see on ainus tiitel, mis mul on.»

Ta näis sellest kõigest ülemäära mõnu tundvat. «Tegelikult pean ma seda tõsiasja üheks kõige tugevamaks sidemeks Korelli ja teie rahva vahel. Ma usun, et teie inimesed naudivad neidsamu vabariikliku korra eeliseid, mida meiegi.»

«Just nii, Komdoor,» sõnas Mallow, kellel oli raskusi muige

tagasitõrjumisega. «See asjaolu soodustab igati meie valitsuste vahelist rahu ja sõprust.»

«Ah! Rahu!» Komdoori hõre, hall habe tuksatas ja ta näole ilmus sentimentaalne grimass. «Ma ei usu, et Perifeerias oleks kedagi, kellele rahu oleks nii südamelähedane kui mulle. Ma võin tõemeeli öelda, et sellest ajast peale, kui mina asusin oma ülikuulsa isa jälgedes riiki juhtima, pole valitsevat rahu iialgi murtud. Võib-olla ei peaks ma seda ütlema,» ta köhatas kergelt, «kuid mulle on räägitud, et minu rahvas, õigemini küll mu kaaskodanikud, tunnevad mind kui Väga Armastatud Asperit.»

Mallow' silmad libisesid üle hästikorrastatud aia. Võib-olla jälgisid pikakasvulised mehed, käes kummalise konstruktsiooniga avalõelad relvad, teda praegu kusagilt aia varjatud nurkadest. See oleks mõistetav. Aga aeda ümbritsevaid kõrgeid terastugedega müüre oli ilmselt üsna hiljuti kindlustatud — tõsiasi, mis ei tahtnud hästi kokku sobida selle Väga Armastatud Asperi sõnadega.

Ta lausus: «See on siis minu õnn, et mul on tegemist sellise isikuga nagu teie, Komdoor. Ümberkaudsete maailmade des-pootidel ja monarhidel, kes ei tunnista valgustatud valitsemisviisi, puuduvad tihti omadused, mis muudavad valitseja väga armastatuks.»

«Nagu näiteks?» Komdoori hääles kõlas kahtlusenoot.

«Nagu näiteks hoolitsus oma rahva huvide eest. Teie aga, vastupidi, mõistate neid.»

Nad jalutasid aeglaselt ja Komdoori silmad püsisid kruusa-tatud rajal.

Mallow jätkas leebelt: «Kuni tänaseni on kaubavahetus meie kähe rahva vahel kannatanud kitsenduste tõttu, mida teie valitsus on asetanud meie kaupmeestele. Kindlasti on teile juba ammugi selgeks saanud, et piiramatu kaubavahetus...»

«Vabakaubandus!» pomises Komdoor.

«Noh, siis vabakaubandus. Teile peaks selge olema, et see oleks tulus meile mõlemale. On asju, mida teil on ja mida meie vajame, ja asju, mida meil on ja mida vajate teie. See nõuab ainult vahetamist, et tuua kasvavat jõukust. Valgustatud valitseja, nagu seda olete

teie, rahva sõber, võiksin öelda, rahva liige ei vaja sel teemal üksikasjalikumat loengut. Ma ei kavatse teid detailsemate seletustega solvata.»

«Tõsi! Mulle on see selge. Aga mida näeksite selles teie?» Ta hääl muutus kaeblevalt vinguvaks. «Teie inimesed on alati olnud nii mõistmatud. Mina olen kogu selle kaubanduse poolt, mida meie majandus suudab toetada, kuid mitte teie poolt seatud tingimustel. Mina pole siin ainuperemees.» Ta hääl valjenes: «Ma olen üksnes avaliku arvamuse teener. Minu rahvas ei võta vastu kaupa, mis uhkeldab karmiiapunases ja kullas.»

133

Mallow ajas enese sirgu: «Sunniviisiline religioon?»

«Nii on see kogu aeg tegelikult olnud. Kindlasti mäletate te Askone'i juhtumit kakskümmend aastat tagasi. Alguses müüdi neile mõningaid teie kaupu ja siis nõudsid teie inimesed täielikku vabadust misjonitööks, et kaupu oleks võimalik õigesti käsutada; nõudsid Tervise Templite sisseseadmist. Siis järgnes vaimulike koolide asutamine; kõigile usu teenistuses olijaile autonoomsed õigused, ja mis oli tagajärg? Askone on nüüdseks Asumi süsteemi liige ja Suur Isand ei saa isegi aluspesu omaks nimetada. Oh ei! Oh ei! Iseseisva rahva eneseväärikus ei suudaks seda iial taluda.»

«Mina ei paku teile mitte midagi taolist,» kinnitas Mallow.

«Ei?»

«Ei. Mina olen meisterkaupmees. Minu religioon on raha. Kogu see misjonäride müstika ja hookuspookus häirib mind ja mul on hea meel, et teiegi keeldute seda heaks kiitmast. See näitab, et te kuulute seda tüüpi meeste hulka, kellest ma lugu pean.»

Komdoori naer oli kile ja katkendlik: «Hästi öeldud! Asum oleks pidanud juba varem saatma eiia teie kaliibriga mehe.»

Ta asetas käe sõbralikult kaupmehe kogukale õlale. «Kuid te olete mulle rääkinud vaid poole tõest. Te olete mulle rääkinud, milles konks ei ole. Nüüd rääkige mulle, milles see oli.»

«Ainus konks on, Komdoor, et teid hakkavad koormama tohutud rikkused.»

«Kas tõesti?» nohises Komdoor. «Aga mida ma nende rikkustega peale hakkaksin? Tõeline rikkus on oma rahva armastus. Ja see mul on.»

«Te võite saada mõlemad, sest on võimalik koguda rikkusi ühe käega ja armastust teisega.»

«Noh, see, mu noor sõber, oleks huvitav nähtus, kui see oleks võimalik. Kuidas te seda teostaksite?»

«Oh, üsna mitut moodi. Raskusi pakub ainult valiku tegemine. Võtame näiteks luksusesemed. See asjake siin . . .»

Mallow tõmbas õrnalt ühest sisetaskust välja lameda, läikivast metallist lülidega keti.

«Mis see on?»

«Seda peab demonstreerima. Kas te saate siia kutsuda mõne tütarlapse? Iga noor naine sobib. Lisaks läheb vaja täispikkuses peeglit».

«Hm! Lähme siis majja.»

Komdoor nimetas oma elupaika majaks. Mees rahva hulgast ütleks selle kohta kahtlemata «loss». Mallow' terane pilk leidis selles harukordset sarnasust kindlusega. See oli ehitatud kõrgendikule, kust avanes vaade tervele pealinnale. Ta müürid

olid paksud ja kindlustatud. Lähenemisteed olid valve all ja ehituse arhitektuur näis teenivat kaitse-eesmärke. Just õiget tüüpi elamu, mõtles Mallow hapult, Väga Armastatud Asperi jaoks.

Nende ees seisis nopr tütarlaps. Ta kummardas sügavalt Komdoori ees, kes lausus: «See on üks Komdoora tüdrukuist. Kas ta sobib?»

«Suurepäraselt!»

Komdoor jälgis hoolikalt, kuidas Mallow klõpsas keti umber tüdruku piha ja astus sammu eemale.

Komdoor nohises: «Noh, kas see ongi kõik?»

«Kas te tõmbaksite kardinad ette, Komdoor. Noor daam, kinnise kõrval on väike nupuke. Lükake seda, palun, pisut ülespoole! Ärge kartke, see ei tee haiget.»

Tüdruk tegi nagu kästud, tõmbas sügavalt hinge, vaatas oma kätele ja ahmis üllatusest õhku: «Oh!»

Pihast peale oli ta nagu kastunud kahvatusse, heiklevate värvide voolavasse sädelusse, mis tema pea köhal moodustas läbipaistva tule sähviva krooni. Nagu oleks keegi taevast alla toonud virmalised ja vorminud neist rüü.

Tüdruk astus peegli ette ja vahtis end lummatuna.

«Võtke ka see.» Mallow ulatas talle tuhmidest kivikestest kaelakee. «Pange kee endale kaela.»

Tüdruk tegi nagu kästud ja iga kivike, mis sattus kiirgus-välja, muutus iseseisvaks leegiks, mis loitles ja säras karmiin-punasena ja kuldsena.

«Mida te sellest arvate?» küsis Mallow tüdrukult.

Tüdruk ei vastanud, kuid ta silmist kiirgas vaimustus. Komdoor viipas käega, tütarlaps lükkas vastu tahtmist nupukese alla ja hiilgus kustus. Tüdruk lahkus.

«See kuulub teile, Komdoor,» sõnas Mallow, «Komdoora jaoks. Pidage seda väikeseks kingituseks Asumilt.»

«Hm-hm.».. Komdoor pööras vööd ja käelakeed peos ringi nagu hindaks nende kaalu. «Kuidas seda tehakse?»

Mallow kehitas õlgu. «See on küsimus meie tehnilistele ekspertidele. Kuid see töötab teie jaoks ilma, pange tähele, ilma preestrite abita.»

«Noh, lõpuks on need ainult naiste nipsasjakesed. Mida nendega teha saab? Kuidas need raha sisse toovad?»

«Teil on ballid, vastuvõtud, banketid — seda liiki asjad?»

«Oo, jaa..»

«Kas te taipate, mida naised maksaksid niisuguste juveelide eest? Kümme tuhat vähemalt.»

Komdoori näis niisugune summa jahmatavat: «Ah!»

«Ja kuna selle eseme tuumalaengust ei piisa enamaks kui kuueks kuuks, siis osutub vajalikuks selle sagedane uuendamine. Me võiksime teile neid müüa nii palju, kui soovite,

sepisraua vastu tuhande rahaühiku väärtuses. Seega on teie käsu üheksasada protsenti.»

Komdoor näppis oma habet ja näis olevat hõivatud aukartustäratavaist arvutusist: «Galaktika päralt, kuidas aadlisoost lesed võitlevad nende pärast. Ma hoiaksin tagavara väikese ja laseksin neil enampakkumise teel osta. Muidugi, nad ei tohiks teada saada, et mina isiklikult . . .»

Mallow lausus: «Me võiksime selgitada, kuidas töötavad fiktiivsed korporatsioonid, kui te soovite. Läheme nüüd edasi ja võtame näiteks meie majapidamismasinate komplekti. Meil on kokkupandavad ahjud, mis küpsetavad kõige vintskema liha soovitud pehmuseni kähe minutiga. Meil on noad, mis ei vaja teritamist. Meil on täielik pesupesemisvarustus, mille võib paigutada tillukesse seinakappi ja mis töötab täiesti automatiseeritult. Samasugused nõudepesemismasinad. Samasugused põrandaküürijad, mööblipoleerijad, tolmusadestajad, valgustus-seadmed — kõik, mida soovite. Mõelge oma kasvavale populaarsusele, kui te muudate need oma rahvale kättesaadavaiks. Mõelge oma maise vara kasvavale kogusele, kui see valitsuse monopolina on kättesaadav üheksäsajaprotsendilise kasumiga. See on mitmekordselt väärt seda raha, mida nemad välja annavad, ja nad ei pruugr teada, mida teie nende eest maksate. Ja, pange tähele, mitte ükski neist masinaist ei vaja preestri järelevalvet. Kõik oleksid õnnelikud.»

«Näib, et kõik, välja arvatud teie. Mida teie sellest saate?»

«Just seda, mida saab iga kaupmees. Asumi seaduse järgi. Minu mehed ja mina saame poole tulust, mis me sisse kasseerime. Teie lihtsalt ostke kõik ara, mis ma teile pakun, ja me mõlemad teenime üsna hästi, üsna hästi.»

Komdoor nautis omi mõtteid. «Mida te selle eest õieti tahtsite? Rauda?»

«Rauda ja kivisütt ja boksiiti. Ka tubakat, pipart, magneesiumi, kõva puitu. Mitte midagi sellist, mida teil ei jätkuks piisavalt.»

«See kõlab hästi.»

«Seda arvan minagi. Ja veel üks asi, Komdoor. Ma võiksin teie tehaste seadmed uuendada.»

«Kuidas nii?»

«Noh, võtame näiteks teiö valukojad. Mul on olemas väikesed käepärased masinad, mis vähendaksid terasevalu tootmiskulu ühe protsendini, võrreldes seniste näitajatega. Te võik-site hinda alandada poole võrra ja ikkagi jagaksite tootjatega äärmiselt rasvase kasumi. Kinnitan teile, et võin täpselt näidata, mida ma mõtlen, kui te lubate mul seda

demonstreerida. Kas teil siin linnas juhtub olema mõni terasevalukoda? See ei võtaks kaua aega.»

136

«Seda võib korraldada, kaupmees Mallow. Kuid homme, homme. Kas te ei einetaks meiega täna õhtul?»

«Minu mehed . . . » alustas Mallow.

«Las nad tulevad kõik,» sõnas Komdoor uhkeldades. «Meie rahvaste sümboolne sõbralik liit. See annaks meile võimaluse edasiseks sõbralikuks vestluseks. Kuid pidage meeles üht,» ta nägu venis pikaks ja muutus karmiks, «ei mingit religiooni. Ärge mõelge, et see on sissepääsupilu teie misjonäridele.»

«Komdoor,» sõnas Mallow kuivalt, «ma annan teile oma sõna, et religioon lõikaks ara minu kasumid.»

«Siis oleks see praeguseks kõik. Teid saadetakse tagasi teie laevale.»

6.

Komdoora oli oma abikaasast tunduvalt noorem. Ta nägu oli kahvatu ja jäik, ta mustad juuksed olid siledalt taha kammitud. Tema hääl oli salvav. «Kas sa oled omadega täiesti läbi, mu armuline ja üllas abikaasa? Täiesti, täiesti läbi? Ma oletan, et ma võiksin minna isegi aeda, kui ma seda praegu sooviksin.»

«Milleks dramatiseerida, Licia, kallis,» sõnas Komdoor mahedalt. «Noormees tuleb täna õhtul meile lõunasöögile ja sa võid temaga rääkida kõigest, mida soovid, lisaks avaneb sulle meeldiv võimalus kuulata kõike, mida mina ütlen. Kusagil majas tuleb korda seada ruum tema meeste jaoks. Tähed tõotavad, et neid saab olema arvult vähe.»

«Kõige tõenäosemalt on nad suured õgardid, kes söövad liha loomaveerandite kaupa ja joovad veini aamide kaupa. Ja sa oigad kaks ööd tagantjärele, kui kulusid kokku võtad.»

«Noh, võib-olla ma ei oiga. Sinu kartustest hoolimata peab lõuna olema rikkalik.»

«Oh, ma mõistan.» Naine vaatas teda halvakspanuga. «Sa oled nende barbaritega väga sõbralik. Kas võib-olla sellepärast polnud minul luba teie vestlusest osa võtta. Võib-olla sinu pisike, kiprunud hingeke sepitseb salaja pöördumist minu isa vastu.»

«Sugugi mitte.»

«Jah, arvatavasti peaksin ma sind uskuma, eks ju? Kui iial mõni vaene naine on ohvriks toodud poliitikale, sundides ta vastumeelsesse abiellu, siis olen see mina. Mina oleksin võinud valida sobivama mehe oma kodumaailma kitsastelt poristelt tänavatelt.»

«Noh, ma võin teile midagi öelda, mileedi. Võib-olla saate

nautida tagasipöördumist oma kodumaailma. Sooviksin ainult säilitada suveniirina seda osa teist, millega olen enim tuttav —, ma võiksin teil enne lasta keele suust lõigata. Jaa,» ta kallutas aru pidades oma pea viltu, «ja et anda viimast lihvi teie ilule, ka teie kõrvad ja ninaotsa.»

«Te ei julgeks, te mopsikoer. Minu isa pihustaks teie mängurahva meteoriiditolmuks. Tegelikult, ta võiks seda igal juhul teha, kui ma talle räägiksin, et teie võõrustate neid barbareid.»

«Hm. Noh, pole vaja ähvardada. Teil on vabad käed sellele mehele täna õhtul küsimusi esitada. Vahepeal, madam, hoidke oma lobisev suu kinni.»

«Teie käsu peale?»

«Võtke see siin ja olge vait.»

Kett oli ümber naise piha ja kaelakee ümber tema kaela. Mees lükkas ise nupukest ja astus tagasi.

Komdoora ahmis õhku ja sirutas kangelt välja oma käed. Ta sõrmitses õrnalt kaelakeed ja ahhetas.

Komdoor hõõrus rahuldustundes käsi ja lausus: «Te võite seda kanda täna õhtul ja ma hangin teile neid rohkemgi. Nüüd olge vait.»

Komdoora oli vait.

7.

Jaim Twer niheles ja sahistas jalgadega. Ta küsis: «Mis teid paneb nägu krimpsutama?»

Hober Mallow tõusis oma mõtisklusist pinnale. «On mu nägu krimpsus? See ei pea nii olema.»

«Midagi pidi eile juhtuma, ma mõtlen pärast seda peosööki.» Äkilise veendumusega ta lisas: «Mallow, meil on raskusi?»

«Raskusi? Ei. Vastupidi. Tegelikult olen ma mehe seisukorras, kes paiskub kogu oma raskusega vastu ust ja leiab, et see polegi kinni. Meie pääseme sellesse valukotta liiga kergesti.»

«Sa kahtlustad lõksu?»

«Oh, Seldoni pärast, ara ole melodramaatiline.» Mallow neelas alla oma kannatamatuse ja lisas: «See kerge sissepääs tähendab lihtsalt, et seal ei ole midagi näha.»

«Aatomienergia?» mõtiskles Twer kuuldavalt. «Siin Korellil pole mingit jälge aatomienergeetikast ja oleks ääretult raske maskeerida selle fundamentaalse tehnoloogia kõiki ilminguid.»

«Mitte juhul, kui sellega on alles algust tehtud, Twer, ja

kui seda käsutatakse sõjamajanduses. Te leiate seda üksnes laevatehastes ja valukodades.»

«Tähendab, kui me seda ei leia, siis . . .»

«Siis neil seda ei ole — või nad ei näita seda. Viska kulli ja kirja ning mõistata.»

Twer raputas pead. «Ma soovin, et oleksin eile olnud sinuga kaasas.»

«Mina ka,» lausus Mallow jäigalt. «Mul pole midagi moraalse toetuse vastu. Õnnetuseks oli Komdoor see, kes dikteeris kohtumistingimused, mitte mina. Ja see seal väljas näib olevat kuninglik maaliikur, mis viib meid valukotta. Kas sinu masina-vigurid on valmis?»

«Kõik.»

8.

Valukoda oli suur ja levitas kõdulehka, mida pealiskaudne korrastamine ei suutnud täiesti kaotada. Ruum oli nüüd tühi ja seal valitses ebaloomulik vaikus — harjumatu võõrustaja Komdoorile ja tema õukonnale.

Hoogsa kaarega tõstis Mallow teraselehe kahe toendi vahele. Twer ulatas talle tinaümbrises instrumendi, mille nahkse kattega pideme ta pihku haaras.

«See instrument on ohtlik,» sõnas Mallow, «aga niisama ohtlik on tavaline metallisaag. Hoidke ainult sõrmed eemale.»

Samaaegselt libistas ta riista põiki üle teraselehe, mis vaikselt ja viivitamatult kaheks tükiks langes.

Kõik hüppasid korraga eemale ja Mallow puhkes naerma. Ta tõstis ühe pooltest üles ja toetas selle vastu oma põlve. «Te võite reguleerida lõike sügavuse sajandiku tolli täpsusega ja kahe tolli paksuse lehe lõikab see läbi niisama kergesti nagu selle siin. Kui teil on paksus täpselt arvestatud, võite lehe asetada puust alusele ja tükeldada selle puule ainsaski kriimustust jätmata.»

Iga lause ajal aatomikäärid liikusid ja nagu peitliga eemaldatud terasetükk lendas läbi ruumi.

«See on terase lõikamine,» seletas ta.

Ta ulatas käärid Twerile tagasi. «Või võtame plaadi. Te tahate vähendada teraselehe paksust, siluda maha mõnda konarust, eemaldada roostet. Vaadake!»

Õhukesed, läbipaistvad metallilaastud lendasid teraseplaadilt kuue tolli, siis kaheksa tolli, siis kaheteistkümne tolli laiuste kaartena.

«Või puurida? Kõik toimub samal printsiibil.» Kõik olid nüüd kobaras tema ümber. See võinuks olla mustkunstniku etendus või vodevillistseen. Komdoor Asper sõrmitses terasetükikesi. Valitsuse kõrged ametnikud tõusid varvastele, vaatasid üle eesseisjate õlgade ja sosistasid omavahel, sel ajal kui Mallow puuris tollipaksusse teraseplaati puhtaid ilusaid

ümmargusi augukesi.
«Veel ainult üks demonstratsioon. Tooge mulle kaks lühikest torujuppi.»
Keegi auväärt kojaülem sööstis käsku täitma]a määris ara oma käed nagu mõni harilik mustatööline.
Mallow asetas torujupid püsti, eemaldas üheainsa kaanloi-kega kummagi otsast tüki ja pani siis torud otsakuti, värske lõikekoht vastu värsket lõikekohta.
Ja nüüd oli torusid üksainus! Absoluutselt siledad toruotsad ühinesid ja moodustasid uue terviku.
Mallow heitis pilgu pealtvaatajatele, tahtis midagi ütelda, kuid juba esimene sõna takerdus ta suus. Ta tundis, kuidas teda valdas sügav erutus.
Selles segaduses oli Komdoori isiklik ihukaitse trüginud esiritta ja esimest korda seisis Mallow küllalt lahedal, et vaadata põhjalikumalt nende salapäraseid käsirelvi.
Need olid aatomirelvad! Selles ei saanud olla mingit kahtlust; lõhkekuulide kasutamine oli niisuguse toru puhul võimatu. Kuid see ei olnud asja tuum. See polnud üldse peamine.
Nende relvade päradele oli sügavalt inkrusteeritud kosmoselaeva ja päikese kujutis.

. .

Samasuguse kujutisega olid märgistatud kõik originaalse entsüklopeedia suured köited, entsüklopeedia, mida Asum oh alustanud, aga polnud veel jõudnud lõpetada.
Seesama kujutis, mis oli vapina kaunistanud Galaktikaimpeeriumi lippu läbi aastatuhandete.
Mallow' jutt voolas edasi tema mõtete vahelt ja ümbert: «Kontrollige toru! See on ühes tükis. Muidugi mitte perfektne. Ühendamist ei peaks tegema käsitsi.»
Silmamoondused võisid nüüd lõppeda. Mallow oh leidnud selle, mida oli otsinud. Vaimusilma ees oli tal ainult uks pilt — kuldne kera oma stiliseeritud kiirtega ja kaldu selle peal sigarikujuline kosmoselaev.
Impeeriumi «Kosmoselaev ja Päike»!
Impeerium! Sõnad pöörlesid ta peas. Möödunud oli poolteist sajandit, kuid Impeerium eksisteeris ikka veel kusagil Galaktika sügavuses. Ja ta kerkis jälle esile, ilmus välja siia, Perifeeriasse.
Mallow naeratas!

9.

«Kauge Täht» oli juba kaks päeva teel olnud, kui Hober Mallow oma eraruumides vanemleitnant Drawtile ümbriku, mikrofilmirulli ja hõbedase sferoidi üle andis.
«Praegusest hetkest arvates tunni aja pärast, leitnant, olete teie «Kauge Tähe» tegelik kapten kuni minu tagasitulekuni. . . või alatiseks.»
Drawt tegi katset püsti tõusta, kuid Mallow sundis ta käskiva viipega istuma.
«Vaikige ja kuulake. Ümbrik sisaldab selle planeedi täpsed koordinaadid, kuhu te peate minema. Seal ootate mind kaks kuud. Kui Asum teid enne kahe kuu möödumist välja peilib,

on mikrofilm reisi aruanne. Ent kui,» ta hääl oli sünge, «kui ma kähe kuu pärast välja ei ilmu ja Asumi laevad teie asukohta kindlaks ei määra, jätkake reisi planeedile Terminus ja andke aruandena üle ajakapsel. On see teile arusaadav?»

«Jah, sir.»

«Mitte mingil ajal ega mitte mingil juhul ei tohi teie ega ükski teie meestest omalt poolt minu ametlikule aruandele midagi lisada.»

«Kui meilt küsitakse, sir?»

«Siis te ei tea midagi.»

«Jah, sir.»

Keskustelu oli lõppenud ja viiskümmend minutit hiljem tõukus päästepaat «Kauge Tähe» pardast kergelt lahti.

10.

Onum Barr oli vana mees, liiga vana, et hirmu tunda. Viimastest rahutustest peale oli ta elanud üksinda aaremaal nende väheste raamatutega, mis ta oli varemeist päästnud. Tal polnud midagi, mille kaotamist võinuks karta, kõige vähem tegid talle muret tema elu kulunud jäänused, ja nii astus ta sissetungijale vastu ilma orjaliku alandlikkuseta.

«Teie uks oli lahti,» selgitas võõras.

Ta hääldus oli hakitud ja käre ning Barrile ei jäänud märkamata võõrapärane sinkjast terasest käsirelv ta puusal. Väikese toa poolhämarikus nägi Barr meest ümbritseva jõuvälja helendust.

Ta sõnas väsinult; «Pole mingit põhjust seda lukus hoida. Kas te soovite minult midagi?»

«Jah.» Võõras jäi keset tuba seisma. Ta oli suur, nii pikkuse kui kaalu poolest. «Teie maja on siinkandis ainuke.»

«See on mahajäetud paik,» nõustus Barr, «aga ida pool on üks linn. Ma võin teile teed juhatada.»

«Hiljem. Tohin ma istuda?»

«Kui need toolid teid kannatavad,» lausus vanamees tõsiselt. Need olid ka vanad. Reliikviad nooruspäevist.

Võõras ütles: «Mu nimi on Hober Mallow. Ma tulen ühest kaugest provintsist.»

Barr noogutas ja naeratas. «Teie keel reetis teid juba ammu. Mina olen Onum Barr Siwennalt — ja kunagi Impeeriumi patriits.»

«See siis on ikka Siwenna. Mul olid ainult vanad kaardid, mille järgi orienteeruda.»

«Need peavad tõesti vanad olema, kui te pole kindel tähtede asukohas.»

Barr istus täiesti vaikselt, vastasistuja aga jäi mõttesse. Barr märkas, et aatomijõuväli oli mehe ümbert kadunud, ja möönis iseendale kuivalt, et ju siis tema isik ei paistnud võõrale ohtlik.

Ta ütles: «Mu maja on vaene ja mu tagavarad vähesed. Ma võin teiega jagada seda, mis mul on, kui teie kõht talub musta leiba ja kuivatatud maisiteri.»

«Ei, ma olen söönud ja ma ei saa jääda. Ma vajan ainult informatsiooni, kuidas pääseda valitsuskeskusse.»

«See pole raske ja ehkki ma olen vaene, ei tee see mind vaesemaks. Kas te mõtlete planeedi või Impeeriumi sektori pealinna?»

Noormehe silmad ahenesid. «Kas need kaks ei ole siis identsed? Kas see pole Siwenna?»

Vana patriits noogutas aeglaselt: «Siwenna küll. Aga Siwenna ei ole enam Normanni sektori pealinn. Teie vana kaart on teid ikkagi alt vedanud. Tähed ei pruugi sajandite jooksul muutuda, aga poliitilised piirid on liiga liikuvad.»

«See on paha. Tegelikult on see väga paha. Kas see uus pealinn on väga kaugel?»

«See on Orsha II-sel, kahekümne parseki kaugusel. Teie kaart juhatab teid. Kui vana see on?» «Sada viiskümmend aastat.»

«Nii vana?» Vanamees ohkas. «Ajalugu on sellest ajast peale olnud sündmusterohke. Kas te teate sellest midagi?»

Mallow raputas aeglaselt pead.

Barr sõnas: «Te olete õnnelik. Provintside jaoks on see periood olnud kuri, välja arvatud Stannell VI valitsemisaeg, ja tema suri viiskümmend aastat tagasi. Sellest ajast peale pole muud kui mäss ja häving, häving ja mäss.» Barr küsis ene-

selt, kas ta ehk pole muutunud liialt jutukaks. Elu siin oli nii üksildane ja tal oli nii vähe juhust inimestega rääkida.

Mallow ütles äkilise teravusega: «Häving, mis? Teie jutust paistab, nagu oleksid provintsid vaesustunud.»

«Absoluutse skaala järgi võib-olla mitte. Kahekümne viie esimese järgu planeedi füüsikaliste ressursside ammendamine võtab palju aega. Ent siiski oleme me möödunud sajandi jõukusega võrreldes pika sammu mäest alla astunud — ja veel pole pöördepunkti näha, veel mitte. Miks see kõik teile nii suurt huvi pakub, noormees? Te olete ärevil ja teie silmad säravad!»

Kaupmees pidi äärepealt punastama, kui need tuhmunud silmad liiga sügavale tema omadesse vaatasid ja naeratasid selle üle, mida nad nägid.

Ta ütles: «Vaadake, ma olen kaupmees Galaktika ääremailt. Minu kätte on sattunud mõned vanad kaardid ja ma olen teel, et avada uusi turge. Loomulikult häirib mind jutt vaesestunud provintsidest. Pole võimalik saada raha maailmast, kus seda ei ole. Kuidas on näiteks lood Siwennaga?»

Vanamees kummardus ettepoole: «Ma ei oska öelda. Võibolla on seda veelgi. Kas teie

olete kaupmees? Te näete rohkem sõjamehe moodi välja. Te hoiate oma käe relva ligidal ja teie lõual on arm.»

Mallow nõksatas peaga. «Seal, kust mina tulen, ei või seadusele eriti loota. Võitlus ja armid kuuluvad kaupmehekutse juurde. Kuid võitlus on kasulik üksnes siis, kui selle tagatipus on raha, ja kui ma saan seda hankida ilma võitluseta — seda mõnusam. Küsimus on, kas ma leian siit küllalt raha, et see tasuks võitlemist? Pigem usun, et leian siit küllalt kergesti võimaluse võidelda.»

«Küllalt kergesti,» nõustus Barr. «Te võiksite ühineda Wiscardi väeriismetega Punastel Tähtedel. Kuigi ma ei tea, kas oleks õigem nimetada nende tegevust võitlemiseks või piraatluseks. Või te võiksite ühineda meie praeguse armulise asekuningaga, kes on armuline mõrvates, rüüstates ja röövides poisikesest Imperaatorilt saadud loa põhjal.» Patriitsi kõhnad põsed värvusid punaseks. Ta silmad sulgusid ja avanesid sej-järel, terased nagu linnul.

«Te ei suhtu asekuningasse just eriti sõbralikult, patriits Barr,» ütles Mallow. «Mis siis, kui mina olen üks tema sala-kuulajaist?»

«Mis sest, kui te oletegi,» lausus Barr kibestunult. «Mida on teil võtta?» Ta viipas närbunud käega laguneva härrasmaja lagedale sisemusele.

«Teie elu.»

«See lahkuks minust küllalt kergesti. Olen juba elanud viis aastat ülearu. Kuid te ei ole asekuninga mehi. Kui te oleksite,

võib-olla sunniks mu enesealalhoiuinstinkt mind siis suud pidama.»

«Kust te teate?»

Vanamees kõhistas naerda. «Te näite kahtlevat. Vean kihla, et te mõtlete, et ma püüan teid meelitada valitsust maha tegema. Ei, ei. Minu jaoks on poliitika minevik.»

«Poliitika minevik? Kas inimesele võib sellest kunagi saada minevik? Sõnad, mida te käsutasite, et kirjeldada asekuningat — mis need olidki? Mõrvad, rüüstamine, ja muu samas vaimus. See ei kõlanud teie suust kuigi objektiivsena. Mitte päriselt. Mitte nii, nagu oleksite te poliitikast üle kasvanud.»

Vanamees kehitas õlgu. «Mälestused salvavad, kui nad tulevad äkki. Kuulake! Otsustage ise! Kui Siwenna oli provintsi pealinn, olin mina aadlik ja senati liige. Minu perekond oli vana ja austatud. Üks minu vaarvaarisasid oli. . . Oh, pole tähtis. Mineviku hiilgus on vilets toidus.»

«Tähendab,» sõnas Mallow, «siin oli kodusõda või revolutsioon.»

Barri nägu pilvines. «Kodusõjad on neil mandunud päevil kroonilised, kuid Siwenna on end neist eemal hoidnud. Stannell VI valitsemisajal saavutas ta p'eaaegu oma iidse jõukuse. Kuid järgnesid nõrgad valitsejad ja nõrgad valitsejad tähendavad tugevaid asevalitsejaid.

Meie viimane asekuningas — seesama Wiscard, kelle väeriismed elatuvad röövimisest Punaste Tähtede keskel — sihtis Imperaatori purpurkuube. Tema polnud esimene, kes seda ihaldas. Ja kui see oleks tal õnnestunud, poleks ta olnud esimene, kel see õnnestus.

Kuid teda seiras ebaõnn, sest kui Imperaatori admiral lähenes provintsile oma laevastiku eesotsas, tõstis Siwenna ise mässu oma mässulise asekuninga vastu.» Ta jäi kurvalt vait.

Mallow tundis, et ta lihased on pingul, ja ta lõdvestus pikkamööda. «Palun jätkake, sir.»

«Tänan teid,» lausus Barr väsinult. «On väga lahke teist vanamehe tuju tõsta. Nad hakkasid mässama või peaksin ma ütlema — meie hakkasime mässama, sest mina olin üks väiksemaist juhtidest. Wiscard lahkus Siwennalt ning Imperaatorile igakülgset lojaalsust ilmutav planeet ja koos sellega provints olid avatud admiralile. Miks me seda tegime, seda ma kindlasti ei tea öelda. Võib olla tundsime lojaalsust sümboli vastu, kui mitte Imperaatori isiku vastu, kes oli julm ja tige laps. Võib olla kartsime me piiramiskoledusi.»

«Noh?» sundis Mallow teda õrnalt tagant.

«Noh,» tuli kibe vastus, «see ei sobinud admiralile. Ta ihkas mässava provintsi vallutaja kuulsust ja tema mehed ihkasid sõjasaaki, mida niisugune vallutamine kaasa toob. Niisiis sel ajal, kui kõik inimesed olid kogunenud suurtesse linnadesse ning hurraahüüetega tervitasid Imperaatorit ja admirali, hõivas

viimane kõik sõjaväekeskused ja andis siis käsu kogu rahvastiku aatomilaengutega maalt pühkida.»

«Millisel ettekäändel?»

«Ettekäändel, et nad olid mässu tõstnud oma Imperaatori poolt ametisse pühitsetud asekuninga vastu. Ja Admiralist sai uus asekuningas kuu aega kestnud massimõrvade ja rüüstamiste järel. Mul oli kuus poega. Viis surid — mitut moodi. Mul oli tütar. Ma loodan, et ta lõpuks suri. Mina pääsesin, sest ma olin vana. Ma tulin siia, liiga vana, et anda meie asekuningale põhjust muretsemiseks.» Ta laskis oma halli pea longu. «Nad ei jätnud mulle midagi, sest mina olin aidanud välja ajada mässulist kuberneri ja sellega võtnud admiralilt selle au ja hiilguse.»

Mallow istus vaikides ja ootas. Siis küsis ta tasa: «Mis sai teie kuuendast pojast?»

«Ah?» Barr naeratas hapult. «Tema on väljaspool ohtu, sest tema läks admirali poole üle tavalise sõdurina ja võõra nime all. Ta on kahurväelane asekuninga isiklikus laevastikus. Oh, ei. Ma näen teie silmi. Ta ei ole nurjatu poeg. Ta külastab mind, kui saab, ja annab mulle, mida tal võimalik anda. Tema hoiab mind elus. Ühel päeval variseb meie suur ja kuulsusrikas asekuningas põrmu ja see on minu poeg, kes ta hukkab.»

«Ja seda räägite te võhivõõrale? Te ju ohustate oma poega.»

«Ei. Ma aitan teda, suunates kõhale uue vaenlase. Ja kui ma oleksin asekuninga sõber, nagu ma olen tema -vaenlane, ma soovitaksin talle avakosmos täis lükkida laevu kuni

Galaktika äärmiste piirideni.»

«Kas seal siis ei ole laevu?»

«Kas te nägite mõnd? Kas mingid kosmosevalvurid küsitlesid teid siia sisenemisel? Et laevu on küllalt vähe ja piiriprovintsides on oma jagu intriige ja õelust, ei jätku ühtegi üle-arust laeva metsistunud välispäikeste valvamiseks. Ükski oht ei ähvardanud meid Galaktika lahkulöönud äärealadelt — kuni tulite teie.»

«Mina? Mina ei kujuta enesest mingit ohtu.»

«Pärast teid tuleb neid rohkem.»

Mallow raputas aeglaselt pead. «Ma ei ole kindel, kas ma teid mõistan.»

«Kuulake!» Vanamehe hääles kõlas palavikuline noot. «Ma tundsin teid ara kui te sisse tulite. Teie keha ümber on jõuväli, või oli kui ma teid esmalt silmasin.»

Kõhklevale vaikusele järgnes mööndus: «Jah, oli.»

«Hästi. See oli viga, kuid te ei teadnud seda. Aga on olemas asju, mida mina tean. Praegusel mandumisajastul pole moes olla teadlane. Sündmused kihutavad ja vilksavad mööda ja kes ei suuda hoovuse vastu võidelda, aatomirelv peos, pühitakse minema nagu mindki. Aga ma olin teadlane ja ma tean,

et kogu aatomiajaloo jooksul pole leiutatud mingit kaasaskantavat jõuvälja. Meil on jõuvälju, mis kaitsevad linna või isegi laevu, kuid mitte ühte ainukest inimest.»

«Ah nii?» Mallow torutas alahuult. «Ja mida te sellest järeldate?»

«Läbi maailmaruumi on imbunud jutud. Need rändavad kummalisi radu ja moonduvad iga parsekiga, kuid kui mina olin noor, saabus üks väike laev imelike meestega pardal, kes ei tundnud meie tavasid ega osanud öelda, kust nad tulevad. Nad rääkisid maagidest Galaktika piirimail, võlureist, kes hiilgavad pimeduses, kes lendavad abivahenditeta läbi õhu ja keda relvad ei taba.

Me naersime. Ka mina naersin. Ma olin selle unustanud kuni tänase päevani. Kuid teie hiilgate pimeduses ja ma ei usu, et minu annihilaator, kui mul see oleks, teid haavaks, öelge mulle, kas te saate lennata läbi õhu sellisena, nagu te siin praegu istute?»

Mallow sõnas rahulikult: «Mina ei suuda midagi niisugust teha.»

Barr naeratas: «Ma olen vastusega rahul. Ma ei kuula oma külalisi üle, kuid kui on olemas maagid, kui teie olete üks neist, siis võib ühel päeval toimuda nende või teiesuguste suur sissetung. Võib-olla oleks see hea. Võib-olla me vajame uut verd.» Ta pomises midagi hääletult enese ette, siis aga lausus aeglaselt: «Kuid ka teises suunas töötatakse. Meie uus asekuningas unistab samuti, nagu seda tegi meie vana Wiscard.»

«Imperaatori kroonist?»

Barr noogutas. «Minu poeg kuuleb jutte. Asekuninga isiklikus kaaskonnas on see vältimatu. Ja ta räägib mulle neist. Meie uus asekuningas ei keelduks kroonist, kui talle

seda pakutaks, kuid ta valvab oma taganemisteed. Liigub jutte, et kui tal ei õnnestu saavutada vana impeeriumi trooni, siis plaanitseb ta luua uue impeeriumi barbaarsetel tagamaadel. Räägitakse — ma ei saa vastutada kuulduse tõepärasuse eest —, et ta on juba andnud ühe oma tütardest mingile tähtsusetule kuningakesele kuskil kaardistamata Perifeerias.»

«Kui kuulata iga juttu . . . »

«Tean. Neid on rohkemgi. Mina olen vana ja lobisen rumalusi. Aga mida teie ütlete?» Ja terased vanad silmad puurisid sügavale.

Kaupmees kaalutles. «Mina ei ütle midagi, kuid ma tahaksin midagi küsida. Kas Siwennal on aatomienergiat? Oodake, ma tean, et siin tuntakse aatomienergeetikat. Ma mõtlen, kas siin on töötavaid aatomijõuseadmeid või hävitas hiljutine rüüstamine kõik?»

«Hävitas? Oh, ei. Enne pühitakse minema pool planeeti, kui puudutakse kõige pisematki jõujaama. Need on asendamatud

ja varustavad laevastikku.» Ta lisas peaaegu uhkelt: «Meie oma on suurim ja parim siin pool Trantorit ennast.»

«Mida ma peaksin tegema, kui tahaksin neid jõuseadmeid näha?»

«Mitte midagi,» vastas Barr kindlalt. «Te ei saaks ligineda mitte ühelegi sõjaväetsoonile, ilma et teid kohe maha ei lastaks. Ega saaks ka keegi teine. Siwennal puuduvad ikka veel kodanikuõigused.»

«Te tahate öelda, et kõik jõujaamad alluvad sõjaväele?»

«Ei. On olemas väikseid linna-tuumajaamu, mis varustavad kütuse ja valgusega majasid, annavad energiat liikureile ja nii edasi. Neile on peaaegu niisama raske ligi pääseda. Neid valvavad tehnomehed.»

«Kes need on?»

«Spetsiaalsed jõujaamade järelevalveametnikud. Nende amet on päritav, noori kasvatatakse õpipoisist peale selleks elukutseks. Range kohusetunne, au ja muu taoline. Mitte keegi peale tehnomeeste ei tohi jõujaama siseneda.»

«Mõistan.»

«Ma ei ütle muidugi,» lisas Barr, «et pole esinenud tehnomeeste äraostmise juhtumeid. Ajal, kus meil on olnud üheksa Imperaatorit viiekümne aasta jooksul ja seitse neist on mõrvatud, kus iga kosmoselaeva kapten ihaldab seadusevastaselt saada asekuningaks, ja iga asekuningas Impeeriumi etteotsa, oletan ma, et isegi tehnomees võib langeda raha ohvriks. Kuid selleks läheb tarvis väga palju ja minul seda pole. Kas teil on?»

«Raha? Ei. Kas altkäemaksu antakse alati raha näol?»

«Mida siis muud, kui raha võimaldab osta kõike.»

«On küllalt palju asju, mida raha eest osta ei saa. Kui te nüüd nimetaksite mulle lähimat linna, kus oh jõujaam, ja juhataksite, kuidas sinna kõige paremini pääseda.»

«Oodake!» Barr sirutas välja oma kõhnad käed. «Kuhu te tormate? Teie tulete siia ja mina ei esita mingeid küsimusi. Linnas, kus elanikke kutsutakse ikka alles mässajateks, peataks teid esimene sõdur või valvur, kes kuuleks teie häälidamisviisi ja näeks teie riietust.»

Ta tõusis ja tõi vana kummuti pimedast sopist lagedale raamatukese. «Minu pass — võltsitud. Sellega ma põgenesin.»

Ta pistis selle Mallow’ pihku ning surus ta sõrmed selle ümber kokku. «Kirjeldus ei sobi, aga kui te seda lehvitate, on mitu šanssi ühe vastu, et nad ei uuri seda ligemalt.»

«Aga teie? Te jääte ju ilma passita.»

Vana pagendatu kehitas küüniliselt õlgu: «Mis sest? Ja veel üks ettevaatusabinõu. Hoidke oma keel hammaste taga! Teie aktsent on barbaarne, teie väljendusviis kummaline, ja aeg-ajalt lasete te kuuldavale kõige hämmastavamaid arhaisme.

Mida vähem te räägite, seda vähem kahtlust te enesele tõmbate. Nüüd ma räägin teile, kuidas linna pääseda.»

Viis minutit hiljem oli Mallow läinud. Ent enne lõplikku lahkumist tuli ta hetkeks tagasi patriitsi maja juurde. Ja kui Onum Barr järgmisel hommikul oma tillukesse aeda astus, leidis ta oma jalgade eest kastikese. See sisaldas toiduaineid, toidukontsentraate, nagu neid leidub laevade pardal, võõrad maitselt ning valmistamisviisilt.

Kuid nad olid head ja neid jätkus kauaks.

11.

Tehnomees oli lühikest kasvu ja ta hästitoidetud matsaka keha nahk lausa läikis. Ta juuksed moodustasid pärja, mille keskel säras roosakas pealagi. Sõrmused sõrmedes olid laiad ja rasked, riided olid lõhnatatud ja see oli esimene mees planeedil, kes ei paistnud olevat näljane.

Tehnomehe huuled läksid pirtsakalt prunti: «Noh, mees, tehke kähku. Mind ootavad tähtsad toimetused. Te näite olevat võõras . . .» Ta vaatas hindavalt Mallow' päris kindlasti mitte-Siwenne'i ülikonda ja ta silmad olid kahtlusist rasked.

«Ma ei ole siit ümbruskonnast,» ütles Mallow rahulikult, «kuid sellel asjaolul pole tähtsust. Mul oli au teile eile saata üks kingitus . . .»

Tehnomehe nina kerkis: «Ma sain selle kätte. Huvitav mänguasi. Ma võin seda tarbekorral kasutada.»

«Mul on teisi ja huvitavamaid kingitusi. Täiesti mänguasja piiridest kaugel.»

«Oo-oh?» venitas tehnomees mõtlikult. «Ma arvan, et ma juba aiman ette selle intervjuu kulgu; seda on varemgi juhtunud. Te kavatsete mulle anda mõne tühiasja. Mõned rahatähed, võib olla mantli, teisejärgulisi kalliskive, ükskõik mida, mis teie väikesele hingele näib olevat küllaldane tehnomehe äraostmiseks.» Ta ajas oma alahuule sõjakalt torru: «Ja ma tean, mida te vastutasuks tahate. On olnud teisigi, kes on küündinud sellesama hiilgava mõtteni. Te soovite, et teid võetaks vastu meie klanni. Te soovite, et teile õpetataks aatomisaladusi ja

masinate hooldamist. Te mõtlete, et kuna teid, Siwenna koeri — ja tõenäoliselt on teie võõrapärasus kindluse mõttes teeseldud —, iga päev käristatakse teie mässumeelsuse pärast, siis te võiksite pääseda sellest, mida olete ära teeninud, peites ennast tehnomeeste gildi privileegide ja turvalisuse varju.»

Mallow tahtis rääkima hakata, aga tehnomees pistis äkki

kõvasti karjuma: «Ja nüüd tehke, et te siit kaote, enne kui ma teatan teie nime linna protektorile. Kas te mõtlete, et mina reedaksin oma hoolde usaldatu? Siwenna riigireeturid, kes olid minu eelkäijad, oleksid seda võib-olla teinud! Nüüd on teil tegemist teistsuguse tõuga. Noh, Galaktika päralt, ma imestan, et ma siinsamas praegu oma paljaste kätega teid ei tapa.»

Mallow naeratas endamisi. Terve kõne oli nii toonilt kui sisult ilmselt kunstlik, nii et kogu väärikas nördimus mandus igavaks kornetiks.

Kaupmees heitis lõbustatud pilgu kahele lodevale käele, mida oli nimetatud surmaotsuse võimalikeks täideviijaiks kohapeal, ja lausus: «Kuulge, elutark, te eksite kolmes punktis. Esiteks, mina pole asekuninga käsilane, kes on tulnud teie lojaalsust kontrollima. Teiseks, minu kingitus on midagi niisugust, mida isegi Imperaatoril kogu tema hiilgusele vaatamata ei ole ega saa mitte kunagi olema. Kolmandaks, see, mida ma vastutasuks soovin, on üsna tühine, ainult hingeaur.»

«Seda te ütlete!» Ta laskus sügavasse sarkasmi. «Noh, missugune on siis see keiserlik kingitus, mida teie jumalik võim soovib mul lasta osaks saada? Midagi, mis Imperaatoril puudub, eh?»

Mallow tõusis ja tõukas tooli kõrvale. «Ma olen raisanud kolm päeva, et teiega kohtuda, teie elutark, kuid demonstreerimine võtab aega ainult kolm sekundit. Kui te võtaksite selle annihilaatori, mille pära ma näen päris teie käe juures . . .»

«Mis?»

«Ja tulistaksite minu pihta, osutaksite mulle teene.»

«Mis?»

«Kui ma saan surma, võite te politseile öelda, et ma püüdsin teid altkäemaksu abil sundida reetma gildi saladusi. Te saate suure kütuse osaliseks. Kui ma ei saa surma, võite te saada minu kilbi.»

Esimest korda märkas tehnomees ähmast helendust, mis hõljus tihedalt tema külastaja ümber, nagu oleks ta kastunud pärlitolmu. Ta relv kerkis ja ta vajutas päästikule, silmad täis imestust ning kahtlust.

Õhumolekulid rebenesid hõõguvaiks, põlevaiks ioonideks ja märgistasid pimestavat peent joont, mis suundus Mallow' südame poole ja pritsis laiali!

Sel ajal kui Mallow' rahulik ilme üldse ei muutunud, hävitasid teda ründavad

aatomijõud end vastu seda habrast helendust ja paiskusid tagasi, et õhus hääbuda.

Tehnomehe relv kukkus märkamatuks jäänud kõlksatusega põrandale.

Mallow küsis: «Kas Imperaatoril on isiklik kaitseväli? Teie võite selle saada.»

Tehnomees kogeles: «Kas teie olete tehnomees?»

«Ei ole.»

«Siis . . . kust te selle siis saite?»

«Miks see teid huvitab?» Mallow' hääl väljendas kerget põlastust. «Kas te tahate seda?» Peen mügarikega kett langes puldile. «Siin see on.»

Tehnomees haaras keti pihku ja sõrmitses seda närviliselt. «Kas see on komplektne?»

«Komplektne.»

«Kas asub jõud?»

Mallow' sõrm puudutas kõige suuremat mügarikku, tuhmi oma tinases kestas.

Tehnomees vaatas ülesse, ta nägu punetas sinna valgunud verest. «Sir, ma olen vanema astme tehnomees. Ma olen kakskümmend aastat olnud järelevaataja ja ma õppisin suure Bleri juures Trantori Ülikoolis. Kui teil jätkub šarlataansust väita, et nii väike konteiner — kreeka pähkli suurune konteiner, pagan võtaks — sisaldab endas aatomigeneraatori, saadan teid protektori juurde kolme sekundiga.»

«Seletage siis ise ara, kui oskate. Mina ütlen, et see on komplektne.»

Puna tehnomehe näolt kadus pikkamööda, kui ta sidus keti oma piha ümber ja seejärel, järgides Mallow' käeliigutust, vajutas nupule. Kiirgus, mis teda ümbritses, säras ähmase reljeefina. Ta tõstis oma relva ja kõhkles. Aeglaselt kohandas ta selle peaaegu mittepõletava miinimumini.

Siis sulges ta kramplikult vooluringi ja tuumalaeng paiskus vastu ta kätt, kahjutult.

Ta pöördus välkkiirelt ümber: «Aga mis siis, kui ma teid nüüd tapan ja keti endale jätan?»

«Proovige!» sõnas Mallow. «Kas te arvate, et ma andsin teile oma ainsa eksemplari?» Temagi oli kindlalt kiirgusesse kapseldunud.

Tehnomees kihistas närviliselt naerda. Annihilaator kukkus kolksatusega puldile. Ta küsis: «Mis on see tühiasi, see hingeaur, mida te vastutasuks soovite?»

«Ma tahaksin näha teie generaatoreid.»

«Kas te taipate, et see on keelatud. See tähendaks meie mõlema pagendamist kosmosesse . . .»

«Ma ei taha neid puudutada või nendega midagi ette võtta. Ma tahan neid näha, kaugelt.»

«Ja kui ma ei nõustu?»

«Kui te ei nõustu, siis on teil teie kaitsekilp, minul aga muud asjad. Näiteks spetsiaalse

konstruktsiooniga relv, mis selle kilbi läbistab.»
«Hm.» Tehnomees heitis kure pilgu enese ümber. «Tulge kaasa.»

12.

Tehnomehe kodu oli väike kahekorruseline ehitis tohutu suure kuubikujulise akendeta hoone külje all, mis laius läbi kogu kesklinna. Mallow läks ühest teise maa-alust käiku pidi ja leidis enese jõujaama vaikses, osoonilõhnalises korpuses.

Viisteist minutit järgnes ta oma juhile ega lausunud sõnagi. Tal ei jäänud midagi kähe silma vahele. Ta sõrmed ei puudutanud midagi. Ja siis ütles tehnomees summutatud häälel: «Olete nüüd küllalt näinud! Ma ei saa oma alluvaid niisugustes tingimustes usaldada.»

«Kas te üldse kunagi saate?» küsis Mallow irooniliselt. «Mina olen küllalt näinud.»

Nad jõudsid tagasi kontorisse ja Mallow lausus mõtlikult: «Ja kõik need generaatorid on teie valve all?»

«Viimseni,» ütles tehnomees rahuloleva häälega.

«Ja teie hoiate neid käigus ja korras?»

«Mina!»

«Ja kui nad rikki lähevad?»

Tehnomees raputas nördinult pead. «Nad ei lähe rikki. Nad ei lähe kunagi rivist välja. Nad on ehitatud igaveseks.»

«Igavik on lõputult pikk aeg. Oletagem ainult. . . »

«On ebateaduslik oletada mõttetuid juhtumeid.»

«Hästi. Oletagem, et ma tulistan ühe olulise osa olematuks? Masinad pole ju immuunsed aatomilaengu suhtes? Oletagem, et ma sulatan kokku ühe olulise ühenduse?»

«Noh, siis teid tapetakse,» karjus tehnomees maruvihaselt.

«Jah, ma tean seda,» karjus nüüd ka Mallow, «aga mis saab generaatorist? Kas te suudaksite seda parandada?»

«Sir,» lausa ulgus tehnomees, «te olete saanud küllaldase vastutasu. Te saite, mida küsisite. Nüüd kasige välja! Mina ei võlgne teile enam midagi!»

Mallow kummardus pilkavalt ja lahkus.

Kaks päeva hiljem oli ta tagasi baasis, kus «Kauge Täht» ootas, et koos temaga Terminusele tagasi pöörduda.

Kaks päeva hiljem tehnomehe kaitsekilp kustus ega hakarftid peamurdmisest ja vandumisest hoolimata enam kunagi helendama.

13.

Peaaegu esimest korda kuue kuu jooksul Mallow lõõgastus. Ta lamas oma uue maja päikeseruumis selili, ihualasti. Tema jõulised, pruunid käsivarred olid välja sirutatud ja musklid pinguli. Siis vajusid nad puhkeseisundisse.

Mees ta kõrval asetas sigari Mallow' hammaste vahele ja süütas selle. Ta näris enda oma ja lausus: «Te olete ilmselt üle töötanud. Võib-olla vajate te pikka puhkust.»

«Võib-olla ma vajan, Jael, kuid ma pigem puhkaksin nõukogu toolis. Ma kavatsen selle köha endale hankida ja teie aitate mind.»

Ankor Jael kergitas kulme ja küsis: «Kuidas mina selle asjaga liitun?»

«Täiesti seaduspäraselt. Esiteks olete te poliitikas vana käia. Teiseks trügis teid kabinetist välja Jorane Sutt, sama tüüp, kes pigem kaotaks silma, kui näeks mind nõukogus. Teie ei pea minu šansse piisavaiks?»

«Mitte just,» nõustus endine haridusminister. «Te olete smürnolane.»

«See pole seaduslik tõke. Ma olen saanud ilmaliku hariduse.»

«Noh, kuulge. Mis ajast peale järgib eelarvamus muid seadusi peale omade? Kuidas on lood teie tuttava, selle Jaim Tweriga? Mida tema ütleb?»

«Tema ütles juba peaaegu aasta tagasi, et seab üles minu kandidatuuri,» vastas Mallow kergelt, «kuid ma olen temast üle kasvanud. Tema poleks sellega ühelgi juhul toime tulnud. Tal pole küllaldast jalgealust. Tal on vali ja veenev hääl — aga see on ka kõik. Ma kavatsen sooritada tõelise riigipöörde. Ma vajan teid.»

«Jorane Sutt on targim poliitik planeedil ja ta on teie vastu. Ma ei usu, et suudaksin teda üle trumbata. Kardan, et ta kaäsutab karme ja räpaseid võtteid.»

«Mul on raha.»

«See aitab. Kuid selleks on vaja palju, et ara osta eelarvamust — teie räpane smürnolane.»

«Mul on palju.»

«Noh, ma uurin seda asja. Aga ärge te julgege esile roomata oma tagajalgadel ja määgida, et mina teid selles asjas tagant õhutasin. Kes see on?»

Mallow vedas suunurgad alla ja ütles: «Ma arvan, et Jorane Sutt isiklikult. Ta on varajane ja ma mõistan seda. Ma olen terve kuu tema eest kõrvale põigelnud. Kuulge, Jael, minge kõrvaltuppa ja pöörake valjuhääldi hästi tasaseks. Ma tahan, et te meid pealt kuulaksite.»

Ta aitas nõukogu liikmel toast lahkuda, tõugates teda oma palja jalaga, ajas enese siis püsti ja heitis endale ümber siidist rüü. Kunstlik päikesevalgus taandus tavalise tugevuseni.

Linnapea sekretär sisenes kangelt ja kikivarvul liikuv major-doomus sulges pühalikult ukse tema järel.

Mallow kinnitas oma vöö ja sõnas: «Valige endale istumiseks tool, Sutt.»

Hubisev naeratus vilksas üle Suti näo. Tool, mille ta valis, oli mugav, kuid ta ei lasknud

ennast selles lõdvaks. Tooli serval istudes ütles ta: «Kui teie alguseks esitate oma tingimused, siis asume asja juurde.» «Missugused tingimused?»

«Te soovite, et ma need teilt välja meelitan? Olgu siis. Näiteks, mida te tegite Korellil? Teie aruanne oli ebatäielik.»

«Ma andsin selle teile mitu kuud tagasi. Siis jäite te sellega rahule.»

«Jah,» Sutt hõõrus mõtlikult ühe sõrmega oma laupa, «kuid sellest ajast peale on teie toimetused olnud tähendusrikkad. Me teame sellest üsna palju, mida te teete, Mallow. Me teame täpselt, mitu tehast te olete püstitanud, missuguse kiirusega te seda olete teinud ja kui palju see on teile maksma läinud. Ja siis veel see teie palee,» ta heitis külma pilgu enese ümber, «mis nõuab teilt tunduvalt rohkem, kui on minu terve aasta töötasu; ja veel see lai joon — märkimisväärselt pillav — teie teel läbi Asumi seltskonna kõrgemate kihtide.»

«Mida see veel näitab peale selle, et teie teenistuses on võimekaid nuuskureid?»

«See näitab, et teil on raha, mida teil aasta tagasi polnud. Ja see võib näidata ükskõik mida — näiteks, et Korellil toimus üsna palju asju, millest meil pole aimugi. Kust te oma raha saate?»

«Kulla Sutt, te ei oota ometi, et ma teile seda ütlen?»

«Ei oota!»

«Ma ei mõelnudki, et te ootate. Ja sellepärast kavatsengi teile seda öelda. See tuieb otse Korelli Komdoori varalaekast.»

Sutt pilgutas silmi.

Mallow naeratas ja jätkas: «Teie ebaõnneks on raha saadud täiesti seaduslikul teel. Mina olen meisterkaupmees ja minu rahaallikas on sepistatud raua ja kroomi laadung rea pisiasjade eest, millega ma Korelli varustasin. Viiskümmend protsenti tulust kuulub mulle kitsarinnalise lepingu alusel Asumiga. Teine pool läheb valitsusele aasta lõpul, kui kõik head kodanikud maksavad oma tulumaksu.»

«Teie aruandes polnud mainitud ühtegi kaubanduslikku tehingut.»

«Samuti polnud mainitud, mida ma tol päeval hommikueineks sõin, ega minu järjekordse armukese nime ega ükskõik millist teist ebaolulist detaili.» Mallow' naeratus kadus irvesse. «Mind saadeti sinna — tsiteerin teid ennast —, et ma hoiaksin oma silmad lahti. Nad polnud kunagi kinni. Te tahtsite teada, mis oli saanud Asumi kaaperdatud kaubalaevadest. Ma ei kuulnud ega näinud neist midagi. Te tahtsite teada saada, kas Korellil rakendatakse aatomienergeetikat. Minu aruanne teatab annihilaatoreist Komdoori ihukaitse käsutuses. Ma ei silmanud ühtegi muud jälge aatomienergia käsutamisest. Ja annihilaatorid, mida ma nägin, olid pärit vana impeeriumi arsenalist, pole võimatu, et tegelikult tarvitamiskõlbmatud.

Niisiis, ma täitsin käske, kuid olin samal ajal ja olen praegugi sõltumatu isik. Asumi seaduste järgi tohib meisterkaupmees avada nii palju uusi turge, kui suudab, ja ta saab nendelt hangitayaist tuludest talle määratud poole. Millised on teie vastuväited?»

Sutt pööras silmad ettevaatlikult seina poole ja rääkis vaevu ohjeldatud vihaga: «Kõikide kaupmeeste üldiseks tavaks on koos kaubaga propageerida ka usku.»
«Mina käin seaduste, mitte tavade järgi.»
«On aegu, kus tavad on kõrgemal headustest.»
«Siis esitage apellatsioon kohtule.»
Sutt tõstis oma sünged silmad, mis näisid olevat taandunud silmakoobastesse. «Lõppude lõpuks olete te smürnolane. Näib, et kodakõndsus ja haridus ei suuda maha pühkida plekki veres. Sellest hoolimata kuulake mind ja püüdke aru saada!
See seisab kõrgemal rahast ja turgudest. Meie käsutuses on suure Hari Seldoni teadus tõestamaks, et meist oleneb Galaktikaimpeeriumi tulevik, ja me ei tohi kõrvale kalduda kursilt, mis viib selle Impeeriumini. Meie religioon on eesmärgi saavutamiseks kõige tähtsam instrument. Selle abil oleme saanud oma kontrolli alla Neli Kuningriiki, koguni ajamomendil, millal nad olid suutelised meid pihustama. See on kõige võimsam teadaolev vahend inimeste ja maailmade oma kontrolli alla saamiseks.
Peamine põhjus kaubanduse arendamiseks oli selle religiooni võimalikult kiirem tutvustamine ja levitamine, et viia sisse uut tehnikat ja majandust.»
Ta tegi pausi, et hinge tõmmata, ja Mallow ütles vaikselt vahele: «Ma tunnen seda teooriat. Ma mõistan seda täiesti.»
«Kas tõesti? Seda on enam, kui ma lootsin. Siis te muidugi 'taipate, et teie katse kaubelda kauplemise pärast, väärtusetute nipsasjakeste masstootmine võib ainult pealiskaudselt mõjutada maailma majandust, aatomienergeetika lahutamine meie kontrollivast religioonist võib lõppeda ainult meie terve

sajandi edukalt töötanud poliitika kummutamise ja täieliku eitamisega.»
«Seda aega on liigagi,» sõnas Mallow ükskõikselt, «poliitika jaoks, mis on ajast ja arust, ohtlik ja võimatu. Kuigi teie religioonil on hästi õnnestunud kanda kinnitada Neljas Kuningriigis, pole ükski teine maailm Perifeerias seda omaks võtnud. Ajal, kui meie haarasime oma kontrolli alla Kuningriigid, levitas suur hulk pagulasi kuuldusi sellest, kuidas Salvor Hardin kasutab preesterkonda ja rahva ebausku, et likvideerida ilmalike monarhide sõltumatust ja võimu. Ja kui sellest veel ei piisanud, tegi Askone'i juhtum kakskümmend aastat tagasi asja küllalt selgeks. Perifeerias pole praegu valitsejat, kes pigem ei lõikaks endal kõri läbi, kui laseks Asumi preestri oma territooriumile.
Ma ei kavatse sundida Korelli või ükskõik millist teist maailma vastu võtma midagi niisugust, millest ma tean, et nad seda ei taha. Ei, Sutt. Kui aatomienergia muudab nad ohtlikuks, on siiras sõprus kaubanduse läbi mitu korda parem ebakindlast lääniisanda staatusest, mis põhineb võõra vaimse võimu vihatud üleolekul, mis, kui see hetkeks pisutki nõrgeneb, võib täielikult kokku variseda ega jäta enesest järele midagi olulist, välja arvatud kustumatu hirm ja viha.»
Sutt lausus küüniliselt: «Väga ilusasti öeldud. Niisiis, tagasi tulles esialgse teema

juurde, missugused on teie tingimused? Mida te nõuate tasuks, kui nõustute vahetama oma ideed minu ideedega?»

«Te arvate siis, et minu veendumused on müüdavad?»

«Miks mitte?» tuli külm vastu. «Ostmine ja müümine on ju teie eriala.»

«Ainult kasumiga,» vastas Mallow solvumata. «Suudate te mulle pakkuda rohkem, kui ma saan asjade praeguse seisu juures?»

«Te võiksite saada kolm neljandikku oma läbimüügi tuludest, mitte poole.»

Mallow naeris lühidalt: «Tore pakkumine. Kogu läbimüük oleks teie tingimuste puhul kaugelt alla kümnendiku praegusest. Püüdke pakkuda midagi tõhusamat.»

«Te võiksite saada koha nõukogus.»

«Ma saan selle niikuinii, ilma teie abita ja teist hoolimata.» »

Äkilise liigutusega surus Sutt oma käe rusikasse. «Te võite ennast säästa ka vanglakaristusest. Kahekümnest aastast, kui mina saan oma tahtmise. Lugege see tulude hulka.»

«Ei mingeid tulusid, välja arvatud juhul, kui te suudate selle ähvarduse täide viia.»

«Tuleb kohtuprotsess mõrva asjus.»

«Kelle mõrva?» küsis Mallow põlglikult.

Nüüd oli Sutti hääl karm, ehkki mitte valjem: «Asumi teenistuses olnud Anacreoni preestri mõrva.»

«Ah nii on nüüd lood? Kas teil on tõendeid?»

Linnapea sekretär kummardus ettepoole: «Mallow, ma ei blufi. Sissejuhatus on möödas, mul tarvitseb ainult anda allkiri viimasele paberile ja algab kohtuprotsess Asum meister-kaupmees Hober Mallow' vastu. Te loovutasite ühe Asumi alama, võõrale pööblile piiriatavaks ja surmatavaks, Mallow, ja teile jääb ainult viis sekundit aega, et vältida teenitud karistust. Mis minusse puutub, siis mulle meeldiks, kui te otsustaksite väljakutse vastu võtta. Te oleksite ohutum hävitatud vaenlasena kui küsitaval kombel hangitud sõbrana.»

Mallow ütles pühalikult: «Teie soov on mulle käsuks.»

«Hästi!» ja sekretär naeratas õelalt. «See oli linnapea, kes soovitas eelnevat kompromissikatset, mitte mina. Tunnistage, et ma ei proovinud seda teha liiga agarasti.»

Uks avanes ta ees ja ta lahkus.

Mallow tõstis pilgu, kui Ankor Jael uuesti tuppa astus.

«Kas te kuulsite teda?»

Poliitik potsatas põrandale. «Ma pole teda veel kunagi kuulnud nii vihasena sellest ajast peale, kui mina seda madu tunnen.»

«Heakene küll. Mida teie sellest asjast arvate?»

«Noh, ma ütlen teile. Välispoliitikas vaimulike vahenditega domineerida tahtmine on tema idee fixe, kuid ma arvan ikkagi, et tema lõppeesmärk ei ole religioosne. Mind löödi kabinetist välja selsamal teemal vaidlemise pärast. Ma vist ei tarvitse teile seda korrata.»

«Ei tarvitse. Ja missugused on need mittereligioossed eesmärgid teie arvates?»

Jael muutus tõsiseks. «Noh, ta pole rumal, küllap näeb ta meie religioosse poliitika pankrotti, mis on vaevalt saavutanud ühe võidu seitsmekümne aasta jooksul. Ta ilmselt käsutab seda isiklike plaanide realiseerimiseks.

Ükskõik missugust usul ja emotsioonidel põhinevat dogmat on ohtlik kasutada teiste vastu, sest peaaegu võimatu on garanteerida, et see ei pöördu kunagi selle kasutaja enese vastu. Nüüd oleme me juba sada aastat toetanud rituaali ja mütoloogiat, mis muutub üha auväärsemaks, traditsioonilisemaks — ja jäigemaks. Mõnes mõttes ei allu ta enam meie kontrollile.»

«Mis mõttes?» nõudis Mallow. «Ärge katkestage. Tahan teada teie mõtteid.»

«Noh, oletagem, et üks mees, üks auahne mees, käsutab religiooni jõudu pigem meie vastu kui meie poolt.» «Te peate silmas Sütti...» «Teil on õigus. Ma mõtlen Sütti. Kui tema suudaks alluvatel

planeetidel mobiliseerida mitmesuguseid hierarhiaid õigeusklikkuse nimel, millised šansid meile siis veel jääksid? Seades ennast vagade etteotsa, võiks ta kuulutada sõja ketserluse vastu, mida esindate näiteks teie, ja lõpptulemusena kuulutada ennast kuningaks. Lõpuks oli see Hardin, kes ütles: «Annihilaator on tõhus relv, kuid ta võib sihtida mõlemas suunas.»»

Mallow laksatas peoga vastu paljast reit: «Hea küll, Jael, siis sokutage mind nõukokku ja ma võitlen temaga.»

Jael pidas pausi ja sõnas siis tähendusrikkalt: «Võib-olla mitte. Mida tähendas kogu see jutt preestri lintšimisest? See pole ometi tõsi?»

«On tõsi küll,» vastas Mallow hooletult.

Jael vilistas: «On tal kindlaid tõendeid?»

«Tal peaks olema,» Mallow kõhkles hetke ja lisas: «Jaim Twer oli tema mees algusest peale, ehkki kumbki neist ei teadnud, et mina seda tean. Ja Jaim Twer nägi pealt.»

Jael vangutas pead: «Oi-oi. See on halb.»

«Halb? Mis sellest halba on? Asumi oma seaduste järgi oli preester planeedil ebaseaduslikult. Ilmselt kasutas Korelli valitsus seda söödana, kas tahtmatult või mitte. Kõigi kaine mõistuse seaduste järgi polnud mul valikuvõimalust ja minu teguviis oli rangelt seaduspärane. Kui ta kaebab mind kohtusse, ei saavuta ta muud, kui et teeb enesest esmaklassilise tola.»

Jael vangutas jälle pead: «Ei, Mallow, te ei tabanud märki. Ma ütlesin teile, et ta mängib räpast mängu. Ta ei ole selle peal väljas, et teid süüdi mõista; ta teab, et ta seda ei suuda.

Kuid ta on selle peal väljas, et hävitada teie populaarsus rahva hulgas. Te kuulsite, mida ta ütles. Mõnikord on eelarvamus seadusest kõrgemal. Te võite kohtusaalist terve nahaga välja jalutada, aga kui inimesed mõtlevad, et te heitsite preestri koerte ette, siis on teie populaarsusel lõpp.

Nad möönavad, et te talitasite seaduse järgi, isegi arukalt. Sellest hoolimata olete te nende silmis olnud argpüks, tundetu elajas, kõva südamega koletis. Ja teid ei valita iialgi nõukogusse. Te võite isegi kaotada meisterkaupmehe klassifikat-siooni, kui teilt hääletamise teel võetakse ara kodakondsus. Te pole siin sündinud. Mida enamat teie meelest Sutt veel võiks tahta?»

Mallow kibrutas kangekaelselt kulme: «Nii!»

«Mu poiss, ma olen teie poolt, kuid ma ei saa aidata.»

157

14.

Meisterkaupmees Hober Mallow kohtuprotsessi neljandal päeval oli nõukogu saal sõna otseses mõttes inimestest pungil. Ainus nõukogu liige, kes puudus, kirus jõuetult oma mõranenud kolpa, mis oli ta voodisse naelutanud. Galeriid olid täis kuni vahekäikudeni nende vähestega rahva hulgast, kel tänu mõjukusele, jõukasele või lihtsalt saatanlikule järjekindlusele oli õnnestunud sisse pääseda. Ülejäänud täitsid hooneesise väljaku, moodustades kihavaid kobaraid kolmemõõtmeliste vabaõhutelerite ees.

Ankor Jael tegi endale teed saali politseinike käsutute ponnistuste saatel ja edasi läbi vaevalt väiksema rüsina Hober Mallow' pingini.

Mallow pöördus tema poole kergendustundega: «Seldoni nimel, äärepealt jõudsite. Kas saite?»

«Siin, võtke,» sõnas Jael. «Kõik, mida te palusite.»

«Hästi. Kuidas nad väljas sellesse suhtuvad?»

«Nad on maruvihased, see on ilmne.» Jael nihutas end ebamugavalt. «Te poleks tohtinud lubada avalikku ülekuulamist. Te oleksite saanud neid peatada.»

«Ma ei tahtnudki.»

«Räägitakse lintšimisest. Ja Publis Manlio mehed välisplaneetidel. . . »

«Seda ma tahtsingi teilt küsida, Jael. Ta kihutab hierarhiat minu vastu üles.»

«See on kõige peenem lavakujundus, mida ma eales olen näinud. Välisministrina käsitleb ta kohtulikule vastutusele võtmist interstellaarsena. Ülempreestrina ja Kiriku Peana kihutab ta üles fanaatilisi horde . . .»

«Hästi. Unustagem see. Kas te mäletate Hardini ütlust, mille te mulle möödunud kuul näkku paiskasite? Me näitame neile, et aatomirelv võib sihtida mõlemas suunas.»

Kui linnapea istet võttis, tõusid nõukogu liikmed austuse märgiks püsti.

Mallow sosistas: «Täna on minu päev. Istuge siin ja vaadake seda nalja pealt.»

Kohtumenetlus algas ja viisteist minutit hiljem sammus Hober Mallow läbi vaenuliku

sosina vabale kohale linnapea tooli kõrval. Temale keskendus üksik valguskiir ja linna avalikes teatrites, sarfuti ka müriaadides kodutelerites Asumi planeedil, ilmus ekraanile trotsliku vaatega hiiglasekoguga mees.

Ta alustas ladusalt ja vaikselt: «Et säästa aega, möönan ma, et süüdistusel on igas minu vastu tõstatud punktis õigus. Lugu preestrist ja märatsevast rahvamassist, nagu nemad seda jutustasid, on pisiasjadeni täpne.»

158

Kohtusaalis tekkis sagin ja rõdudelt kostus üleüldine võidurõõmus urin. Ta ootas kannatlikult, kuni saabus vaikus.

«Ent nende poolt kirjeldatud pilt ei ole täielik. Ma palun luba pakkuda oma vaatekohast täiendusi täieliku pildi saamiseks. Alguses võib mu jutt näida kohatu. Ma palun teilt kannatust.»

Mallow ei kasutanud enese ees lebavaid märkmeid.

«Ma alustan samast ajast, kust alustas süüdistus — minu kohtumise päevast Jorane Sütti ja Jaim Tweriga. Mis neil koh-tumistel toimus, seda te teate. Neid vestlusi on kirjeldatud, sellele kirjeldusele pole mul midagi lisada, välja arvatud minu mõtted tol päeval.

Need olid kahtlustavad mõtted, sest selle päeva sündmused olid kummalised. Mõelge järele. Kaks inimest, mõlemat neist tundsin väga pealiskaudselt, teevad mulle ebaloomuliku ja mõnevõrra uskumatu ettepaneku. Üks neist, linnapea sekretär, palub mul mängida salaluureagendi osa valitsusele äärmiselt konfidentsiaalses asjas, mille olemust ja tähtsust on teile juba selgitatud. Teine, ise ennast poliitilise partei juhiks nimetav mees teeb mulle ettepaneku kandideerida nõukogusse.

Loomulikult otsisin ma varjatud motiivi. Sütti motiiv näis ilmne. Ta ei usaldanud mind. Võib-olla ta mõtles, et müün vaenlastele aatomienergiat ja plaanitsen mässu. Ja võib-olla püüdis ta mind avalikult tegutsema sundida. Sel. juhul vajas ta oma meest minu läheduses mulle pakutud salakuulajarolli puhuks. Ent viimane mõte tekkis mul alles hiljem, kui näitelavale ilmus Jaim Twer.

Arutlegem edasi. Twer tutvustab ennast kaupmehena, kes on tagasi tõmbunud poliitikasse, kuid minul pole mingeid andmeid, tema kui kaupmehe karjäärist, ehkki minu teadmised sel alal on soliidsed. Ja edasi, kuigi Twer hoomples oma ilmaliku haridusega, polnud ta midagi kuulnud Seldoni kriisist.»

Hober Mallow tegi pausi, et lasta sellel tõsiasjal kuulajate mällu sööbida, ja tasuks oli esimene vaikušhetk, kuna galeriidel hoidsid kõik hinge kinni. Informatsioon kriiside kohta oli mõeldud üksnes Terminuse enese elanikele. Välisplaneetide inimesed võisid kuulda ainult tsenseeritud versioone, mis sotysid religiooni nõuetega. Nemad ei kuule midagi Seldoni kriisidest. Kuid edasi tuleb hoope, mis ka neil ei jää tähele panemata.

Mallow jätkas:

«Kes siinviibijaist võib ausalt väita, et iga ilmaliku hariduse saanud mees ei tarvitse

tunda Seldoni kriisi olemust? Asumis on ainult üks liik haridust, mis väldib Seldoni planeeritud ajaloo mainimist ja mis tegeleb üksnes inimese enese kui poolmüütilise võluriga . . .

Sel hetkel teadsin, et Twer polnud iialgi olnud kaupmees.

Teadsin siis, et ta kuulub vaimulikku seisusesse ja on võibolla pühitsetud preester; kahtlemata oli ta nende kolme aasta jooksul, mil ta esines kaupmeeste poliitilise partei juhina, Jorane Sütti poolt ostetud mees.

Sel hetkel astusin sammu pimedusse. Ma ei teadnud, missugused on Sutti kavatsused minu suhtes, aga kuna ta näis mind esialgu delikaatselt kohtlevat, tulin talle omajagu vastu. Oletasin, et Twer pidi tulema minuga kaasa mitteametliku valvurina Jorane Sutti huvides. Kui see kavatsus oleks luhta läinud, oleksid mind oodanud teistsugused sepitsused, mida ma võib-olla poleks õigeaegselt läbi näinud. Tuntud vaenlane on suhteliselt ohutu. Ma kutsusin Tweri endaga kaasa. Ta võttis kutse vastu.

See, džentelmenid nõunikud, selgitab kaht asja. Esiteks ütleb see teile, et Twer ei ole minu sõber, kes vastumeelselt tunnistab minu vastu ja teeb seda südametunnistuse sunnil, nagu süüdistaja soovib teid uskuma panna. Ta on spioon, kes teeb oma tasulist tööd. Teiseks seletab see minu käitumist preestri ilmumisel, kelle mõrvamises mind süüdistatakse.»

Nüüd oli nõukogu liikmete hulgas, kuulda häiritud sosistamist. Teatraalselt köhatas Mallow oma hääle puhtaks ja jätkas:

«Mulle ei meeldi kirjeldada tundeid, mis mind valdasid, kui ma kuulsin, et meil on pardal põgenenud misjonär. Mu-lle ei meeldi neid isegi meenutada. Suurima osa moodustas neist ebakindlus. Mulle torkas see hetkel pähe, et see sündmus on Sutti poolt instseneeritud. Ma olin kimbatuses ja täiesti nõutu.

Oli üks asi, mida-ma võisin teha. Sain Twerist viieks minutiks lahti, saates ta ohvitseride järele. Tema äraolekul seadsin üles videomagnetofoni, et järgnevad sündmused säiliksid tulevikus uurimiseks. Seda tegin lootuses, meeletus kuid tõsises lootuses, et see, mis mind hetkel hämmeldas, võis teistkordsel vaatamisel lihtsasti arusaadavaks osutuda.

Sellest ajast peale olen viiskümmend korda seda videosalvestust vaadanud. Salvestus on mul siin praegu kaasas ja me vaatame seda teie juuresolekul kõhe praegu viiekümne esimest korda.»

Linnapea koputas monotoonselt haamriga, et korda luua, sest saal kaotas tasakaalu ja rõdu möirgas. Viies miljonis kodus Terminusel kuhjusid erutatud vaatajad oma vastuvõtjaile ligemale ja süüdistajapingis istuv Jorane Sutt vangutas jäiselt pead närvilisele ülempreestrile, samal ajal kui ta leeke pilduvad silmad haakusid Mallow' näkku.

Saali keskpaik tühjendati ja tuled keerati ähmaseks. Ankor Jael oma pingilt vasakul reguleeris aparaati ja koos klõpsatusega ilmus nähtavale pilt, värviline, kolmemõõtmeline, kõigi elu tunnusmärkidega.

Seal oli misjonär, segaduses ja läbipekstud. Ta seisis leitnandi ja seersandi vahel. Mallow' kuju ootas vaikides, ja siis sisenesid ükshaaval mehed, Twer rea lõpus.

Sõna-sõnalt hargnes kõnelus. Seersant kutsuti korrale ja küsitleti misjonäri. Ilmus rahvamass, kuulda oli nende pahameelenurinat, ja auväärt Jord Parma palus meeleheitlikult armu. Mallow tõmbas välja oma relva ja misjonär, kui ta minema tiriti, tõstis käed viimseks, metsikuks needuseks, ja siis vilksatas peen valgusekiir ning kadus.

Stseen lõppes, ohvitserid tardusid paigale olukorra kohutavuse ees, kuna Twer surus värisevad käed kõrvadele ja Mallow pani relva rahulikult ara.

Tuled põlesid jälle; tühikule keset põrandat oli hõredalt valgunud inimesi. Mallow, tõeline, siinviibiv Mallow, jätkas oma jutustusekoorma vedamist:

«Juhtum, nagu nägite, on täpselt niisugune, nagu süüdistaja seda kirjeldas — oma pealispinnal. Ma selgitan seda kohe. Muide, Jaim Tweri emotsioonid kogu stseeni vältel näitavad selgesti tema vaimulikku haridust.

Veel samal päeval juhtisin ma vestluses Tweriga tähelepanu vasturääkivusele selles episoodis. Ma küsisin temalt, kust misjonär tuli keset seda peaaegu mahajäetud tühermaad, kus me sel ajamomendil asusime. Edasi küsisin ma, kust ilmus see tohutu rahvahulk, kui lähim linn asus saja miili kaugusel. Süüdistus pole sellistele probleemidele tähelepanu osutanud.

Või võtame teised punktid; näiteks Jord Parma rõhutatud silmatorkavuse kummaline fakt. Misjonär Korellil, kes riskib oma eluga, kes ei hooli ei Korelli ega Asumi seadustest, marsib uhkelt ringi oma väga uues ja väga eripärases preestri-riietuses. Selle juures on midagi valesti. Tollal oletasin ma, et misjonär on Komdoori tahtmatu abiline, keda Komdoor käsutas selleks, et ahvatleda meid ebaseaduslikule agressiooni-aktile, mis oleks õigustanud meie laeva ja meeskonna järgnevat hävitamist.

Süüdistus nägi ette sellise õigustuse minu tegutsemisele. Nad ootasid, et ma seletan, et ohus olid minu laev, minu meeskond, minu missioon ise, ja et neid ei saanud ohverdada ühe inimese pärast, kui see mees pealegi oleks igal juhul likvideeritud koos meiega või ilma. Nad rääkisid pominal midagi Asumi aust ja vajadusest hoida kõrgel oma väärikust, selleks et säilitada meie ülevõimu.

Ent mingil kummalisel põhjusel on süüdistus tähele panemata jätnud Jord Parma enese. Nad ei toonud esile mingeid teda puudutavaid üksikasju; ei tema sünnikohta, ei tema haridust ega ühtki detaili tema eelnevast eluloost. See seletab ka neid vasturääkivusi, millele ma vihjasin. Need asjad on omavahel seotud.

Süüdistus ei ole esitanud mingeid üksikasju seoses Jord Parmaga sellepärast, et ta ei saa seda teha. See stseen, mida te asja võisite jälgida, näis võlts, sellepärast et Jord Parma oli võlts. Pole kunagi olnud ühtegi Jord Parmat. Kogu see kohtuprotsess on suurim farss, mida eales on organiseeritud süüasja arutamiseks, mida pole eales eksisteerinud.»

Veel kord tuli tal oodata, et sumin vaibuks. Ta ütles aeglaselt: .

«Ma näitan teile ühe liikumatu kaadri suurendust videosalvestusest. See räägib iseenese eest. Kustutage tuled, Jael.»

Saali valgus tuhmus ja tühi õhk täitus jälle tardunud figuuridega, tontlike, vahaste pettekujudega. «Kauge Tähe» ohvitserid võtsid kanged, võimatud hoiakud. Mallow' jäik relva hoidev käsi. Temast vasakul auväärt isa Jord Parma, tabatud keset karjet, sõrmed ülespoole suunatud, allavajunud varrukad rippu pooles käsivarres.

Ja misjonäri käelt tuli see kerge hõõgus, mis eelmisel demonstratsioonil oli sähvatanud ja kadunud. Nüüd oli see pidev hõõgamine.

«Pange tähele seda valgusekuma tema käel,» hüüdis Mallow pimedusest. «Suurendage seda stseeni, Jael!»

Pilt suurenes kiiresti. Ääred langesid ara, misjonär tõmbus keskele ja muutus hiiglaseks. Siis oli seal veel üksnes pea ja üks käsivars, ja siis ainult käsi, mis täitis terve ruumi ja jäi paigale tohutu suurena, hägusena, pinguldatuna.

Valguskumast moodustusid säbrused hõõguvad tähed: K S P.

«See, džentelmenid, on tätoveering,» pasundas Mallow' hääl. «Tavalise valguse puhul on see nähtamatu, kuid ultravioletse kiirguse all — millega ma ruumi täitsin, võttes selle videosalvestuse — paistab see silma kõrge reljeefina. Ma möönan, et see on naiivne meetod salajaseks identifitseerimiseks, kuid see kõlbab Korellil, kus tänavaid ei valgustata ultraviolettlampi-dega. Isegi meie laevas oli avastamine juhuslik.

Võib olla mõned teist on juba taibanud, mida tähendavad tähed K S P. Jord Parma tundis hästi oma preestrižargooni ja tegi oma töö suurepäraselt. Kus ja kuidas ta seda oli õppinud, ma ei tea, kuid K S P tähendab «Korelli salapolitsei».»

Mallow karjus üle lärmi, möirates publikust kõvemini: «Mul on lisatõendeid dokumentide näol, mis on toodud Korellilt ja mida ma võin soovi korral nõukogule esitada.

Pöördume .nüüd tagasi süüdistuse juurde. Nad on korduvalt vihjanud, et ma oleksin pidanud võitlema misjonäri eest seadusi trotsides, ning ohverdama oma missiooni, oma laeva ja iseenese Asumi «au» nimel.

Kas ma oleksin pidanud seda 'tegema ühe petise pärast?

Kas ma oleksin pidanud seda tegema ühe Korelli salaagendi

pärast, kes oli end maskeerinud preestrirüüga ja sõnade gümnastikaga, mis arvatavasti oli laenatud mõnelt Anacreoni pagendatult? Kas Jorane Sutt ja Publis Manlio oleksid tahtnud, et ma oleksin langenud rumalasse, vastikusse lõksu . . .»

Tema kähe hääl vaibus rahvahulga möirgamisse. Ta tõsteti õlgadele ja kanti linnapea pingile. Läbi akende nägi ta hullunud inimvoolu, mis rüsinal liitus väljakul nende tuhandetega, kes seal olid enne.

Mallow otsis pilguga Ankor Jaeli, kuid oli võimatu leida üksikut nägu seostumatu massi hulgast. Aeglaselt muutus ta teadlikuks rütmiliselt korduvast hõikest, mis tasasest algusest paisus hulluseks:

«Elagu Mallow! Elagu Mallow! Elagu Mallow!»

15.

Näost kõhnaks jäänud Ankor Jael pilgutas Mallow'le silma. Viimased kaks päeva olid olnud pöörased, unetud.

«Mallow, te korraldasite ilusa etenduse, ärge rikkuge seda, hüpates liiga kõrgele. Te ei või ju tõsiselt arvestada linnapea kohale kandideerimist. Märatseva pööbli vaimustus on võimas asi, kuid see on kurikuulsalt heitlik.»

«Täpselt!» sõnas Mallow kibedalt. «Meil tuleb neid poputada ja parim viis seda teha on etenduse jätkamine.»

«Kuidas seda teha?»

«Te lasete Publis Manlio ja Jorane Sutti arreteerida . . .»

«Mis!»

«Te kuulsite õigesti. Las linnapea arreteerib nad! Mind ei huvita, milliseid ähvardusi te käsutate. Mina hoian vaos rahvamassi — vähemalt tänase päeva vältel. Ta ei julge neile vastu astuda.»

«Aga missuguse süüdistuse põhjal?»

«Süüdistus on ilmne. Nad on õhutanud välisplaneetide preesterkonda Asumi erakondadevahelistes tülides ühe poolele asuma. Seldoni järgi on see seadusevastane. Esitage neile süüdistus riigi ohustamisest. Ja mina ei hooli nende süüdimõistmisest rohkem, kui nemad hoolisid sellest minu juhtumi puhul. Lihtsalt koristage nad teelt, kuni minust on saanud linnapea.»

«Valimisteni on jäänud pool aastat.»

«See pole liiga pikk aeg!» Mallow oli püsti ja tema järsk haare Jaeli käsivarrest kindel. «Kuulge, ma haaraksin valitsuse oma kätte jõu abil, kui selleks oleks vajadust — nagu tegi

seda Salvor Hardin sada aastat tagasi. Kuid ikkagi on ees Seldoni kriis ja kui see saabub, pean ma olema linnapea ja ülempreester. Mõlemad!»

Jaeli laubale ilmusid kortsud. Ta sõnas vaikselt: «Kus see lahti läheb? Ikkagi Korellil?»

Mallow noogutas. «Muidugi. Nad kuulutavad lõpptulemusena sõja, ehkki vean kihla, et see võtab veel oma paar aastat.»

«Aatomilaevadega?»

«Mida teie siis mõtlete? Neid kolme kaubalaeva, niis me kaotasime nende ruumis, ei koristatud ara õhupüstohtega. Jael, nad saavad laevu Impeeriumilt eneselt. Ärge ajage suud ammuli nagu käia. Ma ütlesin — Impeeriumilt! See on ikka veel olemas. Ta võib olla lakanud siin Perifeerias, kuid Galaktika tsentrumis on ta täiesti olemas. Kui teeme ühegi väära liigutuse, võib Impeerium meile kõri kallale kärata. Sellepärast pean ma olema nii linnapea kui ülempreester. Ma olen ainus inimene, kes teab, kuidas võidelda selle kriisiga.»

Jael neelatas kuivalt: «Kuidas? Mida te kavatsete teha?»

«Mitte midagi,»

Jael naeratas ebalevalt. «Tõesti? Ja see on kõik?»

Mallow' vastus oli lõikav: «Kui minust on saanud Asumi peremees, ei kavatse ma teha mitte midagi. Sada protsenti mitte midagi ja selles ongi selle kriisi ületamise saladus.»

16.

Väga Armastatud Asper Argo, Korelli Vabariigi Komdoor, tervitas oma naist sisenemisel süüdlaslikult, langetades oma hõredad kulmud. Vähemalt naise jaoks tema enese poolt loodud epiteet ei kehtinud. Ta teadis seda isegi.

Naine sõnas toonil, mis oli niisama libe kui ta juuksed .ja niisama külm kui ta silmad: «Nagu ma aru saan, on minu armuline isand lõpuks jõudnud otsusele Asumi tõusikute saatuse suhtes.»

«Kas tõesti?» küsis Komdoor hapult. «Ja mida muud teie mitmepalgeline arusaam hõlmab?»

«Küllalt palju, mu üllas abikaasa. Teil oli veel üks neist kõhklevaist arupidamistest oma nõunikega. Suurepärased nõuandjad. Halvatusest värisevate, sõgedate idiootide kari, kes suruvad oma viljatud kasumid kõvasti oma sisselangenud rindade vastu, vaatamata minu isa meelepahale.»

«Ja kes, mu kallis,» oli leebe vastus, «on selleks suurepäraseks allikaks, kust teie arusaamine kõigest sellest johtub?»

Komdoora naeris lühidalt: «Kui ma teile seda ütleksin, oleks mu allikas rohkem laip kui allikas.»

«Noh, te toimite omapead nagu alati.» Komdoor kehitas õlgu ja pöördus kõrvale. «Ja mis puutub teie isa pahameelesse, siis ma kardan üliväga, et see taandub ihnsaks keeldumiseks saata rohkem laevu.»

«Rohkem laevu!» Naine pahvatas tuliselt: «Kas teil pole neid tervelt viis? Ärge eitage. Ma tean, et teil on neid viis ja lubatud on veel kuues.»

«Lubatud möödunud aastal.»

«Ainult ühest piisab, et lasta see Asum haisvaks prügihunnikuks. Ainult ühest! Ühest, et pühkida nende kääbuslaevad kosmosest minema.»

«Ma ei saaks nende planeeti rünnata isegi tosinaga.» «Kui kaua peaks nende planeet vastu, kui nende kaubandus on ruineeritud, nende mänguasjakeste ja muu rämpsu laadungid hävitatud?»

«Need mänguasjad ja muu rämps tähendavad raha,» Komdoor ohkas, «hea hulga raha.»

«Aga kui Asum oleks teie oma, kas ei oleks siis kõik see, mida ta sisaldab, teie? Ja kui teil oleks minu isa austus ja tänulikkus, kas ei oleks teil siis rohkem, kui Asum iial teile anda suudaks? Sellest on möödunud kolm aastat — rohkem — kui see barbar tuli siia oma maagilise väljanä.itusega. See on küllalt pikk aeg!»

«Mu kallis!» Komdoor pöördus näoga naise poole. «Ma hakkan vanaks jääma. Ma olen väsinud. Mul puudub paindlikkus talumaks sinu latramist. Sa väidad, et ma olen otsustanud. Noh, ma olengi. Otsus on tehtud ning käib sõda Korelli ja Asumi vahel.»

«Hästi!» Komdoora sirgus ja ta silmad hakkasid sädelema: «Lõpuks ometi jõudis tarkus teiegi pähe, ehkki vanadusnõtruses. Ja nüüd, kus teist saab selle tagamaa peremees, olete küllalt auväärne, et omada kaalu ja tähtsust Impeeriumis. Kõigepealt me võiksime lahkuda sellest barbaarsest maailmast ja liituda asekuninga õukonnaga. Tõepoolest võiksime.»

Ta pühkis minema, naeratus näol, käsi puusas. Ta juuksed läikisid valguse käes.

Komdoor ootas veidi ja lausus siis suletud uksele õeluse ja» vihaga: «Ja kui mina olen saanud selle peremeheks, mida sina nimetad tagamaaks, võin olla küllaldaselt auväärne, et saada hakkama ilma sinu isa ülbuseta ja tema tütre kurja keeleta!»

17.

«Tumeda Udukogu» vanemleitnant vahtis hirmunult visio-plaati.

«Suur Õitsev Galaktika!» See oleks pidanud kostma nagu röögatus, oli aga ainult sosin. «Mis see on?»

See oli laev nagu vaal «Tumeda Udukogu» taolise lepamaimu kõrval ja selle küljel ilutses Impeeriumi vapp — «Kosmoselaev ja Päike». Kõik alarmsignaalid huilgasid hüsteeriliselt.

Kõlasid käsklused ja «Tume Udukogu» valmistus minema lipsama, kui suutis, ja võitlema, kui oli selleks sunnitud. Samal ajal sööstis alt ultralaineruumist teele teade läbi hüperruumi Asumisse.

Ikka ja ikka uuesti! Osalt abipalvena, aga peamiselt hoiatusena hädaohu eest.

18.

Hober Mallow nühkles väsinult jalgadega ja lehitses aruandeid. Kaks aastat linnapeaametit olid muutnud ta pisut heitunuks, pisut pehmemaks, pisut kannatlikumaks — kuid need polnud teda õpetanud armastama valitsuse aruandeid ja peamurdmist nõudvat bürookeelt, milles need olid kirjutatud.

«Mitu laeva nad said?» küsis Jael.

«Neli võeti kinni maa peal. Kahe kohta puuduvad andmed. Kõik teised on kirjas ja väljaspool ohtu.» Mallow uratas: «Me oleksime pidanud paremini hakkama saama, aga see on ainult kübe.»

Vastust ei tulnud ja Mallow tõstis pilgu: «Kas miski teeb teile muret?»

«Ma soovin, et Sutt tuleks siia,» oli peaaegu köhatu vastus.

«Ah, jah, ja nüüd kuuleme veel ühe loengu teemal kodurinne.»

«Ei kuule,» nähvas Jael, «kuid te olete jonnakas, Mallow. Võib-olla olete te viimse üksikasjani välja töötanud välissituat-siooni, aga kunagi pole te hoolinud sellest, mis toimub siin, koduplaneedil.»

«Noh, see on teie töö. Milleks ma siis tegin teist haridus- ja propagandaministri?»

«Ilmselt, et saata mind varakult hauda, kui arvestada seda vähest koostööd, mida te pakute.'Terve möödunud aasta olen püüdnud teid kurdiks rääkida Sütti ja tema religionistide kas-

vavast ohust. Mis käsu on teie plaanidest, kui Sutt sunnib peale, spetsiaalsed valimised ja laseb teid pukist minema lüüa?»

«Ei mingit, ma möönan.»

«Ja teie eileõhtune kõne pistis Suttile valimised pihku koos naeratuse ja õlalepatsutamisega. Kas oli vajadust olla nii avameelne?»

«Kas pole olemas niisugune teguviis nagu inimeselt tema oma relvade aravõtmine?»

«Ei,» ütles Jael ägedalt, «mitte sel moel, nagu teie seda tegite. Te kinnitate, et olete kõik ette näinud, ega selgita, miks te kauplesite Korelliga nendele äärmiselt tulusates tingimustes kolm aastat. Teie ainus lahinguplaan on taganeda lahingut andmata. Te loobute kauplemisest ruumisektoris Korelli lähedal. Te kuulutate avalikult välja surnud seisu. Te tõotate, et mingit ofensiivi ei tule, isegi mitte tulevikus. Galaktika päralt, mida ma niisuguses segaduses tegema pean?»

«Sel puudub võlu?»

«Sel puudub pööbli tunnetel mängimine.»

«See on seesama.»

«Mallow, ärgake ülesse. Teil puudub alternatiiv. Te kas pakute rahvale dünaamilise välispoliitika, millised iganes ka oleksid teie plaanid, või lähete teatud kompromissile

Suttiga.»

Mallow sõnas: «Hea küll, kui mul esimesega luhtus, proovime siis teisega. Sutt just tuli.»

Sutt ja Mallow polnud enam isiklikult kohtunud pärast kohtupäeva kähe aasta eest. Kumbki ei leidnud, et teise juures midagi oleks muutunud, kui maha arvata õrn atmosfäär kummagi käitumises, mis ilmeksimatult viitas sellele, et valitseja ja alluva rollid olid ümber vahetatud.

Sutt võttis istet kättpidi tervitamata.

Mallow pakkus sigarit ja sõnas: «Ega teil ei ole midagi selle vastu, kui Jael jääb? Tema tahab tõsiselt kokkulepet saavutada. Tema võib toimida vahetalita-jana, kui meie meeled liialt ägedaks lähevad.»

Sutt kehitas õlgu: «Kokkulepe teile muidugi sobiks. Kord ma palusin teid esitada oma tingimused. Ma oletan, et olukord on nüüd vastupidine.»

«Te oletate õigesti.»

«Sel juhul on minu tingimused niisugused. Te peate loobuma oma majandusliku altkäemaksu ja tühja-tähjaga kauplemise väärpoliitikast ja tagasi pöörduma meie isade poolt juba läbiproovitud välispoliitika juurde.»

«Teie mõtlete vallutusi misjonäride abiga?»

«Nimelt.»

«Ja ei mingit muud võimalust kokkuleppeks?»

«Ei ühtegi.»

«Hm.» Mallow süütas aeglaselt sigari ja imes selle otsa hele-

dasti hoõgvele. «Hardini ajal, kui vallutamine misjonäride abiga oli uus ja radikaalne, olid teietaolised mehed selle vastu. Nüüd on see äraproovitu, läbiköntrollitu, pühakspeetu — kõike seda, mida üks Jorane Sutt leiab hea olevat. Aga öelge mulle, kuidas teie meid sellest praegusest segadusest välja tooksite?»

«Teie praegusest segadusest. Minul pole sellega midagi pistmist.»

«Kaalutlegem küsimust mõõdukamalt.»

«On vaja tugevat ofensiivi. Surnud seis, mis teid näib rahuldavat, on saatuslik. See oleks oma nõrkuse tunnistamine kõigi Perifeeria maailmade ees, kus jõuilmingud on ülimalt tähtsad, ja nende hulgas ei ole ühtki raisakulli, kes ei soostuks ühinema tormijooksuks, et saada oma osa korjusest. Te peaksite sellest aru saama. Te olete Smyrnolt, eks ju?»

Mallow laskis selle märkuse kõrvust mööda. Ta lausus: «Aga kui teie võidate Korelli, kuidas jääb Impeeriumiga? See on meie tõeline vaenlane.»

Sütti kitsuke naer tuksles ta suunurkades. «Oh, ei, teie aruanded Siwenna külastuselt olid täielikud. Normanni sektori asekuningas on huvitatud Perifeerias lahkhelide loomisest, kuid ainult kõrvalväljapääsuna. Ta ei kavatse oma ekspeditsioonil Galaktika äärele riskida kõigega, kui tal on viiskümmend vaenulikku naabrit ja Imperaator, kelle vastu mässu tõsta. Ma väljendan ainult teiste sõnadega teie mõtet.»

«Oh-jaa, ta võiks, Sutt, kui ta peab end küllalt tugevaks, et osutuda hädaohtlikuks. Ja võib-olla ta mõtlebki nii, juhul kui meie hävitame Korelli peajõudude otserünnakuga. Me peaksime olema tublisti kavalamad . . .»

«Nagu näiteks . . . »

Mallow nõjatus toolikorjule: «Sutt, ma annan teile võimaluse. Ma ei vaja teid, kuid ma võin teid kasutada. Seepärast ma räägin teile, milles asi seisab, ja te võite kas minuga ühineda ja saada koha koalitsioonikabinetis, või te võite mängida märtrit ja ohkida vanglas.»

«Kord te juba seda viimast trikki kasutasite.»

«Mitte eriti karmilt, Sutt. Õige aeg on alles tulnud nüüd, kullake.» Mallow' silmad ahenesid.

«Kui ma esimest korda Korellil maabusin,» alustas ta, «andsin ma Komdoorile altkäemaksuks ehteasjakesi ja tühja-tähja, mis moodustab meie tavalise kauba. See oli mõeldud ainult selleks, et hankida sissepääsuluba terase valukotta. Mul polnud mingit edasist plaani, aga see õnnestus mul. Ma sain, mida tahtsin. Aga alles pärast külaskäiku Impeeriumi ma taipasin täpsemalt, millise relva ma võisin sellest kauplemisest teha.

Me oleme praegu silmitsi Seldoni kriisiga, Sutt, ja Seldoni kriise ei lahenda üksikisikud, vaid ajaloolised jõud. Kui Hari

Seldon kavandas meie tulevikuajaloo kulgu, ei lootnud ta sädelevale kangelaslikkusele, vaid ökonoomia ja sotsioloogia laiale haardele. Nii tuleb erinevate kriiside lahendused saavutada nende jõududega, mis meile antud ajal kättesaadavad. Praegusel juhul on see kaubandus!»

Sutt kergitas kahtlevalt kulme ja käsutas pausi, tähendades: «Ma loodan, et ma pole oma intelligentsitasemelt ebanormaalsete külast, aga tõsiasi on, et teie ähmane loeng ei ole just väga valgustav.»

«Selleks ta muutub,» lausus Mallow. «Arvestage, et kuni siiani on kaubanduse jõudu alahinnatud. Arvati, et vaja läheb meie kontrolli all olevat preesterkonda, et kaubandust muuta võimsaks relvaks. See pole nii ja see on minu panus Galaktika olukorda. Kaubandus ilma preestriteta! Kaubandus üksinda on küllalt tugev. Muutugem väga lihtsaks ja üksikasjaliseks. Korell on praegu meiega sõjajalal. Selle tulemusena on meie ärilised suhted temaga lakanud. Aga, pange tähele — lihtsustan selle lisaprobleemiks — viimase kolme aasta jooksul on ta oma majanduse rajanud üha enam aatomitehnikale, mille meie neile sisse viisime ja millega ainult meie neid suudame edasi varustada. Nüüd, mis teie arvates juhtub, kui need tillukesed aatomigeneraatorid hakkavad rivist välja langema ja üks aparaat teise järel muutub töökõlbmatuks?

Väikesed kodumasinad lähevad esimesena. Pool aastat pärast seda surnud seisu, mida te nii põlastate, perenaise aatominuga enam ei tööta. Ta ahi hakkab alt vedama. Ta pesumasin

ei tee enam head tööd. Temperatuuri ja õhuniiskuse regulaator ta majas lakkab töötamast kuumal suvepäeval. Mis juhtub?»

Ta ootas vastust ja Sutt sõnas rahulikult: «Mitte midagi. Inimesed taluvad sõjaoludes üsna palju.»

«Väga õige. Nad taluvad. Nad saadavad lugematud hulgad oma poegi kohutavasse surma vigastatud kosmoselaevades. Nad ei heida meelt vaenlase pommide all, kui see tähendab, et nad peavad elama kuivast leivast ja roiskuvast veest poole miili sügavustes koobastes. Kuid väga raske on mitte nördimust tunda väikeste asjade pärast, kui puudub ähvardava ohuga seotud patriootiline ülendav moraalne mõju. Tekih surnud seis. Ei tule, kaotusi surnutena ega vangilangenutena, ei pommitamisi, ei lahinguid. On lihtsalt nuga, mis ei lõika, ahi, mis ei küpseta, maja, kus talvel on külm. See tekitab pahameelt ja inimesed hakkavad nurisema.»

Hämmastunud Sutt sõnas aeglaselt: «Kas te sellele rajategi oma lootused? Mida te ootate? Koduperenaiste mässu? Lihunike ja vürtspoodnike ülestõusu hakk-kirveste ja leivanugadega loosungi all «Andke meile tagasi meie Automaatsed Super-kleeno Aatomipesumasinad!».»

«Ei, sir,» lausus Maliow kannatamatult. «Ei oota. Ent ma ootan nurisemise ja rahuldamatuse üldist tagapõhja, millest hiljem haaravad kinni tähtsamad tegelased.»

«Ja kes need tähtsad tegelased on?»

«Korelli vabrikandid, tehaseomanikud, töösturid. Kui surnud seis on kestnud kaks aastat, hakkavad vabrikuis masinad üksteise järel rivist välja minema. Need tööstused, mida meie oleme varustanud otsast otsani oma uute aatomiaparaatidega, leiavad, et on äkki pankrotistunud. Rasketööstuse omanikud leiavad hulgi ja ühel hoobil, et neil pole midagi peale masina-rämpsu, mis ei tööta.»

«Vabrikud töötasid küllalt edukalt enne, kui teie sinna saabusite, Maliow.»

«Jah, seda küll, Sutt, kasumiga umbes üks kahekümnendik hilisemast, isegi kui arvestamata jätta tagasipöördumise maksumus esialgse, aatomieelse olukorra juurde. Kui kaua peab Komdoor vastu, kui tööstur ja pankur ja tavaline inimene — kõik on tema vastu?»

«Nii kaua kui talle meeldib, niipea kui ta taipab hankida uusi generaatoreid Impeeriumilt.» «

Ja Maliow naeris rõõmsalt: «Te lasksite mööda, Sutt, niisama viltu nagu Komdoor ise. Te ei tabanud märki ega saanud aru mitte millestki. Vaadake, Impeerium ei suuda midagi asendada. Impeerium on alati olnud kolossaalsete ressursside riik. Nad arvestavad kõiges planeetide, tähesüsteemide ja Galaktika tervete sektoritega. Nende generaatorid on hiiglaslikud selle-pärast, et nad mõtlevad hiiglaslikes mastaapides.

Aga meie — meie, meie pisikene Asum, meie üksik maailm, peaaegu ilma metallivaruta — oleme pidanud töötama äärmise materjali kokkuhoiuga. Meie generaatorid on pidanud olema pöidlasuurused, sest enamaks ei piisanud metalli. Meil tuli välja arendada uut tehnikat ja uusi

meetodeid, tehnikat ja meetodeid, mida Impeerium ei suuda järgida, sellepärast et ta on mandunud allapoole arenguastet, kus ta suudaks teha mingeid tõeliselt elulisi teaduslikke edusamme.

Kõigi oma aatomikilpidega, mis on küllalt suured kaitsmaks laeva, linna, tervet maailma, pole ta iial suutnud luua kilpi kaitsmaks ühte ainukest inimest. Linna varustamiseks valguse ja soojusega on neil kuuekorruselise maja kõrgused mootorid — ma nägin neid, meie omad mahuksid siia sellesse tuppa. Ja kui mina kinnitasin ühele nende aatomispetsialistile, et kreeka pähkli suurune tinakonteiner sisaldab aatomigeneraatori, pidi ta meelepahast peaaegu lämbuma.

Noh, nad ei taipa enam midagi isegi oma kolossidest. Masinad töötavad generatsioonist generatsiooni automaatselt ja järelevaatajaiks on pärimisõiguse alusel mehed, kes oleksid

abitud, kui üksainuski D-lamp kogu tohutus struktuuris läbi põleks.

Kogu sõda on lahing nende kähe süsteemi vahel; Impeeriumi ja Asumi vahel; suure ja väikese vahel. Et haarata ülevõimu maailmas, annavad nemad altkäemaksu hiiglasuurte laevade näol, mis võivad küll sõdida, kuid millel pole majanduslikku tähtsust. Meie, teiselt poolt, anname altkäemaksu väikeste esemete näol, mis on käsutud sõjas, kuid elulise tähtsusega jõukuse ja kasumi seisukohalt.

Kuningas või Komdoor võtab laevad ja peab isegi sõdu. Kogu ajaloo vältel on omavolilised valitsejad vahetanud oma alamate heaolu selle vastu, mida nemad peavad auks ja hiilguseks ja vallutuseks. Kuid ikkagi on need väikesed asjad, mis elus loevad — ja Asper Argo ei suuda vastu seista majanduslikule depressioonile, mis pühib üle Korelli kahe, kolme aasta pärast.»

Sutt seisis akna juures, selg Mallow' ja Jaeli poole. Oli varane õhtupoolik ja vähesed tähed, mis rabelesid jõuetult siin Galaktika äärel, sirasid uduse läätsekujulise parve foonil, kuhu kuulus nende vastu võitleva, ikka veel tohutu Impeeriumi südamik.

Sutt sõnas: «Ei. Teie pole sobiv mees.»

«Te ei usu mind?»

«Ma ei usalda teid. Te olete libedakeelne. Te petsite mind täielikult, kui ma mõtlesin, et olete hoolsa valve all oma esimestel reisidel Korellile. Kui ma mõtlesin, et olin teid kohtu-protsessiga nurka surunud, vingerdasite te sellest välja, ja demagoogia abil koguni linnapea toolile. Teis ei ole midagi sirgjoonelist, ei ühtki motiivi,»mille taga ei peituks teine, ei ühtki märkust, millel poleks kolme tähendust.

Oletame, et te olete reetur. Oletame, et teie visiit Impeeriumi tõi teile toetusraha ja lubaduse pääseda võimu juurde. Teie tegutsemislaad vastaks täpselt praegusele. Te alustaksite sõda pärast seda, kui olete vaenlast tugevdanud. Te sunniksite Asumi

tegutsema. Ja te pakuksite välja igale asjale usutava seletuse, nii usutava, et see veenaks igaüht.»

«Teie arvates pole siis võimalik kokkulepet saavutada?» küsis Mallow leebelt.

«Mina arvan, et teil tuleb tagasi astuda, kas vabatahtlikult või sunniviisil.»

«Ma hoiatasin teid, et koostööks on ainult üks alternatiiv.»

Äkilise tundepuhangu ajel valgus Jorane Suttil veri näkku: «Ja mina hoiatan teid, Hober Mallow Smyrnolt, et kui te minu arreteerite, siis pole teil mingit armu oodata. Minu mehed ei lakka teie kohta tõtt levitamast ja Asumi elanikud ühinevad oma võõramaise valitseja vastu. Nad on teadlikud oma saatu-

sest, mida ükski smürnolane ei suuda mõista — ja see teadlikkus hävitab teid.»

Hober Mallow sõnas vaikselt kahele sisenenud valvurile: «Viige ta minema, ta on arreteeritud.»

Sutt lausus: «Teie viimane võimalus.»

Mallow kustutas oma sigari ega tõstnud pilkugi. Viie minuti pärast Jael liigutas end ja sõnas väsinult: «Noh, nüüd, kus te olete värske märtri valmis meisterdanud, mis saab edasi?»

Mallow jättis tuhatoosiga mängimise ja vaatas üles: «See pole see Sutt, keda mina tundsin. Ta on sõge pull. Oi Galaktika, kuidas ta mind vihkab.»

«Seda hädaohtlikum.»

«Hädaohtlikum? Lollus! Ta on kaotanud igasuguse otsustusvõime.»

Jael tähendas karmilt: «Te ignoreerite rahvaülestõusu võimalust, Mallow.»

Mallow vaatas üles ja tähendas omakorda karmilt: «Pole olemas mingit rahvaülestõusu võimalust, Jael.»

«Te olete liiga enesekindel!»

«Ma olen kindel Seldoni kriisis ning selle välise ja sisemise lahenduse ajaloolises paikapidavuses. On mõningaid asjaolusid, millest ma Suttile asja ei rääkinud. Ta püüdis ise Asumit oma kontrolli all hoida religioossete jõudude abil, nagu ta kontrollis väliseid maailmu, ja ta ei tulnud sellega toime, mis on kindlaim tõend, et Seldoni skeemis on religioon oma osa lõpuni mänginud.

Majanduslik kontroll töötas erinevalt. Ja teisiti sõnastades seda teie Salvor Hardini tsitaati — see on vilets annihilaator, mis ei sihi mõlemas suunas. Kui Korell muutus jõukaks meiega kaubeldes, siis muutusime jõukaks ka meie. Kui Korelli tehased pankrotistuvad, jäänud ilma kaubavahetusest meiega, ja kui haihtub välismaailmade jõukus kaubanduslikus isolatsioonis, pankrotistuvad ka meie tehased ja haihtub meie jõukus.

Ja ei ole tehast, ei kaubanduskeskust, ei laevaliini, mis poleks minu kontrolli all, mida mina ei suudaks olematuks pigistada, kui Sutt katsetab revolutsioonilise propagandaga. Kus

tema propaganda õnnestub või üksnes näib, nagu võiks see õnnestuda, seal hoolitsen mina kindlalt selle eest, et jõukus kaob. Kus tema üritus ebaõnnestub, seal jätkub jõukus, sest minu tehased jäävad täielikult töölistega varustatuiks.

Sama arutluse põhjal, mis annab mulle kindluse, et korellla-sed tõstavad mässu jõukuse poolt, olen ma kindel, et meie ei mässa selle vastu. Mäng mängitakse lõpuni.»

«Niisiis,» sõnas Jael, «teie rajate plutokraatia. Teie teete meist kaupmeeste ja printskaupmeeste maa. Ja mis saab tulevikus?»

Mallow tõstis oma sünge pilgu ja hüüdis tuliselt: «Mis see tulevik minu asi on? Kahtlemata on Seldon selle ette näinud ja meetmed võtnud. Tulevad uued kriisid, kui rahvavõim on muu-tunud niisama surnud võimuks nagu religioon praegu. Las minu järeltulijad lahendavad need uued probleemid, nagu mina olen lahendanud praeguse.»

KORELL — . . . Ja nii pärast kolmeaastast sõda, mis oli kind-lasti kõige rahumeelsem üldiselt teadaolevaist, alistus Korelli Vabariik tingimusteta ning Asumi inimeste südameis leidis Hober Mallow oma köha Hari Seldoni ja Salvor Hardini kõrval.

GALAKTIKA ENTSÜKLOPEEDIA

Sisukord

Eesti Raamat, 1985. — 176 lk. —

Ameerika ulmekirjanik Isaac Asimov (s. 1920) jutustab oma romaanis «Asunu» olust Galaktikaimpeeriumis ja psühhoajaloolase Hari Seldoni võitlusest, mille eesmärk on Asumi rajamise ahi l vältida kümneid tuhandeid anärhia-aastaid inimkonna ajaloos.

85 Asum. — Tln.: (Mirabilia)
Asimov, I

CepHH «MMpdOHAMH» AH3CK A 3 H M O B
nOCEAEHHE

Ha 3CTOHCKOM «3biKe. flepesoA c ÜHI AHHCKOFO; A. Apusa. XyAO>KHHK-o{popMHTeAi>:
3. FlaAbMHCTe. OOAOJKKB: 3. K«CK. TBAAHH, HSA-BO «33CTH paaMaT».

Toimetaja R. Mägi. Kunstiline toimeid ja M, Tori m. Tehniline toimetaja V. Köh v,
Korrektorid A. Vissariojiova jd T Tiiman. MB NÜ 5251. Laduda antud
05. 07. 85.
Trükkida antud 18. 11. 85. Formaat 60X90/16. Raamatu- ja
ajdkirjapaher. Kiri:
baltika. Ofset trükk- Trükipoognaid 11,0. Tingtrükipoognaid 110. Ting värv i
tõmmiseid
11,25. Arvestuspoognaid 11,15. Trükiarv 60000. Tellimus nr. 1600. Hind rbl. 1.20.
Kirjastus «Eesti Raamat», 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Trükikoda «Punane Täht»,
200001, Tallinn, Pikk 58.